

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА «ІСТИНА»

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

З Б І Р Н И К
НОРМАТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ
«ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ
З ПРАВ ЛЮДИНИ: НОРМАТИВНІ МАТЕРІАЛИ
ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИКИ»

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України
Наливайко Л. Р.

Дніпро
2021

УДК 341.645
3-41

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 10 від 17 червня 2021 р.)*

Рецензенти:

- Передерій О.С.** – доцент кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, кандидат юридичних наук, доцент;
- Максакова Р.М.** – завідувач кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка», доктор юридичних наук, професор.

Укладачі:

- Наливайко Л. Р.** – проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;
- Голобутовський Р. З.** – професор кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, доктор юридичних наук;
- Грідіна К. В.** – викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

З 41 Збірник нормативних матеріалів «Загальні положення щодо організації та функціонування Європейського суду з прав людини: нормативні матеріали та узагальнення практики» / Уклад. : Л.Р. Наливайко, Р.З. Голобутовський, К.В. Грідіна ; за заг ред. д-ра юрид. наук, проф., Засл. юриста України Л.Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2021. 320 с.

ISBN 978-617-8032-26-5

Збірник «Загальні положення щодо організації та функціонування Європейського суду з прав людини: нормативні матеріали та узагальнення практики» віщує основні нормативні матеріали, що стосується організації та функціонування Європейського Суду з прав людини, а також узагальнення практики застосування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Для студентів, аспірантів, викладачів юридичних вищих та інших навчальних закладів, науковців, фахівців, а також для широкого кола читачів.

ISBN 978-617-8032-26-5

© Укладачі, 2021

© ДДУВС, 2021

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	5
Частина I. ПРАВОВА ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ	11
КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД	11
ПРОТОКОЛИ:	29
Перший протокол від 20.03.1952	29
Протокол № 2 від 06.05.1963	31
Протокол № 4 від 16.09.1963	33
Протокол № 6 від 28.04.1983	35
Протокол № 7 від 22.11.1984	38
Протокол № 9 від 06.11.1990	41
Протокол № 10 від 25.03.1992	44
Протокол № 11 від 11.05.1994	45
Протокол № 12 від 04.11.2000	58
Протокол № 13 від 03.05.2002	60
Протокол № 14 від 13.05.2004	63
Протокол № 14-bis від 27.05.2009	70
Протокол № 15 від 24.06.2013	73
Протокол № 16 від 02.10.2013	76

**Частина II. НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ
ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ 80**

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ
ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ
З ПРАВ ЛЮДИНИ 80

Інформація до офіційного опублікування Конвенції
про захист прав людини і основоположних свобод
та протоколів до неї 91

**ЧАСТИНА III. СТИСЛІ ВИКЛАДИ РІШЕНЬ ЩОДО УКРАЇНИ,
ВИНЕСЕНІ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ
З ПРАВ ЛЮДИНИ 93**

Стаття 2 «Право на життя» 93

Стаття 3 «Заборона катування» 119

Стаття 5 «Право на свободу та особисту недоторканість» 168

Стаття 6 «Право на справедливий суд» 200

Стаття 7 «Ніякого покарання без закону» 235

Стаття 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя» 239

Стаття 9 «Свобода думки, совісті і релігії» 267

Стаття 10 «Свобода вираження поглядів» 274

Стаття 11 «Свобода зібрань та об'єднань» 285

Стаття 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту» 294

Стаття 14 «Заборона дискримінації» у поєднанні
з іншими статтями Конвенції 310

ПЕРЕДМОВА

Захист прав людини є необхідною вимогою та невід'ємною складовою існування правових та демократичних суспільств. Разом з цим, питання захисту прав людини виходять за межі внутрішньої компетенції держави та стають об'єктом міжнародного правового регулювання. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) є одним з найбільших досягнень Ради Європи. Вона складає фундамент міжнародно-правового регулювання прав і свобод людини в Європі.

Прийняття та підписання Конвенції 4 листопада 1950 року державами-членами Ради Європи підтвердило наявність загальноєвропейської тенденції побудови конституційної демократії, яка є додатковим інструментом для захисту та реалізації основних прав людини.

Ще в середині минулого століття Рада Європи проголосила своєю метою розширення демократії, зближення усіх народів Європи, захист прав людини, співробітництво з основних питань права, культури, освіти, інформації, охорони навколишнього середовища. Захист та дотримання прав людини від самого початку діяльності Ради Європи були пріоритетними напрямками. Сьогодні Рада Європи забезпечує високі стандарти захисту прав людини в державах-членах насамперед завдяки дії Конвенції.

Конвенція є унікальним міжнародним договором, який започаткував комплексний та складний правовий механізм захисту прав людини, який включає власне конвенційні норми, а також рішення Комітету Міністрів Ради Європи, судову практику Європейського суду з прав людини, загальновизнані принципи та норми міжнародного права, специфічні методи тлумачення Конвенції, наукову доктрину з питань її застосування тощо¹.

Конвенція містить широкий каталог прав і свобод людини. Він охоплює найважливіші сторони життя особи і має громадянську, політичну, економічну та соціальну спрямованість. Конвенція зокрема захищає право на життя, свободу, особисту недоторканність особи, вільне пересування, свободу думки, совісті, релігії, виявлення поглядів, мирних зборів й асоціацій, право на створення сім'ї, повагу до особистого і сімейного життя, право на справедливий судовий розгляд, заборону дискримінації, катувань, рабства та примусової праці, неприпустимість покарання без закону тощо.

Більшість прав і свобод, закріплених у Конвенції і протоколах до неї не є абсолютними, тобто їх реалізація може бути обмежена заради суспільного блага чи захисту прав інших осіб. Висновок щодо абсолютності деяких прав

¹ Шевчук С. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння. *Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі*, 1999. № 2. С. 96-106.

можна зробити з аналізу того, як вони сформульовані, а також з практики Суду і доктрини. Не підлягають обмеженням за жодних обставин (навіть під час збройних конфліктів чи надзвичайного стану), а отже є абсолютними такі права, передбачені в Конвенції: заборона катувань (ст. 3), заборона рабства (п. 1 ст. 4), заборона покарання без закону (п. 1 ст. 7), право не бути притягненим до суду або покараним двічі (п. 1 ст. 4 Протоколу №7).

Конвенція встановлює дієвий механізм контролю за реалізацією державами-учасницями Конвенції взятих на себе зобов'язань та започатковує Європейський Суд з прав людини. Суд функціонує на постійній основі. Його юрисдикція визнана обов'язковою всіма державами-учасницями й поширюється на всі спори, що пов'язані із застосуванням і тлумаченням норм Конвенції та Протоколів до неї в національних правових системах. Порядок функціонування Суду встановлений Конвенцією та Регламентом.

Таким чином у сфері міжнародно-правового регулювання захисту прав людини було встановлено нові стандарти правосуддя при тлумаченні тих норм Конвенції, які з огляду на специфіку юридичної природи прав людини не можуть бути сформульовані абсолютно чітко. Цій меті максимально прислужилося створене Європейським судом з прав людини прецедентне право, яке надає правам людини необхідної конкретизації, визначає їхню юридичну природу, універсалізує їх розуміння і надає чіткості та ясності розуміння тексту Конвенції¹.

Рішення Європейського суду приймаються на основі норм Конвенції і практики застосування своїх попередніх рішень. Прецедентний характер рішень підкреслює і сам ЄСПЛ, і інші органи Ради Європи. Так, Протокол № 14 до Конвенції закріплює поняття «усталена прецедентна практика Суду» або «прецедентна практика Суду, що склалася»². Парламентська Асамблея Ради Європи має свій висновок про прецедентне значення рішень Суду й посилається на принцип солідарності, завдяки якому юрисдикція ЄСПЛ є частиною Конвенції, чим поширюється юридично обов'язкова сила останньої на всі інші сторони спору. А це означає, що всі держави-учасниці не лише зобов'язані виконувати рішення Суду по справах, у яких вони є сторонами, а й брати до уваги можливі наслідки рішень, винесених по інших справах, для власної правової системи та юридичної практики. Отже рішення є обов'язковими для держав-учасниць Конвенції, а контроль за їх виконанням паралельно із Європейським судом здійснює Комітет Міністрів Ради Європи.

¹ Шевчук С. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння. *Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі*, 1999. № 2. С. 96-106.

² Протокол № 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який змінює контрольну систему Конвенції. Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 13.05.2004 № 14 // Офіційний вісник України від 23.08.2006 р., № 32, № 90, 2010, ст. 3215 /, стор. 464, стаття 2378.

З часу набрання чинності Конвенцією було прийнято 16 Протоколів, які стали її невід'ємною частиною. Протоколи розширили діапазон гарантованих прав і свобод людини та вдосконалили механізм їх захисту. Завдяки прийняттю нових протоколів Конвенція динамічно розвивається, реагуючи на новітні зміни та виклики, і забезпечує життєздатність всього конвенційного механізму.

Перші зміни до Конвенції були розроблені ще до набрання нею юридичної сили з метою «...забезпечення колективного гарантування певних прав і свобод, інших ніж ті, які вже включено до розділу I Конвенції...»¹. Відповідно до першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, її зміст було розширено статтями, які гарантували захист власності, право на освіту та право на вільні вибори.

Наступні зміни до тексту Конвенції, передбачені Протоколом № 2 та Протоколом № 3 здебільшого вносили лише певні процедурні зміни у роботу Європейської Комісії та Суду з прав людини, як і зазначено у їх назвах. Так Протокол № 2 встановлював право Суду «на запит Комітету міністрів робити консультативні висновки з правових питань, які стосуються тлумачення Конвенції і протоколів до неї»², та визначав юридичну силу та процедуру надання вказаних висновків. В свою чергу Протокол № 3 вносив зміни до статей 29, 30 та 34 Конвенції з приводу процедури розгляду та прийняття рішень Комісією з прав людини. Зазначені два протоколи на даний час втратили юридичну силу.

Наступним кроком стало прийняття Протоколу № 4, якій розширив обсяг гарантованих Конвенцією прав та свобод, а також коло суб'єктів, чії права та свободи гарантувалися. До переліку таких прав та свобод було додано право на вибір місця проживання та свободу пересування, включно із заборонаю вислання громадян та заборонаю колективного вислання іноземців.

Ще одним протоколом, який вносив зміни до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод був Протокол № 5, який був покликаний усунути певні незручності, які виникли при застосуванні положень статей 22 і 40 Конвенції, з приводу «термінів повноважень членів Європейської комісії з прав людини та Європейського суду з прав людини». Так само, вказані процесуальні положення на даний час втратили юридичну силу.

Положення протоколу № 6 стосувалися скасування смертної кари, а згодом прийняття додаткового Протоколу № 13 до Конвенції ознаменувало скасування смертної кари за всіх обставин.

¹ Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 20.03.1952р. // Офіційний вісник України від 23.08.2006 р., No 32, стор. 453, стаття 2372, код акту 36905/2006

² Протокол No 2 про надання Європейському суду з прав людини повноважень робити консультативні висновки. Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 06.05.1963 No 2. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_854

Черговим позитивним кроком на шляху подальшого розвитку Конвенції стало розроблення Протоколу № 7 з метою вжиття нових заходів для забезпечення колективного гарантування окремих прав і свобод за допомогою Конвенції, а зокрема, уніфікації її положень з положеннями Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року¹. Протокол закріпив додаткові процедурні гарантії права на вільний вибір місця перебування іноземців, низку базових прав особи у галузі кримінального судочинства, рівноправність кожного з подружжя, а також вперше ввів до понятійного апарату Конвенції терміни «дитина» та «інтереси дитини»².

Наступні протоколи, а саме Протокол № 8, Протокол №9 та Протокол № 10 передбачали внесення до Конвенції зміни процедурного характеру. Однак останній протокол так і не набув чинності.

Протоколом № 11 було запроваджено широкомасштабну перебудову страсбурзьких установ захисту прав людини, зокрема об'єднання Європейської комісії з прав людини та Європейського суду з прав людини, що працювали не на постійній основі, у єдиний постійно діючий орган – Європейський суд з прав людини, який перебирав на себе функції обидвох своїх попередників.

У Римі 4 листопада 2000 року був відкритий до підписання Протокол № 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Метою даного протоколу було максимально розширити межі заборони дискримінації особи, закріплені Конвенцією³.

Протоколу № 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод встановлює зміни процесуального характеру, які були покликані підвищити її ефективність. Метою прийняття протоколу є «невідкладна потреба змінити певні положення Конвенції з метою збереження і покращення ефективності контрольної системи на тривалий період», а також «потреба забезпечити Суду можливість і далі відігравати провідну роль у захисті прав людини в Європі». Як влучно зазначив Європейський Суд, Протокол № 14 насамперед покликаний усунути дві основні проблеми у його роботі: по-перше, тягар відсіювання величезної маси необґрунтованих скарг, а по-друге – тягар доведення до стадії вирішення по суті та оцінки справедливої компенсації в обґрунтованих,

¹ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043

² Медвідь А.Б. Загальна характеристика змін внесених Протоколами No 6 та No 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Науково-практичний юридичний журнал «Вісник вищої кваліфікаційної комісії суддів України». 2016 р. No 3. С. 45-50.

³ Протокол No 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 04.11.2000 No 12 // Офіційний вісник України /офіційне видання/ від 23.08.2006 р., No 32, стор. 460, стаття 2376, код акту 36909/2006.

однак повторюваних або рутинних скаргах¹.

У травні 2009 року Рада Європи відкрила для підписання Протокол 14-bis до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Він запроваджував окремі із змін закріплені Протоколом № 14.

Протоколом № 15 вносяться зміни відповідно до яких встановлюється, що сторони несуть основну відповідальність за забезпечення прав і свобод, визначених у цій Конвенції та протоколах до неї, користуються при цьому свободою розсуду, яка є предметом юрисдикції Європейського суду з прав людини щодо здійснення нагляду.

У свою чергу, Протоколом № 16 вищі судові установи договірних сторін наділяються правом звертатися до Європейського суду щодо надання консультативних висновків з принципових питань, які стосуються тлумачення або застосування прав і свобод, визначених Конвенцією або протоколами до неї, а також визначається порядок розгляду Європейським судом таких звернень.

Завдяки ефективному забезпеченню прав особи, що зокрема передбачає право на індивідуальне звернення за захистом порушених прав, Конвенція стала першим міжнародним правовим документом, спрямованим на захист широкого спектра громадянських та політичних прав.

Україна зі вступом до Ради Європи 9 листопада 1995 року, ставши повноправним її членом, підписала Конвенцію. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколи до неї є частиною національного законодавства України, відповідно до статті 9 Конституції України, як чинний міжнародний договір, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Ратифікувавши Конвенцію та протоколи до неї 17 липня 1997 року, Україна передусім зобов'язалася гарантувати кожному, хто перебуває під її юрисдикцією, права і свободи, визначені у Конвенції та цих протоколах та визнала для себе обов'язковою юрисдикцію Європейського суду. Таким чином було розпочато процес гармонізації національної правової системи з європейськими стандартами захисту прав людини та практикою ЄСПЛ.

Наближення національної системи захисту прав людини до загальноєвропейської практики надало всім, хто перебуває під юрисдикцією України, право на звернення до Європейського суду в разі порушення нашою державою, її органами, посадовими особами норм Конвенції, положення якої визнані обов'язковими на території України.

Встановлення факту порушення прав заявника з боку держави-відповідача, зобов'язує її не тільки вжити заходів індивідуального характеру (наприклад, виплатити справедливую сатисфакцію чи здійснити перегляд справи у судовому порядку), але також у багатьох випадках вжити певних

¹ Медвідь А.Б. Щодо удосконалення контрольної системи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, запровадженого Протоколом No14. Науковий журнал «Економіка та право», серія «Економіка», серія «Право». 2016 р. No 3 (45). С. 154-161.

заходів загального характеру, які вживаються з метою усунення зазначеної в рішенні Суду системної проблеми та недоліків системного характеру. Такі заходи можуть полягати у внесенні змін до чинного законодавства та практики його застосування, внесенні змін до адміністративної практики, забезпеченні професійної підготовки з питань вивчення Конвенції тощо.

Збірник «Загальні положення щодо організації та функціонування Європейського суду з прав людини: нормативні матеріали та узагальнення практики» основні нормативні матеріали, що стосується організації та функціонування Європейського Суду з прав людини, а також узагальнення практики застосування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Актуальність упорядкування та видання збірника «Загальні положення щодо організації та функціонування Європейського суду з прав людини: нормативні матеріали та узагальнення практики» обумовлена необхідністю приведення вітчизняного законодавства у відповідність до міжнародно-правових стандартів захисту прав людини, головну роль у формуванні яких відіграє ЄСПЛ.

Угруповання нормативних матеріалів і узагальнення практики створює зручні умов доступу для здобувачів вищої освіти під час вивчення міжнародного права та різних галузей національного права, а також сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про механізми захисту прав людини, організацію та функціонування ЄСПЛ.

Сформований збірник нормативних матеріалів та узагальнення практики є зручним у користуванні, є корисним під час вивченні положень Конвенції у частині захисту прав людини, а також організації та функціонування ЄСПЛ. Він виступає допоміжним навчальним компонентом в частині підготовки юриста, має певною мірою універсальний характер, розрахований на науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти та всіх, хто цікавиться проблемами захисту прав людини.

ЧАСТИНА I
ПРАВОВА ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ
I ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

{Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97}

*(Зі змінами та доповненнями, внесеними
Протоколом № 11 від 11 травня 1994 року,
Протоколом № 14 від 13 травня 2004 року)*

Дата підписання:	04.11.1950
Дата ратифікації Україною:	17.07.1997
Дата набрання чинності для України:	11.09.1997

Уряди держав – членів Ради Європи, які підписали цю Конвенцію, беручи до уваги Загальну декларацію прав людини, проголошену Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року, беручи до уваги те, що ця Декларація має на меті забезпечити загальне та ефективне визнання і додержання проголошених у ній прав,

беручи до уваги те, що метою Ради Європи є досягнення тіснішого єднання між її членами і що одним із засобів досягнення цієї мети є забезпечення і розвиток прав людини та основоположних свобод,

знову підтверджуючи свою глибоку віру в ті основоположні свободи, які становлять підвалини справедливості та миру в усьому світі і які найкращим чином забезпечуються, з одного боку, завдяки дієвій політичній демократії, а з іншого боку, завдяки спільному розумінню і додержанню прав людини, від яких вони залежать,

сповнені рішучості, як уряди європейських держав, що є однодумцями і мають спільну спадщину політичних традицій, ідеалів, свободи і верховенства права, зробити перші кроки для забезпечення колективного гарантування певних прав, проголошених у Загальній декларації, домовилися про таке:

Стаття 1

Зобов'язання поважати права людини

Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції.

Розділ I Права і свободи

Стаття 2 Право на життя

1. Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання.

2. Позбавлення життя не розглядається як таке, що вчинене на порушення цієї статті, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили:

- a) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства;
- b) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою;
- c) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання.

Стаття 3 Заборона катування

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Стаття 4 Заборона рабства і примусової праці

1. Нікого не можна тримати в рабстві або в підневільному стані.
2. Ніхто не може бути присилуваний виконувати примусову чи обов'язкову працю.

3. Для цілей цієї статті значення терміна "примусова чи обов'язкова праця" не поширюється:

a) на будь-яку роботу, виконання якої зазвичай вимагається під час призначеного згідно з положеннями статті 5 цієї Конвенції тримання в умовах позбавлення свободи або під час умовного звільнення;

b) на будь-яку службу військового характеру або – у випадку, коли особа відмовляється від неї з мотивів особистих переконань у країнах, де така відмова визнається, – службу, яка вимагається замість обов'язкової військової служби;

c) на будь-яку службу, що вимагається у випадку надзвичайної ситуації або стихійного лиха, яке загрожує життю чи благополуччю суспільства;

d) на будь-яку роботу чи службу, яка є частиною звичайних громадянських обов'язків.

Стаття 5

Право на свободу та особисту недоторканність

1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

а) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;

б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;

в) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;

г) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;

д) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;

е) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

2. Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього.

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту "с" пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судове засідання.

4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.

5. Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

Стаття 6

Право на справедливий суд

1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

2. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

- a) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;
- b) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту;
- c) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя;
- d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;
- e) якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, – одержувати безоплатну допомогу перекладача.

Стаття 7

Ніякого покарання без закону

1. Нікого не може бути визнано винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законом або міжнародним правом. Також не може бути призначене суворіше покарання ніж те, що підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення.

2. Ця стаття не є перешкодою для судового розгляду, а також для покарання будь-якої особи за будь-яку дію чи бездіяльність, яка на час її вчинення становила кримінальне правопорушення відповідно до загальних

принципів права, визнаних цивілізованими націями.

Стаття 8

Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 9

Свобода думки, совісті і релігії

1. Кожен має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання під час богослужіння, навчання, виконання та дотримання релігійної практики і ритуальних обрядів як одноособово, так і спільно з іншими, як прилюдно, так і приватно.

2. Свобода сповідувати свою релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони публічного порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 10

Свобода вираження поглядів

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.

Стаття 11

Свобода зібрань та об'єднання

1. Кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів.

2. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави.

Стаття 12

Право на шлюб

Чоловік і жінка, що досягли шлюбного віку, мають право на шлюб і створення сім'ї згідно з національними законами, які регулюють здійснення цього права.

Стаття 13

Право на ефективний засіб юридичного захисту

Кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

Стаття 14

Заборона дискримінації

Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.

Стаття 15

Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації

1. Під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом.

2. Наведене вище положення не може бути підставою для відступу від статті 2, крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій, і

від статей 3, 4 (пункт 1) і 7.

3. Будь-яка Висока Договірна Сторона, використовуючи це право на відступ від своїх зобов'язань, у повному обсязі інформує Генерального секретаря Ради Європи про вжиті нею заходи і причини їх вжиття. Вона також повинна повідомити Генерального секретаря Ради Європи про час, коли такі заходи перестали застосовуватися, а положення Конвенції знову застосовуються повною мірою.

Стаття 16

Обмеження політичної діяльності іноземців

Жодне з положень статей 10, 11 і 14 не може розглядатись як таке, що забороняє Високим Договірним Сторонам встановлювати обмеження на політичну діяльність іноземців.

Стаття 17

Заборона зловживання правами

Жодне з положень цієї Конвенції не може тлумачитись як таке, що надає будь-якій державі, групі чи особі право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-яку дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, визнаних цією Конвенцією, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції.

Стаття 18

Межі застосування обмежень прав

Обмеження, дозволені згідно з цією Конвенцією щодо зазначених прав і свобод, не застосовуються для інших цілей ніж ті, для яких вони встановлені.

Розділ II

Європейський суд з прав людини

Стаття 19

Створення Суду

Для забезпечення дотримання Високими Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї створюється Європейський суд з прав людини, який далі називається "Суд". Він функціонує на постійній основі.

Стаття 20

Кількість суддів

Суд складається з такої кількості суддів, яка відповідає кількості Високих Договірних Сторін.

Стаття 21

Посадові критерії

1. Судді повинні мати високі моральні якості, а також мати кваліфікацію, необхідну для призначення на високу суддівську посаду, чи бути юристами з визнаним рівнем компетентності.

2. Судді беруть участь у роботі Суду в особистій якості.

3. Упродовж строку своїх повноважень судді не можуть займатися жодною діяльністю, що є не сумісною з їхньою незалежністю, безсторонністю або з вимогами щодо виконання посадових обов'язків на постійній основі; усі питання, що виникають внаслідок застосування цього пункту, вирішуються Судом.

Стаття 22

Вибори суддів

Судді обираються Парламентською Асамблеєю від кожної Високої Договірної Сторони більшістю поданих голосів за списком з трьох кандидатів, запропонованих відповідною Високою Договірною Стороною.

(стаття 22 зі змінами, внесеними згідно з Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 23

Строк повноважень і звільнення з посади

1. Судді обираються строком на дев'ять років. Вони не можуть бути переобрані.

2. Строк повноважень суддів спливає, коли вони досягають 70-річного віку.

3. Судді обіймають посаду доти, доки їх не замінять. Проте вони продовжують вести ті справи, які вже є в їхньому провадженні.

4. Жодний суддя не може бути звільнений з посади, якщо тільки інші судді більшістю у дві третини голосів не ухвалять рішення про його невідповідність установленим вимогам.

(стаття 23 у редакції Протоколу № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 24

Канцелярія і доповідачі

1. Суд має канцелярію, функції та організація якої визначені Регламентом Суду.

2. Коли Суд засідає у складі одного судді, Суду надають допомогу доповідачі, які діють під керівництвом Голови Суду. Вони входять до складу канцелярії Суду.

(стаття 24 у редакції Протоколу № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 25

Пленарні засідання Суду

Суд на пленарних засіданнях:

- a) обирає Голову Суду та одного чи двох заступників Голови Суду строком на три роки; вони можуть бути переобрані;
- b) створює палати на встановлений строк;
- c) обирає голів палат; вони можуть бути переобрані;
- d) приймає Регламент Суду;
- e) обирає Секретаря Суду та одного чи більше заступників Секретаря;
- f) звертається з будь-яким клопотанням згідно з пунктом 2 статті 26.

*(стаття 25 зі змінами, внесеними згідно з
Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)*

Стаття 26

Одноособовий склад Суду, комітети, палати та Велика палата

1. Для розгляду переданих йому справ Суд засідає у складі одного судді, комітетами у складі трьох суддів, палатами у складі семи суддів і Великою палатою у складі сімнадцяти суддів. Палати Суду створюють комітети на встановлений строк.

2. За клопотанням пленарного засідання Суду Комітет Міністрів може, одностайним рішенням і на встановлений строк, зменшити кількість суддів у палатах до п'яти.

3. Коли суддя засідає одноособово, він не розглядає жодної заяви проти Високої Договірної Сторони, від якої цього суддю було обрано.

4. Суддя, обраний від Високої Договірної Сторони, яка є стороною у справі, є *ex officio* членом палати або Великої палати. У разі відсутності такого судді або якщо він не може брати участь у засіданнях, Голова Суду вибирає зі списку, поданого заздалегідь цією Стороною, особу, яка засідає як суддя.

5. До складу Великої палати входять також Голова Суду, заступники Голови, голови палат та інші судді, яких визначено відповідно до Регламенту Суду. Якщо справа передається до Великої палати згідно зі статтею 43, у Великій палаті не може засідати жодний суддя з палати, яка постановила рішення у справі, за винятком голови палати і судді, який засідав від заінтересованої Високої Договірної Сторони.

*(стаття 26 у редакції Протоколу № 14 від
13.05.2004 р.)*

Стаття 27

Компетенція суддів, які засідають одноособово

1. Суддя, який засідає одноособово, може оголосити неприйнятною або вилучити з реєстру справ заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо таке рішення може бути прийняте без додаткового вивчення.

2. Це рішення є остаточним.

3. Якщо суддя, який засідає одноособово, не оголошує заяву неприйнятною або не вилучає її з реєстру справ, то цей суддя передає її до комітету або палати для подальшого розгляду.

(Конвенцію доповнено новою статтею 27 згідно з Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 28

Компетенція комітетів

1. Стосовно заяви, поданої згідно зі статтею 34, комітет може одноставним голосуванням:

а) оголосити її неприйнятною або вилучити її з реєстру справ, якщо таке рішення може бути прийняте без додаткового вивчення; або

б) оголосити її прийнятною і одночасно постановити рішення по суті, якщо покладене в основу справи питання щодо тлумачення або застосування Конвенції чи протоколів до неї є предметом усталеної практики Суду.

2. Рішення та рішення по суті, передбачені пунктом 1, є остаточними.

3. Якщо суддя, обраний від Високої Договірної Сторони, яка є стороною у справі, не є членом комітету, комітет може на будь-якій стадії провадження запросити цього суддю зайняти місце одного з членів комітету, беручи до уваги всі відповідні чинники, у тому числі те, чи заперечувала ця Сторона проти застосування процедури, передбаченої підпунктом "b" пункту 1.

(стаття 28 у редакції Протоколу № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 29

Рішення палат щодо прийнятності та суті заяв

1. Якщо згідно зі статтею 27 чи статтею 28 не прийнято жодного рішення, або згідно зі статтею 28 не постановлено жодного рішення по суті, палата приймає рішення щодо прийнятності та суті індивідуальних заяв, поданих згідно зі статтею 34. Рішення щодо прийнятності може бути прийняте окремо.

2. Палата приймає рішення щодо прийнятності та суті міждержавних заяв, поданих згідно зі статтею 33. Рішення щодо прийнятності приймається окремо, якщо Суд за виняткових обставин не вирішить інакше.

(стаття 29 зі змінами, внесеними згідно з Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 30

Відмова від розгляду справи на користь Великої палати

Якщо справа, яку розглядає палата, порушує істотні питання щодо тлумачення Конвенції чи протоколів до неї або якщо вирішення питання, яке вона розглядає, може мати наслідком несумісність із рішенням, постановленим Судом раніше, палата може в будь-який час до постановлення свого рішення відмовитися від розгляду справи на користь Великої палати, якщо жодна зі сторін у справі не заперечує проти цього.

Стаття 31

Повноваження Великої палати

Велика палата:

- а) приймає рішення щодо заяв, поданих згідно зі статтею 33 чи статтею 34, якщо палата відмовляється від розгляду справи згідно зі статтею 30 або якщо справу було передано їй на розгляд згідно зі статтею 43;
- б) приймає рішення з питань, поданих Суду Комітетом Міністрів згідно з пунктом 4 статті 46; та
- с) розглядає запити про надання консультативних висновків, подані згідно зі статтею 47.

*(стаття 31 зі змінами, внесеними згідно з
Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)*

Стаття 32

Юрисдикція Суду

1. Юрисдикція Суду поширюється на всі питання тлумачення і застосування Конвенції та протоколів до неї, подані йому на розгляд відповідно до статей 33, 34, 46 і 47.
2. У випадку виникнення спору щодо юрисдикції Суду спір вирішує сам Суд.

*(стаття 32 зі змінами, внесеними згідно з
Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)*

Стаття 33

Міждержавні справи

Будь-яка Висока Договірна Сторона може передати на розгляд Суду питання про будь-яке порушення положень Конвенції та протоколів до неї, яке допущене, на її думку, іншою Високою Договірною Стороною.

Стаття 34

Індивідуальні заяви

Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими від допущеного однією з Високих Договірних Сторін порушення прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права.

Стаття 35

Умови прийнятності

1. Суд може брати справу до розгляду лише після того, як було вичерпано всі національні засоби юридичного захисту, згідно із загальновизнаними принципами міжнародного права, і впродовж шести місяців від дати постановлення остаточного рішення на національному рівні.
2. Суд не розглядає жодної індивідуальної заяви, поданої згідно зі

статтею 34, якщо вона:

а) є анонімною; або

б) за своєю суттю є ідентичною до заяви, що вже була розглянута Судом чи була подана на розгляд до іншого міжнародного органу розслідування чи врегулювання, і якщо вона не містить нових фактів у справі.

3. Суд оголошує неприйнятною будь-яку індивідуальну заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо він вважає:

а) що ця заява несумісна з положеннями Конвенції або протоколів до неї, явно необґрунтована або є зловживанням правом на подання заяви; або

б) що заявник не зазнав суттєвої шкоди, якщо тільки повага до прав людини, гарантованих Конвенцією і протоколами до неї, не вимагає розгляду заяви по суті, а також за умови, що на цій підставі не може бути відхилена жодна справа, яку національний суд не розглянув належним чином.

4. Суд відхиляє будь-яку заяву, яку він вважає неприйнятною згідно з цією статтею. Він може зробити це на будь-якій стадії провадження у справі.

(стаття 35 зі змінами, внесеними згідно з Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 36

Участь третьої сторони

1. У всіх справах, які розглядає палата або Велика палата, Висока Договірна Сторона, громадянин якої є заявником, має право подавати свої письмові зауваження і брати участь у слуханнях.

2. В інтересах належного здійснення правосуддя Голова Суду може запропонувати будь-якій Високій Договірній Стороні, яка не є стороною в судовому розгляді, чи будь-якій заінтересованій особі, яка не є заявником, подати свої письмові зауваження або взяти участь у слуханнях.

3. У всіх справах, які розглядає палата або Велика палата, Комісар Ради Європи з прав людини має право подавати свої письмові зауваження і брати участь у слуханнях.

(стаття 36 зі змінами, внесеними згідно з Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 37

Вилучення заяв з реєстру справ

1. Суд може на будь-якій стадії провадження у справі прийняти рішення про вилучення заяви з реєстру, якщо обставини дають підстави дійти висновку:

а) що заявник не має наміру далі підтримувати свою заяву; або

б) що спір уже вирішено; або

с) що на будь-якій іншій підставі, встановленій Судом, подальший розгляд заяви не є виправданим.

Проте Суд продовжує розгляд заяви, якщо цього вимагає повага до прав

людини, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї.

2. Суд може прийняти рішення про поновлення заяви в реєстрі справ, якщо він вважає, що це виправдано обставинами.

Стаття 38

Розгляд справи

Суд розглядає справу разом з представниками сторін і, у разі необхідності, проводить розслідування, для ефективного здійснення якого заінтересовані Високі Договірні Сторони створюють усі необхідні умови.

(стаття 38 у редакції Протоколу № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 39

Досягнення дружнього врегулювання

1. На будь-якій стадії провадження Суд може надати себе у розпорядження заінтересованих сторін для забезпечення дружнього врегулювання спору на основі поваги до прав людини, як їх визначає Конвенція та протоколи до неї.

2. Процедура, що здійснюється відповідно до пункту 1, є конфіденційною.

3. У разі досягнення дружнього врегулювання Суд вилучає справу з реєстру, прийнявши рішення, яке містить лише стислий виклад фактів і досягнутого вирішення.

4. Це рішення передається Комітетові Міністрів, який здійснює нагляд за виконанням умов дружнього врегулювання, викладених у рішенні.

(стаття 39 у редакції Протоколу № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 40

Слухання у відкритому засіданні та доступ до документів

1. Слухання проводяться у відкритому засіданні, якщо Суд за виняткових обставин не вирішить інакше.

2. Доступ до документів, переданих до канцелярії, є відкритим, якщо Голова Суду не вирішить інакше.

Стаття 41

Справедлива сатисфакція

Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.

Стаття 42

Рішення палат

Рішення палат стають остаточними відповідно до пункту 2 статті 44.

Стаття 43

Передання справи на розгляд Великої палати

1. Упродовж трьох місяців від дати ухвалення рішення палатою будь-яка сторона у справі може, у виняткових випадках, звернутися з клопотанням про передання справи на розгляд Великої палати.

2. Колегія у складі п'яти суддів Великої палати приймає таке клопотання, якщо справа порушує серйозне питання щодо тлумачення або застосування Конвенції чи протоколів до неї або важливе питання загального значення.

3. Якщо колегія приймає клопотання, Велика палата вирішує справу шляхом постановлення рішення.

Стаття 44

Остаточні рішення у справі

1. Рішення Великої палати є остаточним.

2. Рішення палати стає остаточним:

а) якщо сторони заявляють, що вони не звертатимуться з клопотанням про передання справи на розгляд Великої палати; або

б) через три місяці від дати постановлення рішення, якщо клопотання про передання справи на розгляд Великої палати не було заявлено; або

с) якщо колегія Великої палати відхиляє клопотання про передання справи на розгляд Великої палати згідно зі статтею 43.

3. Остаточне рішення опубліковується.

Стаття 45

Умотивованість рішень у справі та ухвал

1. Рішення у справі, а також ухвали про прийнятність або неприйнятність заяв мають бути вмотивовані.

2. Якщо рішення у справі повністю або частково не виражає одностайної думки суддів, кожний суддя має право викласти окрему думку.

Стаття 46

Обов'язкова сила рішень та їх виконання

1. Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами.

2. Остаточне рішення Суду передається Комітетові Міністрів, який здійснює нагляд за його виконанням.

3. Якщо Комітет Міністрів вважає, що нагляд за виконанням остаточного рішення ускладнений проблемою тлумачення рішення, він може

звернутися до Суду з метою надання відповідного роз'яснення. Рішення про звернення ухвалюється більшістю у дві третини голосів представників, які мають право засідати в Комітеті.

4. Якщо Комітет Міністрів вважає, що Висока Договірна Сторона відмовляється виконувати остаточне рішення у справі, в якій вона є стороною, він може, після формального повідомлення цієї Сторони і шляхом ухвалення рішення більшістю у дві третини голосів представників, які мають право засідати в Комітеті, звернутися до Суду з питанням про додержання цією Стороною свого зобов'язання згідно з пунктом 1.

5. Якщо Суд встановлює порушення пункту 1, він передає справу Комітетові Міністрів з метою визначення заходів, яких необхідно вжити. Якщо Суд не встановлює порушення пункту 1, він передає справу Комітетові Міністрів, який приймає рішення про закриття розгляду справи.

(стаття 46 у редакції Протоколу № 14 від 13.05.2004 р.)

Стаття 47

Консультативні висновки

1. Суд може, на запит Комітету Міністрів, надавати консультативні висновки з правових питань, які стосуються тлумачення Конвенції та протоколів до неї.

2. Такі висновки не поширюються на питання, що стосуються змісту чи обсягу прав і свобод, визначених у розділі I Конвенції та протоколах до неї, чи на будь-які інші питання, які Суд або Комітет Міністрів може розглядати внаслідок будь-якого провадження, що може бути порушене відповідно до Конвенції.

3. Рішення Комітету Міністрів про подання запиту щодо консультативного висновку Суду ухвалюються більшістю голосів представників, які мають право засідати в Комітеті.

Стаття 48

Консультативна компетенція Суду

Суд вирішує, чи належить запит Комітету Міністрів щодо надання консультативного висновку до його компетенції, визначеної в статті 47.

Стаття 49

Умотивованість консультативних висновків

1. Консультативні висновки Суду мають бути вмотивовані.
2. Якщо консультативний висновок повністю або частково не виражає одностайної думки суддів, кожний суддя має право викласти окрему думку.
3. Консультативні висновки Суду передаються Комітетові Міністрів.

Стаття 50

Витрати на забезпечення діяльності Суду

Витрати на забезпечення діяльності Суду покладено на Раду Європи.

Стаття 51

Привілеї та імунітети суддів

Судді під час виконання своїх обов'язків користуються привілеями та імунітетами, передбаченими у статті 40 Статуту Ради Європи та угодах, укладених згідно з цією статтею Статуту.

Розділ III

Інші положення

Стаття 52

Запити Генерального секретаря

На запит Генерального секретаря Ради Європи будь-яка Висока Договірна Сторона надає роз'яснення стосовно того, яким чином її національне право забезпечує ефективне виконання будь-якого з положень цієї Конвенції.

Стаття 53

Гарантія визнаних прав людини

Ніщо в цій Конвенції не може тлумачитись як таке, що обмежує чи уневажнює будь-які права людини та основоположні свободи, які можуть бути визнані на підставі законів будь-якої Високої Договірної Сторони чи будь-якою іншою угодою, стороною якої вона є.

Стаття 54

Повноваження Комітету Міністрів

Ніщо в цій Конвенції не стоїть на перешкоді повноваженням Комітету Міністрів, наданим йому Статутом Ради Європи.

Стаття 55

Відмова від інших засобів урегулювання спорів

Високі Договірні Сторони погоджуються, що без спеціальної домовленості вони не користуватимуться існуючими між ними чинними договорами, конвенціями або деклараціями для вирішення – шляхом звернення – спору, який виникає внаслідок тлумачення або застосування цієї Конвенції, засобами врегулювання спорів, не передбаченими цією Конвенцією.

Стаття 56

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава може при ратифікації чи будь-коли після цього заявити шляхом повідомлення Генеральному секретареві Ради Європи про те, що дія цієї Конвенції поширюється, з урахуванням пункту 4 цієї статті, на всі чи деякі з територій, за міжнародні відносини яких вона є відповідальною.

2. Дія Конвенції поширюється на територію або території, визначені в повідомленні, з тридцятого дня після отримання цього повідомлення Генеральним секретарем Ради Європи.

3. Однак положення цієї Конвенції застосовуються до таких територій з належним урахуванням місцевих вимог.

4. Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 цієї статті, може будь-коли після цього оголосити від імені однієї або кількох територій, яких стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати скарги від окремих осіб, неурядових організацій або груп осіб згідно зі статтею 34 Конвенції.

Стаття 57

Застереження

1. Будь-яка держава може при підписанні цієї Конвенції або депонуванні своєї ратифікаційної грамоти зробити застереження стосовно будь-якого окремого положення Конвенції з огляду на те, що будь-який чинний на той час на її території закон не відповідає цьому положенню. Застереження загального характеру згідно із цією статтею не дозволяються.

2. Будь-яке застереження, зроблене згідно із цією статтею, має містити стислий виклад відповідного закону.

Стаття 58

Денонсація

1. Висока Договірна Сторона може денонсувати цю Конвенцію тільки зі впливом п'ятирічного строку від дати, коли вона стала її стороною, і через шість місяців після подання відповідного повідомлення Генеральному секретареві Ради Європи, який інформує про це інші Високі Договірні Сторони.

2. Така денонсація не звільняє заінтересовану Високу Договірну Сторону від її зобов'язань за цією Конвенцією стосовно будь-якого діяння, яке могло бути порушенням таких зобов'язань і могло бути здійснене нею до дати, від якої денонсація набирає чинності.

3. Будь-яка Висока Договірна Сторона, яка перестає бути членом Ради Європи, перестає бути і стороною цієї Конвенції на тих самих умовах.

4. Відповідно до положень попередніх пунктів, Конвенція може бути денонсована стосовно будь-якої території, на яку поширювалася її дія згідно із заявою, зробленою на підставі статті 56.

Стаття 59

Підписання і ратифікація

1. Ця Конвенція відкрита для підписання членами Ради Європи. Вона підлягає ратифікації. Ратифікаційні грамоти передаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.

2. До цієї Конвенції може приєднатися Європейський Союз.

3. Ця Конвенція набирає чинності після депонування десяти ратифікаційних грамот.

4. Стосовно будь-якого підписанта цієї Конвенції, що ратифікуватиме її після набрання нею чинності, Конвенція набирає чинності з дня депонування його ратифікаційної грамоти.

5. Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всіх членів Ради Європи про набрання Конвенцією чинності, про Високі Договірні Сторони, які ратифікували її, та про подальше депонування ратифікаційних грамот.

Учинено в Римі 4 листопада 1950 року англійською і французькою мовами, обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар надсилає засвідчені копії цієї Конвенції кожному підписантові.

*(стаття 59 зі змінами, внесеними згідно з
Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.)*

ПРОТОКОЛИ

ПРОТОКОЛ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

зі змінами, внесеними Протоколом N 11

(Протокол ратифіковано Законом N 475/97-ВР від 17.07.97)

Офіційний переклад затверджено Міністерством закордонних
справ України 27 січня 2006 року.

Уряди держав – членів Ради Європи, які підписали цей Протокол,

сповнені рішучості вжити заходів для забезпечення колективного гарантування певних прав і свобод, інших ніж ті, які вже включено до розділу I Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція),

домовилися про таке:

Стаття 1

Захист власності

Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.

Стаття 2

Право на освіту

Нікому не може бути відмовлено у праві на освіту. Держава при виконанні будь-яких функцій, узятих нею на себе в галузі освіти і навчання, поважає право батьків забезпечувати таку освіту і навчання відповідно до їхніх релігійних і світоглядних переконань.

Стаття 3

Право на вільні вибори

Високі Договірні Сторони зобов'язуються проводити вільні вибори з

розумною періодичністю шляхом таємного голосування в умовах, які забезпечують вільне вираження думки народу у виборі законодавчого органу.

Стаття 4

Територіальне застосування

Будь-яка Висока Договірна Сторона може при підписанні або ратифікації чи будь-коли після цього надіслати Генеральному секретареві Ради Європи заяву, де зазначаються межі застосування нею положень цього Протоколу до територій, які зазначено в цій заяві і за міжнародні відносини яких вона є відповідальною.

Будь-яка Висока Договірна Сторона, яка надіслала заяву на підставі попередньої частини, може будь-коли після цього надіслати нову заяву про зміну умов будь-якої попередньої заяви чи припинення застосування положень цього Протоколу щодо будь-якої території.

Заява, зроблена згідно з цією статтею, вважається такою, що зроблена відповідно до пункту 1 статті 56 Конвенції.

Стаття 5

Зв'язок із Конвенцією

Високі Договірні Сторони розглядають положення статей 1, 2, 3 і 4 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 6

Підписання і ратифікація

Цей Протокол відкритий для підписання членами Ради Європи, які підписали Конвенцію; він має бути ратифікований одночасно з ратифікацією Конвенції або після її ратифікації. Протокол набирає чинності після депонування десяти ратифікаційних грамот. Стосовно будь-якого підписанта цього Протоколу, що ратифікуватиме його після набрання ним чинності, Протокол набирає чинності з дня депонування його ратифікаційної грамоти.

Ратифікаційні грамоти передаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи, який повідомляє всіх членів Ради про тих, хто здійснив ратифікацію.

Учинено в Парижі 20 березня 1952 року англійською і французькою мовами, обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар надсилає засвідчені копії кожному підписантові.

ПРОТОКОЛ N 2
про надання Європейському суду з прав людини повноважень
робити консультативні висновки

(Протокол ратифіковано Законом N 475/97-ВР від 17.07.1997)

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол, беручи до уваги положення Конвенції про захист прав і основних свобод людини, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі – "Конвенція"), і зокрема статтю 19, яка передбачає створення, в числі інших органів, Європейського суду з прав людини (далі – "Суд"),

вважаючи за доцільне надати Суду повноваження робити консультативні висновки за певних умов, погодились про таке:

Стаття 1

1. Суд може на запит Комітету міністрів робити консультативні висновки з правових питань, які стосуються тлумачення Конвенції і протоколів до неї.

2. Такі висновки не поширюються на питання, які стосуються змісту та обсягу прав і свобод, визначених у розділі I Конвенції та протоколах до неї, або на будь-яке інше питання, яке Комісія, Суд або Комітет міністрів можуть розглядати внаслідок будь-якого провадження, яке може бути порушене відповідно до Конвенції.

3. Рішення Комітету міністрів про подання запиту щодо консультативного висновку Суду приймається більшістю у дві третини голосів представників, які мають право брати участь у засіданнях Комітету.

Стаття 2

Суд вирішує, чи відповідає його консультативній компетенції, визначеній в статті 1 цього Протоколу, запит Комітету міністрів щодо консультативного висновку.

Стаття 3

1. Для розгляду запитів щодо консультативного висновку Суд збирається на пленарне засідання.

2. Консультативні висновки Суду мають бути умотивовані.

3. Якщо консультативний висновок цілком або частково не виражає одностайної думки суддів, кожний суддя має право окремо викласти свою думку.

4. Консультативні висновки Суду надсилаються Комітету міністрів.

Стаття 4

Повноваження Суду згідно зі статтею 55 Конвенції поширюються на встановлення таких правил і визначення такої процедури, які Суд може вважати необхідними для цілей цього Протоколу.

Стаття 5

1. Цей Протокол відкрито для підписання державами – членами Ради Європи, які підписали Конвенцію і які можуть стати його учасниками шляхом:

- a) підписання без застереження щодо ратифікації або прийняття;
- b) підписання із застереженням щодо ратифікації або прийняття з подальшою ратифікацією або прийняттям.

Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

2. Цей Протокол набирає чинності, як тільки всі держави – учасниці Конвенції стануть учасниками Протоколу відповідно до положень пункту 1 цієї статті.

3. З дня набрання цим Протоколом чинності статті 1 – 4 становлять складову частину Конвенції.

4. Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави – члени Ради про:

- a) будь-яке підписання без застереження щодо ратифікації або прийняття;
- b) будь-яке підписання із застереженням щодо ратифікації або прийняття;
- c) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття;
- d) дату набрання чинності цим Протоколом згідно з пунктом 2 цієї статті.

На посвідчення чого нижчепідписані належним чином на те уповноважені представники підписали цей Протокол.

Вчинено у Страсбурзі шостого дня травня місяця 1963 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти мають однакову силу, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі, яка його підписала.

ПРОТОКОЛ N 4

до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який гарантує деякі права і свободи, не передбачені в Конвенції та у Першому протоколі до неї

зі змінами, внесеними Протоколом N 11

(Протокол ратифіковано Законом N 475/97-ВР від 17.07.97)

Офіційний переклад затверджено Міністерством закордонних справ України 27 січня 2006 року.

Уряди держав – членів Ради Європи, які підписали цей Протокол,

сповнені рішучості вжити заходів для забезпечення колективного гарантування певних прав і свобод, інших ніж ті, які вже включено до розділу I Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція), і в статтях 1 – 3 Першого протоколу до Конвенції, підписаного в Парижі 20 березня 1952 року,

домовилися про таке:

Стаття 1

Заборона ув'язнення за борг

Нікого не може бути позбавлено свободи лише на підставі неспроможності виконати своє договірне зобов'язання.

Стаття 2

Свобода пересування

1. Кожен, хто законно перебуває на території будь-якої держави, має право вільно пересуватися і вільно вибрати місце проживання в межах цієї території.

2. Кожен є вільним залишати будь-яку країну, включно зі своєю власною.

3. На здійснення цих прав не можуть бути встановлені жодні обмеження, крім тих, що передбачені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної чи громадської безпеки, для підтримання публічного порядку, запобігання злочину, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб.

4. Права, викладені в пункті 1, також можуть у певних місцевостях підлягати обмеженням, що встановлені згідно із законом і виправдані суспільними інтересами в демократичному суспільстві.

Стаття 3

Заборона вислання громадянина

1. Нікого не може бути вислано, шляхом застосування індивідуальних або колективних заходів, з території держави, громадянином якої він є.
2. Нікого не може бути позбавлено права в'їзду на територію держави, громадянином якої він є.

Стаття 4

Заборона колективного вислання іноземців

Колективне вислання іноземців заборонено.

Стаття 5

Територіальне застосування

1. Будь-яка Висока Договірна Сторона може при підписанні або ратифікації чи будь-коли після цього надіслати Генеральному секретареві Ради Європи заяву, де зазначаються межі застосування нею положень цього Протоколу до територій, які зазначено в цій заяві і за міжнародні відносини яких вона є відповідальною.

2. Будь-яка Висока Договірна Сторона, яка надіслала заяву на підставі попередньої частини, може будь-коли після цього надіслати нову заяву про зміну умов будь-якої попередньої заяви чи припинення застосування положень цього Протоколу щодо будь-якої території.

3. Заява, зроблена згідно з цією статтею, вважається такою, що зроблена відповідно до пункту 1 статті 56 Конвенції .

4. Територія будь-якої держави, до якої цей Протокол застосовується на підставі його ратифікації чи прийняття цією державою, і кожна територія, до якої цей Протокол застосовується на підставі заяви, зробленої такою державою згідно з цією статтею, розглядаються як окремі території для цілей посилок у статтях 2 і 3 на територію держави.

5. Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 чи 2 цієї статті, може в будь-який інший час після цього заявити від імені однієї або кількох територій, яких стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати заяви від окремих осіб, неурядових організацій або груп осіб згідно зі статтею 34 Конвенції стосовно всіх або деяких зі статей 1 – 4 цього Протоколу.

Стаття 6

Зв'язок із Конвенцією

Високі Договірні Сторони розглядають положення статей 1 – 5 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 7

Підписання та ратифікація

1. Цей Протокол відкритий для підписання членами Ради Європи, які підписали Конвенцію; він має бути ратифікований одночасно з ратифікацією Конвенції або після її ратифікації. Протокол набирає чинності після депонування п'яти ратифікаційних грамот. Стосовно будь-якого підписанта цього Протоколу, який ратифікуватиме його після набрання ним чинності, Протокол набирає чинності з дня депонування його ратифікаційної грамоти.

2. Ратифікаційні грамоти передаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи, який повідомляє всіх членів Ради про тих, хто здійснив ратифікацію.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Учинено у Страсбурзі 16 вересня 1963 року англійською і французькою мовами, обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар надсилає засвідчені копії кожному підписантові.

ПРОТОКОЛ №6

до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари

зі змінами, внесеними Протоколом N 11

(Протокол ратифіковано Законом N 1484-III від 22.02.2000)

Офіційний переклад затверджено Міністерством закордонних справ України
27 січня 2006 року.

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція),

вважаючи, що еволюційні зміни, що мали місце в кількох державах – членах Ради Європи, відображають загальну тенденцію до скасування смертної кари,

домовилися про таке:

Стаття 1

Скасування смертної кари

Смертна кара скасовується. Нікого не може бути засуджено до такого покарання або страчено.

Стаття 2

Смертна кара під час війни

Держава може передбачити у своєму законодавстві смертну кару за діяння, вчинені під час війни або невідвортної загрози війни; таке покарання застосовується лише у випадках, передбачених цим законодавством і згідно з його положеннями. Держава повідомляє Генерального секретаря Ради Європи про відповідні положення цього законодавства.

Стаття 3

Заборона відступу від зобов'язань

Жодних відступів від положень цього Протоколу не допускається на підставі статті 15 Конвенції.

Стаття 4

Заборона застережень

Жодних застережень стосовно положень цього Протоколу не допускається на підставі статті 57 Конвенції.

Стаття 5

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава при підписанні або депонуванні своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття чи схвалення може зазначити територію чи території, до яких застосовуватиметься цей Протокол.

2. Будь-яка держава може будь-коли після цього надіслати на ім'я Генерального секретаря Ради Європи заяву про поширення дії цього Протоколу на будь-яку іншу територію, зазначену в цій заяві. Стосовно такої території Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена на підставі двох попередніх пунктів, може бути відкликана щодо будь-якої території, зазначеної в цій заяві, у повідомленні на ім'я Генерального секретаря. Відкликання набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 6

Зв'язок із Конвенцією

Держави-учасниці розглядають положення статей 1 – 5 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 7

Підписання і ратифікація

Цей Протокол відкритий для підписання державами – членами Ради Європи, які підписали Конвенцію. Він ратифікується, приймається чи схвалюється. Держава – член Ради Європи не може ратифікувати, прийняти чи схвалити цей Протокол, якщо вона одночасно або раніше не ратифікувала Конвенцію. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення депонуються у Генерального секретаря Ради Європи

Стаття 8

Набрання чинності

1. Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати, коли п'ять держав – членів Ради Європи висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 7.

2. Стосовно будь-якої держави – члена, яка висловить свою згоду на обов'язковість для неї цього Протоколу після набрання ним чинності, Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати депонування ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи схвалення.

Стаття 9

Функції депозитарію

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави – члени Ради:

- a) про будь-яке підписання;
- b) про депонування будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документа про прийняття або схвалення;
- c) про будь-яку дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтями 5 і 8;
- d) про будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, яке стосується цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Учинено у Страсбурзі 28 квітня 1983 року англійською і французькою мовами, обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії кожному підписантові.

ПРОТОКОЛ N 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

зі змінами, внесеними Протоколом N 11

(Протокол ратифіковано Законом N 475/97-ВР від 17.07.97)

Офіційний переклад затверджено Міністерством закордонних справ України 27 січня 2006 року.

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол,

сповнені рішучості вжити нових заходів для забезпечення колективного гарантування певних прав і свобод за допомогою Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція), домовилися про таке:

Стаття 1

Процедурні гарантії, що стосуються вислання іноземців

1. Іноземець, який законно проживає на території держави, не може бути висланий за її межі інакше ніж на виконання рішення, прийнятого відповідно до закону, і повинен мати можливість:

- a) наведення доводів проти свого вислання;
- b) перегляду своєї справи; і
- c) представлення з цією метою перед компетентним органом або перед особою чи особами, призначеними цим органом.

2. Іноземець може бути висланий ще до того, як він здійснив свої права, передбачені в підпунктах "а", "b" та "с" пункту 1 цієї статті, коли таке вислання є необхідним в інтересах публічного порядку або ґрунтується на міркуваннях національної безпеки.

Стаття 2

Право на оскарження в кримінальних справах

1. Кожен, кого суд визнав винним у вчиненні кримінального правопорушення, має право на перегляд судом вищої інстанції факту визнання його винним або винесеного йому вироку. Здійснення цього права, включаючи підстави, на яких воно може бути здійснене, регулюється законом.

2. Із цього права можуть поширюватися винятки для передбачених законом незначних правопорушень або коли відповідну особу судив у першій інстанції найвищий суд, або коли її було визнано винною і засуджено після оскарження виправдувального вироку.

Стаття 3

Відшкодування в разі судової помилки

Якщо остаточною рішенням особою було засуджено за вчинення кримінального правопорушення і якщо на підставі нового чи нововиявленого факту, який беззаперечно доводить наявність судової помилки, винесений їй вирок було потім скасовано або її було помилувано, то ця особа, яка зазнала покарання в результаті такого засудження, одержує відшкодування згідно із законом або практикою відповідної держави, якщо тільки не буде доведено, що зазначений невідомий факт не було свого часу виявлено повністю або частково з вини цієї особи.

Стаття 4

Право не бути притягненим до суду або покараним двічі

1. Нікого не може бути вдруге притягнуто до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави.

2. Положення попереднього пункту не перешкоджають відновленню провадження у справі згідно із законом та кримінальною процедурою відповідної держави за наявності нових або нововиявлених фактів чи в разі виявлення суттєвих недоліків у попередньому судовому розгляді, які могли вплинути на результати розгляду справи.

3. Жодних відступів від положень цієї статті не допускається на підставі статті 15 Конвенції.

Стаття 5

Рівноправність кожного з подружжя

Кожен з подружжя у відносинах між собою і в їхніх відносинах зі своїми дітьми користується рівними правами та обов'язками цивільного характеру, що виникають зі вступу у шлюб, перебування в шлюбі та у випадку його розірвання. Ця стаття не перешкоджає державам вживати таких заходів, що є необхідними в інтересах дітей.

Стаття 6

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава при підписанні або депонуванні своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття чи схвалення може зазначити територію чи території, на які поширюватиметься дія цього Протоколу, і встановити межі застосування нею його положень до такої території чи територій.

2. Будь-яка держава може будь-коли після цього надіслати на ім'я Генерального секретаря Ради Європи заяву про поширення дії цього Протоколу на будь-яку іншу територію, зазначену в цій заяві. Стосовно такої

території Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом двомісячного строку від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена на підставі двох попередніх пунктів, може бути відкликана або змінена щодо будь-якої території, зазначеної в цій заяві, у повідомленні на ім'я Генерального секретаря. Відкликання або зміна набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом двомісячного строку від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

4. Заява, зроблена згідно з цією статтею, розглядається як така, що зроблена відповідно до пункту 1 статті 56 Конвенції.

5. Територія будь-якої держави, до якої цей Протокол застосовується на підставі його ратифікації, прийняття або схвалення цією державою, і кожна територія, до якої цей Протокол застосовується на підставі заяви, зробленої такою державою згідно з цією статтею, можуть розглядатися як окремі території для цілей посилання в статті 1 на територію держави.

6. Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 чи 2 цієї статті, може в будь-коли після цього заявити від імені однієї або кількох територій, яких стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати заяви від окремих осіб, неурядових організацій або груп осіб згідно зі статтею 34 Конвенції стосовно статей 1 – 5 цього Протоколу.

Стаття 7

Зв'язок із Конвенцією

Держави-учасниці розглядають положення статей 1 – 6 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 8

Підписання і ратифікація

Цей Протокол відкритий для підписання державами – членами Ради Європи, які підписали Конвенцію. Він ратифікується, приймається чи схвалюється. Держава – член Ради Європи не може ратифікувати, прийняти чи схвалити цей Протокол, якщо вона раніше або одночасно не ратифікувала Конвенцію. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення депонуються у Генерального секретаря Ради Європи.

Стаття 9

Набрання чинності

1. Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати, коли п'ять держав – членів Ради Європи висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 8.

2. Для будь-якої держави-члена, яка висловить свою згоду на обов'язковість для неї цього Протоколу після набрання ним чинності,

Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати депонування ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи схвалення.

Стаття 10

Функції депозитарію

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави – члени Ради:

- a) про будь-яке підписання;
- b) про депонування будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документа про прийняття або схвалення;
- c) про будь-яку дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтями 6 і 9;
- d) про будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, яке стосується цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Учинено у Страсбурзі 22 листопада 1984 року англійською і французькою мовами, обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії кожній державі – членові Ради Європи.

ПРОТОКОЛ N 9

до Конвенції про захист прав і основних свобод людини

(Рим, 6.XI.1990)

(Щодо скасування Протоколу додатково див. Протокол N 11 від 11.05.94)

Держави-члени Ради Європи, які підписали цей Протокол до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі "Конвенція"),

сповнені рішучості удосконалювати процедуру, передбачену Конвенцією,

дійшли згоди про таке:

Стаття 1

Для тих учасників Конвенції, які беруть на себе зобов'язання за цим Протоколом, в Конвенцію вносяться поправки, викладені в статтях 2-5.

Стаття 2

У пункті 2 статті 31 Конвенції мовиться:

"2. Доповідь надсилається Комітетові міністрів. Вона також надсилається заінтересованим державам і, якщо стосується заяви, поданої на підставі статті 25, – заявникові. Заінтересовані держави і заявник не мають права оприлюднити її".

Стаття 3

У статті 44 Конвенції мовиться:

"Право передавати справу до Суду належить лише Високим Договірним Сторонам, Комісії та особам, неурядовим організаціям або групам осіб, які подали заяву на підставі статті 25".

Стаття 4

У статті 45 Конвенції мовиться:

"Юрисдикція Суду поширюється на всі справи, які стосуються тлумачення і застосування цієї Конвенції і які передаються йому на розгляд відповідно до статті 48".

Стаття 5

У статті 48 Конвенції мовиться:

"1. За умови, якщо заінтересована Висока Договірна Сторона, коли вона одна, або заінтересовані Високі Договірні Сторони, коли їх більше однієї, визнають обов'язковою юрисдикцію Суду, або, у разі невизнання юрисдикції Суду, за згодою заінтересованої Високої Договірної Сторони, коли вона одна, або заінтересованих Високих Договірних Сторін, коли їх більше однієї, справу на розгляд Суду можуть передати:

- a) Комісія;
- b) Висока Договірна Сторона, громадянин якої здогадно є жертвою порушення прав;
- c) Висока Договірна Сторона, яка передала справу до Комісії;
- d) Висока Договірна Сторона, на яку подано скаргу;
- e) особа, неурядова організація або група осіб, які подали заяву до Комісії.

2. Якщо справу передано на розгляд Суду виключно на підставі пункту 1.е, вона спочатку розглядається журі у складі трьох членів Суду. Членом журі ex-officio засідає суддя, обраний за поданням тієї Високої Договірної Сторони, на яку подано скаргу, або, за його відсутності, особа, яка визначається на вибір такої Сторони і засідає як суддя. Коли скарга подається на більше ніж одну Високу Договірну Сторону, кількісний склад журі відповідно збільшується.

На випадок, коли подана до розгляду справа не порушує серйозного питання щодо тлумачення або застосування Конвенції і коли за будь-якою

іншою обставиною її розгляд Судом буде невинуватений, журі може одностайним голосуванням ухвалити рішення про недоцільність її розгляду Судом. У цьому разі Комітет міністрів згідно з положеннями статті 32 вирішує, чи мало місце порушення Конвенції".

Стаття 6

1. Цей Протокол відкрито для підписання державами-членами Ради Європи, які підписали Конвенцію і які можуть висловити свою згоду шляхом:

а) підписання без застереження щодо ратифікації, прийняття або схвалення; чи

б) підписання, яке підлягає ратифікації, прийняттю або схваленню, – з подальшою ратифікацією, прийняттям або схваленням.

2. Документи про ратифікацію, прийняття або схвалення здаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.

Стаття 7

1. Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після спливу тримісячного строку з дати, коли десять держав-членів Ради Європи висловили свою згоду взяти на себе зобов'язання за цим Протоколом згідно з положеннями статті 6.

2. Для будь-якої держави-члена, яка надалі висловить свою згоду взяти на себе зобов'язання за цим Протоколом, Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після спливу тримісячного строку з дати підписання або здачі на зберігання документа про ратифікацію, прийняття або схвалення.

Стаття 8

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всі держави-члени Ради Європи про:

а) будь-яке підписання;

б) здачу на зберігання будь-якого документа про ратифікацію, прийняття або схвалення;

с) будь-яку дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтею 7;

д) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або будь-яку заяву, які стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Вчинено в Римі шостого дня листопада місяця 1990 року англійською та французькою мовами, причому, обидва тексти є цілком автентичні, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі-члену Ради Європи.

ПРОТОКОЛ N 10
до Конвенції про захист прав і основних свобод людини

(Страсбург, 25.III.1992)

Держави-члени Ради Європи, які підписали цей Протокол до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі "Конвенція"),

вважаючи за доцільне внести поправку до статті 32 Конвенції з метою зменшення більшості у дві третини голосів, передбаченої в цій статті,

дійшли згоди про таке

Стаття 1

У пункті 1 статті 32 Конвенції слова "у дві третини" вилучаються.

Стаття 2

1. Цей Протокол відкрито для підписання державами-членами Ради Європи, які підписали Конвенцію і які можуть висловити свою згоду шляхом:

а) підписання без застереження щодо ратифікації, прийняття або схвалення; чи

б) підписання, яке підлягає ратифікації, прийняттю або схваленню, з подальшою ратифікацією, прийняттям або схваленням.

2. Документи про ратифікацію, прийняття або схвалення здаються назберігання Генеральному секретареві Ради Європи.

Стаття 3

Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після спливу тримісячного строку з дати, коли всі учасники Конвенції висловили свою згоду взяти на себе зобов'язання за цим Протоколом згідно з положеннями статті 2.

Стаття 4

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави-члени Ради Європи про:

а) будь-яке підписання;

б) здачу на зберігання будь-якого документа про ратифікацію, прийняття або схвалення;

с) дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтею 3;

d) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або сповіщення, які стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Вчинено в Страсбурзі двадцять п'ятого дня березня місяця 1992 року англійською та французькою мовами, причому, обидва тексти є цілком автентичні, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі-членові Ради Європи.

**ПРОТОКОЛ N 11,
який передбачає перебудову контрольного механізму, створеного
Конвенцією про захист прав і основних свобод людини**

(Протокол ратифіковано із застереженнями Законом N 475/97-ВР від 17.07.97)

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі – "Конвенція"),

враховуючи нагальну необхідність перебудови контрольного механізму, створеного Конвенцією для забезпечення та підвищення ефективності захисту прав і основних свобод людини, головним чином у зв'язку із збільшенням кількості заяв та членів Ради Європи,

вважаючи за доцільне з цією метою внести поправки у деякі положення Конвенції для того, щоб, зокрема, замінити існуючі Європейську комісію та Європейський суд з прав людини новим постійним Судом,

враховуючи резолюцію N 1, ухвалену Європейською конференцією з прав людини на рівні міністрів, що відбулася у Відні 19 та 20 березня 1985 року,

враховуючи рекомендацію 1194 (1992), прийняту Парламентською асамблеєю Ради Європи 6 жовтня 1992 року,

враховуючи рішення про перебудову контрольного механізму Конвенції, ухвалені главами держав та урядів держав – членів Ради Європи у Віденській декларації 9 жовтня 1993 року,

погодилися про таке:

Стаття 1

Існуючий текст розділів II – IV Конвенції (статті 19 – 56) і Протокол N 2, який надає Європейському суду з прав людини повноваження робити консультативні висновки, замінюються нижченаведеним розділом II Конвенції (статті 19 – 51):

Розділ II

Європейський суд з прав людини

Стаття 19

Створення Суду

Для забезпечення виконання Високими Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї створюється Європейський суд з прав людини (далі – "Суд"), який функціонує на постійній основі.

Стаття 20

Склад суддів

Суд складається з такого числа суддів, яке відповідає кількості Високих Договірних Сторін.

Стаття 21

Критерії добору суддів

1. Судді повинні мати високі моральні якості та кваліфікацію, необхідну для призначення на високу судову посаду, або бути юристами з визнаним авторитетом.

2. Судді засідають в Суді у своїй особистій якості.

3. Впродовж строку їхніх повноважень судді не можуть займатися ніякою діяльністю, несумісною з їх незалежністю, неупередженістю або вимогами, що пред'являються до штатних посадових осіб; усі питання, які виникають у зв'язку із застосуванням цього пункту, вирішуються Судом.

Стаття 22

Вибори суддів

1. Судді обираються Парламентською асамблеєю від кожної Високої Договірної Сторони більшістю поданих голосів із трьох кандидатів, висунутих Високою Договірною Стороною.

2. Така ж процедура застосовується під час довиборів до Суду у випадку приєднання нових Високих Договірних Сторін, а також при заповненні вакансій, що виникли.

Стаття 23

Строк повноважень

1. Судді обираються строком на шість років. Вони можуть бути переобраними. Однак строк повноважень половини суддів, обраних на перших виборах, закінчується через три роки.

2. Судді, повноваження яких мають закінчитися в кінці першого трирічного періоду, визначаються Генеральним секретарем Ради Європи за жеребом одразу ж після їх обрання.

3. З метою забезпечення, по можливості, поновлення кожні три роки повноважень половини суддів, Парламентська асамблея може до початку будь-яких наступних виборів вирішити, що тривалість строку або строків повноважень одного або декількох суддів, які мають бути обраними, становитиме період, інший ніж шість років, але не більше дев'яти і не менше трьох років.

4. У випадках, коли йдеться про більше ніж один строк повноважень і коли Парламентська асамблея застосовує попередній пункт, розподіл строків повноважень здійснюється Генеральним секретарем Ради Європи за жеребом одразу ж після виборів.

5. Суддя, обраний для заміщення судді, строк повноважень якого не минув, займає посаду протягом решти частини строку повноважень свого попередника.

6. Строк повноважень суддів закінчується, якщо вони досягають 70-річного віку.

7. Судді займають свою посаду до їх заміщення. Після заміщення вони продовжують, однак, займатися тими справами, які вже знаходяться у них на розгляді.

Стаття 24

Звільнення

Жоден суддя не може бути звільнений з посади, якщо рішення про його невідповідність встановленим вимогам не буде ухвалене іншими суддями більшістю у дві третини голосів.

Стаття 25

Канцелярія та судові секретарі

Суд має канцелярію, функції і організація якої визначаються у правилах процедури Суду. Суду у його діяльності надають допомогу судові секретарі.

Стаття 26

Пленарні засідання Суду

На пленарних засіданнях Суду:

а) обирається його Голова та один або два заступники Голови строком на три роки; вони можуть бути переобраними;

- b) створюються палати на визначений строк;
- c) обираються голови палат Суду; вони можуть бути переобраними;
- d) приймаються правила процедури Суду; та
- e) обираються Секретар Суду та один або декілька заступників Секретаря.

Стаття 27

Комітети, палати та Велика палата

1. Суд розглядає подані йому справи в комітетах із трьох суддів, палатах із семи суддів та Великій палаті із сімнадцяти суддів. Палати Суду створюють комітети на визначений строк.

2. Як член палати та Великої палати ex officio засідає суддя, обраний від зацікавленої держави-учасниці або, у його відсутність чи у разі його неспроможності взяти участь у засіданні, особа, яка визначається за вибором такої держави і засідає як суддя.

3. До складу Великої палати входять також Голова Суду, заступники Голови, голови палат та інші судді, які визначаються відповідно до правил процедури Суду. Якщо справа передається на розгляд Великої палати згідно зі статтею 43, у Великій палаті не може засідати жоден суддя з палати, яка ухвалила судове рішення, за винятком голови палати та судді, який засідав від зацікавленої держави-учасниці.

Стаття 28

Заяви комітетів про неприйнятність

Комітет може, одностайним голосуванням, визнати непринятною або вилучити із свого реєстру справ індивідуальну заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо таке рішення може бути ухвалене без подальшого розгляду. Рішення Комітету є остаточним.

Стаття 29

Рішення палат про прийнятність та суть заяв

1. Якщо згідно зі статтею 28 ніякого рішення не ухвалюється, палата вирішує про прийнятність та суть індивідуальних заяв, поданих згідно зі статтею 34.

2. Палата приймає рішення про прийнятність та суть державних заяв, поданих згідно зі статтею 33.

3. Рішення про прийнятність ухвалюється окремо, якщо Суд, у виняткових випадках, не прийме іншого рішення.

Стаття 30

Передача юрисдикції Великій палаті

Якщо справа, яку розглядає палата, порушує серйозне питання щодо тлумачення Конвенції чи протоколів до неї або якщо вирішення питання, яке

вона розглядає, може призвести до результату, несумісного з рішенням, ухваленим Судом раніше, палата може у будь-який час до прийняття свого рішення передати свою юрисдикцію Великій палаті, якщо жодна із сторін у справі не заперечує проти цього.

Стаття 31

Повноваження Великої палати

Велика палата:

а) приймає рішення щодо заяв, поданих згідно зі статтею 33 або статтею 34, якщо палата передала свою юрисдикцію згідно зі статтею 30 або якщо справа була передана їй на розгляд згідно зі статтею 43; та

б) розглядає запити про надання консультативних висновків, подані згідно зі статтею 47.

Стаття 32

Юрисдикція Суду

1. Юрисдикція Суду поширюється на всі питання, які стосуються тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї і які передаються йому на розгляд відповідно до статей 33, 34 і 47.

2. У випадку виникнення спору щодо юрисдикції Суду спір вирішується Судом.

Стаття 33

Міждержавні справи

Будь-яка Висока Договірна Сторона може передати на розгляд Суду будь-яке, на її думку, порушення положень Конвенції та протоколів до неї іншою Високою Договірною Стороною.

Стаття 34

Індивідуальні заяви

Суд може приймати від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб заяви про порушення однією з Високих Договірних Сторін її прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати ніяким чином ефективному здійсненню цього права.

Стаття 35

Критерії прийнятності

1. Суд може прийняти справу до розгляду тільки після того, як були використані всі національні засоби захисту, відповідно до загальновизнаних норм міжнародного права і впродовж шести місяців від дати прийняття остаточного рішення.

2. Суд не розглядає індивідуальні заяви, подані згідно зі статтею 34,

якщо вони:

а) анонімні; або

б) за своєю суттю порушують питання, що вже було розглянуте Судом або вже розглядалось шляхом іншої процедури міжнародного розслідування чи врегулювання, і якщо вони не містять ніякої нової відповідної інформації.

3. Суд визнає неприйнятною будь-яку індивідуальну заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо ця заява, на його думку, несумісна з положеннями Конвенції або протоколів до неї, явно необґрунтована або є зловживанням правом на оскарження.

4. Суд відхиляє будь-яку заяву, якщо він вважає її неприйнятною згідно з цією статтею. Він може ухвалити таке рішення на будь-якій стадії судового розгляду.

Стаття 36

Участь третьої сторони

1. У всіх справах, які розглядаються палатою або Великою палатою, Висока Договірна Сторона, громадянин якої є заявником, має право викладати свої міркування у письмовій формі і брати участь у слуханнях.

2. Голова Суду може, в інтересах належного відправлення правосуддя, запропонувати будь-якій Високій Договірній Стороні, яка не є стороною у судовому розгляді, або будь-якій відповідній особі, яка не є заявником, викласти свої міркування у письмовій формі або взяти участь у слуханнях.

Стаття 37

Вилучення заяв із реєстру справ

1. Суд може на будь-якій стадії судового розгляду вилучити заяву із свого реєстру справ, якщо обставини дозволяють зробити висновок, що:

а) заявник не має наміру продовжувати підтримувати свою заяву; або

б) спір уже вирішено; або

в) на будь-якій іншій підставі, встановленій Судом, подальший розгляд заяви не є виправданим.

Однак Суд продовжує розгляд заяви, якщо цього вимагає дотримання прав людини, визначених у Конвенції та протоколах до неї.

2. Суд може знову внести заяву у свій реєстр справ, якщо, на його думку, обставини це виправдовують.

Стаття 38

Розгляд справ та процедура дружнього врегулювання

1. Якщо Суд визнає заяву прийнятною:

а) він проводить разом із представниками сторін розгляд справи і, у разі необхідності, розслідування, для ефективного здійснення якого зацікавлені держави створюють всі необхідні умови;

б) він надає свої послуги зацікавленим сторонам з метою забезпечення

дружнього врегулювання спору на основі поважання прав людини, визначених в Конвенції та протоколах до неї.

2. Судовий розгляд, який здійснюється згідно з пунктом 1b, є конфіденційним.

Стаття 39

Дружнє врегулювання

У разі досягнення дружнього врегулювання Суд вилучає справу із свого реєстру, прийнявши відповідне рішення, в якому міститься стислий виклад фактів і досягнутого між сторонами рішення.

Стаття 40

Слухання у відкритому засіданні та доступ до документів

1. Слухання проводяться у відкритому засіданні, якщо Суд у виняткових випадках не ухвалить іншого рішення.

2. Документи, які подаються Секретарю, мають бути доступними для публіки, якщо Голова Суду не ухвалить іншого рішення.

Стаття 41

Справедлива сатисфакція

Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє законодавство відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову сатисфакцію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.

Стаття 42

Рішення палат

Рішення палат стають остаточними відповідно до пункту 2 статті 44.

Стаття 43

Передача справ на розгляд Великої палати

1. Впродовж трьох місяців від дати ухвалення рішення палатою будь-яка сторона у справі може, у виняткових випадках, звернутися з проханням про передачу справи на розгляд Великої палати.

2. Колегія із п'яти суддів Великої палати задовольняє таке прохання, якщо справа порушує серйозне питання щодо тлумачення або застосування Конвенції чи протоколів до неї або важливе питання загального значення.

3. Якщо колегія задовольняє прохання, Велика палата вирішує справу шляхом ухвалення судового рішення.

Стаття 44

Остаточні судові рішення

1. Рішення Великої палати є остаточним.

2. Рішення палати стає остаточним:

- a) якщо сторони заявляють про те, що вони не вимагатимуть передачі справи на розгляд Великої палати; або
- b) через три місяці віддати постановлення рішення, якщо прохання про передачу справи на розгляд Великої палати не було заявлене; або
- c) якщо колегія Великої палати відхиляє прохання про передачу справи на розгляд Великої палати згідно зі статтею 43.

Стаття 45

Мотивування рішень

1. Судові рішення та рішення про прийнятність або неприйнятність заяв мають бути мотивованими.

2. Якщо судове рішення цілком або частково не виражає одностайної думки суддів, кожний суддя має право окремо викласти свою думку.

Стаття 46

Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання

1. Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточне рішення Суду у будь-якій справі, в якій вони є сторонами.

2. Остаточне рішення Суду надсилається Комітету міністрів, який здійснює нагляд за його виконанням.

Стаття 47

Консультативні висновки

1. Суд може, на запит Комітету міністрів, робити консультативні висновки з правових питань, які стосуються тлумачення Конвенції та протоколів до неї.

2. Такі висновки не поширюються на питання, які стосуються змісту чи обсягу прав і свобод, визначених у розділі I Конвенції та протоколах до неї, або на будь-яке інше питання, яке Суд чи Комітет міністрів можуть розглядати внаслідок будь-якого провадження, що може бути порушене відповідно до Конвенції.

3. Рішення Комітету міністрів про подання запиту щодо консультативного висновку Суду ухвалюється більшістю голосів представників, які мають право засідати в Комітеті.

Стаття 48

Консультативна юрисдикція Суду

Суд вирішує, чи відповідає його консультативній компетенції, визначеній у статті 47, запит Комітету міністрів про надання консультативного висновку.

Стаття 49

Мотивування консультативних висновків

1. Консультативні висновки Суду мають бути мотивованими.
2. Якщо консультативний висновок цілком або частково не виражає одностайної думки суддів, кожний суддя має право окремо викласти свою думку.
3. Консультативні висновки Суду надсилаються Комітету міністрів.

Стаття 50

Витрати Суду

Витрати Суду оплачуються Радою Європи.

Стаття 51

Привілеї та імунітети суддів

Судді під час виконання своїх обов'язків користуються привілеями та імунітетами, передбаченими у статті 40 Статуту Ради Європи і в угодах, укладених згідно з цією статтею Статуту".

Стаття 2

1. Розділ V Конвенції стає розділом III Конвенції; стаття 57 Конвенції стає статтею 52 Конвенції; статті 58 та 59 Конвенції вилучаються, а статті 60 – 66 Конвенції стають відповідно статтями 53 – 59 Конвенції.

2. Розділ I Конвенції озаглавлюється "Права і свободи", а новий розділ III Конвенції – "Інші положення". Статтям 1 – 18 і новим статтям 52 – 59 Конвенції даються заголовки, зазначені у Додатку до цього Протоколу.

3. У пункті 1 нової статті 56 після слова "поширюється" додаються слова "з урахуванням пункту 4 цієї статті"; у пункті 4 слова "Комісії приймають скарги" та "згідно зі статтею 25 цієї Конвенції" замінюються відповідно словами "Суду приймати скарги" та "згідно зі статтею 34 Конвенції". У пункті 4 нової статті 58 слова "статті 63" замінюються словами "статті 56".

4. У Перший протокол до Конвенції відносяться такі поправки:

- а) статтям даються заголовки, зазначені у Додатку до цього Протоколу; і
- б) в останньому реченні статті 4 слова "статті 63" замінюються словами "статті 56".

5. У Протокол N 4 вносяться такі поправки:

- а) статтям даються заголовки, зазначені у Додатку до цього Протоколу;
- б) у пункті 3 статті 5 слова "статті 63" замінюються словами "статті 56"; додається новий пункт 5, який гласить:

"Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 чи 2 цієї статті, може в будь-який інший час після цього заявити від імені однієї або декількох територій, яких стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати скарги від окремих осіб, неурядових організацій або груп згідно зі статтею 34 Конвенції стосовно всіх або деяких із статей 1 – 4 цього

Протоколу"; і

с) пункт 2 статті 6 вилучається.

6. У Протокол N 6 вносяться такі поправки:

а) статтям даються заголовки, зазначені у Додатку до цього Протоколу; і

б) у статті 4 слова "на підставі статті 64" замінюються словами "на підставі статті 57".

7. У Протокол N 7 вносяться такі поправки:

а) статтям даються заголовки, зазначені у Додатку до цього Протоколу;

б) у пункті 4 статті 6 слова "статті 63" замінюються словами "статті 56"; додається новий пункт 6, який гласить:

"Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 чи 2 цієї статті, може в будь-який інший час після цього заявити від імені однієї або декількох територій, яких стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати скарги від окремих осіб, неурядових організацій або груп осіб згідно зі статтею 34 Конвенції стосовно статей 1 – 5 цього Протоколу"; і

с) пункт 2 статті 7 вилучається.

8. Протокол N 9 скасовується.

Стаття 3

Цей Протокол відкрито для підписання державами – членами Ради Європи, які підписали Конвенцію і які можуть висловити свою згоду про обов'язковість для них цього Протоколу шляхом:

а) підписання без застереження щодо ратифікації, прийняття чи затвердження; або

б) підписання, яке підлягає ратифікації, прийняттю чи затвердженню, з подальшою ратифікацією, прийняттям чи затвердженням.

2. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 4

Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення дванадцятимісячного періоду від дати, на яку всі держави – учасниці Конвенції висловлять свою згоду про обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 3. Вибори нових суддів можуть проводитися і будь-які подальші необхідні кроки можуть здійснюватися з метою створення нового Суду, відповідно до положень цього Протоколу, від дати, на яку всі держави – учасниці Конвенції висловлять свою згоду про обов'язковість для них цього Протоколу.

Стаття 5

1. Без шкоди для положень наведених нижче пунктів 3 і 4 строк повноважень суддів, членів Комісії, Секретаря Суду та заступника Секретаря Суду закінчується з набранням чинності цим Протоколом.

2. Заяви, які знаходяться на розгляді Комісії і які ще не будуть визнані прийнятими на дату набрання чинності цим Протоколом, розглядаються Судом відповідно до положень цього Протоколу.

3. Заяви, які будуть визнані прийнятими на дату набрання чинності цим Протоколом, продовжують розглядатися членами Комісії впродовж одного року після набрання чинності цим Протоколом. Будь-які заяви, розгляд яких не буде закінчений впродовж зазначеного строку, передаються в Суд, який розглядає їх як прийнятні справи відповідно до положень цього Протоколу.

4. Стосовно заяв, у зв'язку з якими Комісія, після набрання чинності цим Протоколом, склала доповідь відповідно до колишньої статті 31 Конвенції, доповідь перепроводжується сторонам, які публікувати її не можуть. Згідно з положеннями, діючими до набрання чинності цим Протоколом, справа може бути передана на розгляд Суду. Колегія Великої палати визначає, хто має вирішувати справу: одна з палат чи Велика палата. Якщо справа вирішується однією з палат, рішення цієї палати є остаточним. справи, що не були передані в Суд розглядаються Комітетом міністрів, який діє відповідно до положень колишньої статті 32 Конвенції.

5. справи, розгляд яких Суд не закінчив на дату набрання чинності цим Протоколом, передаються у Велику палату Суду, яка розглядає їх відповідно до положень цього Протоколу.

6. справи, які на дату набрання чинності цим Протоколом не будуть вирішені Комітетом міністрів згідно з колишньою статтею 32 Конвенції, вирішуються Комітетом міністрів відповідно до тієї статті.

Стаття 6

Якщо Висока Договірна Сторона зробила заяву про визнання компетенції Комісії або юрисдикції Суду згідно з колишньою статтею 25 чи 46 Конвенції стосовно справ, які виникли у зв'язку з фактами або ґрунтуються на фактах, що мали місце після будь-якої такої заяви, це обмеження застосовується до юрисдикції Суду, визначеної цим Протоколом.

Стаття 7

Генеральний секретар Ради Європи сповіщає держави-члени Ради про:

- a) будь-яке підписання;
- b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття чи затвердження;
- c) будь-яку дату набрання чинності цим Протоколом або будь-якими його положеннями відповідно до статті 4; і
- d) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або сповіщення, які стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого нижчепідписані належним чином на те уповноважені представники підписали цей Протокол.

Вчинено у Страсбурзі 11 травня місяця 1994 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі-члену Ради Європи.

Додаток

Заголовки, які додаються до статей Конвенції про захист прав і основних свобод людини (995_004) та протоколів до неї

- Стаття 1.** Зобов'язання поважати права людини
- Стаття 2.** Право на життя
- Стаття 3.** Заборона катувань
- Стаття 4.** Заборона рабства та примусової праці
- Стаття 5.** Право на свободу і особисту недоторканність
- Стаття 6.** Право на справедливий судовий розгляд
- Стаття 7.** Ніякого покарання без закону
- Стаття 8.** Право на поважання особистого і сімейного життя
- Стаття 9.** Свобода думки, совісті і релігії
- Стаття 10.** Свобода виявлення поглядів
- Стаття 11.** Свобода мирних зборів і асоціації
- Стаття 12.** Право на одруження
- Стаття 13.** Право на ефективний засіб судового захисту
- Стаття 14.** Заборона дискримінації
- Стаття 15.** Відступ від зобов'язань під час надзвичайного стану
- Стаття 16.** Обмеження на політичну діяльність іноземців
- Стаття 17.** Заборона зловживання правами
- Стаття 18.** Обмеження застосування обмежень на права

(...)

- Стаття 52.** Запити Генерального секретаря
- Стаття 53.** Гарантії існуючих прав людини
- Стаття 54.** Повноваження Комітету міністрів
- Стаття 55.** Виключення інших засобів регулювання спорів
- Стаття 56.** Територіальне застосування
- Стаття 57.** Застереження
- Стаття 58.** Денонсація
- Стаття 59.** Підписання та ратифікація

Перший протокол

Стаття 1. Охорона майна

Стаття 2. Право на освіту

Стаття 3. Право на вільні вибори

Стаття 4. Територіальне застосування

Стаття 5. Відношення до Конвенції

Стаття 6. Підписання та ратифікація

Протокол N 4

Стаття 1. Заборона ув'язнення за борг

Стаття 2. Свобода пересування

Стаття 3. Заборона вислання своїх громадян

Стаття 4. Заборона колективного вислання іноземців

Стаття 5. Територіальне застосування

Стаття 6. Відношення до Конвенції

Стаття 7. Підписання та ратифікація

Протокол N 6

Стаття 1. Скасування смертної кари

Стаття 2. Смертна кара під час війни

Стаття 3. Заборона відступу від зобов'язань

Стаття 4. Заборона застережень

Стаття 5. Територіальне застосування

Стаття 6. Відношення до Конвенції

Стаття 7. Підписання та ратифікація

Стаття 8. Набрання чинності

Стаття 9. Функції депозитарію

Протокол N 7

Стаття 1. Процедурні гарантії, що стосуються вислання іноземців

Стаття 2. Право на оскарження у кримінальних справах

Стаття 3. Відшкодування за судову помилку

Стаття 4. Право не бути притягнутим до відповідальності або покараним двічі

Стаття 5. Рівність чоловіка та жінки

Стаття 6. Територіальне застосування

Стаття 7. Відношення до Конвенції

Стаття 8. Підписання та ратифікація

Стаття 9. Набрання чинності

Стаття 10. Функції депозитарію

ПРОТОКОЛ N 12
до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
(ETS N 177)

(Протокол ратифіковано Законом N 3435-IV від 09.02.2006, ВВР, 2006, N 27, ст.229)

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол,

беручи до уваги основоположний принцип, відповідно до якого всі особи є рівними перед законом і мають право на рівний захист за законом;

будучи сповненими рішучості вжити подальших заходів для сприяння рівності всіх осіб шляхом колективного застосування загальної заборони дискримінації за допомогою Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція);

знову підтверджуючи, що принцип недискримінації не стоїть на заваді Державам-учасникам уживати заходів для сприяння повній та реальній рівності, якщо ці заходи є об'єктивно й обґрунтовано виправданими,

домовилися про таке:

Стаття 1

Загальна заборона дискримінації

1. Здійснення будь-якого передбаченого законом права забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, наприклад за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження або за іншою ознакою.

2. Ніхто не може бути дискримінований будь-яким органом державної влади за будь-якою ознакою, наприклад за тими, які зазначено в пункті 1.

Стаття 2

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава під час підписання або депонування своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття чи схвалення може точно визначити територію чи території, до яких застосовується цей Протокол.

2. Будь-яка держава будь-коли в подальшому за допомогою заяви, адресованої Генеральному секретарю Ради Європи, може поширити

застосування цього Протоколу на будь-яку іншу територію, точно визначену в цій заяві. Стосовно такої території Протокол набуває чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена на підставі двох попередніх пунктів, може бути відкликана або змінена стосовно будь-якої території, точно визначеної в цій заяві, за допомогою повідомлення, адресованого Генеральному секретарю Ради Європи. Відкликання або зміна набувають чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

4. Заява, зроблена згідно із цією статтею, вважається такою, що зроблена відповідно до пункту 1 статті 56 Конвенції.

5. Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 чи 2 цієї статті, може будь-коли в подальшому заявити від імені однієї чи більш ніж однієї території, якої стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати заяви від окремих осіб, неурядових організацій або груп осіб згідно зі статтею 34 Конвенції стосовно статті 1 цього Протоколу.

Стаття 3

Зв'язок з Конвенцією

У відносинах між Держави-учасницями положення статей 1 та 2 цього Протоколу вважаються додатковими статтями Конвенції й усі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 4

Підписання та ратифікація

Цей Протокол відкритий для підписання державами – членами Ради Європи, які підписали Конвенцію. Він підлягає ратифікації, прийняттю чи схваленню. Держава – член Ради Європи не може ратифікувати, прийняти чи схвалити цього Протоколу, якщо вона раніше або одночасно не ратифікувала Конвенції. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 5

Набуття чинності

1. Цей Протокол набуває чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати, коли десять держав – членів Ради Європи висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 4.

2. Стосовно будь-якої держави-члена, яка в подальшому висловлює свою згоду на обов'язковість для неї цього Протоколу, Протокол набуває чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа

про прийняття чи схвалення.

Стаття 6

Функції депозитарію

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всім державам – членам Ради Європи:

- a) про будь-яке підписання;
- b) про здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документа про прийняття чи схвалення;
- c) про будь-яку дату набуття чинності цим Протоколом згідно зі статтями 2 та 5;
- d) про будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, що стосується цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені, підписали цей Протокол.

Учинено в Римі 4 листопада 2000 року англійською та французькою мовами, причому обидва тексти є автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі – члену Ради Європи.

ПРОТОКОЛ N 13

до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари за всіх обставин

(Протокол ратифіковано Законом N 318-IV від 28.11.2002)

Офіційний переклад затверджено Міністерством закордонних справ України 27 січня 2006 року.

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол,

переконані, що право кожної людини на життя є основоположною цінністю в демократичному суспільстві і що скасування смертної кари становить суть від суті захисту цього права та цілковитого визнання гідності, притаманної всім людям;

бажаючи посилити захист права на життя, гарантованого Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, підписаною в Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція);

відзначаючи, що Протокол N 6 до Конвенції, який стосується скасування

смертної кари, підписаний у Страсбурзі 28 квітня 1983 року, не виключає смертної кари за діяння, вчинені під час війни або невідвортної загрози війни;

сповнені рішучості зробити останній крок до скасування смертної кари за всіх обставин,

домовилися про таке:

Стаття 1

Скасування смертної кари

Смертна кара скасовується. Нікого не може бути засуджено до такого покарання або страчено.

Стаття 2

Заборона відступу від зобов'язань

Жодних відступів від положень цього Протоколу не допускається на підставі статті 15 Конвенції.

Стаття 3

Заборона застережень

Жодних застережень стосовно положень цього Протоколу не допускається на підставі статті 57 Конвенції.

Стаття 4

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава при підписанні або депонуванні своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття чи схвалення може зазначити територію чи території, до яких застосовуватиметься цей Протокол.

2. Будь-яка держава може будь-коли після цього надіслати на ім'я Генерального секретаря Ради Європи заяву про поширення дії цього Протоколу на будь-яку іншу територію, зазначену в цій заяві. Стосовно такої території Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом тримісячного строку після дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена на підставі двох попередніх пунктів, може бути відкликана або змінена стосовно будь-якої території, зазначеної в цій заяві, у повідомленні на ім'я Генерального секретаря Ради Європи. Відкликання або зміна набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом тримісячного строку після дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 5

Зв'язок із Конвенцією

Держави-учасниці розглядають положення статей 1 – 4 цього Протоколу

як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 6

Підписання і ратифікація

Цей Протокол відкритий для підписання державами – членами Ради Європи, які підписали Конвенцію. Він ратифікується, приймається чи схвалюється. Держава – член Ради Європи не може ратифікувати, прийняти або схвалити цей Протокол, якщо вона раніше або одночасно не ратифікувала Конвенцію. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення депонуються у Генерального секретаря Ради Європи.

Стаття 7

Набрання чинності

1. Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом тримісячного строку від дати, коли десять держав – членів Ради Європи висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 6.

2. Для будь-якої держави – члена, яка висловить свою згоду на обов'язковість для неї цього Протоколу після набрання ним чинності, Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом тримісячного строку від дати депонування ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи схвалення.

Стаття 8

Функції депозитарію

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всі держави – члени Ради Європи:

- a) про будь-яке підписання;
- b) про депонування будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документа про прийняття або схвалення;
- c) про будь-яку дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтями 4 і 7;
- d) про будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, що стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Учинено у Вільнюсі 3 травня 2002 року англійською і французькою мовами, обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилав засвідчені копії цього Протоколу кожній державі – члену Ради Європи.

ПРОТОКОЛ N 14
до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод,
який змінює контрольну систему Конвенції

(Протокол ратифіковано Законом N 3435-IV від 09.02.2006, ВВР, 2006, N 27, ст. 229)

Дата підписання: 13.05.2004

Дата підписання від імені України: 10.11.2004

Дата ратифікації Україною: 09.02.2006

Дата набрання чинності для України: 01.06.2010

ПРЕАМБУЛА

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної у Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція),

беручи до уваги Резолюцію N 1 і Декларацію, ухвалені на Європейській конференції міністерського рівня з питань прав людини, проведеної у Римі 3 та 4 листопада 2000 року;

беручи до уваги декларації, ухвалені Комітетом Міністрів 8 листопада 2001 року, 7 листопада 2002 року і 15 травня 2003 року, на 109-й, 111-й та 112-й сесіях, відповідно;

беручи до уваги Висновки N 251 (2004), ухвалені Парламентською Асамблеєю Ради Європи 28 квітня 2004 року;

зважаючи на невідкладну потребу змінити певні положення Конвенції з метою збереження і покращення ефективності контрольної системи на тривалий період, головним чином у світлі дедалі більшої завантаженості Європейського суду з прав людини та Комітету Міністрів Ради Європи;

зважаючи, зокрема, на потребу забезпечити Суду можливість і далі відігравати свою провідну роль у захисті прав людини в Європі,

домовилися про таке:

Стаття 1

Пункт 2 статті 22 Конвенції вилучити.

Стаття 2

Статтю 23 Конвенції викласти у такій редакції:

"Стаття 23

Строк повноважень і звільнення з посади

1. Судді обираються строком на дев'ять років. Вони не можуть бути переобрані.

2. Строк повноважень суддів спливає, коли вони досягають 70-річного віку.

3. Судді обіймають посаду доти, доки їх не замінять. Проте вони продовжують вести ті справи, які вже є в їхньому провадженні.

4. Жодний суддя не може бути звільнений з посади, якщо тільки інші судді більшістю у дві третини голосів не ухвалять рішення про його невідповідність установленим вимогам".

Стаття 3

Статтю 24 Конвенції вилучити.

Стаття 4

Статтю 25 Конвенції вважати статтею 24 і викласти її у такій редакції:

"Стаття 24

Канцелярія і доповідачі

1. Суд має канцелярію, функції та організація якої визначені Регламентом Суду (980_067).

2. Коли Суд засідає у складі одного судді, Суду надають допомогу доповідачі, які діють під керівництвом Голови Суду. Вони входять до складу канцелярії Суду."

Стаття 5

Статтю 26 Конвенції вважати статтею 25 ("Пленарні засідання Суду") і внести до її тексту такі зміни:

1. В кінці підпункту "d" замінити кому на крапку з комою, а слово "та" вилучити.

2. У кінці підпункту "e" замінити крапку на крапку з комою.

3. Доповнити новим підпунктом "f" у такій редакції:

"(f) звертається з будь-яким клопотанням згідно з пунктом 2 статті 26."

Стаття 6

Статтю 27 Конвенції вважати статтею 26 і викласти її в такій редакції:

"Стаття 26

Одноособовий склад Суду, комітети, палати та Велика палата

1. Для розгляду переданих йому справ Суд засідає у складі одного судді, комітетами у складі трьох суддів, палатами у складі семи суддів і Великою палатою у складі сімнадцяти суддів. Палати Суду створюють комітети на встановлений строк.

2. За клопотанням пленарного засідання Суду Комітет Міністрів може одноставним рішенням і на встановлений строк, зменшити кількість суддів у палатах до п'яти.

3. Коли суддя засідає одноособово, він не розглядає жодної заяви проти Високої Договірної Сторони, від якої цього суддю було обрано.

4. Суддя, обраний від Високої Договірної Сторони, яка є стороною у справі, є *ex officio* членом палати або Великої палати. У разі відсутності такого судді або якщо він не може брати участь у засіданнях, Голова Суду вибирає зі списку, поданого заздалегідь цією Стороною, особу, яка засідає як суддя.

5. До складу Великої палати входять також Голова Суду, заступники Голови, голови палат та інші судді, яких визначено відповідно до Регламенту Суду. Якщо справа передається до Великої палати згідно з статтею 43, у Великій палаті не може засідати жодний суддя з палати, яка постановила рішення у справі, за винятком голови палати і судді, який засідав від заінтересованої Високої Договірної Сторони."

Стаття 7

Додати після нової статті 26 Конвенції нову статтю 27 у такій редакції:

"Стаття 27

Компетенція суддів, які засідають одноособово

1. Суддя, який засідає одноособово, може оголосити неприйнятною або вилучити з реєстру справ заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо таке рішення може бути прийняте без додаткового вивчення.

2. Це рішення є остаточним.

3. Якщо суддя, який засідає одноособово, не оголошує заяву неприйнятною або не вилучає її з реєстру справ, то цей суддя передає її до комітету або палати для подальшого розгляду".

Стаття 8

Статтю 28 Конвенції викласти у такій редакції:

"Стаття 28

Компетенція комітетів

1. Стосовно заяви, поданої згідно зі статтею 34, комітет може одноставним голосуванням:

а) оголосити її неприйнятною або вилучити її з реєстру справ, якщо таке рішення може бути прийняте без додаткового вивчення; або

б) оголосити її прийнятною і одночасно постановити рішення по суті, якщо покладене в основу справи питання щодо тлумачення або застосування Конвенції чи протоколів до неї є предметом усталеної практики Суду.

2. Рішення та рішення по суті, передбачені пунктом 1, є остаточними.

3. Якщо суддя, обраний від Високої Договірної Сторони, яка є стороною у справі, не є членом комітету, комітет може на будь-якій стадії провадження запросити цього суддю зайняти місце одного з членів комітету, беручи до уваги всі відповідні чинники, у тому числі те, чи заперечувала ця Сторона проти застосування процедури, передбаченої підпунктом "b" пункту 1."

Стаття 9

До статті 29 Конвенції внести такі зміни:

1. Пункт 1 викласти у такій редакції: "Якщо згідно зі статтею 27 чи статтею 28 не прийнято жодного рішення, або згідно зі статтею 28 не постановлено жодного рішення по суті, палата приймає рішення щодо прийнятності та суті індивідуальних заяв, поданих згідно зі статтею 34. Рішення щодо прийнятності може бути прийняте окремо."

2. В кінці пункту 2 додати нове речення у такій редакції:

"Рішення щодо прийнятності приймається окремо, якщо Суд за виняткових обставин не вирішить інакше."

3. Пункт 3 вилучити.

Стаття 10

До статті 31 Конвенції внести такі зміни:

1. В кінці підпункту "а" слово "та" вилучити.

2. Підпункт "b" вважати підпунктом "с" і доповнити статтю новим підпунктом "b":

"b) приймає рішення з питань, поданих Суду Комітетом Міністрів згідно з пунктом 4 статті 46; та"

Стаття 11

До статті 32 Конвенції внести такі зміни:

В кінці пункту 1 після числа 34 додати кому і число 46.

Стаття 12

Пункт 3 статті 35 Конвенції викласти у такій редакції:

"3. Суд оголошує непринятною будь-яку індивідуальну заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо він вважає:

а) що ця заява несумісна з положеннями Конвенції або протоколів до неї, явно необґрунтована або є зловживанням правом на подання заяви;
або

б) що заявник не зазнав суттєвої шкоди, якщо тільки повага до прав людини, гарантованих Конвенцією і протоколами до неї, не вимагає розгляду

заяви по суті, а також за умови, що на цій підставі не може бути відхилена жодна справа, яку національний суд не розглянув належним чином."

Стаття 13

Доповнити статтю 36 Конвенції пунктом 3 у такій редакції:

"3. У всіх справах, які розглядає палата або Велика палата, Комісар Ради Європи з прав людини має право подавати свої письмові зауваження і брати участь у слуханнях."

Стаття 14

Викласти статтю 38 Конвенції у такій редакції:

"Стаття 38

Розгляд справи

Суд розглядає справу разом з представниками сторін і, у разі необхідності, проводить розслідування, для ефективного здійснення якого заінтересовані Високі Договірні Сторони створюють усі необхідні умови."

Стаття 15

Викласти статтю 39 Конвенції у такій редакції:

"Стаття 39

Досягнення дружнього врегулювання

1. На будь-якій стадії провадження Суд може надати себе у розпорядження заінтересованих сторін для забезпечення дружнього врегулювання спору на основі поваги до прав людини, як їх визначає Конвенція та протоколи до неї.

2. Процедура, що здійснюється відповідно до пункту 1, є конфіденційною.

3. У разі досягнення дружнього врегулювання Суд вилучає справу з реєстру, прийнявши рішення, яке містить лише стислий виклад фактів і досягнутого вирішення.

4. Це рішення передається Комітетові Міністрів, який здійснює нагляд за виконанням умов дружнього врегулювання, викладених у рішенні."

Стаття 16

Статтю 46 Конвенції викласти у такій редакції:

"Стаття 46

Обов'язкова сила рішень та їх виконання

1. Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами.

2. Остаточне рішення Суду передається Комітетові Міністрів, який здійснює нагляд за його виконанням.

3. Якщо Комітет Міністрів вважає, що нагляд за виконанням остаточного рішення ускладнений проблемою тлумачення рішення, він може звернутися до Суду з метою надання відповідного роз'яснення. Рішення про звернення ухвалюється більшістю у дві третини голосів представників, які мають право засідати в Комітеті.

4. Якщо Комітет Міністрів вважає, що Висока Договірна Сторона відмовляється виконувати остаточне рішення у справі, в якій вона є стороною, він може, після формального повідомлення цієї Сторони і шляхом ухвалення рішення більшістю у дві третини голосів представників, які мають право засідати в Комітеті, звернутися до Суду з питанням про додержання цією Стороною свого зобов'язання згідно з пунктом 1.

5. Якщо Суд встановлює порушення пункту 1, він передає справу Комітетові Міністрів з метою визначення заходів, яких необхідно вжити. Якщо Суд не встановлює порушення пункту 1, він передає справу Комітетові Міністрів, який приймає рішення про закриття розгляду справи.".

Стаття 17

До статті 59 Конвенції внести такі зміни:

1. Доповнити статтю новим пунктом 2 у такій редакції:

"2. До цієї Конвенції може приєднатися Європейський Союз."

2. Пункти 2, 3 та 4 вважати відповідно пунктами 3, 4 та 5.

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 18

1. Цей Протокол відкритий для підписання державами – членами Ради Європи, що підписали Конвенцію, які можуть висловити свою згоду на обов'язковість через:

а) підписання без застережень щодо ратифікації, прийняття чи схвалення; або

б) підписання, що підлягає ратифікації, прийняттю чи схваленню, з подальшою ратифікацією, прийняттям чи схваленням.

2. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення передаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.

Стаття 19

Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом тримісячного строку від дати, коли всі учасниці Конвенції висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 18.

Стаття 20

1. Від дати набрання чинності цим Протоколом його положення застосовуються до всіх заяв, що перебувають на розгляді Суду, а також до всіх рішень, виконання яких перебуває під наглядом Комітету Міністрів.

2. Нові критерії прийнятності, додані статтею 12 цього Протоколу до підпункту "b" пункту 3 статті 35 Конвенції, не застосовуються до заяв, визнаних прийнятними до набрання чинності цим Протоколом. Протягом двох років після набрання чинності цим Протоколом лише палати і Велика палата Суду можуть застосовувати нові критерії прийнятності.

Стаття 21

Строк повноважень суддів, яких на дату набрання чинності цим Протоколом обрано на перший строк повноважень, у силу права збільшується до загального періоду в дев'ять років. Інші судді завершують свій строк повноважень, який у силу права збільшується на два роки.

Стаття 22

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всі держави – члени Ради Європи:

- a) про будь-яке підписання;
- b) про депонування будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документа про прийняття або схвалення;
- c) про дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтею 19; та
- d) про будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, що стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені, підписали цей Протокол.

Учинено у Страсбурзі 13 травня 2004 року англійською і французькою мовами, обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі – члену Ради Європи.

**ПРОТОКОЛ N 14-bis
до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод**

{Протокол втратив чинність з дати набрання чинності Протоколом N 14 до Конвенції.
Див. статтю 9 цього Протоколу }

{Щодо застосування Протоколу Україною додатково див.Лист МЗС від 21.01.2010 }

ПРЕАМБУЛА

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної в м. Рим 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція),

беручи до уваги Протокол N 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який змінює контрольну систему Конвенції, відкритий для підписання Комітетом міністрів Ради Європи в м. Страсбург 13 травня 2004 р.;

беручи до уваги Висновки N 271 (2009), ухвалені Парламентською Асамблеєю Ради Європи 30 квітня 2009 р.;

зважаючи на невідкладну потребу впровадити певні додаткові процедури до Конвенції для збереження й поліпшення ефективності її контрольної системи на тривалий період, у світлі дедалі більшої завантаженості Європейського суду з прав людини та Комітету міністрів Ради Європи;

зважаючи, зокрема, на потребу забезпечити Судові можливість і далі відігравати свою провідну роль у захисті прав людини в Європі,

домовилися про таке:

Стаття 1

Для Високих Договірних Сторін Конвенції, які є зобов'язаними цим Протоколом, Конвенція має редакцію, передбачену в статтях 2-4.

Стаття 2

1. Назву статті 25 Конвенції викласти в такій редакції:

"Стаття 25. Канцелярія, юридичні секретарі та доповідачі".

2. Наприкінці статті 25 Конвенції додати новий пункт 2 у такій редакції:

"2. Коли Суд засідає одноособово, Судові надають допомогу доповідачі, які діють під керівництвом Голови Суду. Вони входять до складу канцелярії Суду".

Стаття 3

1. Назву статті 27 Конвенції викласти в такій редакції:

"Стаття 27. Одноособовий склад Суду, комітети, палати й Велика палата".

2. Пункт 1 статті 27 Конвенції викласти в такій редакції:

"Для розгляду переданих йому справ Суд засідає у складі одного судді, комітетами – у складі трьох суддів, палатами – у складі семи суддів та Великою палатою – у складі сімнадцяти суддів. Палати Суду створюють комітети на встановлений строк".

3. До статті 27 Конвенції додати новий пункт 2 у такій редакції:

"2. Коли суддя засідає одноособово, він не розглядає жодної заяви проти Високої Договірної Сторони, від якої цього суддю обрано".

4. Пункти 2 і 3 статті 27 Конвенції вважати відповідно пунктами 3 та 4.

Стаття 4

Статтю 28 Конвенції викласти в такій редакції:

"Стаття 28. Компетенція суддів, які засідають одноособово, та комітетів

1. Суддя, який засідає одноособово, може оголосити неприйнятною або вилучити з реєстру справ заяву, подану згідно зі статтею 34 у випадках, коли таке рішення може бути прийнято без додаткового вивчення.

2. Таке рішення є остаточним.

3. Якщо суддя, який засідає одноособово, не оголошує заяву неприйнятною або не вилучає її з реєстру справ, то цей суддя передає її до комітету або палати для дальшого розгляду.

4. Щодо заяви, поданої згідно зі статтею 34, комітет одноставним голосуванням може:

а) оголосити її неприйнятною або вилучити її з реєстру справ і у випадках, коли таку ухвалу щодо прийнятності може бути прийнято без додаткового вивчення, або

б) оголосити її прийнятною та водночас прийняти рішення по суті, якщо покладене в основу справи питання щодо тлумачення або застосування Конвенції чи протоколів до неї вже є предметом ustalеної практики Суду.

5. Ухвали щодо прийнятності й рішення по суті за пунктом 4 є остаточними.

6. Якщо суддя, обраний від відповідної Високої Договірної Сторони, не є членом комітету, комітет може на будь-якій стадії провадження

запропонувати цьому судді зайняти місце одного із членів комітету, беручи до уваги всі відповідні чинники, у тому числі те, чи висловила Сторона заперечення щодо застосування процедури, визначеної підпунктом "b" пункту 4".

Стаття 5

1. Цей Протокол є відкритим для підписання державами – членами Ради Європи, що підписали Конвенцію, які можуть висловити свою згоду на обов'язковість шляхом:

а) підписання без застережень щодо ратифікації, прийняття чи затвердження або

б) підписання, що підлягає ратифікації, прийняттю чи затвердженню, з подальшою ратифікацією, прийняттям чи затвердженням.

2. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 6

1. Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати, коли три Високі Договірні Сторони Конвенції висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 5.

2. Щодо будь-якої Високої Договірної Сторони, яка згодом висловлює свою згоду на обов'язковість для неї цього Протоколу, Протокол набирає чинності для цієї Високої Договірної Сторони в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати висловлення її згоди на обов'язковість для неї Протоколу згідно з положеннями статті 5.

Стаття 7

До набрання цим Протоколом чинності відповідно до умов, установлених згідно зі статтею 6, Висока Договірна Сторона Конвенції, яка підписала або ратифікувала Протокол, будь-коли може заявити, що положення цього Протоколу застосовуються до неї на тимчасовій основі. Така заява набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати її отримання Генеральним секретарем Ради Європи.

Стаття 8

1. Від дати набрання чинності цим Протоколом або застосування його на тимчасовій основі положення цього Протоколу застосовуються до всіх заяв, що перебувають на розгляді Суду щодо всіх Високих Договірних Сторін, для яких він є чинним або застосовується на тимчасовій основі.

2. Цей Протокол не застосовується до будь-якої індивідуальної заяви, висунутої проти двох чи більше Високих Договірних Сторін, якщо щодо них Протокол є чинним або застосовується на тимчасовій основі чи відповідні

положення Протоколу N 14 застосовуються на тимчасовій основі.

Стаття 9

Цей Протокол утрачає чинність або перестає застосовуватися на тимчасовій основі з дати набрання чинності Протоколом N 14 до Конвенції.

Стаття 10

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всім державам – членам Ради Європи про:

- a) будь-яке підписання;
- b) заду на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження;
- c) дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтею 6;
- d) будь-яку заяву, зроблену згідно зі статтею 7, а також
- e) будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, що стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином не те вповноважені, підписали цей Протокол.

Учинено в м. Страсбург 27 травня 2009 р. англійською та французькою мовами, причому обидва тексти є рівноавтентичними, в одному примірнику, який здається на зберігання в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії кожній державі – члену Ради Європи.

ПРОТОКОЛ № 15 про внесення змін до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

*Страсбург
24 червня 2013 року*

{Протокол ратифіковано Законом № 2156-VIII від 05.10.2017}

ПРЕАМБУЛА

Держави-члени Ради Європи та інші Високі Договірні Сторони Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної у Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція), які підписали цей Протокол,

беручи до уваги декларацію, прийняту на Конференції високого рівня про майбутнє Європейського суду з прав людини, яка була проведена у Брайтоні 19 та 20 квітня 2012 року, а також декларації, прийняті на конференціях, які

були проведені в Інтерлакені 18 і 19 лютого 2010 року та Ізмірі 26 та 27 квітня 2011 року;

беручи до уваги Висновок № 283 (2013), прийнятий Парламентською Асамблеєю Ради Європи 26 квітня 2013 року;

враховуючи необхідність забезпечення того, щоб Європейський суд з прав людини (далі – Суд) міг продовжувати відігравати свою провідну роль у захисті прав людини в Європі,

домовилися про таке:

Стаття 1

У кінці преамбули Конвенції додається новий абзац у такій редакції:

"Підтверджуючи, що Високі Договірні Сторони, відповідно до принципу субсидіарності, несуть основну відповідальність за забезпечення прав і свобод, визначених у цій Конвенції та протоколах до неї, користуються при цьому свободою розсуду, яка є предметом юрисдикції Європейського суду з прав людини, створеного цією Конвенцією, щодо здійснення нагляду,".

Стаття 2

1. Стаття 21 Конвенції доповнюється новим пунктом 2 у такій редакції:

"Вік кандидатів повинен бути менше 65 років на день звернення Парламентської асамблеї за списком з трьох кандидатів відповідно до статті 22.".

2. Пункти 2 і 3 статті 21 Конвенції вважаються пунктами 3 і 4 статті 21 відповідно.

3. Пункт 2 статті 23 Конвенції вилучається. Пункти 3 і 4 статті 23 вважаються пунктами 2 і 3 статті 23 відповідно.

Стаття 3

У статті 30 Конвенції слова "якщо жодна зі сторін у справі не заперечує проти цього" вилучаються.

Стаття 4

У пункті 1 статті 35 Конвенції слова "впродовж шести місяців" замінюються словами "впродовж чотирьох місяців".

Стаття 5

У підпункті "b" пункту 3 статті 35 Конвенції слова "а також за умови, що на цій підставі не може бути відхилена жодна справа, яку національний суд не розглянув належним чином" вилучаються.

Прикінцеві та перехідні положення

Стаття 6

1. Цей Протокол відкритий для підписання Високими Договірними Сторонами Конвенції, які можуть висловити свою згоду на обов'язковість шляхом:

- a. підписання без застережень щодо ратифікації, прийняття чи схвалення; або
- b. підписання, що підлягає ратифікації, прийняттю чи схваленню, з подальшою ратифікацією, прийняттям чи схваленням.

2. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення передаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.

Стаття 7

Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати, коли всі Високі Договірні Сторони Конвенції висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 6.

Стаття 8

1. Зміни, внесені статтею 2 цього Протоколу, застосовуються лише до кандидатів за списками, поданими до Парламентської Асамблеї Ради Європи Високими Договірними Сторонами на підставі статті 22 Конвенції після набрання чинності цим Протоколом.

2. Зміна, внесена статтею 3 цього Протоколу, не застосовується до будь-якої справи, що перебуває у провадженні та у якій одна зі сторін заперечила проти рішення Палати Суду відмовитися від розгляду справи на користь Великої Палати до дати набрання чинності цим Протоколом.

3. Стаття 4 цього Протоколу набирає чинності після закінчення шести місяців з дати набрання чинності цим Протоколом. Стаття 4 цього Протоколу не застосовується до заяв, щодо яких було ухвалено остаточне рішення у розумінні пункту 1 статті 35 Конвенції до дати набрання чинності статтею 4 цього Протоколу.

4. Усі інші положення цього Протоколу застосовуються з дати набрання ним чинності відповідно до положень статті 7.

Стаття 9

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всі держави-члени Ради Європи та інші Високі Договірні Сторони Конвенції про:

- a. будь-яке підписання;
- b. депонування будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документу про прийняття або схвалення;
- c. дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтею 7; та

d. будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, що стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені, підписали цей Протокол.

Учинено у м. Страсбурзі 24 червня 2013 року англійською і французькою мовами, при цьому обидва тексти є рівно автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі-члену Ради Європи та іншим Високим Договірним Сторонам Конвенції.

ПРОТОКОЛ № 16 **до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод**

Страсбург
2 жовтня 2013 року

{Протокол ратифіковано із заявою Законом № 2156-VIII від
05.10.2017}

Дата учинення:	02.10.2013
Дата підписання:	20.06.2014
Дата ратифікації Україною:	05.10.2017
Дата набрання чинності для України:	01.08.2018

ПРЕАМБУЛА

Держави-члени Ради Європи та інші Високі Договірні Сторони Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція), які підписали цей Протокол,

беручи до уваги положення Конвенції та, зокрема, статтю 19 про створення Європейського суду з прав людини (далі – Суд);

зважаючи на розширення компетенції Суду щодо надання консультативних висновків, що додатково сприятиме посиленню взаємодії між Судом та національними органами влади і таким чином підтримуватиме виконання Конвенції у відповідності з принципом субсидіарності;

беручи до уваги Висновок № 285 (2013), ухвалений Парламентською Асамблеєю Ради Європи 28 червня 2013 року,

домовилися про таке:

Стаття 1

1. Вищі судові установи Високої Договірної Сторони, як визначено відповідно до статті 10, можуть звертатися до Суду щодо надання консультативних висновків з принципових питань, які стосуються тлумачення або застосування прав і свобод, визначених Конвенцією або протоколами до неї;

2. Суд та судова установа, яка звертається із запитом, може отримати консультативний висновок лише у тому випадку, якщо справа перебуває у його провадженні;

3. Суд та судова установа, яка звертається із запитом, зазначає причини свого запиту і надає інформацію щодо відповідних юридичних та фактичних обставин справи, яка перебуває у провадженні.

Стаття 2

1. Колегія у складі п'яти суддів Великої Палати вирішує, чи приймати запит щодо надання консультативного висновку беручи до уваги статтю 1. Колегія суддів мотивує будь-яку відмову у прийнятті запиту.

2. Якщо колегія суддів приймає запит, Велика Палата Суду надає консультативний висновок.

3. До складу колегії суддів та Великої Палати, зазначених у попередніх пунктах, входить *ex officio* суддя, обраний від Високої Договірної Сторони, до якої належить суд чи судова установа, що звертається із запитом. У разі відсутності такого судді або якщо він не може брати участь у засіданнях, Голова Суду вибирає зі списку, поданого заздалегідь цією Стороною, особу, яка засідає як суддя.

Стаття 3

Комісар Ради Європи з прав людини і Висока Договірна Сторона, до якої належить судова установа, що звертається із запитом, мають право подавати свої письмові зауваження і брати участь у будь-якому слуханні. Голова Суду, в інтересах належного здійснення правосуддя, може запропонувати будь-якій іншій Високій Договірній Стороні або особі також подати свої письмові зауваження або взяти участь у будь-якому слуханні.

Стаття 4

1. Консультативні висновки повинні бути вмотивовані.

2. Якщо консультативний висновок повністю або частково не виражає одностайної думки суддів, кожний суддя має право викласти окрему думку.

3. Консультативні висновки передаються суду, який звертається із запитом, та Високій Договірній Стороні, до якої належить така судова установа.

4. Консультативні висновки повинні бути опубліковані.

Стаття 5

Консультативні висновки не мають обов'язкової сили.

Стаття 6

Високі Договірні Сторони розглядають положення статей 1-5 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, та всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 7

1. Цей Протокол відкритий для підписання Високими Договірними Сторонами Конвенції, які можуть висловити свою згоду на його обов'язковість шляхом:

а. підписання без застережень щодо ратифікації, прийняття чи схвалення; або

б. підписання, що підлягає ратифікації, прийняттю чи схваленню, з подальшою ратифікацією, прийняттям чи схваленням.

2. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення передаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 8

1. Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати, коли десять Високих Договірних Сторін Конвенції висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 7.

2. Для будь-якої Високої Договірної Сторони Конвенції, яка пізніше висловить свою згоду на обов'язковість цього Протоколу для неї, Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного строку від дати, коли така Сторона висловила свою згоду на обов'язковість цього Протоколу відповідно до положень статті 7.

Стаття 9

Жодне застереження до положень цього Протоколу на підставі статті 57 Конвенції не допускається.

Стаття 10

Кожна Висока Договірна Сторона Конвенції при підписанні або депонуванні своїх ратифікаційних грамот чи документів про прийняття або схвалення, адресованих Генеральному Секретарю Ради Європи, вказує судові установи, визначені для цілей пункту 1 статті 1 цього Протоколу. Ця заява може бути змінена пізніше у будь-який час і таким самим чином.

Стаття 11

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всі держави-члени Ради Європи та інші Високі Договірні Сторони Конвенції про:

- a. будь-яке підписання;
- b. депонування будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документа про прийняття або схвалення;
- c. дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтею 8;
- d. будь-яку заяву, зроблену відповідно до статті 10; та
- e. будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, що стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені, підписали цей Протокол.

Учинено у м. Страсбурзі 2 жовтня 2013 року англійською і французькою мовами, при цьому обидва тексти є рівно автентичними, в одному примірнику, який зберігається в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі-члену Ради Європи та іншим Високим Договірним Сторонам Конвенції.

Ч А С Т И Н А І І
НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ
ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ
З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про виконання рішень та застосування практики
Європейського суду з прав людини

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 30, ст.260)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами N 3135-VI від 15.03.2011, ВВР, 2011, N 39,
ст.391 N 5463-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, N 4, ст.61}

Цей Закон регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України; з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї; з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України.

Глава 1
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

Конвенція – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

Суд – Європейський суд з прав людини;

Комісія – Європейська комісія з прав людини;

практика Суду – практика Європейського суду з прав людини та Європейської комісії з прав людини;

Рішення – а) остаточне рішення Європейського суду з прав людини у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; б) остаточне рішення Європейського суду з прав людини щодо справедливої сатисфакції у справі проти України; в) рішення Європейського суду з прав людини щодо дружнього врегулювання у справі проти України; г) рішення Європейського суду з прав людини про

схвалення умов односторонньої декларації у справі проти України; {Абзац шостий частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

Стягувач – а) особа, за заявою якої Європейським судом з прав людини постановлено Рішення; б) її представник, правонаступник; в) особа (група осіб), на користь якої рішенням Європейського суду з прав людини визначено обов'язок України в міждержавній справі; {Абзац сьомий частини першої статті 1 в редакції Закону N 3135-VI від 15.03.2011 }

відшкодування – а) сума справедливої сатисфакції, визначена рішенням Європейського суду з прав людини відповідно до статті 41 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; б) визначена у рішенні Європейського суду з прав людини щодо дружнього врегулювання або у рішенні Європейського суду з прав людини про схвалення умов односторонньої декларації сума грошової виплати на користь Стягувача; {Абзац восьмий частини першої статті 1 в редакції Закону N 3135-VI від 15.03.2011 }

виконання Рішення – а) виплата Стягувачеві відшкодування та вжиття додаткових заходів індивідуального характеру; б) вжиття заходів загального характеру;

Орган представництва – орган, відповідальний за забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини та координацію виконання його рішень; { Абзац десятий частини першої статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

оригінальний текст – офіційний текст, виконаний офіційною мовою Ради Європи: а) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та протоколів до неї; б) рішення та ухвали Європейського суду з прав людини; в) ухвали Європейської комісії з прав людини.

Стаття 2. Виконання Рішення

1. Рішення є обов'язковим для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції.

2. Порядок виконання Рішення визначається цим Законом, Законом України "Про виконавче провадження", іншими нормативно-правовими актами з урахуванням особливостей, що передбачені цим Законом.

Стаття 3. Фінансування витрат на виконання Рішення

1. Виконання Рішення здійснюється за рахунок Державного бюджету України.

Глава 2

ДОСТУП ДО РІШЕННЯ

Стаття 4. Стислий виклад Рішення

1. Протягом десяти днів від дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного орган представництва готує та надсилає для опублікування в газеті "Урядовий кур'єр" стислий виклад Рішення українською мовою (далі – стислий виклад Рішення), який має включати: {Абзац перший частини першої статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

а) офіційну назву Рішення мовою оригіналу та в перекладі українською мовою;

б) номер заяви до Суду;

в) дату постановлення Рішення;

г) стислий виклад фактів у справі;

д) стислий виклад питань права;

е) переклад резолютивної частини Рішення.

2. Зазначене у частині першій цієї статті видання публікує стислий виклад Рішення протягом семи днів від дня його одержання.

{Частина друга статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

Стаття 5. Сповіднення про Рішення

1. Протягом десяти днів від дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного Орган представництва надсилає стислий виклад Рішення Стягувачеві, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, всім державним органам, посадовим особам та іншим суб'єктам, безпосередньо причетним до справи, за якою постановлено Рішення.

{Текст статті 5 в редакції Закону N 3135-VI від 15.03.2011 }

Стаття 6. Переклад та оприлюднення Рішення

1. З метою виконання заходів загального характеру держава забезпечує переклад та опублікування повних текстів Рішень українською мовою спеціалізованим у питаннях практики Суду юридичним виданням, що має поширення у професійному середовищі правників.

2. Автентичність перекладу повних текстів Рішень засвідчується Органом представництва.

3. Визначення видання, яке здійснюватиме переклад та опублікування повних текстів Рішень, а також замовлення необхідної кількості примірників видання з метою забезпечення судів, органів прокуратури, юстиції, внутрішніх справ, служби безпеки, установ виконання покарань, інших

зацікавлених суб'єктів провадяться на конкурсній основі Органом представництва.

4. Забезпечення суддів опублікованим перекладом повних текстів Рішень покладається на державний орган, відповідальний за організаційно-матеріальне забезпечення суддів.

Глава 3 ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ

Стаття 7. Звернення Рішення до виконання в частині виплати відшкодування

1. Протягом десяти днів від дня отримання повідомлення Суду про набуття Рішенням статусу остаточного Орган представництва: {Абзац перший частини першої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

а) надсилає Стягувачеві повідомлення з роз'ясненням його права подати до державної виконавчої служби заяву про виплату відшкодування, в якій мають бути зазначені реквізити банківського рахунка для перерахування коштів;

б) надсилає до державної виконавчої служби оригінальний текст і переклад резолютивної частини остаточного рішення Суду у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції, оригінальний текст і переклад резолютивної частини остаточного рішення Суду щодо справедливої сатисфакції у справі проти України, оригінальний текст і переклад рішення Суду щодо дружнього врегулювання у справі проти України, оригінальний текст і переклад рішення Суду про схвалення умов односторонньої декларації у справі проти України. Автентичність перекладу засвідчується Органом представництва. {Пункт "б" частини першої статті 7 в редакції Закону N 3135-VI від 15.03.2011 }

Державна виконавча служба упродовж десяти днів з дня надходження документів, зазначених у пункті "б" цієї частини, відкриває виконавче провадження. {Абзац четвертий частини першої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

2. Неподання Стягувачем заяви про виплату відшкодування не є перешкодою для виконання Рішення.

Стаття 8. Виплата відшкодування

1. Виплата Стягувачеві відшкодування має бути здійснена у тримісячний строк з моменту набуття Рішенням статусу остаточного або у строк, передбачений у Рішенні.

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

2. У разі порушення строку, зазначеного в частині першій цієї статті, на суму відшкодування нараховується пеня відповідно до Рішення.

3. Протягом одного місяця від дня відкриття виконавчого провадження за Рішенням Орган представництва надсилає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, постанову про відкриття виконавчого провадження та документи, передбачені у пункті "б" частини першої статті 7 цього Закону.

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами N 3135-VI від 15.03.2011, N 5463-VI від 16.10.2012}

4. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, протягом 10 днів від дня надходження зазначених у частині третій цієї статті документів здійснює списання на вказаний Стягувачем банківський рахунок, а в разі його відсутності – на депозитний рахунок державної виконавчої служби коштів з відповідної бюджетної програми Державного бюджету України. Порядок збереження коштів на депозитному рахунку державної виконавчої служби визначається Законом України "Про виконавче провадження".

{Частина четверта статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5463-VI від 16.10.2012}

5. Підтвердження списання відшкодування, отримане від центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, та підтвердження виконання всіх вимог, зазначених у резолютивній частині остаточного рішення Суду у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції, резолютивній частині остаточного рішення Суду щодо справедливої сатисфакції у справі проти України, у рішенні Суду щодо дружнього врегулювання у справі проти України, у рішенні Суду про схвалення умов односторонньої декларації у справі проти України, є для державної виконавчої служби підставою для закінчення виконавчого провадження.

{Частина п'ята статті 8 в редакції Закону N 3135-VI від 15.03.2011; із змінами, внесеними згідно із Законом N 5463-VI від 16.10.2012}

6. Державна виконавча служба протягом трьох днів надсилає Органу представництва постанову про закінчення виконавчого провадження та підтвердження списання коштів.

Стаття 9. Окремі питання, пов'язані з виплатою відшкодування

1. Якщо встановити місцеперебування (місцезнаходження) Стягувача – фізичної особи неможливо, а також у разі смерті Стягувача – фізичної особи чи реорганізації або ліквідації Стягувача – юридичної особи сума відшкодування перераховується на депозитний рахунок державної виконавчої служби. Аналогічна процедура застосовується у випадку, передбаченому частиною другою статті 7 цього Закону.

2. Сума відшкодування, яка знаходиться на депозитному рахунку державної виконавчої служби, перераховується:

а) на рахунок Стягувача після подання ним відповідної заяви;

б) на рахунки спадкоємців Стягувача – фізичної особи після подання ними належним чином оформлених документів, які надають їм право на отримання спадщини;

в) на рахунок правонаступника реорганізованого Стягувача – юридичної особи після подання ним належним чином оформлених документів, які підтверджують його правонаступництво;

г) на рахунки засновників (учасників, акціонерів) ліквідованого Стягувача – юридичної особи після подання ними рішень суду, які підтверджують їхній статус засновників (учасників, акціонерів) ліквідованого Стягувача – юридичної особи на момент ліквідації та визначають частку відшкодування, що належить до виплати кожному із засновників (учасників, акціонерів).

3. Протягом трьох днів з моменту перерахування на депозитний рахунок державної виконавчої служби суми відшкодування державна виконавча служба повідомляє про це Стягувача.

{Статтю 9 доповнено новою частиною згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

4. Інформацію про наявність на депозитному рахунку державної виконавчої служби суми відшкодування та про повідомлення про це Стягувача державна виконавча служба надсилає Органу представництва.

{Частина четверта статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

5. Позивачем у справах про відшкодування збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виплати відшкодування, виступає Орган представництва, який зобов'язаний протягом шести місяців з моменту, визначеного в частині четвертій статті 8 цього Закону, звернутися до суду з відповідним позовом. Загальний строк позовної давності для звернення з такими позовами визначається відповідно до Цивільного кодексу України.

{Частина п'ята статті 9 в редакції Закону N 3135-VI від 15.03.2011 }

Стаття 10. Додаткові заходи індивідуального характеру

1. З метою забезпечення відновлення порушених прав Стягувача, крім виплати відшкодування, вживаються додаткові заходи індивідуального характеру.

2. Додатковими заходами індивідуального характеру є:

а) відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який Стягувач мав до порушення Конвенції (*restitutio in integrum*);

б) інші заходи, передбачені у Рішенні. {Пункт "б" частини другої статті 10 в редакції Закону N 3135-VI від 15.03.2011 }

3. Відновлення попереднього юридичного стану Стягувача здійснюється, зокрема, шляхом:

а) повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі;

б) повторного розгляду справи адміністративним органом.

Стаття 11. Дії Органу представництва щодо вжиття додаткових заходів індивідуального характеру

1. Протягом десяти днів від дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного Орган представництва: {Абзац перший частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

а) надсилає Стягувачеві повідомлення з роз'ясненням його права порушити провадження про перегляд справи та/або про його право на відновлення провадження відповідно до чинного законодавства;

б) повідомляє органи, які є відповідальними за виконання передбачених у Рішенні додаткових заходів індивідуального характеру, про зміст, порядок і строки виконання цих заходів. До повідомлення додається переклад Рішення, автентичність якого засвідчується Органом представництва. {Пункт "б" частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

2. Контроль за виконанням додаткових заходів індивідуального характеру, передбачених у Рішенні, що здійснюються під наглядом Комітету міністрів Ради Європи, покладається на Орган представництва.

{Частина друга статті 11 в редакції Закону N 3135-VI від 15.03.2011 }

3. Орган представництва в рамках здійснення передбаченого частиною другою цієї статті контролю має право отримувати від органів, які є відповідальними за виконання додаткових заходів індивідуального характеру, передбачених у Рішенні, інформацію про хід і наслідки виконання таких заходів, а також вносити Прем'єр-міністрові України подання щодо

забезпечення виконання додаткових заходів індивідуального характеру.

{Частина третя статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

Стаття 12. Дії органів, які є відповідальними за виконання додаткових заходів індивідуального характеру

1. Органи, відповідальні за виконання додаткових заходів індивідуального характеру, зобов'язані:

а) невідкладно та у визначений Рішенням та/або чинним законодавством строк виконати додаткові заходи індивідуального характеру;

б) надавати інформацію на запити Органу представництва про перебіг і наслідки виконання додаткових заходів індивідуального характеру;

в) дієво та без зволікань реагувати на подання Органу представництва;

г) про виконання додаткових заходів індивідуального характеру повідомити Орган представництва.

Стаття 13. Заходи загального характеру

1. Заходи загального характеру вживаються з метою забезпечення додержання державою положень Конвенції, порушення яких встановлене Рішенням, забезпечення усунення недоліків системного характеру, які лежать в основі виявленого Судом порушення, а також усунення підстави для надходження до Суду заяв проти України, спричинених проблемою, що вже була предметом розгляду в Суді.

2. Заходами загального характеру є заходи, спрямовані на усунення зазначеної в Рішенні системної проблеми та її першопричини, зокрема:

а) внесення змін до чинного законодавства та практики його застосування;

б) внесення змін до адміністративної практики;

в) забезпечення юридичної експертизи законопроектів;

г) забезпечення професійної підготовки з питань вивчення Конвенції та практики Суду прокурорів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, працівників імміграційних служб, інших категорій працівників, професійна діяльність яких пов'язана із правозастосуванням, а також з триманням людей в умовах позбавлення свободи;

д) інші заходи, які визначаються – за умови нагляду з боку Комітету міністрів Ради Європи – державою-відповідачем відповідно до Рішення з метою забезпечення усунення недоліків системного характеру, припинення спричинених цими недоліками порушень Конвенції та забезпечення максимального відшкодування наслідків цих порушень.

Стаття 14. Дії Органу представництва щодо вжиття заходів загального характеру

1. Щокварталу Орган представництва готує та надсилає до Кабінету Міністрів України подання щодо вжиття заходів загального характеру (далі – подання).

{Частина перша статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3135-VI від 15.03.2011 }

2. Подання включає пропозиції щодо вирішення зазначеної в Рішенні системної проблеми та усунення її першопричини, зокрема:

а) аналіз обставин, що призвели до порушення Конвенції;
б) пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства;
в) пропозиції щодо внесення змін до адміністративної практики;
г) пропозиції для врахування під час підготовки законопроектів;
д) пропозиції щодо забезпечення професійної підготовки з питань вивчення Конвенції та практики Європейського суду з прав людини для суддів, прокурорів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, імміграційних служб, інших категорій працівників, професійна діяльність яких пов'язана із правозастосуванням, а також з триманням людей в умовах позбавлення свободи;

е) пропозиції щодо здійснення інших заходів загального характеру, спрямованих на усунення недоліків системного характеру, припинення спричиненого цими недоліками порушення Конвенції та забезпечення максимального відшкодування наслідків цих порушень;

є) перелік центральних органів виконавчої влади, які є відповідальними за вжиття кожного з пропонованих у поданні заходів.

3. Одночасно з поданням Орган представництва готує аналітичний огляд для Верховного Суду України, який включає:

а) аналіз обставин, що спричинили порушення Конвенції;
б) пропозиції щодо приведення судової практики у відповідність з вимогами Конвенції.

4. Одночасно з поданням Орган представництва готує та надсилає до Апарату Верховної Ради України пропозиції для врахування під час підготовки законопроектів.

Стаття 15. Дії Кабінету Міністрів України щодо вжиття заходів загального характеру

1. Прем'єр-міністр України відповідно до подання, передбаченого у статті 14 цього Закону, визначає центральні органи виконавчої влади, які є відповідальними за виконання заходів загального характеру, та невідкладно дає їм відповідні доручення.

2. Центральний орган виконавчої влади, визначений у дорученні

Прем'єр-міністра України, у встановлений у дорученні строк:

а) забезпечує в межах своєї компетенції видання відомчих актів на виконання заходів загального характеру та контролює їх виконання;

б) вносить до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо прийняття нових, скасування чинних нормативно-правових актів або внесення до них змін.

3. Кабінет Міністрів України:

а) видає в межах своєї компетенції акти на виконання заходів загального характеру;

б) вносить у порядку законодавчої ініціативи до Верховної Ради України законопроекти щодо прийняття нових, скасування чинних законів або внесення до них змін.

4. Відповідні акти мають бути видані та відповідний законопроект має бути внесений Кабінетом Міністрів України на розгляд Верховної Ради України протягом трьох місяців від дня видання доручення Прем'єр-міністра України, передбаченого частиною першою цієї статті.

Стаття 16. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання Рішення

1. У разі невиконання або неналежного виконання Рішення винні службові особи, до повноважень яких належить це виконання, несуть адміністративну, цивільну або кримінальну відповідальність, передбачену законами України.

Глава 4

ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ КОНВЕНЦІЇ ТА ПРАКТИКИ СУДУ

Стаття 17. Застосування судами Конвенції та практики Суду

1. Суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Стаття 18. Порядок посилання на Конвенцію та практику Суду

1. Для цілей посилання на текст Конвенції суди використовують офіційний переклад Конвенції українською мовою (далі – переклад).

2. Для цілей посилання на Рішення та ухвали Суду та на ухвали Комісії суди використовують переклади текстів рішень Суду та ухвал Комісії (далі – переклад), надруковані у виданні, передбаченому в статті 6 цього Закону.

3. У разі відсутності перекладу Рішення та ухвали Суду чи ухвали Комісії суд користується оригінальним текстом.

4. У разі виявлення мовної розбіжності між перекладом та оригінальним текстом суд користується оригінальним текстом.

5. У разі виявлення мовної розбіжності між оригінальними текстами

та/або в разі потреби мовного тлумачення оригінального тексту використовується відповідна практика Суду.

Стаття 19. Застосування у сфері законодавства та в адміністративній практиці

1. Орган представництва здійснює юридичну експертизу всіх законопроектів, а також підзаконних нормативних актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, на відповідність Конвенції, за результатами чого готує спеціальний висновок.

2. Нездійснення передбаченої частиною першою цієї статті перевірки або наявність висновку про невідповідність підзаконного акта вимогам Конвенції є підставою для відмови в державній реєстрації відповідного підзаконного акта.

3. Орган представництва забезпечує постійну та з розумною періодичністю перевірку чинних законів і підзаконних актів на відповідність Конвенції та практиці Суду, передовсім у сферах, що стосуються діяльності правоохоронних органів, кримінального провадження, позбавлення свободи.

4. За результатами передбаченої у частині третій цієї статті перевірки Орган представництва подає до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо внесення змін до чинних законів та підзаконних актів з метою приведення їх у відповідність з вимогами Конвенції та відповідною практикою Суду.

5. Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади забезпечують систематичний контроль за додержанням у рамках відомчого підпорядкування адміністративної практики, що відповідає Конвенції та практиці Суду.

{Частина п'ята статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5463-VI від 16.10.2012}

Глава 5 **ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ**

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України:

1) протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом: привести у відповідність із цим Законом свої нормативно-правові акти; забезпечити приведення у відповідність із цим Законом нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади;

2) вжити заходів та, у разі необхідності, внести пропозиції до Верховної Ради України щодо включення питань оволодіння положеннями Конвенції та практики Суду:

до вимог професійного рівня окремих категорій суддів, а також прокурорів, адвокатів, нотаріусів;

до програм первинної підготовки та підвищення кваліфікації суддів, прокурорів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, імміграційних служб, інших категорій працівників, професійна діяльність яких пов'язана із правозастосуванням, а також з триманням людей в умовах позбавлення свободи;

3) щорічно передбачати в проєкті Державного бюджету України окремою бюджетною програмою кошти на виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Президент України В.ЮЩЕНКО

м. Київ, 23 лютого 2006 року
N 3477-IV

ІНФОРМАЦІЯ

до офіційного опублікування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї

Конвенцію про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Перший протокол та протоколи N 2, N 4, N 7 та N 11 до Конвенції ратифіковано Законом України від 17 липня 1997 року N 475/97-ВР (Закон опублікований в інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України", 1997 р., число 29). Тексти Конвенції, Першого протоколу та протоколів NN 2, 4, 7 та 11 опубліковано в інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України" від 16 квітня 1998 року N 13.

Протокол N 6 до Конвенції ратифіковано Законом України від 22 лютого 2000 року N 1484-III "Про ратифікацію Протоколу N 6 до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, який стосується скасування смертної кари, 1983 року" (Закон опублікований в інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України" від 17 березня 2000 року N 9).

Протокол N 13 до Конвенції ратифіковано Законом України від 28 листопада 2002 року N 318-IV "Про ратифікацію Протоколу N 13 до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, який стосується скасування смертної кари за будь-яких обставин" (Закон опублікований в інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України" від 3 січня 2003 року N 51).

Законом України від 9 лютого 2006 року N 3436-IV "Про внесення змін до деяких законів України" (Закон опублікований в інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України" від 15 березня 2006 року N 9) внесено такі змін до назв і текстів законів про ратифікацію Конвенції та протоколів

до неї:

1. У назві та тексті Закону України "Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2,4,7 та 11 до Конвенції" слова "Конвенція про захист прав і основних свобод людини" у всіх відмінках замінено словами "Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод" у відповідному відмінку.

2. У Законі України "Про ратифікацію Протоколу N 6 до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, який стосується скасування смертної кари, 1983 року":

- назву Закону викладено в такій редакції: "Про ратифікацію Протоколу N 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари";

- у тексті Закону слова "Протокол N 6 до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, який стосується скасування смертної кари, 1983 року" замінено словами "Протокол N 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари, із змінами, внесеними Протоколом N 11".

3. Закон України "Про ратифікацію Протоколу N 13 до Конвенції про захист прав і основних свобод людини, який стосується скасування смертної кари за будь-яких обставин" викладено в новій редакції.

Протоколи N 12 та N 14 до Конвенції ратифіковано Законом України від 9 лютого 2006 року N 3435-IV "Про ратифікацію Протоколів N 12 та N 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод" (Закон опублікований в інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України" від 15 березня 2006 року N 9).

Тексти Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Першого протоколу та протоколів N 4, N 6, N 7 подаються з урахуванням змін, унесених Протоколом N 11.

27 січня 2006 року Міністерство закордонних справ України затвердило новий офіційний переклад Конвенції та протоколів до неї.

ЧАСТИНА ІІІ
СТИСЛІ ВИКЛАДИ РІШЕНЬ ЩОДО УКРАЇНИ, ВИНЕСЕНІ
ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ

СТАТТЯ 2 «ПРАВО НА ЖИТТЯ»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «АНДРЕЄВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ANDREYEVA v. UKRAINE)
(Заява № 24385/10)

Стислий виклад рішення від 29 січня 2019 року

У січні 2004 року сина заявниці знайшли мертвим і того ж дня працівники міліції оглянули місце події та зазначили у протоколі, що чоловік вчинив самогубство, повісившись.

У період з 2005 до 2012 року за результатами дослідчих перевірок слідчі відмовляли у порушенні кримінальної справи у зв'язку з невстановленням ознак складу злочину, проте ці рішення були скасовані вищестоящими органами влади, які надали вказівки провести додаткові слідчі перевірки. За заявою заявниці було порушено кримінальне провадження, яке зрештою було закрито у квітні 2014 року.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за матеріальними та процесуальними аспектами статті 2 та 3, а також за статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що її сина закатували до смерті працівники міліції та органи влади не провели ефективного розслідування скарг заявниці. Європейський суд вирішив розглянути скарги заявниці виключно за статтями 2 та 3 Конвенції.

Європейський суд не знайшов доказів причетності представників держави до жорстокого поводження із сином заявниці та його вбивства та відхилив частину скарги заявниці за матеріальним аспектом як явно необґрунтовану відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо проведення ефективного розслідування Європейський суд звернув увагу, що твердження заявниці про насильницьке вбивство її сина майже дев'ять років розглядалось виключно у рамках дослідчих перевірок та що така слідча процедура не відповідає принципам ефективного засобу юридичного захисту, а повторюване скасування вищестоящими органами рішень про відмову у відкритті кримінального провадження свідчило про наявність

серйозних недоліків.

Крім того, Європейський суд вказав, що майже через десять років після події національні суди відзначили наявність серйозних недоліків у розслідуванні та дійшов висновку, що державні органи не провели ефективного розслідування обставин смерті сина заявниці у зв'язку з чим констатував порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

З огляду на висновки за процесуальним аспектом статті 2 Конвенції Європейський суд вирішив, що не виникає окремого питання щодо стверджуваного порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* прийнятними скарги за процесуальними аспектами статей 2 та 3 Конвенції, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
2. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 2 Конвенції;
3. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати по суті скаргу за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 12 000 (дванадцять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, заявниці в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат; ця сума має бути сплачена на банківський рахунок представника заявниці, пані О. Беляєвої;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «АРСКАЯ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ARSKAYA v. UKRAINE)

Заява № 45076/05

Стислий виклад рішення від 5 грудня 2013 року

22 березня 2001 року сина заявниці, С., якому було сорок два роки, було доставлено каретою швидкої допомоги в пульмонологічне відділення Сімферопольського протитуберкульозного диспансеру і госпіталізовано з діагнозами: лівостороння пневмонія; туберкульоз лівої легені; кровохаркання і легенева недостатність. Заявникові було прописано необхідне лікування, проте він відмовився від ряду процедур, а саме: бронхоскопії, ін'єкцій пеніциліну та будь-якого хірургічного втручання. Психіатр, викликаний заявникові, діагностував у нього соматогенний параноїдальний розлад. О 22:45 03 квітня 2001 року С. помер. Розтин тіла С. підтвердив, що встановлений діагноз збігався з посмертним.

Заявниця подала до прокуратури скаргу, що медична допомога, надана її синові, була неналежною, в результаті чого він помер. За дорученням прокуратури Міністерство охорони здоров'я в Автономній Республіці Крим провело внутрішнє розслідування інциденту, за результатами якого було встановлено ряд недоліків у лікуванні С. і кількох лікарів притягнуто до дисциплінарної відповідальності. Серед іншого було встановлено, що С. не було забезпечено спеціалізованою реанімаційною допомогою, оскільки у цій лікарні така не надавалась, а переведення пацієнтів до відділу інтенсивної терапії іншої міської лікарні здійснювалось тільки у випадках, передбачених правилами Управління охорони здоров'я м. Сімферополь.

Розслідування прокуратури та органів внутрішніх справ тривало до 13 серпня 2008 року. Провадження у справі неодноразово припинялось у зв'язку з відсутністю складу злочину у діях лікарів, а потім відновлювалось вищестоящими прокуратурами або судами. За результатами досудового розслідування було встановлено, що смерть С. була спричинена серйозним хронічним захворюванням легенів і його неодноразовими відмовами від відповідного хірургічного лікування, і, крім того, хоча у нього і спостерігалися ознаки тимчасового розладу психічної діяльності під час його госпіталізації, він був у змозі зрозуміти наслідки своїх дій і свідомо відмовлявся від лікування.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за статтями 2, 6 і 7 на те, що її син помер через відсутність належного медичного лікування, та на відсутність ефективного розслідування обставин його смерті.

Європейський суд вирішив розглянути скаргу заявниці за статтею 2

Конвенції.

Взявши до уваги надмірну тривалість кримінального розслідування та його недоліки, а саме: неодноразові повернення справи для проведення додаткового розслідування, несвоєчасність проведення експертизи осудності С. тощо. Європейський суд зауважив, що кримінальне провадження у цій справі було неефективним і встановив порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

Крім того, Європейський суд також констатував порушення статті 2 Конвенції щодо зобов'язання держави забезпечити належне регулювання законодавства щодо охорони здоров'я у зв'язку з нечіткістю нормативно-правових актів щодо прийому пацієнтів до відділень інтенсивної терапії та недосконалістю законодавства щодо встановлення кваліфікованим фахівцем здатності пацієнтів приймати рішення щодо свого лікування, в тому числі щодо отримання інформованої згоди на лікування.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Відхиляє* попередні заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції щодо процесуальних зобов'язань держави;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції щодо позитивного зобов'язання держави забезпечити відповідне законодавство щодо охорони здоров'я;

4. *Постановляє*

(а) протягом трьох місяців з дати, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявниці наступні суми, конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день виплати:

(i) 10 000 євро (десять тисяч євро) відшкодування моральної шкоди разом з будь-яким податком, що може нараховуватись;

(ii) 200 євро (двісті євро) відшкодування судових та інших витрат разом з будь-яким податком, що може нараховуватись заявниці;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

5. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БАСЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF «BASYUK v. UKRAINE»)

Заява № 51151/10

Стислий виклад рішення від 05 листопада 2016 року

04 вересня 2005 року донька заявника, пані Є., та її дитина, Д., перетинаючи дорогу, були збиті автомобілем, яким керувала пані М. Того ж дня міліція оглянула місце події та допитала деяких свідків, які показали, що донька заявника та її дитина переходили дорогу на певній відстані від розмітки пішохідного переходу. У результаті цієї події пані Є. отримала несумісні з життям тілесні ушкодження. 21 листопада 2005 року вона померла у лікарні.

29 грудня 2005 року слідчим відділу розслідування дорожньо-транспортних пригод ГУ МВС в Одеській області (далі – орган досудового розслідування) було винесено постанову про відмову в порушенні кримінальної справи за фактом ДТП. У подальшому органи слідства неодноразово відмовляли у порушенні кримінальної справи за фактом ДТП. Усі ці постанови скасовувалися органами прокуратури через поверховість та неповноту проведеного розслідування. На слідчого, у провадженні якого справа знаходилась, було накладено дисциплінарне стягнення за неналежне і надмірно тривале розслідування.

Лише 20 травня 2009 року заявника було визнано потерпілим у кримінальній справі та роз'яснено йому право на подання цивільного позову, а 18 березня 2011 року автомобіль пані М. було долучено до речових доказів у кримінальній справі. За весь час досудового розслідування неодноразово проводилися судово-медичні та автотехнічні експертизи по факту ДТП. Крім того, через певний час після ДТП було встановлено свідків, які показали, що зіткнення сталося на пішохідному переході.

Відповідно до посвідченого нотаріусом договору від 14 березня 2006 року між водієм автомобіля та її батьком, з однієї сторони, і заявником та іншими членами родини померлої, з іншої, пані М., додатково до сплачених раніше коштів на лікування потерпілих, зобов'язувалась сплатити іншій стороні відшкодування майнової і моральної шкоди, завданої внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, в обмін на зобов'язання потерпілих не ініціювати порушення кримінального провадження та не звертатися до пані М. з будь-якими заявами чи скаргами. Як видається з матеріалів справи, вказані кошти було сплачено зятю заявника. Незважаючи на цей договір, заявник в подальшому неодноразово подавав до органів слідства скарги на неефективне розслідування смерті його доньки.

Після набрання чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом

відомості щодо провадження у справі було внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Станом на 29 листопада 2013 року досудове розслідування у справі ще тривало.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 2, 7, 13 та п. 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) з огляду на те, що розслідування обставин смерті його доньки було тривалим та неефективним. Європейський суд вирішив розглядати цю скаргу за статтею 2 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника, Європейський суд зазначив, що розслідування обставин смерті доньки заявника внаслідок ДТП, яка сталася у вересні 2005 року, тривало більше восьми років і не принесло відчутних результатів. Більше того, Європейський суд зауважив, що протягом цього значного періоду часу національні органи влади не здійснили вчасних та реальних зусиль для встановлення істини у справі, а також вказав на відсутність системного підходу при збиранні доказів на етапі досудового розслідування. Європейський суд також взяв до уваги такі недоліки кримінального провадження як неодноразові повернення справи для проведення додаткового розслідування та повторні призначення судово-медичних і автотехнічних експертиз тощо. У зв'язку з цим, а також зважаючи на свою усталену практику у справах щодо України, Європейський суд дійшов висновку, що кримінальне провадження у цій справі було неефективним і встановив порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

- «1. *Оголошує* більшістю голосів заяву прийнятною;
2. *Постановляє* п'ятьма голосами проти двох, що було порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції;
3. *Постановляє* чотирма голосами проти трьох, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові 6 000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. *Відхиляє* одностайно решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БУЧИНСЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BUCHYNSKA v. UKRAINE)
Заява № 35493/10

Стислий виклад рішення від 30 квітня 2015 року

7 серпня 2002 року у місті Житомир двоє чоловіків проникли до будинку заявниці, зв'язали її та забрали цінні речі, що належали їй та іншим членам родини. Потім один з нападників приклав дуло револьвера до вуха заявниці і вистрілив. Заявниця вижила, проте залишилась на все життя інвалідом.

За фактом цієї події працівниками Житомирського МВ УМВС України у Житомирській області було порушено кримінальну справу. Під час провадження у справі неодноразово проводилось пред'явлення для впізнання, і заявниця кілька разів впізнавала осіб, чиї фотографії їй були пред'явлені працівниками міліції.

Так, 4 вересня 2003 року двоюрідного брата заявниці О.М. було затримано та взято під варту, і він зізнався у своїй участі у вчиненні злочину разом з С.Т., проте згодом відмовився від своїх визнавальних показів і заперечував свою вину. Провадження у кримінальній справі щодо О.М. та С.Т. неодноразово закривалось та зупинялось. Відповідні постанови органів внутрішніх справ згодом скасовувались прокуратурою на підставі недостатності заходів, вжитих з метою перевірки певних фактів. Востаннє кримінальну справу щодо С.Т. та О.М. закрито 25 квітня 2006 року за недоведеністю їхньої участі у вчиненні злочину.

З серпня 2005 року до квітня 2012 року провадження у кримінальній справі по факту розбійного нападу на заявницю зупинялося одинадцять разів на тій підставі, що наявні в органів дізнання і досудового слідства заходи було вичерпано, та особи злочинців не було встановлено. Ці постанови скасовувались різними підрозділами прокуратури, які встановлювали, що вжиті заходи не були вичерпними.

7 липня 2012 року за підозрою у вчиненні злочину щодо родини К. затримано та взято під варту С.К., який зізнався у причетності до вчинення низки інших грабежів, розбійних нападів та вбивств, включаючи розбійний напад на заявницю спільно з В.П. Кримінальну справу щодо В.П. було закрито у зв'язку з його смертю, а слідство у справі щодо С.К. завершено і передано до суду. Станом на червень 2014 року судове провадження тривало.

До Європейського суду з прав людини заявниця скаржилася, що відповідні органи влади не провели ефективного та оперативного розслідування замаху на її життя. Вона посилалася на статті 2, 6 та 13 Конвенції. Європейський суд вирішив розглядати скаргу за статтею 2 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявниці, Європейський суд зробив висновок, що

національні органи влади не зробили усе від них залежне для забезпечення оперативного та всебічного вжиття заходів для збору доказів, встановлення місцезнаходження та притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні замаху на життя заявниці. А тому було порушення статті 2 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Оголошує скаргу щодо неефективного розслідування замаху на життя заявниці прийнятною, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє, що було порушення статті 2 Конвенції;

3. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці 6000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися; ця сума має бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВАЛЕРІЙ ФУКЛЄВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VALERIY FUKLEV v. UKRAINE)**

Заява № 6318/03

Стислий виклад рішення від 16 січня 2014 року

4 липня 2001 року дружину заявника, Олену Фуклеву, було прийнято до гінекологічного відділення Херсонської обласної клінічної лікарні з діагнозом метрорфіброма і терміново прооперовано 9 липня 2001 року, на що, згідно з медичними записами, вона дала письмову згоду. Після операції стан жінки швидко погіршувався. 15 липня 2001 року комісія лікарів встановила, що дружина заявника страждала від післяопераційного перитоніту, від чого її почали лікувати. 18 липня 2001 року Олена Фуклева померла від перитоніту, ускладненого сепсисом.

Якість наданої дружині заявника медичної допомоги розслідувалась медичною комісією лікарні, в якій дружину заявника лікували, а також комісією, створеною місцевим управлінням охорони здоров'я, та спеціально створеною комісією Міністерства охорони здоров'я України. Результати цих розслідувань були суперечливими: з перших двох висновків, складених

місцевими комісіями, впливало, що лікування було належним, а смерть дружини заявника - неминучою, а у висновках комісії Міністерства було зазначено, що в лікуванні дружини заявника мали місце певні недоліки.

Прокуратура Суворовського району м. Херсона, яка проводила розслідування у справі, неодноразово відмовляла в порушенні кримінальної справи та виносила рішення про припинення кримінального провадження через відсутність складу злочину в діях медичного персоналу. Ці рішення кожного разу скасовувалися обласною прокуратурою, а справа поверталась на додаткове розслідування. Заявник оскаржував постанови про відмову в порушенні кримінальної справи та припинення провадження у справі також до Суворовського районного суду м. Херсона, Апеляційного суду Херсонської області, Верховного Суду України та до Генеральної прокуратури України. Остаточна постанова про закриття кримінальної справи була винесена обласною прокуратурою 11 жовтня 2007 року.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 2 і 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що розслідування обставин смерті його дружини було неефективним.

Розглянувши скарги заявника, Європейський суд встановив, що, ані органи охорони здоров'я, ані слідчі органи не провели ретельного розслідування обставин смерті дружини заявника. Таким чином, заявник не був забезпечений ефективними правовими процедурами, які б відповідали процесуальним вимогам статті 2 Конвенції, і, отже, мало місце порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції. У той же час Європейський суд вказав, що немає необхідності розглядати скаргу заявника окремо за статтею 13 Конвенції.

Додатково заявник скаржився за статтями 3 і 13 Конвенції на жорстоке поводження з ним працівниками податкової міліції 2 жовтня 2003 року. Розглянувши ці скарги, Європейський суд відхилив їх як явно необґрунтовані.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Долучає зауваження Уряду* стосовно вичерпання національних засобів юридичного захисту щодо скарг заявника за статтями 2 і 13 Конвенції до суті справи і відхиляє їх після розгляду справи по суті;

2. *Оголошує* скарги відповідно до статей 2 і 13 Конвенції щодо смерті дружини заявника прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

4. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу окремо за статтею 13 Конвенції;

5. *Постановляє*,

(а) що держава-відповідач має сплатити заявнику протягом трьох місяців

від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, такі суми, які повинні бути конвертовані в валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 6000 євро (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди, а також додатково суми будь-яких податків, що можуть нараховуватись;

(ii) EUR 240 (двісті сорок) євро компенсації судових та інших витрат, а також додатково суми будь-яких податків, що можуть нараховуватись заявникові;

(b) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

СПРАВА «ГОРОВЕНКИ ТА БУГАРА ПРОТИ УКРАЇНИ» CASE OF GOROVENKY AND BUGARA v. UKRAINE

Заяви № 36146/05 та № 42418/05

Стислий виклад рішення від 12 січня 2012 року

22 листопада 1999 року пан Д., заступник начальника відділу карного розшуку П'ятихатського районного відділу УМВС України в Дніпропетровській області, не будучи при виконанні службових обов'язків, застрелив з табельної зброї пана В. Бугару та пана А. Горовенка.

Того ж дня щодо пана Д. було порушено кримінальну справу.

23 листопада 1999 року за результатами службового розслідування було складено висновок, в якому зазначалось, зокрема, що керівництво П'ятихатського районного відділу УМВС України в Дніпропетровській області (далі – П'ятихатський районний відділ) не вживало належних заходів щодо контролю за зберіганням і використанням працівниками табельної зброї.

14 листопада 2000 року апеляційний суд Дніпропетровської області (далі – апеляційний суд) визнав пана Д. винним у вчиненні злочинів та призначив йому покарання у вигляді довічного позбавлення волі, а також зобов'язав сплатити заявникам певні суми відшкодування моральної та матеріальної шкоди. Окремою ухвалою апеляційний суд вказав на серйозні недоліки в роботі П'ятихатського районного відділу, зокрема, на недотримання працівниками та відсутністю належного контролю з боку керівництва за видачею і носінням табельної зброї.

Ухвалою Верховного Суду України від 16 січня 2001 року вказаний вирок був залишений без змін.

У лютому 2003 року заявники подали до Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська цивільний позов про відшкодування моральної шкоди проти УМВС України в Дніпропетровській області та Управління Державного казначейства України в Дніпропетровській області, посиляючись, зокрема, на висновки службового розслідування та окрему ухвалу апеляційного суду. Однак, у задоволенні цього позову було відмовлено. Відповідне рішення було залишено без змін апеляційним судом та Верховним Судом України.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за такими статтями Конвенції про захисту прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція): ст. 2 – щодо недотримання державою свого позитивного обов'язку внаслідок неналежного контролю за зберіганням та використанням вогнепальної зброї працівником міліції; ст. 13 – щодо відсутності можливості отримати відшкодування у зв'язку з невизнанням державою відповідальності за смерть їхніх родичів; п. 1 ст. 6 – щодо тривалості цивільного провадження та невиконання вироку суду в частині сплати відшкодування шкоди.

Європейський суд встановив порушення статті 2 Конвенції з огляду на недотримання державою свого позитивного обов'язку щодо захисту права на життя, оскільки видача відповідальними державними органами працівнику міліції пану Д. табельної зброї не відповідала вимогам національного законодавства, що в результаті призвело до смерті двох осіб.

РОЗГЛЯНУВШИ СПРАВУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* скарги за статтями 2 і 13 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
3. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 2 Конвенції;
4. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу за статтею 13 Конвенції;

5. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців з дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити першому, третьому, четвертому та п'ятому заявникам 12 000 (дванадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди кожному, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) упродовж трьох місяців з дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити першому заявнику 150 (сто п'ятдесят) євро та третій заявниці 2099 (дві тисячі дев'яносто дев'ять) євро компенсації судових витрат разом з

будь-якими податками, що можуть нараховуватись; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(с) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.»

СПРАВА «ІГОР ШЕВЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ» CASE OF IGOR SHEVCHENKO v. UKRAINE

Заява № 22737/04

Стислий виклад рішення від 12 січня 2012 року

26 січня 1993 року заявника було збито автомобілем на пішохідному переході.

В результаті цієї події заявникові було завдано тяжких тілесних ушкоджень; у подальшому його було визнано інвалідом.

5 лютого 1993 року слідчим УМВС України в м. Харкові було порушено кримінальну справу щодо водія автомобіля пана К.

У подальшому кримінальна справа чотири рази поверталась судами на додаткове розслідування та тричі закривалась, востаннє – 23 вересня 2004 року у зв'язку зі смертю обвинуваченого пана К.

24 березня 2010 року заявник помер.

Мати заявника висловила бажання підтримувати заяву, подану до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд), замість нього.

До Європейського суду заявник скаржився за ст. 2, 13 та п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) щодо неефективності та надмірної тривалості кримінального провадження та недостатності пенсії, яка сплачувалась йому після події, для підтримання нормального існування.

Європейський суд визнав порушення статті 2 Конвенції у процесуальному аспекті у зв'язку з незабезпеченням державними органами ефективного розслідування події, внаслідок якої постраждав заявник, оскільки більш як десятирічне розслідування справи завершилось її закриттям у зв'язку зі смертю обвинуваченого, а не прийняттям рішення по суті, і така тривалість не була виправдана ані складністю справи, ані необхідністю проводити слідчі дії, ані поведінкою заявника. Крім того, Європейський суд зазначив, що протягом певних тривалих періодів у справі

не проводились ані слідчі дії, ані розгляд справи по суті.

РОЗГЛЯНУВШИ СПРАВУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* скаргу за статтею 2 Конвенції щодо неефективного розслідування дорожньо-транспортної пригоди за участю заявника прийнятною, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 2 Конвенції;

3. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців з дня, коли рішення це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявникові 8000 (вісім тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись; ця сума має бути конвертована в українські гривні за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «КАБАНОВА ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF KABANOVA v. UKRAINE)

Заява № 17317/08

Стислий виклад рішення від 15 жовтня 2020 року

У березні 2006 року заявницю збив автомобіль, у результаті чого їй діагностували низку тілесних ушкоджень. Згодом заявницю госпіталізували та зробили операцію у зв'язку з травмами, отриманими в результаті дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП). У 2007 році заявниці офіційно встановили другу (середню) групу інвалідності

За результатами проведених дослідчих перевірок слідчі міліції відмовлялися порушувати кримінальну справу у зв'язку з відсутністю в діях водія складу злочину. Вищі органи скасовували ці постанови як необґрунтовані з вказівкою провести подальше розслідування.

Згодом слідчі неодноразово порушували кримінальну справу за фактом вчинення ДТП та проводили судово-медичні та авто-технічні експертизи. Однак, кримінальна справа була закрита у зв'язку з відсутністю складу

злочину. Востаннє кримінальну справу було повторно закрито у листопаді 2015 року.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилася за статтями 2 та 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неефективність кримінального провадження щодо ДТП, внаслідок якої вона зазнала численних тілесних ушкоджень.

Розглянувши скаргу заявниці за статтею 2 Конвенції Європейський суд вказав, що у цій справі вжиття органами державної влади процесуальних дій у зв'язку з ДТП протягом чотирьох з половиною років проводилося у вигляді дослідчих перевірок, які не відповідають принципам ефективного засобу юридичного захисту, оскільки слідчий може вживати лише обмежений перелік дій, а потерпілий не має офіційного статусу, тобто його ефективна участь у процедурі виключена. Посилаючись на свою практику у справах проти України, Європейський суд дійшов висновку про відсутність ретельного і комплексного підходу до здійснення провадження на національному рівні та необґрунтовану тривалість такого провадження, вказав, що до квітня 2014 року тривалість дослідчих перевірок і розслідування, проведених на національному рівні, перевищила вісім років та констатував порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

Скарги за статтею 3 Конвенції Європейський суд визнав такими, що не відповідають положенням Конвенції за критерієм *ratione materiae* у розумінні підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* неприйнятною скаргу стосовно процесуального порушення статті 3 Конвенції, а решту скарг у заяві – прийнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 2 Конвенції;

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці 3 000 (три тисячі) євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КАРДАВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KARDAVA v. UKRAINE)

Заява № 19886/09

Стислий виклад рішення від 17 грудня 2019 року

У серпні 2008 року працівники міліції затримали заявника за підозрою у вчиненні розбійного нападу та зберіганні наркотичних засобів. Згідно з твердженнями заявника він зазнав катування з метою отримання зізнавальних показань щодо злочинів, у вчиненні яких він підозрювався. Заявнику обрали запобіжний захід у вигляді тримання під вартою та помістили до Київського слідчого ізолятора (далі – СІЗО).

Перебуваючи під вартою, заявник скаржився на жорстоке поводження працівників міліції, однак прокуратура відмовила у порушенні кримінальної справи щодо цього. У зв'язку з істотним погіршенням стану здоров'я заявника доставили до лікарні, де він пройшов лікування з огляду на виявлені у нього тілесні ушкодження.

У подальшому заявник кілька разів звертався до адміністрації СІЗО за медичною допомогою, оскільки йому було діагностовано також низку хронічних хвороб. Підстав для термінової госпіталізації заявника поза межами СІЗО лікарі не знаходили.

Під час розгляду кримінальної справи у суді заявник та його захисник звертались з клопотаннями про звільнення з-під варти через проблеми заявника зі здоров'ям, у задоволенні яких було відмовлено.

У квітні 2010 року заявника знову доставили до лікарні, де він згодом помер. У відповідь на скаргу сестри заявника прокуратура двічі відмовила у порушенні кримінальної справи за фактом смерті заявника, встановивши відсутність складу злочину.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на жорстоке поводження працівників міліції та непроведення органами влади розслідування у зв'язку з цим та за статтями 2 і 3 Конвенції на ненадання органами влади медичної допомоги під час тримання його під вартою, що поставило під загрозу його здоров'я та життя. Заявник також висував інші скарги за статтями 5, 6, 14, 16, 17, 18 Конвенції та за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 3 Конвенції, Європейський суд вказав, що органи влади не навели жодного правдоподібного пояснення та не спростували твердження заявника щодо його тілесних ушкоджень. Враховуючи, що протягом усього відповідного періоду заявник знаходився під контролем органів влади, Європейський суд дійшов висновку, що держава має нести відповідальність за стверджуване жорстоке поводження, яке слід

кваліфікувати як нелюдське та таке, що принижує гідність, та констатував порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції. Крім того, посилаючись на свою попередню практику у справах щодо України, Європейський суд зазначив, що у цій справі не було здійснено жодних серйозних спроб розслідувати твердження заявника про жорстоке поводження працівників міліції та констатував порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

Враховуючи смерть заявника під час тримання його під вартою, Європейський суд вирішив розглянути скарги заявника на ненадання органами влади медичної допомоги за статтею 2 Конвенції. Європейський суд дійшов висновку, що органи влади не виконали належним чином своє позитивне зобов'язання забезпечити заявника комплексною і належною медичною допомогою під час тримання під вартою та захистити його право на життя, отже, було порушено статтю 2 Конвенції.

Щодо решти скарг заявника Європейський суд зазначив, що беручи до уваги висновки за статтями 2 і 3 Конвенції, основні юридичні питання у цій заяві вже були розглянуті та немає необхідності у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті інших скарг.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує*, що сестра заявника, пані Манана, має право продовжити це провадження від імені заявника;

2. *Оголошує* прийнятними скарги за статтями 2 і 3 Конвенції (щодо жорстокого поводження із заявником та стверджуваного непроведення ефективного розслідування у зв'язку з цим, а також стверджуваної неспроможності органів влади захистити право заявника на життя);

3. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку із жорстоким поводженням із заявником під час тримання під вартою;

4. *Постановляє*, що було порушено статтю 2 Конвенції у зв'язку з непроведенням ефективного розслідування твердження заявника про жорстоке поводження;

5. *Постановляє*, що було порушено статтю 2 Конвенції у зв'язку з неспроможністю органів влади захистити право заявника на життя;

6. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати інші скарги за Конвенцією;

7. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити сестрі заявника такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(і) 8 000 (вісім тисяч євро) та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 500 (п'ятсот) та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись сестрі заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат; ця сума має бути сплачена на банківський рахунок пана О. Веремієнка;

(iii) 500 (п'ятсот) та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись сестрі заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат; ця сума має бути сплачена на банківський рахунок пані А. Муканової;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

8. Відхиляє решту вимог щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ОСАДЧА ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF OSADCHA AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 55896/10 та 6 інших заяв

Стислий виклад рішення від 11 березня 2021 року

У цій справі родичі заявників загинули у дорожньо-транспортних пригодах. Заявникам відмовляли у порушенні кримінальних справ, неодноразово закривали та відновлювали кримінальні провадження, повертали на додаткове розслідування внаслідок невжиття слідчими необхідних заходів.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтею 2, пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що розслідування насильницьких смертей їхніх родичів було неефективним. Заявниця у заяві № 55896/10 також скаржилася за статтею 14 Конвенції, що вона була піддана органами досудового слідства дискримінації у зв'язку з її скрутним матеріальним становищем.

Європейський суд вирішив, що зазначені скарги мають розглядатися за статтею 2 Конвенції.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд наголосив, що на попередніх стадіях розслідування у цих справах існували суттєві недоліки і з наявної інформації не вбачається, що після порушення кримінальних справ здійснювалося належним чином організоване розслідування, розслідування характеризувалося неодноразовим закриттям та відновленням внаслідок невжиття слідчими достатніх заходів, а також поступовим псуванням доказів.

Також Європейський суд зазначив, що неспроможність органів досудового слідства своєчасно вжити необхідні заходи підірвала їхню здатність встановити обставини, пов'язані зі смертями родичів заявників, та осіб, якщо такі були, які мали понести відповідальність.

Посилаючись на свою попередню практику у справах проти України,

Європейський суд дійшов висновку, що проведені у цих справах розслідування не відповідали критерію ефективності та констатував порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

Щодо скарг заявниці у заяві № 55896/10 Європейський суд вказав, що у контексті всіх наявних документів та з огляду на належність оскаржуваних питань до сфери його компетенції ці скарги або не відповідають критеріям прийнятності, передбаченим статтями 34 та 35 Конвенції, або не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї. Європейський суд відхилив цю частину заяви № 55896/10 на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* непринятною скаргу за статтею 14 Конвенції у заяві № 55896/10, а решту скарг у заявах – прийнятними;
3. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 2 Конвенції у зв'язку зі скаргами на неефективне розслідування смертей родичів заявників;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СЕРДЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF «SERDYUK v. UKRAINE»)
Заява № 61876/08

Стислий виклад рішення від 12 березня 2015 року

13 березня 2002 року було знайдено труп Едуарда Кривоніса, дорослого сина заявниці, з численними тілесними ушкодженнями.

Того ж дня працівники Новосанжарського РВ УМВС України в Полтавській області оглянули місце події та опитали кількох можливих свідків, але кримінальну справу за фактом смерті сина заявниці було

порушено лише 11 квітня 2002 року за постановою прокуратури.

У період з червня 2002 року до березня 2008 року провадження у справі неодноразово зупинялось у зв'язку з неможливістю встановити особу, яка вчинила злочин. Ці рішення органів внутрішніх справ неодноразово скасовувались вищестоящими правоохоронними органами, а справа направлялась на нове розслідування.

У різні дати органи прокуратури та внутрішніх справ визнавали, що розслідування характеризувалося необґрунтованими затримками та періодами, протягом яких не проводилися жодні процесуальні дії. Вони також повідомили заявницю, що на чотирьох працівників міліції було накладено дисциплінарні стягнення у зв'язку з незабезпеченням належного розслідування, а справу передано іншому слідчому.

Станом на 15 листопада 2011 року розслідування ще тривало.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилася за статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на тривалість провадження та неефективне розслідування обставин смерті її сина. Європейський суд вирішив розглядати цю скаргу за статтею 2 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявниці, Європейський суд встановив, що у цій справі правоохоронним органам знадобився майже місяць, щоб порушити кримінальну справу та розробити відповідний план дій, та що ця затримка була невиправданою і призвела до послаблення доказової бази. Також Європейський суд зазначив, що незважаючи на проведення численних слідчих дій, провадження у цілому характеризувалося надмірною тривалістю, поганим веденням документації, неодноразовим невиконанням працівниками міліції вказівок вищестоящих органів та несистемним підходом до збирання доказів. Зважаючи на це, а також на свою попередню практику у справах проти України щодо неефективного та несвоєчасного розслідування фактів смерті, Європейський суд констатував порушення статті 2 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО:

«1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції;

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці нижченаведені суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 8000 (вісім тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися, та

(ii) 15 (п'ятнадцять) євро компенсації поштових витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного

розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ТУЧІН ТА ТУЧІНА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF «TUCHIN AND TUCHINA» v. UKRAINE»)**

Заява № 40458/08

Стислий виклад рішення від 26 травня 2016 року

30 квітня 2002 року донька заявників при перетині вулиці була збита автомобілем, яким керував П. Після дорожньо-транспортної пригоди вона померла у лікарні.

У період з квітня 2002 до жовтня 2010 року органами прокуратури було винесено щонайменше десять постанов про відмову в порушенні кримінальної справи щодо П. або про її закриття на підставі відсутності в його діях складу злочину. Усі ці постанови скасовувалися вищестоящими органами як необґрунтовані, а матеріали справи поверталися на додаткове розслідування. 9 липня 2009 року заявник в рамках кримінального провадження подав до П. цивільний позов. 15 липня 2009 року його було визнано потерпілим у зазначеній кримінальній справі.

26 жовтня 2010 року Суворовський районний суд м. Одеси закрити кримінальну справу щодо П. у зв'язку із закінченням строку давності притягнення до кримінальної відповідальності. 21 грудня 2010 року та 20 листопада 2012 року апеляційний суд Одеської області (далі – апеляційний суд) та Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – Вищий спеціалізований суд) відповідно залишили зазначене рішення без змін. 20 листопада 2012 року Вищий спеціалізований суд постановив окрему ухвалу, якою вказав апеляційному суду та прокуратурі Одеської області на низку недоліків у провадженні. Суд зазначив, зокрема, що досудове розслідування було поверховим та затягнутим. З 2002 року слідчі дії практично не проводилися. Численні постанови слідчих органів про відмову в порушенні кримінальної справи за фактом ДТП були необґрунтованими та згодом скасовувалися. Вказівки щодо усунення недоліків розслідування ігнорувались. Загальна тривалість слідства, яка становила більше десяти років, була не виправданою. У підсумку Вищий спеціалізований суд постановив, що зазначене розслідування не відповідає вимогам ані національного законодавства, ані

Конвенції. Тому суд надав зазначеним органам влади вказівки вжити заходів для запобігання виникненню схожих ситуацій у майбутньому.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) з огляду на те, що не було проведено ефективного розслідування за фактом смерті їхньої доньки, що означало, що водій, якого вони звинувачували у ДТП, уникнув як кримінальної, так і цивільної відповідальності.

Розглянувши скаргу заявників, Європейський суд зазначив, що кримінальне провадження за фактом ДТП, що призвела до смерті доньки заявників, тривало більше десяти років та згодом було закрите у зв'язку із закінченням строку давності притягнення до кримінальної відповідальності. Національні органи визнали наявність серйозних недоліків у цьому провадженні, а також, що його тривалість була невинуватною. Проте у той час, як Вищий спеціалізований суд постановив у зв'язку з цим окрему ухвалу, вже було неможливо встановити факти смерті доньки заявників та притягнути водія до кримінальної відповідальності у випадку, якщо було б встановлено його вину. У зв'язку з цим, а також зважаючи на свою усталену практику у справах щодо України, Європейський суд дійшов висновку, що кримінальне провадження у цій справі було неефективним і встановив порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

ЗА ЦЬОГО ПІДСТАВ СУД

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «СЛЮСАР ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF SLYUSAR v. UKRAINE)

Заява № 39797/05

Стислий виклад рішення від 17 січня 2013 року

18 квітня 2003 року заявник звернувся до Солом'янського районного відділу ГУ МВС України в м. Києві у зв'язку зникненням свого брата. Однак кримінальну справу було порушено прокуратурою Солом'янського району м. Києва лише 20 травня 2003 року. Заявник стверджував, що справу було порушено запізно.

Після низки слідчих дій 26 квітня 2003 року Солом'янським РУ ГУ МВС України у м. Києві було винесено постанову про відмову в порушенні

кримінальної справи. Постанову було скасовано 20 травня 2003 року прокуратурою Солом'янського району м. Києва.

15 жовтня 2003 року справу, порушену за фактом зникнення, було закрито та одночасно порушено справу за фактом умисного вбивства.

Генеральна прокуратура України неодноразово сповіщала заявника про те, що слідчі, винні у неефективному розслідуванні зникнення (а пізніше – вбивства) його брата, притягались до дисциплінарної відповідальності.

Протягом досудового розслідування кримінальна справа перебувала у провадженні прокуратури м. Києва, прокуратури Солом'янського району м. Києва, прокуратури Житомирської області, а також Солом'янського районного відділу ГУ МВС України в м. Києві та слідчого управління МВС України в м. Києві.

29 січня 2007 року Печерський районний суд м. Києва оголосив брата заявника померлим.

Провадження у кримінальній справі тривало й на момент ухвалення Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) рішення у справі «Слюсар проти України».

До Європейського суду з заявник скаржився за статтями 2, 6, 8 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неефективність розслідування смерті його брата та ненадання державними органами відповідей на його численні скарги. Заявник також подавав інші скарги.

Європейський суд визнав наявність порушення ст. 2 Конвенції у її процесуальному аспекті у зв'язку з недотриманням державою обов'язку провести ефективне розслідування смерті брата заявника, оскільки:

- період від моменту повідомлення заявника про зникнення його брата до порушення кримінальної справи був занадто тривалим;
- після порушення кримінальної справи за фактом вбивства не було здійснено спланованого розслідування;
- у слідства не було жодних версій щодо підозрюваних, окрім тих, на які вказував сам заявник, проте і на їхню підтримку не було зібрано достатньо доказів.

Європейський суд звернув особливу увагу на те, що безпосередньо державні органи, зокрема Генеральна прокуратура Україна, визнала неефективність проведеного розслідування справи.

Розглянувши справу, Європейський суд одноголосно:

1. *«Оголошує* скаргу заявника за статтею 2 Конвенції в її процесуальному аспекті прийнятною, а решту скарг у заяві – неприйнятною.

2. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції в її процесуальному аспекті.

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу

остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявникові наступні суми, конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 12 000 (дванадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, які можуть нараховуватись;

(ii) 500 (п'ятсот) євро компенсації судових витрат разом з будь-якими податками, які можуть нараховуватись;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ХОЛОДКОВ І ХОЛОДКОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF «KHOLODKOV AND KHOLODKOVA v. UKRAINE»)

Заява № 29697/08

Стислий виклад рішення від 7 травня 2015 року

18 травня 2002 року було знайдено труп сина заявників. Того ж дня прокуратура Куйбишевського району м. Донецька (далі – районна прокуратура) порушила за цим фактом кримінальну справу.

Заявники неодноразово скаржилися до різних органів влади на неефективність розслідування за фактом смерті їх сина. Зокрема вони стверджували, що він став жертвою замовного вбивства, та вказували на декількох осіб як на підозрюваних у замовленні його вбивства.

У період з грудня 2002 року до вересня 2011 року провадження у справі декілька разів зупинялось у зв'язку з неможливістю встановити особу, яка вчинила злочин. Ці рішення скасовувались, а слідство відновлювалось.

У вересні 2011 року працівники міліції затримали В.Р. та О.Б., які зізналися у вбивстві сина заявників. Через декілька місяців районна прокуратура порушила кримінальну справу щодо О.Щ. (раніше вказаного заявниками як організатора вбивства їх сина) за підозрою у залученні О.Б. та В.Р. для здійснення нападу на їх сина.

16 січня 2013 року Куйбишевський районний суд м. Донецька визнав О.Щ. винним в організації нападу на сина заявників за попередньою змовою з О.Б. та В.Р. Він також визнав О.Б. винним у здійсненні нападу на сина заявників та його вбивстві, а В.Р. – винним у співучасті у здійсненні нападу та крадіжці речей потерпілого. Цей вирок було скасовано апеляційним судом

Донецької області, а справу направлено на новий судовий розгляд до суду першої інстанції.

Сторони не повідомили Суд про подальший хід справи.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 2, 6 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) з огляду на те, що розслідування обставин насильницької смерті їхнього сина було неефективним і відповідне провадження у кримінальній справі тривало необґрунтовано довго. Європейський суд вирішив розглядати цю скаргу за статтею 2 Конвенції.

Європейський суд встановив, що через одинадцять років після смерті сина заявників відповідна кримінальна справа все ще знаходилася на розгляді суду першої інстанції. Таким чином, Європейський суд дійшов висновку, що Уряд не надав достатнього обґрунтування такої істотної затримки та не довів, що органи влади зробили все від них залежне для забезпечення оперативного та всебічного збору доказів, встановлення місця знаходження та притягнення до суду осіб, винних у смерті сина заявників. Зважаючи на це, а також на свою попередню практику у справах проти України щодо неефективного та несвоєчасного розслідування фактів смерті, Європейський суд констатував порушення статті 2 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* скаргу щодо неефективного розслідування смерті Віталія Холодкова прийнятною, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції;

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці нижченаведені суми, які мають бути конвертованими в валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 6000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(ii) 20 (двадцять) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЧУМАК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF «CHUMAK v. UKRAINE»)

Заява № 60790/12

Стислий виклад рішення від 19 травня 2016 року

13 листопада 2003 року дружина заявника загинула у результаті дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП), спричиненої паном В., чий автомобіль, в якому вона їхала, зіткнувся із гужовою повозкою. Через декілька днів Шосткинським МВ УМВС України в Сумській області за фактом ДТП було порушено кримінальну справу, яку невдовзі було закрито у зв'язку з неможливістю встановити винну особу. У період з лютого 2004 року до березня 2011 року кримінальна справа щодо пана В. неодноразово закривалась та відновлювалась.

Заявника було визнано потерпілим та цивільним позивачем у кримінальній справі, а згодом він подав цивільний позов про відшкодування матеріальної та моральної шкоди в кримінальному провадженні.

12 березня 2011 року Шосткинський міськрайонний суд призначив панові В. покарання у вигляді п'яти років позбавлення волі з позбавленням права керувати транспортним засобом строком на 3 роки, а також присудив заявникові та іншим потерпілим (ще двоє осіб отримали поранення в результаті ДТП) відшкодування матеріальної та моральної шкоди. У липні цього ж року пана В. було амністовано. Суд також залишив цивільні позови без розгляду, зазначивши, що вони можуть бути розглянуті в порядку цивільного судочинства.

29 серпня 2011 року заявник подав окремий цивільний позов до пана В. У 2013 році Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишив без змін рішення апеляційного суду Сумської області, яким було задоволено цивільний позов заявника та присуджено відшкодування матеріальної та моральної шкоди у зв'язку зі смертю його дружини. У зв'язку з неплатоспроможністю пана В. це рішення було виконано лише частково.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 2, п.1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що розслідування обставин смерті його дружини було тривалим та неефективним, а також на тривалість розгляду його цивільного позову. Європейський суд вирішив розглядати скаргу заявника за статтями 2 та 6 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника на неефективність розслідування обставин смерті його дружини, Європейський суд зазначив, що розслідування тривало

8 років і 5 місяців. Крім цього, Європейський суд звернув увагу на те, що у цій справі розслідування характеризувалося неодноразовим закриттям та відновленням справи внаслідок невжиття слідчими достатніх заходів, а також поступовим погіршенням доказів. У зв'язку з цим, а також зважаючи на свою усталену практику у справах щодо України, Європейський суд дійшов висновку, що кримінальне провадження у цій справі було неефективним і встановив порушення статті 2 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника на тривалість розгляду його цивільного позову та надані йому документи, Європейський суд також посилаючись на свою усталену практику, дійшов висновку, що тривалість розгляду цивільного позову заявника була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», у зв'язку з чим констатував порушення п. 1 статті 6 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги за статтею 2 та пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо тривалості та ефективності розслідування смерті дружини заявника та тривалості розгляду його цивільного позову;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;

4. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 6 000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково будь-який податок, що може нараховуватись;

(ii) 3 (три) євро компенсації витрат на поштові відправлення;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

СТАТТЯ 3 «ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «А.Н. ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF A.N. v. UKRAINE) *Заява № 13837/09*

Стислий виклад рішення від 29 січня 2015 року

15 листопада 2004 року у місті Димитров Донецької області на автобусній зупинці було вбито чоловіка. Згідно з твердженнями заявника 12 грудня 2004 року працівники міліції доправили його до якогось приміщення, і там допитували та катували з метою здобути його зізнання у вчиненні вказаного злочину.

14 грудня 2004 року заявник написав заяву про явку з повинною, визнавши, що він вчинив вбивство. Того ж дня заявнику призначили захисника і він у присутності останнього надав детальні покази щодо вчинення вбивства. Протягом досудового розслідування заявник підтримував свої попередні покази і брав участь у проведенні слідчих дій. Згодом йому було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

11 березня 2005 року заявника було допитано ще раз. Під час допиту він заперечив обвинувачення у вчиненні вбивства та відмовився від своїх попередніх показів, стверджуючи, що обмовив себе, оскільки боявся працівників міліції.

Протягом провадження неодноразово проводились судово-медичні експертизи заявника, результати яких були суперечливими.

Прокуратура, у свою чергу, неодноразово відмовляла у порушенні кримінальної справи у зв'язку зі скаргами заявника на жорстоке поводження, вказуючи на відсутність в діях працівників міліції складу злочину. Відповідні постанови скасовувались вищестоящими прокуратурами та судом першої інстанції як необґрунтовані і у справі призначались додаткові дослідчі перевірки.

8 жовтня 2007 року Димитровський міський суд Донецької області визнав заявника винним у вчиненні вбивства та призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі на строк дванадцять років. Апеляційний суд Донецької області та Верховний Суд України залишили апеляційну і касаційну скарги заявника без задоволення, а вирок суду першої інстанції – без змін.

9 вересня 2010 року Димитровський міський суд Донецької області залишив скаргу заявника на постанову прокуратури про відмову у порушенні кримінальної справи без задоволення у зв'язку із закінченням строку

оскарження зазначеної постанови. Апеляційний суд Донецької області та Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ підтримали це рішення.

До Європейського суду з прав людини заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на жорстоке поводження працівників міліції та непроведення ефективного розслідування його скарг на жорстоке поводження. Крім того, заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції на те, що суди неналежним чином оцінили докази і несправедливо визнали його винним на підставі його визнавальних показів, отриманих внаслідок жорстокого поводження; а також за статтею 3 Конвенції на відсутність медичної допомоги під час тримання під вартою.

Розглянувши скаргу заявника на непроведення ефективного розслідування його скарг на жорстоке поводження, Європейський суд висловив сумнів стосовно того, що національні органи вжили усіх необхідних і достатніх заходів для збирання медичних та інших доказів стверджуваного жорстокого поводження. Так, протягом певного часу судово-медичні експертизи у справі обмежувалися виключно дослідженням результатів первісного освідування заявника, а нове освідування заявника було призначено із затримкою, яка в кінцевому підсумку призвела до втрати важливих медичних доказів. Прокуратура, не проводячи повномасштабного розслідування, розглядала відповідні скарги заявника у межах дослідчої перевірки, яку Європейський суд раніше вже визнавав такою, що не відповідає принципам ефективного засобу юридичного захисту. Насамкінець, розгляд відповідного питання національним судом не завершився успішним усуненням розбіжностей у медичних доказах і за своїм обсягом був обмеженим, а тому не забезпечив ефективність провадження на національному рівні. Виходячи із таких міркувань, а також посилаючись на свою попередню практику, зокрема рішення у справі «Каверзін проти України», Європейський суд зазначив, що небажання органів влади забезпечити проведення оперативного та ретельного розслідування скарг підозрюваних у вчиненні злочинів на жорстоке з ними поводження становить системну проблему у розумінні статті 46 Конвенції, і встановив порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

Що стосується скарг заявника на жорстоке поводження з ним працівниками міліції, Європейський суд зазначив, що твердження заявника щодо місця, часу та методів жорстокого поводження, а також осіб, які завдали тілесних ушкоджень, не підтверджуються медичними або іншими доказами. Тому Європейський суд зробив висновок, що порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції не було.

У відповідь на скарги заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції Європейський суд вказав, що протягом певного періоду заявник у присутності захисника надавав, в тому числі і під час судових засідань, вичерпні визнавальні покази щодо вчинення злочину. Ці покази разом з

іншими доказами національними судами використано при розгляді кримінальної справи заявника. З огляду на це, а також на те, що скаргу заявника за статтею 3 Конвенції на жорстоке поводження було визнано неприйнятною, Європейський суд зробив висновок про відсутність порушення статті 6 Конвенції.

Що стосується тверджень заявника про те, що він не отримав належної медичної допомоги під час тримання під вартою, Європейський суд констатував, що вони є загальними та не підтверджуються жодною фактичною інформацією. При цьому надані Урядом матеріали доводять, що заявник регулярно проходив медичні обстеження і його було забезпечено належною медичною допомогою. Крім того, відсутні жодні ознаки недоліків у роботі медперсоналу установ попереднього ув'язнення та виконання покарань, які б стали підставою для порушення питання за статтею 3 Конвенції. На підставі вищевказаного Європейський суд зробив висновок про відсутність порушень статті 3 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО:

«1. Оголошує скарги щодо жорстокого поводження працівників міліції та неефективності проведеного з цього приводу розслідування (стаття 3 Конвенції) прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє, що було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції;

3. Постановляє, що не було порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції;

4. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові 7500 (сім тисяч п'ятсот) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися; ця сума має бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься пеня у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, та до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БЕЛОУСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BELOUSOV v. UKRAINE)

Заява № 4494/07

Стислий виклад рішення від 7 листопада 2013 року

Об 11 год ранку 18 липня 2005 року кілька працівників міліції запросили заявника пройти з ними з гуртожитку, в якому він проживав, до Комінтернівського районного відділку Харківського міського управління Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Харківській області (далі – відділ міліції). Там заявника повідомили, що міліцією були отримані заяви від двох матерів, які обвинувачували його у скоєнні розпусних дій відносно їхніх малолітніх доньок. Заявника було допитано у зв'язку з цим і близько 17 год він зізнався у вчиненні злочину та підписав дозвіл на проведення міліцією огляду його житла.

Того ж вечора працівники міліції разом з заявником повернулися до його житла та вилучили деякі з його речей. На цій стадії затримання заявника не було документально зафіксовано. Пізніше того ж дня з метою перевірки анонімної скарги, отриманої через гарячу лінію, заступник начальника відділу міліції відібрав пояснення у заявника, який поскаржився на жорстоке з ним поводження працівниками міліції.

Вранці 19 липня 2005 року судово-медичний експерт оглянув заявника і зафіксував у нього легкі тілесні ушкодження включаючи набряки м'яких тканин, численні синці та подряпини на різних частинах тіла, зокрема на обличчі та в області паху. О 20 год 40 хв цього ж дня слідчим міліції було складено протокол затримання заявника у зазначений час в якості підозрюваного у вчиненні злочину, а 22 липня 2005 року заявник постав перед Комінтернівським районним судом м. Харкова (далі – районний суд), який в якості запобіжного заходу обрав тримання заявника під вартою.

Заявник неодноразово подавав скарги прокурору Комінтернівського району м. Харкова щодо жорстокого з ним поводження працівниками міліції з метою отримання зізнання у вчиненні злочину. Прокуратура неодноразово закривала справу у зв'язку з відсутністю складу злочину та у зв'язку з невстановленням особи, що вчинила злочин. Після висновків вищестоящої прокуратури провадження у справі кілька разів поновлювалося. Двічі постанови прокурора районної прокуратури про закриття справи скасовувалися районним судом і справа поверталася на додаткове розслідування. На момент винесення рішення Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) результат провадження був невідомий.

До Європейського суду заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на катування працівниками міліції під час тримання його під вартою та за

статтею 13 Конвенції на те, що його скарги на катування не були належним чином розглянуті. Крім того, заявник скаржився за пунктом 1 статті 5 Конвенції на незаконність тримання його під вартою з 18 до 19 липня 2005 року, а також що його затримання ввечері 19 липня 2005 року, здійснене без судового рішення, порушувало чинне національне законодавство. Заявник також скаржився за пунктом 3 статті 5 Конвенції на те, що він не постав негайно після свого затримання перед суддею. За статтею 8 Конвенції заявник скаржився, що 18 липня 2005 року міліція незаконно обшукала його житло.

Європейський суд визнав порушення процесуального аспекту ст. 3 Конвенції через непроведення органами влади належного розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження, про що свідчать численні затримки, періоди бездіяльності, зупинення провадження та закриття справи, численні повернення справи на додаткове розслідування, а також з огляду на системні недоліки, уже констатовані у справі «Каверзін проти України», що дозволяють представникам держави, які піддають підозрюваних жорстокому поводженню для отримання визнавальних показань, залишатися безкарними.

Розглянувши скаргу заявника на жорстоке поводження з ним працівниками міліції, Європейський суд вказав, що версія подій заявника є узгодженою і докладною, підтверджується медичними та іншими доказами щодо тілесних ушкоджень, а факт зізнання у вчиненні злочину під час документально незафіксованого тримання під вартою без відповідних процесуальних гарантій і незабаром після цього відмова від своїх показань, створює враження не добровільності визнавальних свідчень заявника. Більше того, жорстоке поводження із заявником здійснювалось за зачиненими дверима кількома працівниками міліції, було умисним, тривало кілька годин поспіль та мало за мету отримання від заявника визнавальних показань про вчинення злочину. За цих обставин Європейський суд дійшов висновку, що жорстоке поводження із заявником становило катування в порушення матеріально-правового аспекту статті 3 Конвенції.

Європейський суд визнав порушення пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з триманням заявника під вартою з 18 до 22 липня 2005 року з огляду на те, що 18 липня 2005 року органами міліції не було документально зафіксовано затримання заявника, а протокол затримання було складено тільки ввечері 19 липня 2005 року; оформлення статусу заявника як затриманого за підозрою у вчиненні злочину відкладалося без будь-якого розумного пояснення; строк тримання заявника під вартою без відповідного судового рішення перевищив строк, дозволений законодавством.

Європейський суд констатував порушення п. 3 ст. 5 Конвенції у зв'язку з незабезпеченням права заявника негайно постати перед суддею з огляду на те, що тримання заявника під вартою здійснювалось у незаконний та свавільний спосіб, що негайний судовий контроль міг би попередити.

Європейський суд встановив порушення ст. 8 Конвенції у зв'язку з тим,

що огляд помешкання заявника було здійснено за його згодою, яку було отримано за відсутні процесуальних гарантії, що захистили б здатність заявника висловлювати свою справжню думку. Відповідно, огляд працівниками міліції житла заявника 18 липня 2005 року не проводився згідно із законом.

За цих підстав Європейський суд одногolosно:

«1. *Вирішує* долучити до суті заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту щодо скарги заявника про те, що розслідування його тверджень про жорстоке поводження з боку працівників міліції було неефективним, та *відхиляє* його.

2. *Оголошує* заяву прийнятною.

3. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з відсутністю ефективного розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження з боку працівників міліції.

4. *Постановляє*, що заявник був підданий катуванню у порушення статті 3 Конвенції.

5. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

6. *Постановляє*, що було порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

7. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції.

8. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявникові нижченаведені суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 25 000 (двадцять п'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(ii) 3 500 (три тисячі п'ятсот) євро компенсації судових та інших витрат, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись, які мають бути перераховані безпосередньо на рахунок адвоката заявника, пана А.П. Буценка;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

9. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВАГАПОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VAGAROV v. UKRAINE)**

Заява № 35888/11

Стислий виклад рішення від 19 березня 2020 року

25 січня 2011 року Апеляційний суд Автономної Республіки Крим (далі – апеляційний суд), розглядаючи кримінальну справу щодо заявника, обрав йому запобіжний захід у вигляді взяття під варту, посилаючись на «тяжкість і характер вчинених злочинів».

Заявник є особою з інвалідністю I групи, прикутий до інвалідного візка, тримався під вартою у Сімферопольському слідчому ізоляторі (далі – СІЗО), та з огляду на стан його здоров'я перебував під постійним медичним наглядом і доглядом. Заявнику пропонувалося необхідне лікування, але він неодноразово відмовлявся від нього.

Під час перебування у СІЗО, яке не було пристосоване для осіб з інвалідністю, задоволення основних потреб заявника, таких як використання туалету, прийняття душу або прийом їжі цілком залежало від інших осіб. Через відсутність відповідних пристосувань заявник зазнав опіків та інших травм, був позбавлений прогулянок та мав обмежені зустрічі із своїм захисником.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання його під вартою та ненаданням йому належної медичної допомоги у СІЗО, а також за пунктами 1 та 3 статті 5 Конвенції на свавільність і необґрунтованість тримання його під вартою під час досудового слідства.

Розглянувши скаргу заявника на ненадання йому належної медичної допомоги Європейський суд відхилив її як явно необґрунтовану відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції, та зазначив, що медична допомога, надана заявнику, була належною і, що держава не може нести відповідальність за негативні наслідки, спричинені відмовою самого заявника від запропонованого йому лікування.

Щодо неналежних умов тримання заявника у СІЗО Європейський суд зазначив, що особливі умови тримання заявника під вартою з огляду на його обмежені фізичні можливості і, зокрема відсутність можливості самостійного доступу до різних частин СІЗО, у тому числі їдальні та санітарних об'єктів, враховуючи відсутність будь-якої організованої допомоги заявнику становило нелюдське та таке, що принижує людську гідність, поведження та констатував порушення статті 3 Конвенції.

Також Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 5

Конвенції, зазначивши, що апеляційний суд не здійснив належну оцінку фактів щодо необхідності застосування до заявника такого запобіжного заходу, як тримання під вартою, не вказав, який ризик виправдовував тримання заявника під вартою, зокрема з огляду на його інвалідність, та дійшов висновку, що постанова апеляційного суду від 25 січня 2011 року не забезпечила заявнику належного захисту від свавілля, що є невід'ємним елементом «законності» тримання під вартою у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги за статтею 3 Конвенції на умови тримання його під вартою в Сімферопольському СІЗО та за пунктом 1 статті 5 Конвенції на свавільність тримання його під вартою, а решту скаргу у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з конкретними умовами тримання заявника під вартою у Сімферопольському СІЗО з огляду на його інвалідність;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу за статтею 3 Конвенції на інші побутові умови тримання його під вартою у Сімферопольському СІЗО;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 3 000 (три тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ГЕРАЩЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GERASHCHENKO v. UKRAINE)

Заява № 20602/05

Стислий виклад рішення від 07 листопада 2013 року

Згідно з твердженнями державних органів 2 липня 2004 року працівник міліції під прикриттям здійснив оперативну закупівлю у заявника розчину опіуму, після чого було проведено обшук помешкання заявника на підставі постанови суду від 19 травня 2004 року, виданої в межах кримінальної справи щодо іншої особи. Після закінчення обшуку працівники міліції затримали заявника та доправили його до Хаджибейського ВМ.

Згідно з твердженнями заявника, 2 липня 2004 року, коли він був вдома, до нього увірвалася група працівників міліції, які почали його бити. Крім того, працівники міліції безладно і грубо обшукали помешкання заявника і підкинули йому наркотики. Батьки заявника і його дружина, а також його знайомий, пан Ж., були очевидцями обшуку.

Щодо заявника було порушено кримінальну справу за підозрою у незаконному виготовленні та збуті наркотичних засобів і у зберіганні наркотичних засобів для власного споживання. Заявника було затримано як підозрюваного у вчиненні злочину.

7 липня 2004 року заявникові було викликано швидку допомогу у зв'язку з його скаргами на біль у нижній правій частині спини. Заявник пояснив, що під час його затримання 2 липня 2004 року він був побитий. Його доправили до лікарні, де йому було діагностовано забиття правої нирки без порушення її функцій. Пізніше, під час допиту заявника в якості обвинуваченого, він скаржився на жорстоке з ним поводження, а також на біль спини, нирок та кров в сечі.

Вироком від 14 березня 2005 року Суворовський суд визнав заявника винним у незаконному зберіганні, виготовленні та збуті наркотичних засобів.

20 грудня 2005 року Апеляційний суд Одеської області (далі – апеляційний суд) на підставі апеляційної скарги заявника скасував вищезазначений вирок, повернув справу на новий розгляд до суду першої інстанції через низку фактичних невідповідностей, які мали бути узгоджені, та подовжив строк тримання заявника під вартою.

Заявник неодноразово подавав до Суворовського суду клопотання про його звільнення під підписку про невиїзд, однак Суворовський суд кожного разу відмовляв, мотивуючи такі рішення попередніми судимостями заявника та тяжкістю злочину, у якому заявник обвинувачується.

6 червня 2007 року Суворовський суд виніс новий вирок заявникові, в якому дійшов таких самих висновків, що і раніше. Апеляційний суд залишив

цей вирок без змін, а Верховний Суд України залишив касаційну скаргу заявника без розгляду по суті.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на жорстоке поводження з ним працівниками міліції; за підпунктом «с» пункту 1 статті 5 Конвенції про те, що тримання його під вартою з 20 грудня 2005 року до 6 червня 2007 було незаконним; за пунктом 3 статті 5 Конвенції на надмірну тривалість його досудового ув'язнення; за пунктом 4 статті 5 Конвенції про те, що його було позбавлено можливості адекватного судового перегляду законності застосування тримання під вартою; за статтею 8 Конвенції на порушення його права на повагу до житла та кореспонденції.

Розглянувши скарги заявника на жорстоке поводження з ним працівниками міліції, Європейський суд визнав порушення статті 3 Конвенції, зазначивши, що під час огляду заявника лікарем йому було діагностовано забиття правої нирки, а сам лікар повідомив про цей діагноз міліції, що вказує на те, що він вважав скарги заявника небезпідставними. З іншого боку, на жодному етапі національними органами не було висунуто будь-якої переконливої альтернативної версії щодо причин тілесного ушкодження заявника, а матеріали перевірки за скаргами заявника було знищено, що унеможливлює оцінку Європейським судом дотримання чи недотримання органами влади процесуальних обов'язків за статтею 3 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника на незаконність тримання його під вартою з 20 грудня 2005 року до 6 червня 2007 року, Європейський суд встановив порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з тим, що 20 грудня 2005 року апеляційний суд скасував вирок заявникові, повернув справу до суду на новий розгляд та подовжив тримання заявника під вартою, при цьому не навівши підстав для такого тримання під вартою та не встановивши його строку. Тримання заявника під вартою тривало до винесення йому судом першої інстанції нового вироку 6 червня 2007 року, що не відповідає вимогам законності за статтею 5 Конвенції.

Європейський суд дійшов висновку про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції через те, що у цій справі, як і в інших аналогічних справах проти України, серйозність обвинувачень щодо заявника та ризик його втечі або вчинення нового злочину були підставами винесення судом первісної постанови про взяття його під варту. Це мотивування з плином часу не змінилося і, крім того, національні суди на жодній стадії провадження не розглядали будь-яких альтернативних запобіжних заходів замість тримання під вартою.

Проаналізувавши скарги заявника за пунктом 4 статті 5 Конвенції, Європейський суд, посилаючись на справу «Харченко проти України», дійшов висновку про порушення прав заявника, оскільки національний суд відмовляв заявникові у розгляді питання щодо розумності тримання його під вартою на тій підставі, що суд раніше вже виніс рішення з приводу цього, позбавивши

таким чином заявника права на перегляд законності тримання його під вартою.

Європейський суд також встановив порушення права заявника на повагу до житла у зв'язку з тим, що обшук міліцією помешкання заявника було здійснено на підставі постанови суду, виданої за півтора місяці раніше в межах кримінальної справи щодо іншої особи, що не вказує на невідкладну необхідність проведення цього обшуку. Крім того, Європейський суд вказав на фактологічні протиріччя інформації щодо проведення обшуку, які не були пояснені у переконливий спосіб. Таким чином, було порушення статті 8 Конвенції. Водночас, розглянувши скарги заявника за цією ж статтею стосовно права заявника на повагу до його кореспонденції, Європейський суд відхилив її як явно необґрунтовану.

Розглянувши скаргу заявника на втручання адміністрацією виправної колонії у його право на індивідуальну заяву за статтею 34 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що Уряд України дотримався своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції.

Заявник також подав низку інших скарг за статтями 7 та 17, пунктом 1 статті 5 Конвенції, статтею 1 Першого протоколу та статтею 3 Протоколу № 7 до Конвенції, а також за пунктом 1, підпунктами «b», «c» і «d» пункту 3 статті 6 Конвенції, які Європейський суд визнав необґрунтованими.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скарги заявника щодо стверджуваного жорстокого поводження з ним з боку працівників міліції, законності тримання його під вартою з 20 грудня 2005 року до 6 червня 2007 року, тривалості усього строку досудового тримання під вартою та стверджуваної відсутності належного судового перегляду його законності, а також щодо стверджуваного порушення його права на повагу до його житла прийнятними, а решту скарг в заяві – неприйнятними.

2. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з жорстоким поводженням із заявником з боку працівників міліції.

3. *Постановляє*, що було порушення підпункту «c» пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з триманням заявника під вартою з 20 грудня 2005 року до 6 червня 2007 року.

4. *Постановляє*, що було порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

5. *Постановляє*, що було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції.

6. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з обшуком помешкання заявника працівниками міліції 2 липня 2004 року.

7. *Постановляє*, що держава-відповідач дотрималась своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції.

8. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявникові 9 000 (дев'ять тисяч) євро відшкодування моральної

шкоди, плюс будь-який податок, що може нараховуватись; ця сума має бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

9. Відхиляє решту вимог заявника стосовно справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ГОРБАТЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GORBATENKO v. UKRAINE)

Заява № 25209/06

Стислий виклад рішення від 28 листопада 2013 року

Проти заявника було порушено дві кримінальні справи. Так, у серпні 2004 року заявника та його співмешканку, пані Т., було затримано за підозрою у вчиненні двох епізодів крадіжки та грабежу (далі – перше провадження) та доставлено до ІТТ м. Мерефа. Харківський районний суд Харківської області обрав заявникові запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

З вересня 2004 року розгляд справи неодноразово відкладався у зв'язку з неявкою свідків, потерпілих, самовідводом судді, який розглядав справу, призначення підсудним інших захисників, передачею справи іншому судді. 9 листопада 2011 року Харківський районний суд визнав заявника винним у вчиненні крадіжки та двох епізодів грабежу та призначив йому покарання у вигляді п'яти років позбавлення волі.

Заявник оскаржив вирок до апеляційного суду Харківської області, який скасував вирок та повернув справу на новий розгляд до суду першої інстанції. У серпні 2012 року судові засідання було відкладено через неявку потерпілих і свідків та з інших причин. Результат цього провадження невідомий.

15 серпня 2004 року заявника було допитано щодо подвійного вбивства та знищення майна, що були вчинені в серпня 2004 року (далі – друге провадження). Трохи пізніше заявник написав явку з повинною та зізнався у вчиненні цих злочинів, але наполягав, що це була самооборона. 13 квітня 2005 року апеляційний суд м. Севастополя визнав заявника винним у вчиненні подвійного вбивства і знищенні майна та призначив йому покарання у вигляді довічного позбавлення волі. Заявник та прокурор подали касаційну скаргу до Верховного Суду України, який залишив вирок без змін.

Протягом першого та другого проваджень заявника тримали під вартою

в Севастопольському ІТТ, Дніпропетровському СІЗО та Харківському СІЗО.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на жорстоке поводження з ним працівниками міліції, на умови тримання в Севастопольському ІТТ, Харківському СІЗО та Дніпропетровському СІЗО; за пунктом 1 статті 6 Конвенції на надмірну тривалість першого кримінального провадження щодо нього.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції про умови його тримання у Севастопольському ІТТ, Дніпропетровському і Харківському СІЗО, Європейський суд констатував порушення статті 3 Конвенції, виходячи із своїх попередніх висновків щодо умов тримання в Севастопольському ІТТ та Дніпропетровському СІЗО в той самий період часу в інших справах, та висновків Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню за наслідками відвідування Харківського СІЗО в межах періоду часу, коли там тримався заявник.

Розглянувши скаргу заявника на тривалість першого провадження щодо нього, Європейський суд визнав її надмірною, зазначивши, що справа стосувалась трьох епізодів та двох обвинувачених і не видавалась особливо складною. У ній не було значних затримок, спричинених поведінкою заявника, проте провадження тривало більш ніж дев'ять років і не все ще було завершено на час винесення рішення Європейським судом. Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на жорстоке поводження з ним з боку працівників міліції після його затримання та непроведення ефективного розслідування його скарг на таке жорстоке поводження Європейський суд постановив, що заявник не повідомив належним чином свою скаргу про стверджуване ним жорстоке поводження ані до національних органів, ані до Суду, і відхилив скаргу заявника в цій частині.

Заявник також подав низку інших скарг за статтями 5, 6, 8, 10, 13 і 14 Конвенції. З урахуванням усіх матеріалів, що знаходяться в його розпорядженні, Європейський суд в межах компетенції встановив, що ця частина заяви не виявляє будь-яких ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї, та відхилив її як явно необґрунтовану.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скарги за статтею 3 (стосовно умов тримання заявника) та статтею 6 Конвенції (стосовно тривалості першого провадження) прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника у Севастопольському ІТТ;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з

умовами тримання заявника у Харківському СІЗО;

4. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника у Дніпропетровському СІЗО;

5. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю першого кримінального провадження щодо заявника;

6. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявникові 8 000 (вісім тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-яким податком, що може нараховуватись;

(б) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ГРАБОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GRABOVSKIY v. UKRAINE)

Заява № 4442/07

Стислий виклад рішення від 29 листопада 2018 року

22 липня 2005 року заявника було затримано за підозрою у вчиненні розбою та доставлено до відділу міліції, де його допитали у зв'язку з подією. Його прохання про надання допомоги захисника було проігнороване. Наступного дня заявник підписав протокол про відмову від правової допомоги захисника.

Під час розгляду справи Київським районним судом м. Харкова (далі – суд першої інстанції) заявник висловив бажання самостійно захищати себе та відмовився від свого права на правову допомогу. Згодом він стверджував, що його змусили зробити це присутні у залі суду працівники міліцейського конвою.

Заявник тримався під вартою в Харківському слідчому ізоляторі, умови тримання під вартою якого були неналежними, зокрема з огляду на переповненість та побутові умови.

18 жовтня 2005 року заявника було визнано винним у вчиненні злочину та призначено покарання у виді восьми років позбавлення волі. Заявник оскаржив вирок до Апеляційного суду Харківської області та неодноразово звертався з проханням призначити йому захисника. Заступник голови апеляційного суду звернувся до обласної колегії адвокатів з проханням призначити заявнику захисника, проте інформації про його призначення

немає.

Згодом заявник звернувся до суду першої інстанції з клопотанням про призначення йому захисника для підготовки касаційної скарги до Верховного Суду України (далі – ВСУ). Оскільки вирок заявника був залишений без змін апеляційною інстанцією, законні підстави для призначення йому безоплатного захисника були відсутні. ВСУ відмовив у задоволенні касаційної скарги заявника.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання під вартою у Харківському слідчому ізоляторі, за пунктом 1 та підпунктами «b» і «с» пункту 3 статті 6 Конвенції на недостатність наданого йому часу для ознайомлення з матеріалами справи під час провадження та на ненадання йому правової допомоги. Крім того, заявник скаржився за статтею 34 Конвенції на ненадання йому органами влади деяких документів для подання заяви до Європейського суду та переслідування його адміністрацією установи виконання покарань та за іншими статтями Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 3 Конвенції Європейський суд послався на свою попередню практику у справах проти України та констатував порушення статті 3 Конвенції.

Також Європейський суд констатував порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції вказав на низку рішень у справах проти України, у яких вже констатував таке порушення у подібних ситуаціях щодо права на правову допомогу на стадії апеляційного провадження в Україні. Крім цього, Європейський суд звернув увагу, що працівники міліції допитували заявника не роз'яснивши йому його право на побачення із захисником.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 34 Конвенції Європейський суд встановив, що держава дотрималась своїх зобов'язань за цією статтею.

Розглянувши інші скарги заявника Європейський суд дійшов висновку, що вони не виявляють жодних ознак порушень прав і свобод, гарантованих Конвенцією, і відхилив цю частину заяв відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Оголошує прийнятними скарги за статтею 3 Конвенції на умови тримання заявника під вартою у Харківському слідчому ізоляторі, а також пунктом 1 та підпунктами «b» і «с» пункту 3 статті 6 Конвенції, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання під вартою у Харківському слідчому ізоляторі;

3. Постановляє, що було порушено пункт 1 та підпунктом «с»

пункту 3 статті 6 Конвенції;

4. Постановляє, що не виникає окремого питання щодо стверджуваного браку часу для ознайомлення з матеріалами справи;

5. Постановляє, що держава дотрималася своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції;

6. Постановляє, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЖЕРДЕВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ZHERDEV v. UKRAINE)**

Заява № 34015/07

**Стислий виклад рішення від 25 січня 2018 року
(перегляд)**

27 квітня 2017 року Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) ухвалив рішення, в якому констатував порушення статті 3 та пунктів 1 та 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку з нелюдським чи таким, що принижує гідність поведінням, непроведенням ефективного розслідування цих обставин, а також у зв'язку з надмірною тривалістю тримання заявника під вартою. Європейський суд вирішив присудити заявнику 8 000 євро відшкодування моральної шкоди, 2 150 компенсації судових та інших витрат, та відхилив решту вимог щодо справедливої сатисфакції.

11 липня 2017 року представник заявника повідомив Європейський суд, що 15 червня 2016 року заявник помер, та звернувся з клопотанням про перегляд рішення відповідно до Правила 80 Регламенту Суду.

Європейський суд розглянув клопотання про перегляд та вирішив, що за таких обставин рішення від 27 квітня 2017 року має бути переглянуто відповідно до Правила 80 Регламенту Суду. Європейський суд вирішив присудити спадкоємцям спільно суми, які присудив заявнику у рішенні від 27 квітня 2017 року.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Вирішує переглянути своє рішення від 27 квітня 2017 року щодо застосування статті 41 Конвенції;

відповідно,

2. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити спільно пану Леоніду Жердеву та пані Ірині Жердевій такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 8 000 (вісім тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись;

(ii) 2 150 (дві тисячі сто п'ятдесят) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику та/або його спадкоємцям; ця сума має бути сплачена безпосередньо на рахунок адвоката заявника пана Є. Маркова;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «ЗАБОЛОТНИЙ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF ZABOLOTNYY AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 19574/09 та 2 інші заяви

Стислий виклад рішення від 03 вересня 2020 року

У цій справі заявники зазнали жорстокого поводження працівників міліції. Незважаючи на скарги заявників на таке поводження, прокуратурами було відмовлено у порушенні кримінальних проваджень у зв'язку з відсутністю ознак жорстокого поводження або у зв'язку з тим, що тілесні ушкодження були отримані у результаті правомірного застосування до заявника сили для протидії його агресивній поведінці.

У заяві 19574/09 Ленінський районний суд м. Вінниці визнав заявника винним за непокору законній вимозі працівників міліції та наклав на нього адміністративне стягнення у вигляді триденного адміністративного арешту.

Відповідно до чинного на той момент законодавства ця постанова була остаточною та оскарженню не підлягала.

Проти заявників за заявами № 48353/09 та 8297/10 були порушені кримінальні справи за фактами збройного нападу на працівників міліції, замаху на вбивство працівника міліції та фактом непокори законним вимогам працівників міліції, а також нанесенні легких тілесних ушкоджень одному з працівників міліції. Пізніше кримінальні справи проти заявників були закриті.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на жорстоке поводження з ними працівників міліції та непроведення належного розслідування їхніх скарг. У заяві № 19574/09 заявник скаржився за статтю 2 Протоколу 7 до Конвенції на неможливість оскаржити адміністративний арешт у зв'язку із визнанням його винним через непокору законним вимогам працівників міліції. У заяві 48353/09 заявник скаржився, що умови тримання його під вартою у Херсонському СІЗО були нелюдськими та такими, що принижують гідність і у нього не було ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з його скаргою.

Розглянувши скарги заявників на жорстоке поводження з ними працівників міліції та непроведення належного розслідування у зв'язку з цим, Європейський суд дійшов висновку, що ці скарги призвели до виникнення зобов'язання національних органів влади провести ефективне офіційне розслідування для встановлення походження тілесних ушкоджень заявників та встановлення і покарання винних осіб, однак проведені на національному рівні розслідування не свідчили про серйозні спроби встановити відповідні факти. Посилаючись на свою попередню практику Європейський суд вказав, що заявники зазнали жорстокого поводження, яке має бути кваліфіковане як нелюдське та таке, що принижує гідність і констатував порушення як процесуального, так і матеріального аспектів статті 3 Конвенції.

Скаргу за статтю 2 Протоколу 7 до Конвенції у заяві № 19574/09 Європейський суд відхилив як неприйнятну на підставі пунктів 1 та 4 статті 35 Конвенції у зв'язку з тим, що заява була подана поза межами встановленого шестимісячного строку.

Розглянувши всі надані матеріали, а також висновки, зроблені у керівній справі «Мельник проти України» із аналогічних питань, Європейський суд дійшов висновку, що скарги заявника за заявою 48353/09 на неналежні умови тримання під вартою, а також відсутність ефективного засобу юридичного захисту щодо цієї скарги є прийнятними та свідчать про порушення статей 3 та 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* неприйнятною скаргу за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції, висунуту у заяві № 19574/09, а решту скарг у заявах – прийнятними;
3. *Постановляє*, що було порушено як процесуальний, так і матеріальний аспекти статті 3 Конвенції стосовно усіх скарг на жорстоке поводження працівників міліції, висунутих усіма заявниками;
4. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку зі скаргою на умови тримання під вартою, висунутою у заяві № 48353/09;
5. *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції у зв'язку зі скаргою на умови тримання під вартою, висунутою у заяві № 48353/09;
6. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
7. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ІВАНОВ І КАШУБА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF IVANOV AND KASHUBA v. UKRAINE)

Заяви № 12258/09 та № 54754/10

Стислий виклад рішення від 29 січня 2019 року

Перший заявник у цій справі відбуває покарання у Житомирській виправній колонії № 8, другий заявник відбував покарання у Луцькому, Вінницькому СІЗО та Ладижинській виправній колонії № 39.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на ненадання їм належної медичної допомоги під час тримання під вартою. Другий заявник також скаржився за статтею 3 Конвенції на неналежні умови тримання його під

вартою у Ладижинській виправній колонії № 39 та застосування до нього наручників щоразу при виведенні з камери, а також за статтею 13 Конвенції на відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку зі скаргою на неналежну медичну допомогу. Крім того, перший заявник скаржився за статтею 6 Конвенції на несправедливість судового розгляду, за статтею 7 Конвенції на неправомірну заміну покарання у виді смертної кари на довічне позбавлення волі, а також загалом на порушення його прав за статтями 17, 34 та 53 Конвенції.

Розглянувши скарги заявників за статтею 3 Конвенції на надання неналежної медичної допомоги, Європейський суд послався на свою попередню практику та вказав на необґрунтовані затримки та взагалі відсутність надання першому заявнику медичної допомоги у зв'язку з його захворюваннями на ВІЛ-інфекцію та гепатит С. Стосовно другого заявника Європейський суд вказав, що його лікування туберкульозу не включало в себе комплексну терапевтичну стратегію, а загалом надані заявнику лікування та догляд не відповідали вимогам статті 3 Конвенції. У зв'язку з цим Європейський суд дійшов висновку, що надана заявникам медична допомога була неналежною та констатував порушення статті 3 Конвенції.

Пославшись на свою попередню практику у справах проти України, Європейський суд також констатував порушення статті 13 Конвенції з огляду на відсутність у національному законодавстві ефективного та доступного засобу юридичного захисту щодо скарг другого заявника за статтею 3 Конвенції.

Щодо скарг другого заявника на неналежні побутові умови тримання його під вартою Європейський суд зазначив, що більшість доводів заявника стосовно цього була нечіткою та обмежувалась загальними формулюваннями, тому, визнавши цю скаргу необґрунтованою, відхилив її відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Стосовно застосування до другого заявника наручників щоразу при виведенні з камери Європейський суд за аналогією до справи *«Каверзін проти України»* (заява № 23893/03) дійшов висновку, що застосування наручників до всіх засуджених до довічного позбавлення волі осіб чоловічої статі, яке дозволялося національним законодавством України, було нелюдським та таким, що принижувало гідність, поведженням, та констатував порушення статті 3 Конвенції.

Розглянувши скарги першого заявника за статтями 6, 17, 34 та 53 Конвенції, Європейський суд вказав, що скарга заявника за статтею 6 Конвенції не відповідала часовому критерію, передбаченому Конвенцією, яка набрала чинності для України 11 вересня 1997 року. Скаргу заявника за статтею 7 Конвенції, яка підтримувалася лише твердженням, що його покарання у вигляді смертної кари мало бути замінене на покарання у вигляді позбавлення волі на визначений строк, Європейський суд визнав необґрунтованою. З наявних у Європейського суду матеріалів стосовно скарг

заявника за статтями 17, 34 та 53 Конвенції Суд дійшов висновку, що вони не виявляють жодних ознак порушення зазначених положень та відхилив цю частинку заяви відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує*, що син другого заявника, пан Павло Володимирович Кашуба, має право брати участь у цьому провадженні від імені другого заявника;

3. *Оголошує* прийнятною скаргу першого заявника за статтею 3 Конвенції щодо відсутності доступу до належної медичної допомоги після 11 вересня 1997 року;

4. *Оголошує* прийнятною скаргу другого заявника за статтею 3 Конвенції щодо відсутності доступу до належної медичної допомоги;

5. *Оголошує* прийнятною скаргу другого заявника за статтею 3 Конвенції щодо застосування наручників у Ладижинській виправній колонії;

6. *Оголошує* прийнятними скарги другого заявника за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективного національного засобу юридичного захисту у зв'язку з його скаргами на ненадання належної медичної допомоги під час тримання під вартою;

7. *Оголошує* решту скарг у заявах неприйнятними;

8. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції щодо обох заявників у зв'язку з відсутністю доступу до належної медичної допомоги під час тримання під вартою;

9. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку із застосуванням до другого заявника наручників у Ладижинській виправній колонії;

10. *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції у зв'язку з відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту щодо скарг другого заявника на відсутність належної медичної допомоги під час тримання під вартою;

11. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 7 500 (сім тисяч п'ятсот) євро першому заявнику, пану Олександровичу Іванову, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 9 800 (дев'ять тисяч вісімсот) євро сину другого заявника, пану Павлу Володимировичу Кашубі, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(iii) 650 (шістсот п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись першому заявнику, в якості відшкодування судових та інших витрат, які мають бути сплачені на банківський рахунок колишнього представника першого заявника, пана Ігоря Карамана;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

12. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КОНОПЛЬОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KONOPLYOV v. UKRAINE)

Заява № 43374/14

Стислий виклад рішення від 28 січня 2021 року

13 серпня 2012 року заявника було заарештовано та поміщено до Сімферопольського слідчого ізолятора (далі – СІЗО). Однією з підстав взяття його під варту Ленінський районний суд міста Севастополя вказав ризик використання заявником свого становища та зв'язків для впливу на свідків та свого співвідповідача, які залишились на свободі. 01 листопада 2012 року Балаклавський районний суд міста Севастополя (далі – суд першої інстанції) призначив справу до розгляду та, не встановлюючи строків, залишив заявника під вартою. 03 лютого 2014 року суд першої інстанції визнав заявника винним та засудив його до 5 років позбавлення волі.

Заявник скаржився, що під час судового розгляду його тримали в металевій клітці, а неодноразові його клопотання до суду про звільнення з клітки та надання можливості перебувати поруч зі своїм адвокатом, були відхилені.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на тримання його у металевій клітці під час судових засідань та за статтею 5 Конвенції, що рішення суду першої інстанції від 1 листопада 2012 року про призначення справи до судового розгляду не встановлювало жодних строків його тримання під вартою.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 3 Конвенції, Європейський суд вказав, що тримання людини в металевій клітці під час судового розгляду, з огляду на його об'єктивно принизливий характер, що несумісний зі

стандартами цивілізованої поведінки, яка є важливим елементом демократичного суспільства, саме по собі становить образу людської гідності, що порушує статтю 3 Конвенції. Також Європейський суд вказав, що під час розгляду питання тримання заявника у металевій клітці суд першої інстанції не здійснив оцінку існування будь-якого ризику для безпеки в залі суду під час судового розгляду.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 5 Конвенції, Європейський суд, посилаючись на рішення у справі «Харченко проти України», дійшов висновку, що тримання заявника під вартою протягом одного року та п'яти місяців не відповідало положенням пункту 1 статті 5 Конвенції, та констатував порушення цієї статті.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з триманням заявника у металевій клітці під час судових засідань;
3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконним триманням заявника під вартою під час судового розгляду;
4. *Постановляє*, що:
 - а. упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 10 000 (десять тисяч) євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися;
 - б. із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «ЛОГВИНЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF LOGVINENKO v. UKRAINE)

Заява № 41203/16

Стислий виклад рішення від 16 травня 2019 року

З 17 березня 2014 року заявник відбуває покарання у Дніпропетровській виправній колонії № 89.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних

свобод (далі – Конвенція) на ненадання йому належної медичної допомоги під час тримання під вартою та за статтею 13 Конвенції на відсутність у його розпорядженні ефективних національних засобів юридичного захисту у зв'язку з його скаргою на якість медичної допомоги. Крім того, він висував й інші скарги за статтями 3 та 13 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції та беручи до уваги свою практику з цього питання, Європейський суд вказав, що у цій справі заявник не отримав вичерпної та належної медичної допомоги під час тримання під вартою та констатував порушення цієї статті Конвенції.

Крім того, Європейський суд дійшов висновку про порушення статті 13 Конвенції з огляду на відсутність у заявника ефективних національних засобів юридичного захисту щодо його скарги.

Розглянувши інші скарги заявника, а також посилаючись на свої висновки у справах щодо України, Європейський суд зазначив, що вони також свідчать про порушення положень Конвенції, зокрема статті 3 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою, та статті 13 Конвенції у зв'язку з відсутністю ефективного засобу юридичного захисту щодо умов в яких він тримався.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з наданням неналежної медичної допомоги під час тримання під вартою;
3. *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції у зв'язку з відсутністю ефективного національного засобу юридичного захисту щодо скарг на якість медичної допомоги під час тримання під вартою;
4. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 та 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю ефективного національного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим (див. таблицю у додатку);
6. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суму, зазначену у таблиці в додатку; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.
7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЛУЦЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ (№2)»
(CASE OF LUTSENKO v. UKRAINE (№ 2))**

Заява № 29334/11

Стислий виклад рішення від 11 червня 2015 року

13 грудня 2010 року Генеральна прокуратура України закінчила досудове слідство у кримінальній справі щодо заявника, колишнього Міністра внутрішніх справ України, та пред'явила йому обвинувачення у вчиненні злочинів, передбачених частиною 5 статті 191 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) та частиною 3 статті 365 ККУ.

Постановою Печерського районного суду м. Києва від 27 грудня 2010 року обраний заявникові запобіжний захід у вигляді підписки про невиїзд було замінено на взяття під варту, і наступного дня його було поміщено до Київського слідчого ізолятора № 13 (далі – СІЗО).

Вироком цього ж суду від 27 лютого 2012 року заявнику було призначено покарання у вигляді позбавлення волі строком на чотири роки. Апеляційний суд м. Києва та Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишили цей вирок у частині призначеного покарання без змін.

До затримання у заявника було діагностовано цукровий діабет II типу, хронічні гастрит та панкреатит. При поміщенні до СІЗО заявника було оглянуто лікарями. Він також пройшов клінічне, лабораторне та рентгенологічне обстеження.

Під час перебування під вартою заявника неодноразово оглядали лікарі медичної частини СІЗО, комісія лікарів Державної пенітенціарної служби України (далі – ДПтС України) та лікарі з медичних закладів Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України).

21 квітня 2011 року заявник оголосив голодування в знак протесту проти подальшого тримання його під вартою. Впродовж періоду, коли заявник відмовлявся приймати їжу, його щодня оглядали лікарі. Пізніше проводилися лабораторні аналізи, метою яких було контролювати наслідки голодування, та вживалися заходи, спрямовані на зменшення цих наслідків. Кілька разів заявника було госпіталізовано до закладів охорони здоров'я МОЗ України.

7 квітня 2013 року колишній Президент України видав указ про помилування низки осіб, включаючи заявника, його звільнили з-під варті того ж дня.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на побутові умови тримання його під вартою у СІЗО та на умови тримання його під вартою під час судових засідань; за статтями 2 і 3 Конвенції – на неналежний рівень медичної

допомоги, що йому надавалась, а також на поміщення його до металевій клітці у залі суду під час судових засідань.

Європейський суд вирішив обмежити дослідження питання щодо умов тримання заявника під вартою періодом з 28 грудня 2010 року до 20 квітня 2012 року, оскільки саме його стосувались зауваження сторін у справі. З огляду на свою попередню практику Європейський суд дійшов висновку, що недостатність особистого простору (2,86 кв. м) у заявника під час тримання його під вартою у камері № 158 у СІЗО з 28 грудня 2010 року до 28 квітня 2011 року сама по собі порушує питання за статтею 3 Конвенції. У зв'язку з цим Європейський суд констатував, що умови тримання заявника під вартою у цей період були такими, що принижують гідність, а тому було порушення статті 3 Конвенції.

Що стосується умов тримання заявника під вартою у СІЗО протягом решти вищевказаного строку, Європейський суд дійшов висновку, що сукупний вплив цих умов не досягнув мінімального рівня жорстокості, який вимагається для кваліфікації поводження як нелюдського або такого, що принижує гідність у розумінні статті 3 Конвенції. Отже, Європейський суд дійшов висновку про відсутність відповідного порушення статті 3 Конвенції.

При розгляді скарг заявника на неналежний рівень медичної допомоги, що йому надавалась під час тримання його під вартою, Європейський суд зазначив, що з великої кількості томів матеріалів справи та доводів сторін випливає, що здоров'ю заявника було приділено значну увагу національних органів влади. Європейський суд зауважив, що під час тримання під вартою у СІЗО заявник перебував під постійним наглядом лікарів медичної частини СІЗО та комісії лікарів ДПтС України. Більше того, заявника було оглянуто лікарями з медичних закладів МОЗ України і він отримав належне лікування у лікарні швидкої допомоги, будучи двічі госпіталізованим. Окрему увагу Європейський суд звернув на те, що заявник голодував впродовж 33 днів та значно втратив вагу. Загалом Європейський суд дійшов висновку, що національні органи влади надали заявнику комплексну, ефективну та дієву медичну допомогу. Отже, не було порушення статті 3 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на умови тримання його під вартою під час судових засідань, Європейський суд зауважив, що загалом заявник взяв участь у сімдесяти дев'яти засіданнях Печерського суду, що стан здоров'я заявника погіршився після голодування та що з дати проведення першого засідання 23 травня 2011 року до січня 2012 року минуло майже вісім місяців, впродовж яких заявник страждав на різні хвороби, які потребували тривалого лікування. Однак, як Європейський суд зазначив, у матеріалах справи відсутні свідчення того, що умови тримання заявника під вартою під час судових засідань було відповідним чином змінено. Європейський суд дійшов висновку, що за обставин цієї справи сукупний вплив неналежного харчування та стану здоров'я заявника під час судових засідань, які проводилися 23 травня 2011 року та 17, 18 та 19 січня 2012 року, був

достатнім для посилення фізичних страждань та психічного виснаження заявника. Це ще більше обтяжувалося тим, що зазначене поводження мало місце під час судового розгляду справи заявника – у той час, коли йому найбільш за все були потрібні концентрація та розумова активність. Тому Суд дійшов висновку, що заявника було піддано нелюдському та такому, що принижує гідність, поводженню всупереч положенням статті 3 Конвенції, і встановив відповідне порушення.

Стосовно скарг заявника на поміщення його до металеві клітки під час засідань Печерського суду Європейський суд зазначив, що раніше вже розглядав питання тримання особи у металевій «клітці» під час судового розгляду, що є практикою, яка все ще має місце у кількох державах-учасницях Конвенції, включаючи Україну. Європейський суд зауважив, що, незважаючи на відсутність попередніх судимостей заявника, а також те, що він підозрювався у вчиненні ненасильницького злочину, заявника, широко відомого політика, тримали на лаві за металевими ґратами впродовж усіх засідань Печерського суду з травня 2010 року до лютого 2012 року. У зв'язку з цим Європейський суд дійшов висновку, що заходи безпеки у залі суду з огляду на їх сукупний вплив були за даних обставин надмірними та могли безсумнівно сприйматися заявником і громадськістю як такі, що принижують гідність. Отже, було порушення статті 3 Конвенції.

До цього рішення Європейського суду додано окрему думку судді А.Пейхала.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

- «1. Оголошує одноголосно заяву прийнятною;
2. Постановляє шістьма голосами проти одного, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника під вартою в установі попереднього ув'язнення з 28 грудня 2010 до 28 квітня 2011 року;
3. Постановляє одноголосно, що не було порушення у зв'язку з умовами тримання заявника під вартою в установі попереднього ув'язнення з 28 квітня до 10 травня 2011 року, з 23 травня 2011 року до 6 квітня 2012 року та 20 квітня 2012 року;
4. Постановляє одноголосно, що не було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з медичним забезпеченням в установі попереднього ув'язнення;
5. Постановляє одноголосно, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника під вартою у дні проведення судових засідань;
6. Постановляє одноголосно, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з поміщенням заявника до металеві клітки під час судового розгляду.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ СМІРНОВ
ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ALEKSANDR VLADIMIROVICH SMIRNOV v. UKRAINE)
Заява № 69250/11

Стислий виклад рішення від 13 березня 2014 року

5 грудня 2002 року міліція затримала заявника, громадянина Російської Федерації, та помістила його до приймального-спецрозподільника через відсутність у нього документів, які посвідчують його особу. За словами заявника, його було неофіційно допитано щодо його участі в терористичній групі. Адвоката у заявника на той час не було.

23 грудня 2002 року заявник звернувся з письмовою заявою до Служби безпеки України, в якій він зізнався, зокрема, що поширював газету «Рада робітничих депутатів» та інші друковані матеріали в Україні, і що він, разом з двома іншими членами комуністичного руху, членом якого він був, підірвали смітник біля головного приміщення СБУ в м. Київ в жовтні 2002 року. Того ж дня арешт заявника за підозрою у вчиненні терористичного акту було офіційно задокументовано, а заявника поміщено під варту. Крім того, заявника було повідомлено про його право на захист, і він висловив бажання проконсультуватися з адвокатом до першого допиту, хоча через кілька хвилин погодився на проведення слідчих дій без участі захисника. Під час проведення цих слідчих дій заявник повторював надані ним раніше визнавальні покази, однак згодом, після призначення йому захисника, заперечив свою вину у вчиненні терористичного акту.

19 липня 2004 року Апеляційний суд Одеської області визнав заявника винним у співучасті в озброєній банді, метою якої було відновлення комуністичного ладу в Україні насильницьким шляхом, пропагуванні ідеї такого насильницького перевороту та участь у терористичному акті. Заявник подав касаційну скаргу до Верховного Суду України, який загалом залишив вирок без змін.

У листопаді 2005 року заявника було переведено до Слов'яносербської виправної колонії № 60 (далі – Слов'яносербська колонія). Як стверджував заявник, умови його тримання під вартою у цій установі не відповідали принципам поваги до людської гідності. Зокрема, в камері розміром близько 30 м² було розміщено від десяти до шістнадцяти ув'язнених, які знаходились в камері цілий день, за винятком годинної прогулянки. Багато ув'язнених палили в камері, яка не була обладнана штучною вентиляцією, а адміністрація відмовляла заявнику у переведенні в іншу камеру або встановленні електричного вентилятора. Харчування було недостатнім, були також проблеми з освітленням та обігрівом камери.

До Європейського суду з прав людини заявник скаржився за статтею 3

Конвенції на те, що матеріальні умови його тримання в Слов'яносербській колонії були такими, що принижують гідність, та за пунктом 1 і підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції на перешкоджання в ефективній реалізації його права на захист у кримінальному провадженні щодо нього.

Розглянувши скарги заявника на умови тримання в Слов'яносербській колонії Європейський суд зазначив, що, оскільки скарги заявника не було спростовано Урядом, який один має доступ до документів, що можуть підтвердити або спростувати відповідні твердження, було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з матеріальними умовами тримання заявника під вартою, які принижують гідність.

Стосовно скарг заявника за статтею 6 Конвенції Європейський суд вказав, що на початкових стадіях розслідування заявник не мав доступу до захисника, а визнавальні покази заявника, отримані від нього у цей період за відсутності адвоката, стали підставою для його засудження. Отже, було порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції.

Заявник також скаржився за статтею 3 Конвенції на неналежну медичну допомогу. Розглянувши цю частину скарги, Європейський суд визнав її неприйнятною відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

У різні дати заявник та його представник подали низку інших скарг за статтями 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 14 та 34 Конвенції у зв'язку з кримінальним провадженням щодо нього та триманням його під вартою у різних установах. Розглянувши ці скарги з урахуванням усіх наявних у нього документів та тією мірою, якою вони охоплюються його компетенцією, Європейський суд встановив відсутність порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скарги на матеріально-побутові умови тримання заявника у Слов'яносербській виправній колонії та порушення його права на захист прийнятними;

2. *Вирішує* вилучити скарги, подані від імені заявника паном Черніковим В.В., з реєстру справ та оголосити решту скарг в заяві неприйнятною;

3. *Постановляє*, що мало порушення статті 3 Конвенції;

4. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявникові нижченаведені суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(і) 10 000 (десять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(ii) 200 (двісті) євро компенсації судових та інших витрат, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(b) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ПЕТРУК ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF PETRUK AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 1343/19 та інші

Стислий виклад рішення від 14 листопада 2019 року

На момент подання заяв до Європейського суду заявники трималися під вартою у державній установі «Київський слідчий ізолятор». Троє із заявників продовжують утримуватися під вартою у зазначеній державній установі.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання їх під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику, Європейський суд дійшов висновку, що умови тримання заявників під вартою були неналежними і в них не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами, та констатував порушення статей 3 та 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* заяви прийнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення статей 3 та 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою;

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку, які мають бути конвертовані в

національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ПЕТУХОВ ПРОТИ УКРАЇНИ (№ 2)»
(CASE OF PETUKHOV v. UKRAINE (№2))

Заява № 41216/13

Стислий виклад рішення від 12 березня 2019 року

У 2010 році Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) ухвалив рішення у справі заявника, констатувавши порушення статей 3, 5, 6 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

З 2004 року заявник відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі у державній установі «Київський слідчий ізолятор», страждаючи, зокрема, на туберкульоз. У зв'язку з рецидивом цього захворювання у 2010 році заявника було переведено до спеціалізованої на лікуванні туберкульозу Херсонської виправної колонії № 61 та встановлено йому третю групу інвалідності. У 2013 році медична комісія дійшла висновку, що лікування заявника було невдалим і перспектививилікуватися у заявника немає. Крім того, у заявника сформувалася резистентність до більшості протитуберкульозних медичних препаратів. Заявник неодноразово скаржився до адміністрації виправної колонії на ненадання йому необхідної медичної допомоги, зокрема на відсутність потрібних препаратів. Крім того, він скаржився на неналежні побутові умови тримання його під вартою у Херсонській виправній колонії № 61 та Херсонському слідчому ізоляторі (далі – Херсонське СІЗО), а також на неможливість мати довготривалі побачення.

У 2013 році заявник звертався до суду з проханням про звільнення його від покарання через хворобу, яке було відхилено судами першої та апеляційної інстанцій.

До Європейського суду заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на неналежні побутові умови тримання його під вартою у Херсонській виправній колонії № 61 та Херсонському СІЗО, відсутність належної медичної допомоги, а також, що його покарання у виді довічного

позбавлення волі не підлягало скороченню як *de jure*, так і *de facto*. Крім того, заявник скаржився за статтею 8 Конвенції на обмеження його права на побачення з рідними.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції на неналежні умови тримання під вартою, Європейський суд відхилив цю частину заяви як необґрунтовану відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо скарг заявника на відсутність належної медичної допомоги Європейський суд зазначив, що стан заявника під час тримання під вартою погіршився, у нього сформувалася резистентність до більшості протитуберкульозних препаратів, у зв'язку з чим подальше лікування було визнано таким, що не матиме позитивного результату. Європейський суд звернув увагу, що у Херсонській виправній колонії № 61 час від часу спостерігалася нестача протитуберкульозних медичних препаратів. Заявнику вводили протитуберкульозний препарат ізоніазид, до якого у нього також сформувалася резистентність та який був неефективним і навіть токсичним. Посилаючись на свої попередні рішення щодо України, в яких Європейський суд вже вказував на неналежну медичну допомогу, захист та попередження туберкульозу в установах виконання покарань в Україні, а також з огляду на неспроможність державних органів влади забезпечити заявника належним медичним доглядом і лікуванням під час тримання його під вартою з 03 липня 2010 року, Європейський суд констатував порушення статті 3 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на неможливість скоротити термін ув'язнення, Європейський суд зауважив, що Конвенція не забороняє призначення покарання у виді довічного позбавлення волі за особливо тяжкі злочини, однак при цьому має існувати перспектива звільнення і можливість перегляду. В Україні ж єдиною можливістю пом'якшення покарання у виді довічного позбавлення волі є помилування Президентом України, яке може бути здійснено відповідно до чинного національного законодавства у виняткових випадках за наявності надзвичайних обставин, але без конкретизації, що під цим розуміється. Довічно позбавленим волі особам з самого початку відбування покарання невідомо, за яких умов вони можуть бути звільнені від покарання. Крім того, порядок здійснення помилування не вимагає ні від Комісії при Президенті України у питаннях помилування, ні від Президента України обґрунтування свого рішення щодо клопотань про помилування. Висвітлення цих питань у засобах масової інформації також не відбувається. Незрозумілим є і спосіб обчислення строку відбутого покарання, коли засуджена до довічного позбавлення волі особа може звернутися за помилуванням та отримати його. До того ж для перегляду вироку до довічного позбавлення волі, результатом якого було б пом'якшення або звільнення від покарання, держава повинна забезпечити реабілітацію довічно позбавлених волі осіб. Європейський суд дійшов

висновку, що існуючий в Україні режим для довічно позбавлених волі осіб не відповідає меті реабілітації таких осіб. Насамкінець станом на час розгляду справи заявника Президентом України було помилувано тільки одну особу, що свідчить про низьку ймовірність задоволення на практиці клопотань про помилування. З огляду на зазначене Європейський суд дійшов висновку про порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з тим, що покарання заявника у виді довічного позбавлення волі не підлягало скороченню.

Стосовно скарги заявника за статтею 8 Конвенції Європейський суд зазначив, що він розглянув основні юридичні питання у цій справі, тому немає необхідності у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті цієї скарги.

Крім того, з огляду на кількість вже поданих до Європейського суду заяв стосовно питання неможливості пом'якшення покарання у виді довічного позбавлення волі та вірогідність надходження нових заяв з цього питання, Європейський суд вказав на існування в Україні системної проблеми, вирішення якої потребує вжиття державою заходів загального характеру. Посилаючись на статтю 46 Конвенції, Європейський суд вказав, що для належного виконання цього рішення від держави-відповідача вимагатиметься впровадження реформи системи перегляду покарань у виді довічного позбавлення волі. Механізм такого перегляду повинен гарантувати перевірку у кожному конкретному випадку, чи обґрунтовано триваюче тримання під вартою законними пенологічними підставами, а також має надавати засудженим до довічного позбавлення волі можливість передбачити з певним ступенем точності, що їм треба зробити, аби було розглянуто питання щодо їх звільнення та за яких умов це можливо, відповідно до стандартів, розроблених практикою Суду.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

«1. *Оголошує* одноголосно прийнятними скарги заявника за статтею 3 Конвенції щодо відсутності належної медичної допомоги під час тримання під вартою та нескоротності його покарання у виді довічного позбавлення волі;

2. *Оголошує* одноголосно неприйнятною скаргу заявника за статтею 3 Конвенції щодо побутових умов тримання його під вартою у Херсонській виправній колонії № 61 і Херсонському СІЗО;

3. *Постановляє* одноголосно, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з відсутністю належної медичної допомоги, доступної заявнику, під час тримання його під вартою з 03 липня 2010 року;

4. *Постановляє* одноголосно, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з нескоротністю покарання заявника у виді довічного позбавлення волі;

5. *Постановляє* п'ятьма голосами проти двох, що немає необхідності розглядати питання прийнятності та суті скарги заявника за статтею 8

Конвенції;

6. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що встановлення порушення становить достатню справедливу сатисфакцію моральної шкоди, якої зазнав заявник у зв'язку з його скаргою щодо нескоротності свого його покарання у виді довічного позбавлення волі;

7. *Постановляє* одногolosно, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 750 (сімсот п'ятдесят) євро в якості відшкодування матеріальної шкоди;

(ii) 10 000 (десять тисяч) євро в якості відшкодування моральної шкоди, якої заявник зазнав у зв'язку з відсутністю належної медичної допомоги з 03 липня 2010 року;

(iii) 10 000 (десять тисяч) євро в якості компенсації витрат на правову допомогу, понесених під час провадження у Суді (чиста присуджена сума має бути сплачена на банківський рахунок захисника заявника, пана Тарахкала);

(iv) 20 (двадцять) євро в якості компенсації поштових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

8. *Відхиляє* шістьма голосами проти одного решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «РОДЗЕВІЛЛО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF RODZEVILLO v. UKRAINE)

Заява № 38771/05

Стислий виклад рішення від 14 січня 2016 року

З жовтня 2003 року до квітня 2007 року заявник, якому апеляційний суд Дніпропетровської області призначив покарання у вигляді довічного позбавлення волі, тримався у Дніпропетровському слідчому ізоляторі № 3 (далі – СІЗО № 3), з якого у травні 2007 року його було переведено до Ладижинської

виправної колонії № 39 (далі – Ладизинська ВК) для відбування призначеного покарання, де він перебуває і донині.

За твердженнями заявника, умови тримання його у СІЗО № 3 та у Ладизинській ВК були несумісними з людською гідністю. Заявник, серед іншого зазначав, що у СІЗО № 3 впродовж певного часу він перебував у камері на десять ліжок разом з дев'ятнадцятьма іншими ув'язненими; камера була розміром 1,9 на 3,7 м та знаходилась у підвальному приміщенні; електричне освітлення було тьмяним, а штучна вентиляція – відсутня.

Заявник також стверджував, що 24 серпня 2006 року його було жорстоко побито вісьмома вартовими охорони СІЗО № 3 за те, що він попросив увімкнути радіо. У зв'язку із цим заявник надав свідчення двох ув'язнених, які стверджували, що чули його крики та бачили синці. Крім цього, заявник зазначив, що під час тимчасового перебування у СІЗО № 15 у м. Сімферополь та проходження рентгенографії з метою попередження туберкульозу лікар повідомив його, що на рентгенограмі помітні сліди нещодавнього перелому ребра. Згодом головний лікар медичної частини СІЗО № 15 видав довідку, що на рентгенограмі заявника жодних слідів перелому ребра не видно. Заявник також подав адміністративний позов до начальника СІЗО № 3, вимагаючи відшкодування моральної шкоди, серед іншого, у зв'язку з непроведенням розслідування його скарги щодо стверджуваного побиття. Київський окружний адміністративний суд надав заявникові час для виправлення процесуальних недоліків (зокрема, несплати ним судового збору). Згідно з матеріалами справи заявник не сплатив судовий збір та не оскаржив зазначене рішення суду.

З осені 2005 року заявник та його матір неодноразово зверталися до Державного департаменту України з питань виконання покарань (далі – ДДУПВП), згодом до Державної пенітенціарної служби України (далі – ДПтС України) та інших органів влади із клопотаннями про переведення заявника до виправної колонії, розташованої ближче до місця проживання його батьків. У задоволенні усіх цих клопотань було відмовлено з посиланням на норму чинного законодавства, відповідно до якої засуджений, як правило, має весь строк свого покарання відбувати в одній установі, крім виняткових обставин, які перешкоджають подальшому його перебуванню у такій установі. Заявник також звернувся до Вінницького окружного адміністративного суду з позовом до ДПтС України з вимогою перевести його до установи ближче до місця проживання його батьків, проте суд відмовив у задоволенні позову заявника.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови ув'язнення та на побиття вартовими охорони СІЗО № 3 24 серпня 2006 року; за статтею 13 Конвенції на те, що він не мав доступу до ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку із вищенаведеними скаргами; та за статтею 8 Конвенції на відмову у задоволенні його клопотань про переведення до установи виконання покарань, розташованої ближче до місця проживання його батьків.

Розглядаючи скарги заявника за статтею 3 Конвенції на неналежні умови тримання у СІЗО № 3, Європейський суд посилаючись на свою попередню практику у справах проти України зазначив, що жодна зі сторін не заперечувала той факт, що заявник перебував у камері разом зі ще однією особою у підвальному приміщенні, площа якого становила близько семи квадратних метрів. На кожного ув'язненого припадало приблизно по 3,5 кв. м особистого простору, що є меншим за мінімальну норму, рекомендовану Україні Європейським комітетом з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Європейський суд дійшов висновку, що брак особистого простору, що був у розпорядженні заявника, який здебільшого впродовж дня перебував у своїй камері, сам по собі порушує питання за статтею 3 Конвенції та констатував, що умови тримання заявника під вартою у СІЗО № 3 були нелюдськими та такими, що принижують гідність.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 13 Конвенції, Європейський суд з посиланням на свою попередню практику, а також зважаючи на обставини цієї справи дійшов висновку, що у цій справі було порушення статті 13 у зв'язку з відсутністю у національному законодавстві ефективного та доступного засобу юридичного захисту щодо скарги заявника на умови тримання його під вартою у СІЗО № 3.

Щодо скарг заявника за статтею 8 Конвенції Європейський суд посилаючись на своє рішення у справі «Вінтман проти України» та проаналізувавши матеріали цієї справи дійшов висновку, що втручання у сімейне життя заявника у цій справі згідно із законодавством у його тлумаченні та застосуванні національними органами влади не було необхідним у демократичному суспільстві у розумінні пункту 2 статті 8 Конвенції.

Скарги заявника щодо неналежних умов тримання у Ладижинській ВК щодо побиття 24 серпня 2006 року вартовими охорони СІЗО № 3 та непроведення розслідування у зв'язку з цією скаргою, а також інші скарги заявника за статтями 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14 та 17 Конвенції, статтею 1 Першого протоколу та статтею 1 Протоколу № 12 були відхилені Європейським судом відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції як явно необґрунтовані.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги на умови тримання у СІЗО (стаття 3 Конвенції) та на відсутність ефективних засобів юридичного захисту за цими скаргами (стаття 13 Конвенції), а також у зв'язку із неврахуванням органами влади сімейного становища заявника та їхньою відмовою перевести його до установи виконання покарань, розташованої ближче до місця проживання його батьків (стаття 8 Конвенції), а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 13 Конвенції (у поєднанні зі

статтею 3 Конвенції);

4. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції;

5. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(i) 10 000 (десять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково будь-який податок, що має нараховуватись;

(ii) 800 (вісімсот) євро компенсації судових та інших витрат та додатково будь-який податок, що має нараховуватись; цю суму має бути сплачено на рахунок адвоката заявника, пана А. Крістенка;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «РОДЗЕВІЛЛО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF RODZEVILLO v. UKRAINE)**

Заява № 6128/12

Стислий виклад рішення від 17 грудня 2019 року

Відбуваючи покарання у виді довічного позбавлення волі у Ладжинській виправній колонії № 39, заявник скаржився на неналежні умови тримання його під вартою, зокрема у період з квітня 2012 року, а також на викрадення адміністрацією установи виконання покарань його кореспонденції.

Заявник також скаржився на неналежні умови тримання його під вартою у Хмельницькому слідчому ізоляторі (далі – Хмельницький СІЗО) у грудні 2011 – січні 2012 року.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання його під вартою у Хмельницькому СІЗО та Ладжинській виправній колонії № 39, а також за статтею 8 Конвенції на викрадення його кореспонденції адміністрацією установи виконання покарань. Крім того, заявник скаржився

за статтею 13 Конвенції на відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з його скаргами.

Частину скарг заявника за статтею 3 Конвенції на неналежні умови тримання під вартою у Хмельницькому СІЗО, Європейський суд відхилив відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції у зв'язку з необґрунтованістю.

Щодо скарг на неналежні умови тримання під вартою у Ладижинській виправній колонії № 39 Європейський суд зазначив, що заявник тричі у період з 2012 до 2014 роки, загалом вісімдесят дев'ять днів, тримався у камері з іншим ув'язненим, маючи у своєму розпорядженні менше 3 кв. м особистого простору. Посилаючись на свою попередню практику у справах щодо України, Європейський суд констатував порушення статті 3 Конвенції.

Скарги заявника за статтею 8 Конвенції на умисне приховування або незабезпечення належного відправлення листів заявника національними органами влади Європейський суд відхилив відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції у зв'язку з необґрунтованістю.

Частину скарг за статтею 13 Конвенції Європейський суд відхилив як несумісні з положеннями Конвенції за критерієм *ratione materiae* відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції, оскільки скарги заявника за статтею 3 Конвенції на умови тримання під вартою у Хмельницькому СІЗО та за статтею 8 Конвенції на викрадення адміністрацією установи виконання покарань його кореспонденції були визнані неприйнятними.

Посилаючись на свою попередню практику, зокрема рішення у справі «Мельник проти України», Європейський суд констатував порушення статті 13 Конвенції у зв'язку з відсутністю у національному законодавстві ефективного та доступного засобу юридичного захисту щодо скарг заявника на умови тримання його під вартою у Ладижинській виправній колонії № 39.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятними скарги за статтями 3 і 13 Конвенції щодо умов тримання під вартою у Ладижинській виправній колонії, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено статті 3 і 13 Конвенції у зв'язку з поганими умовами тримання заявника під вартою у Ладижинській виправній колонії;

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 3 000 (три тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди, ця сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного

розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СТАРЕНЬКИЙ ТА РУДИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF STARENKIY AND RUDOY v. UKRAINE)

Заяви № 44807/10 та № 15752/14

Стислий виклад рішення від 11 січня 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання їх під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 15752/14 заявник також скаржився за іншими положеннями Конвенції.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі умови тримання заявників під вартою були неналежними, а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами. Європейський суд констатував порушення статей 3 та 13 Конвенції.

Європейський суд також розглянув скаргу у заяві № 15752/14 щодо порушення інших положень Конвенції відповідно до його усталеної практики. Європейський суд послався на свою попередню практику у справах щодо України та дійшов висновку, що ця заява також вказує на порушення Конвенції.

Інші скарги заявників Європейський суд відхилив, оскільки вони не виявляють жодних ознак порушень прав і свобод, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги щодо неналежних умов тримання під вартою, відсутності ефективного засобу юридичного захисту в національному законодавстві та іншу скаргу відповідно до усталеної практики Суду, зазначену в таблиці у додатку, а решту скарг у заявах – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення статей 3 та 13

Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою;

4. *Постановляє*, що було порушення Конвенції щодо іншої скарги, поданої відповідно до ustalеної практики Суду (див. таблицю у додатку);

5. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ТРЕТ'ЯК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF TRETIAK v. UKRAINE)

Заява № 16215/15

Стислий виклад рішення від 17 грудня 2020 року

У листопаді 2013 року троє осіб напали на заявника дорогою додому після обходу ним селища від імені Свідків Єгови. Заявник стверджував про релігійну вмотивованість нападу. Того ж вечора заявника госпіталізували до лікарні, де він проходив лікування і де його наступного дня допитали працівники міліції.

У січні 2014 року працівники міліції пред'явили офіційні обвинувачення одному з нападників у вчиненні хуліганства за обтяжуючих обставин. Через декілька днів працівники міліції виявили, що він виїхав працювати до Росії. Його було оголошено у розшук, а розслідування зупинено.

У квітні 2017 року його оголосили в міжнародний розшук, а у червні 2017 року затримали у м. Москва. У грудні розслідування у справі відновили і 19 грудня 2017 року до Вінницького районного суду було подано обвинувальний висновок, в якому нападник обвинувачувався у вчиненні хуліганства за обтяжуючих обставин.

Заявник відмовлявся співпрацювати зі слідством, наполягаючи на проведенні розслідування саме прокуратурою області. Також заявник звернувся до Вінницького районного суду із заявою про відвід слідчого міліції, який проводив розслідування його справи, стверджуючи, що слідчий використовував своє службове становище для виправдання одного з нападників, який був працівником міліції.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на непроведення органами державної влади ефективного розслідування нападу на нього; за статтею 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції на невжиття органами державної влади всіх розумних заходів для викриття мотиву релігійної ненависті, який стверджувалося став підґрунтям для нападу на нього; за статтею 9 Конвенції, взятою окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції на неналежне реагування органів державної влади на напад, якого він зазнав у контексті своєї релігійної діяльності; за статтею 18 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції про те, що слідчий орган діяв недобросовісно, оскільки не провів ефективного розслідування інциденту та не долучив певні документи, які заявник хотів би долучити до матеріалів справи на національному рівні.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 3 Конвенції Європейський суд встановив, що незважаючи на пред'явлення нападнику офіційного обвинувачення, органи державної влади не запобігли його виїзду до Росії та не оголошували його у розшук протягом трьох років. З огляду на зазначене Європейський суд дійшов висновку, що органи державної влади не провели ефективного розслідування жорстокого поводження, якому був підданий заявник, та встановили порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

Щодо скарги заявника за статтею 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції Європейський суд зазначив, що ця скарга тісно пов'язана з його скаргою за статтею 3 Конвенції, однак вона не порушує жодного питання, яке вимагало б окремого розгляду.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 9 Конвенції, взяту окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, Європейський суд вказав, що не існувало жодного підтвердження, що заявник насправді якимось чином сповідував свою релігію, коли на нього напали, та обставини справи не підтверджують його підозри, що напад був пов'язаний з його релігією. Отже, ця частина заяви є несумісною з положеннями Конвенції за критерієм *ratione materiae* та відхилив її відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо скарги заявника за статтею 18 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції Європейський суд зазначив, що порушення статті 18 Конвенції може виникнути лише у випадку, коли відповідне право або свобода підлягають обмеженням, дозволеним Конвенцією. Стаття 3 Конвенції не підлягає обмеженням та у ній не наводиться жодних винятків і відповідно до пункту 2 статті 15 Конвенції відступ від неї не допускається навіть у випадку суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації. Європейський суд дійшов висновку, що стаття 18 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції не застосовується до цієї справи та відповідно до підпункту «а» пункту 3 та

пункту 4 статті 35 Конвенції відхилив її як несумісну з положеннями Конвенції за критерієм *ratione materiae*.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги за статтею 3 Конвенції, взятою окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, а решту скаргу у заяві – неприйнятними;

6. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції;

7. *Постановляє*, що скарги заявника за статтею 14 у поєднанні зі статтею 3 Конвенції не порушують жодного питання, яке вимагало б окремого розгляду;

8. *Постановляє*, що:

а. упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 7 500 (сім тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

б. із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

9. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «ТУРДІХОЯЄВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF TURDIKHOJAEV v. UKRAINE)

Заява № 72510/12

Стислий виклад рішення від 18 березня 2021 року

19 червня 2012 року заявника було затримано в аеропорту «Бориспіль» у м. Київ та поміщено під варту внаслідок оголошення його у міжнародний розшук органами влади Республіки Узбекистан. 26 червня 2012 заявника було переведено до Київського слідчого ізолятора (далі – Київський СІЗО).

У липні 2012 року Республіка Узбекистан направила до Генеральної прокуратури України (далі – ГПУ) запит щодо видачі заявника. Шевченківський районний суд міста Києва продовжував строк тримання заявника під вартою до його видачі. Апеляційний суд міста Києва залишав ухвали суду першої інстанції без змін, ігноруючи клопотання заявника про

припинення тримання його у металевій клітці під час судових засідань.

У грудні 2012 року Державна міграційна служба України відмовила заявнику у задоволенні заяви про надання йому статусу біженця, яку він подав у червні 2012 року.

16 травня 2013 року Посольство Швеції надіслало ГПУ копію рішення про надання заявнику статусу біженця у Швеції. Апеляційний суд міста Києва скасував постанову ГПУ про видачу особи, і ГПУ винесла постанову про відмову у видачі. 07 червня 2013 року заявника було звільнено.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання під вартою у Київському СІЗО та поміщення його до металеві клітки під час судових засідань; за пунктом 1 статті 5 Конвенції на незаконне продовження тримання його під вартою і за пунктом 5 статті 5 Конвенції на відсутність у нього забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування у зв'язку з цим.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції, Європейський суд зазначив, що Урядом України не було спростовано презумпцію порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з браком особистого простору під час перебування заявника у камерах Київського СІЗО, де заявник мав у своєму розпорядженні менше 2 кв. м особистого простору. Отже, Європейський суд констатував порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника під вартою у період з 26 червня 2012 року до 07 червня 2013 року. Крім того, Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику у справах проти України, а також через відсутність доказів наявності у залі судового засідання реальної загрози безпеці, яка б вимагала застосування такого заходу, констатував порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з поміщенням заявника до металеві клітки під час засідань в Апеляційному суді міста Києва.

Щодо скарги заявника за пунктом 1 статті 5 Конвенції Європейський суд зауважив, що як тільки українські органи влади були належним чином повідомлені про надання заявнику статусу біженця у Швеції, тримання його під вартою в Україні більше не могло бути виправданим. Європейський суд дійшов висновку, що оскільки ГПУ отримала остаточне підтвердження надання заявнику статусу біженця у Швеції щонайпізніше 16 травня 2013 року, подальше тримання заявника під вартою до 07 червня 2013 року було порушенням пункту 1 статті 5 Конвенції.

Стосовно скарги заявника на відсутність у нього забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування Європейський суд зазначив, що розглядав це питання у багатьох інших справах проти України та не вбачає підстав для іншого висновку у цій справі, і констатував порушення пункту 5 статті 5 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

« 1. Оголошує прийнятними скарги за статтею 3 Конвенції щодо умов тримання заявника під вартою та поміщення його до металеві клітки під час засідань в Апеляційному суді міста Києва та за пунктами 1 та 5 статті 5 Конвенції, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника під вартою у період з 26 червня 2012 року до 07 червня 2013 року;

3. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з поміщенням заявника до металеві клітки під час засідань в Апеляційному суді міста Києва;

4. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з триманням заявника під вартою у період з 16 травня до 07 червня 2013 року;

5. *Постановляє*, що було порушено пункт 5 статті 5 Конвенції;

6. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 9 000 (дев'ять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «УШАКОВ ТА УШАКОВА ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF USHAKOV AND USHAKOVA v. UKRAINE)

Заява № 10705/12

Стислий виклад рішення від 18 червня 2015 року

27 червня 2008 року було порушено кримінальну справу за фактом вбивства Л. Увечері того ж дня працівники міліції доправили заявника та заявницю до Фрунзенського районного відділу Харківського міського управління ГУМВС України в Харківській області та допитали.

Наступного дня було проведено судово-медичне освідчення заявника, за результатами якого у нього виявлено численні синці та садна. Згідно з твердженнями заявника після вказаного освідчення працівники міліції катували його з метою змусити зізнатися у вчиненні вбивства Л. Коли заявник зізнався, йому одразу призначили захисника М. і у його присутності

повторно допитали. Під час допиту заявник підтвердив свої визнавальні покази. Заявниця стверджувала, що її також змусили надати покази про те, що її чоловік зізнався у вчиненні вбивства пана Л.

Розглядаючи подання слідчого про обрання заявнику запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, прокурор Фрунзенського району м. Харкова вирішив особисто допитати заявника і під час розмови помітив у нього численні тілесні ушкодження та дійшов висновку, що визнавальні покази заявника було отримано із застосуванням до нього насильства. Прокурор відмовив у погодженні подання слідчого, скасував постанову про притягнення заявника як обвинуваченого та звільнив його з-під варти.

Коли 1 липня 2008 року заявники надавали письмові пояснення у кабінеті заступника прокурора Фрунзенського району м. Харкова, туди увірвалися чотири працівники міліції та, незважаючи на заперечення заступника прокурора, силоміць вивели заявників і доправили їх назад до відділу міліції. Переховуючи заявників від прокуратури, працівники міліції тримали їх в темних кімнатах відділення міліції, а заявника – також пізніше в автомобілі, припаркованому у сусідньому дворі.

2 липня 2008 року прокуратура Фрунзенського району м. Харкова порушила кримінальну справу щодо працівників міліції К., Пап. та Пар. на підставі частини 2 статті 365 Кримінального кодексу України у зв'язку з вищевказаними подіями. Неодноразово під час провадження проводились експертизи тілесних ушкоджень заявників, відтворення обстановки і обставин події та пред'явлення працівників міліції до впізнання.

Починаючи з 30 грудня 2008 року, прокуратура Харківської області, а також прокуратура Фрунзенського району м. Харкова, яка за вказівкою суду проводила перевірку скарг заявників на жорстоке поводження, відмовляли в порушенні кримінальної справи за скаргами заявників на жорстоке поводження у зв'язку з відсутністю у діях працівників міліції складу злочину. Національні суди неодноразово скасовували постанови про відмову в порушенні кримінальної справи та направляли справу на нове розслідування.

26 січня 2011 року апеляційний суд Харківської області визнав заявника винним у вчиненні вбивства з корисливих мотивів та призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі строком на чотирнадцять років із конфіскацією усього належного йому майна.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ скасував вищезазначений вирок, в основному на тій підставі, що стаття 3 Конвенції та практика Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) вимагають проведення належного розслідування скарг заявника на жорстоке поводження, що не було проведено, та повернув справу до суду першої інстанції на новий розгляд.

4 липня 2012 року апеляційний суд Харківської області повторно визнав заявника винним у вчиненні вбивства з корисливих мотивів. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ

залишив цей вирок та його обґрунтування без змін.

До Європейського суду заявник та заявниця скаржилися за статтею 3 Конвенції на жорстоке поводження працівників міліції та відсутність ефективного розслідування їх відповідних скарг. Заявник також скаржився за пунктом 1 та підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції, що його визнавальні покази, отримані під примусом та за відсутності захисника, було використано для його засудження.

Розглянувши скарги заявників щодо жорстокого з ними поводження, Європейський суд звернув увагу на те, що медичні докази, які підтверджували завдання заявнику тілесних ушкоджень, так і не було спростовано. Крім того, органи влади не висунули жодного альтернативного пояснення щодо походження тілесних ушкоджень у заявника, окрім загальної інформації, що деякі з них знаходилися на частині тіла, на якій він сам міг їх собі завдати. Стосовно заявниці Європейський суд зазначив, що відсутність у неї тілесних ушкоджень після першого освідування не означає неправдоподібності її скарг на жорстоке поводження. Більш того, Європейський суд окремо згадав про те, що заявників насильно забрали з кабінету прокурора, незважаючи на незгоду останнього. Насамкінець, поза увагою Європейського суду не залишилося те, що один з працівників міліції, на дії яких заявники скаржились, – К., вже фігурував у справі «Савін проти України» (*Savin v. Ukraine*), у якій Європейський суд встановив порушення статті 3 Конвенції (так, у справі *Savin K.* надзвичайно жорстоко повівся із заявником у 1999 році, але його було звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Європейський суд кваліфікував це жорстоке поводження як катування, оскільки воно призвело до довічної інвалідності заявника. Європейський суд також зазначив, що К., тим не менш, побудував успішну кар'єру в органах міліції з березня 2010 року). З огляду на вищезазначене, Європейський суд дійшов висновку, що заявник та заявниця зазнали жорстокого поводження працівників міліції, а тому було порушення статті 3 Конвенції.

У відповідь на скарги заявника та заявниці на відсутність ефективного розслідування за їх скаргами на жорстоке з ними поводження Європейський суд зауважив, що розслідування на національному рівні тривало понад чотири роки (з липня 2008 року до жовтня 2012 року) і закінчилося відмовою органів прокуратури у порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції. Крім того, розслідування характеризувалося неодноразовим скасуванням постанов про відмову в порушенні кримінальної справи та поверненням справи на повторне розслідування. Вкотре посилаючись на рішення у справі «Каверзін проти України», Європейський суд дійшов висновку, що небажання органів влади забезпечити проведення оперативного та ретельного розслідування за скаргами на жорстоке поводження підозрюваних у вчиненні злочинів становить проблему системного характеру у розумінні статті 46 Конвенції. Отже, було порушення процесуального

аспекту статті 3 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на порушення його прав, гарантованих статтею 6 Конвенції, Європейський суд перш за все вказав, що визнавальні покази заявника було отримано внаслідок жорстокого з ним поводження та за відсутності адвоката. Органи влади не пояснили пізнішу відмову заявника від цих визнавальних показів. Більше того, первинні визнавальні покази заявника лягли в основу його засудження і суди навіть не намагалися встановити, чи було їх надано добровільно. Загалом Європейський суд дійшов висновку, що права заявника не свідчити проти себе та на правову допомогу було обмежено на стадії досудового слідства та що ці обмеження не було виправлено під час судового розгляду справи. Отже, було порушення пункту 1 і підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. Оголошує заяву прийнятною;
2. Постановляє, що було порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції щодо обох заявників;
3. Постановляє, що було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції щодо обох заявників;
4. Постановляє, що було порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо заявника;
5. Постановляє, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити нижченаведені суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) заявникові:
 - (α) 9 000 (дев'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;
 - (β) 5 000 (п'ять тисяч) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися; та
 - (ii) заявниці: 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. Відхиляє решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ХАРЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KHARCHENKO v. UKRAINE)

Заява № 40107/02

Стислий виклад остаточного рішення від 10 лютого 2011 року

4 квітня 2001 року щодо заявника було порушено кримінальну справу, 7 квітня 2001 року прокурор Ватунінського району м. Києва санкціонував взяття заявника під варту та в подальшому продовжив строк застосування цього запобіжного заходу.

Крім того, Деснянський районний суд м. Києва та Голосіївський районний суд м. Києва продовжували тримання заявника під вартою, посилаючись головним чином на тяжкість пред'явленого обвинувачення та ризик ухилення заявника від слідства і суду. Повертаючи справу на додаткове слідство, суд також не вказував визначений строк, на який він продовжує тримання заявника під вартою.

Заявник тримався під вартою в Київському СІЗО № 13.

4 серпня 2003 року прокурор Деснянського району звільнив заявника з-під варти, змінивши запобіжний захід на підписку про невиїзд. 18 вересня 2004 року слідчий Деснянського РУ ГУ МВС України в м. Києві закрив кримінальну справу щодо заявника.

Загальний строк досудового тримання заявника під вартою становив приблизно два роки та чотири місяці.

Заявник скаржився до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) за ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на умови його тримання під вартою; пп. 1 (с) та 3 ст. 5 – на незаконність та надмірну тривалість тримання його під вартою; п. 1 ст. 6 та ст. 13 – на відсутність ефективних засобів юридичного захисту стосовно його скарг щодо тримання під вартою та надмірну тривалість провадження в його справі, а також на відсутність ефективних засобів юридичного захисту щодо цього.

Порушення ст. 3 Конвенції було констатовано у зв'язку з тим, що умови тримання його в Київському СІЗО № 13 становили таке, що принижує гідність, поводження.

Порушення п. 1 ст. 5 Конвенції було констатовано, по-перше, оскільки строк тримання заявника під вартою було продовжено прокурором, тоді як він не може вважатися незалежною посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу; по-друге, оскільки у період, коли заявник ознайомлювався з матеріалами справи, та в період з дати направлення справи до суду та до вирішення судом питання щодо запобіжного заходу заявник тримався під вартою без відповідного рішення суду; по-третє, оскільки суд, продовжуючи строк тримання заявника під вартою, не надав належного

обґрунтування та не вказував визначеного строку такого тримання.

Порушення п. 3 ст. 5 Конвенції було констатовано з огляду на те, що рішення судів про продовження строку тримання заявника під вартою не містили належних підстав для такого тримання та що національні органи влади не розглядали жодних альтернативних триманню під вартою запобіжних заходів.

Порушення п. 4 ст. 5 Конвенції було констатовано, оскільки суд не забезпечив швидкий розгляд скарг заявника про звільнення з-під варти та не надав належного обґрунтування їх відхиленню.

Беручи до уваги системний характер проблем, які стали підставою порушень у цій справі, Європейський суд зобов'язав Україну протягом шести місяців з дня, коли це рішення набуде статусу остаточного, надати Комітету Міністрів Ради Європи план заходів щодо вирішення вказаних проблем.

Розглянувши справу, Європейський суд одногolosно:

«1. *Оголошує* скаргу за статтею 3 стосовно умов тримання заявника під вартою, а також його скарги за пунктом 1(с) та пунктами 3 і 4 статті 5 прийнятними, а решту скарг у заяві — неприйнятними;

2. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з загальними умовами тримання під вартою в Київському СІЗО;

3. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 3 статті 5 Конвенції;

5. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 4 статті 5 Конвенції;

6. *Постановляє*, що:

а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявнику 20 000 (двадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначеної суми; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

б) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти.»

СТАТТЯ 5 «ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «БОНДАРЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF BONDARENKO AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 27052/09 та 11 інших заяв

Стислий виклад рішення від 28 червня 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість досудового тримання під вартою. Деякі заявники також скаржились за іншими положеннями Конвенції.

Розглянувши скарги заявників за пунктом 3 статті 5 Конвенції Європейський суд послався на рішення у справах «Харченко проти України» та «Ігнатов проти України», у яких він вже встановлював порушення щодо питань, аналогічних тим, що розглядались у цій справі.

З огляду на всі наявні у нього матеріали та посилаючись на свою попередню практику у справах щодо України, Європейський суд дійшов висновку, що тривалість досудового тримання під вартою у цих справах була надмірною та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції, а також постановив, що у цій справі було порушення Конвенції щодо інших скарг, поданих деякими заявниками.

Розглянувши скарги у заявах № 78459/12 та № 76741/13 за пунктом 1 статті 6 і статтею 13 Конвенції, а також за статтею 5 Конвенції відповідно, Європейський суд визнав їх неприйнятними та відхилив цю частину скарг відповідно до пунктів 1, 3 та 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги на надмірну тривалість досудового тримання під вартою та інші скарги відповідно до усталеної практики Суду, зазначені у переліку в додатку, а інші скарги у заявах № 78459/12 та № 76741/13 – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю досудового тримання під вартою;

4. *Постановляє*, що було порушення Конвенції щодо інших скарг, поданих відповідно до усталеної практики Суду (див. перелік у додатку);

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у переліку в додатку, які мають бути конвертовані, за винятком заяв № 52951/11 та № 62419/12, в національну валюту держави-відповідача, за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БЕРЕЗА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BEREZA v. UKRAINE)
Заява № 67800/12

Стислий виклад рішення від 04 березня 2021 року

У лютому 2011 року слідчий двічі направляв повістки на адресу відкритого акціонерного товариства «Запорізький абразивний комбінат» (далі – комбінат), відповідно до яких заявника, на той час голову правління, викликали на допит як свідка у справі за його заявою про крадіжку на комбінаті. Згідно із твердженнями заявника першу повістку він не отримував, а за другою не міг би з'явитися на допит у призначену дату, оскільки у цей час перебував у відрядженні.

07 квітня 2011 року слідчий виніс постанову про примусовий привід заявника на допит як свідка, оскільки він неодноразово без поважних причин не з'являвся на допит. Наступного дня працівники підрозділу міліції спеціального призначення здійснили примусовий привід заявника до відділу міліції для допиту, який тривав близько двох годин та під час якого заявнику поставили загальні питання щодо роботи комбінату та вчиненої крадіжки.

У грудні 2011 року Шевченківський районний суд м. Запоріжжя залишив без задоволення скаргу заявника на постанову слідчого від 07 квітня 2011 року. Суди апеляційної та касаційної інстанції залишили цю постанову без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що його примусовий привід до відділу міліції для допиту 08 квітня 2011 року був незаконним і виправданим.

Розглянувши скарги заявника, Європейський суд вказав, що органи державної влади не доклали зусиль для повідомлення заявника про виклик до слідчого для проведення допиту або що слідство мало нагальну потребу

допитати заявника.

Європейський суд дійшов висновку, що позбавлення заявника свободи на дві з половиною години 08 квітня 2011 року не було виправданим за другим аспектом підпункту «b» пункту 1 статті 5 Конвенції. З огляду на це Європейський суд дійшов висновку, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку із здійсненням приводу заявника 08 квітня 2011 року.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку зі здійсненням приводу заявника 08 квітня 2011 року;
3. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 1 000 (одну тисячу) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.
4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВЕРХОГЛЯД ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VERKHOGLYAD AND OTHERS v. UKRAINE)
Заява № 66356/10 та 7 інших заяв

Стислий виклад рішення від 08 листопада 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість досудового тримання під вартою. Деякі заявники також скаржились за іншими положеннями Конвенції.

Розглянувши скарги заявників за пунктом 3 статті 5 Конвенції Європейський суд послався на рішення у справах «Харченко проти України» (заява № 40107/02) та «Ігнатов проти України» (заява № 40583/15), у яких він вже встановлював порушення щодо питань, аналогічних тим, що розглядалися у цій справі.

З огляду на всі наявні у нього матеріали та посилаючись на свою попередню практику у справах щодо України, Європейський суд дійшов

висновку, що тривалість досудового тримання під вартою у цих справах була надмірною та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції, а також постановив, що у цій справі були порушення Конвенції щодо інших скарг, зокрема пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконним позбавленням свободи, у тому числі документально незафіксованим затриманням і триманням під вартою за відсутності ухвали суду та будь-якої іншої юридичної підстави; пункту 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю судового перегляду тримання під вартою, а також пункту 1 статті 6 у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Вирішує*, що пані Майданюк, дочка заявника у заяві № 24619/16, має *locus standi* у провадженні;
3. *Оголошує* заяви прийнятними;
4. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю досудового тримання під вартою;
5. *Постановляє*, що було порушення Конвенції щодо інших скарг, поданих відповідно до усталеної практики Суду (див. таблицю у додатку);
6. *Постановляє*, що
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку, які мають бути конвертовані, за винятком заяви № 33975/13, у національну валюту держави-відповідача, за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «ГАРУМОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF GARUMOV v. UKRAINE)

Заява № 70043/17

Стислий виклад рішення від 06 червня 2019 року

У червні 2017 року заявника затримали за підозрою у викраденні людини. Печерський районний суд міста Києва (далі – районний суд), погодившись з наведеними слідчим підставами, обрав заявнику запобіжний захід у вигляді

тримання під вартою. Заявника помістили до Київського слідчого ізолятора (далі – СІЗО). З різних підстав строк тримання його під вартою під час досудового слідства неодноразово продовжувався.

У грудні 2017 року Кагарлицький районний суд Житомирської області (далі – суд першої інстанції) залишив без змін обраний заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, посилаючись на ті самі підстави, що й на стадії досудового слідства. Під час розгляду справи судом першої інстанції строк тримання заявника під вартою неодноразово продовжувався з аналогічних підстав.

Заявник неодноразово звертався до суду з клопотанням про зміну запобіжного заходу на домашній арешт, у тому числі і з посиланням на незадовільний стан здоров'я. Через поганий стан здоров'я на судові засідання заявника привозила карета швидкої допомоги. Суди не розглянули його аргументи.

З липня 2017 року заявник проходив лікування у медичній частині СІЗО у зв'язку з інсультом. Йому було призначено медикаментозне лікування та рекомендовано стаціонарне лікування, однак СІЗО цю рекомендацію не виконав. Заявник переніс ще один інсульт. Через тривалий час заявника було переведено на лікування до спеціалізованого медичного закладу. У 2018 році заявника визнали інвалідом другої групи.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на ненадання йому належної медичної допомоги під час тримання під вартою. Також заявник скаржився за підпунктом «с» пункту 1 та пунктами 3 і 4 статті 5 Конвенції на свавільність та безпідставність рішень національних судів щодо тримання його під вартою.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 3 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що невиправдані затримки у наданні органами влади заявнику медичної допомоги після встановлення його захворювання, незабезпечення його поміщення до лікарні для додаткового обстеження і стаціонарного лікування та подальше погіршення стану його здоров'я є достатніми ознаками серйозної неспроможності держави-відповідача надати йому належну медичну допомогу під час тримання під вартою. Європейський суд констатував порушення статті 3 Конвенції.

Щодо скарг заявника за підпунктом «с» пункту 1, пунктами 3 і 4 статті 5 Конвенції Європейський суд зазначив, що не розглянувши конкретні факти ситуації заявника та по суті посилаючись постійно на тяжкість інкримінованих йому обвинувачень, органи влади продовжували строк тримання заявника під вартою до розгляду його справи судом на підставах, які не можуть вважатися «достатніми» та «відповідними» та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги заявника за статтею 3 Конвенції на відсутність доступу до належної медичної допомоги під час тримання під вартою та скарги за пунктом 3 статті 5 Конвенції;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 10 000 (десять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «ДЕЙНЕКО ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF DEYNEKO v. UKRAINE)

Заява № 20317/09

Стислий виклад рішення від 21 травня 2019 року

20 вересня 2007 року заявника затримали за обвинуваченням у хабарництві. Наступного дня Печерський районний суд міста Києва, не навівши жодних додаткових підстав, задовольнив клопотання слідчого про обрання заявнику запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Заявника помістили до Київського слідчого ізолятора (далі – СІЗО). З різних підстав строк тримання його під вартою під час досудового слідства неодноразово продовжувався.

Під час тримання заявника під вартою йому шість разів рекомендували оперативне лікування у зв'язку із діагностованими у нього захворюваннями.

У липні 2010 року суд визнав заявника винним у хабарництві та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк дев'ять років з конфіскацією половини майна та позбавленням права обіймати посади у державних органах та органах місцевого самоврядування на строк три роки.

За рішенням місцевого суду у 2013 році заявника звільнили від відбування решти строку покарання та обране покарання у виді позбавлення

волі замінили на виправні роботи.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на незабезпечення йому доступу до належної медичної допомоги під час тримання під вартою та відсутність ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку із зазначеною скаргою. Також заявник скаржився за підпунктом «с» пункту 1 та пунктами 3 і 4 статті 5 Конвенції на незаконність та необґрунтованість постанови від 21 вересня 2007 року про обрання йому запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, надмірну тривалість його досудового тримання під вартою та ненадання органами влади відповідних і достатніх підстав для його обґрунтування, а також на відмову у задоволенні його клопотань про зміну запобіжного заходу.

Крім того, заявник скаржився на порушення пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції, у зв'язку з тим, що суди не розглянули докази належним чином, не викликали всіх свідків та не забезпечили справедливий судовий розгляд його кримінальної справи, а також на надмірну загальну тривалість кримінального провадження щодо нього та несправедливий судовий розгляд під час оскарження його звільнення з посади голови Брусилівської районної адміністрації.

Також заявник скаржився на погані умови тримання його під вартою у СІЗО та порушення його прав за статтями 4, 8 та 17 Конвенції.

Розглянувши скарги за статтями 3 та 13 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що заявник недостатньо обґрунтував свої скарги щодо стверджуваної неналежно наданої під час тримання під вартою медичної допомоги та визнав їх неприйнятними відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції. Європейський суд вказав, що у зв'язку з цим гарантії статті 13 Конвенції не застосовуються до цих скарг заявника.

Щодо скарг заявника за підпунктом «с» пункту 1, пунктами 3 і 4 статті 5 Конвенції Європейський суд зазначив, що не розглянувши конкретні факти або альтернативні триманням під вартою запобіжні заходи та посилаючись, головним чином, на тяжкість обвинувачень, органи влади продовжували строк тримання заявника під вартою до розгляду його справи судом на підставах, які не можуть вважатися «достатніми» для обґрунтування тривалості тримання під вартою та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції. Також Європейський суд вказав, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за пунктом 4 статті 5 Конвенції, оскільки ці питання були розглянуті в частині скарги за пунктом 3 статті 5 Конвенції.

Розглянувши всі наявні документи щодо скарг заявника за пунктом 1 та підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції, Європейський суд зазначив, що оскаржувані питання не належать до сфери його компетенції та відхилив їх як необґрунтовані відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо скарг заявника за статтями 4, 8 та 17 Конвенції Європейський суд зазначив, що ці скарги не є уточненням первинних скарг, отже, їх недоцільно розглядати у контексті цієї справи.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги заявника за пунктами 3 і 4 статті 5 Конвенції;

2. *Оголошує* решту скарг у заяві неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє*, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за пунктом 4 статті 5 Конвенції;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 1 800 (одна тисяча вісімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «ЗАВАДСЬКИЙ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF ZAVADSKIY AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 19095/12 та 4 інші заяви

Стислий виклад рішення від 18 червня 2020 року

У різні дати заявники були затримані в рамках кримінальних проваджень. Згодом суди обрали їм запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, який неодноразово продовжувався із посиланням на причини, зазначені в первинних рішеннях про тримання заявників під вартою.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за пунктом 1, 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що їхнє тримання під вартою під час досудового розслідування було незаконними та необґрунтованими, а також за пунктом 5 статті 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування за незаконне тримання заявників під вартою.

Розглянувши скарги заявників за пунктом 3 статті 5 Конвенції,

Європейський суд, посилаючись на рішення у справах «Харченко проти України» та «Ігнатов проти України», дійшов висновку, що у цій справі суди не оцінивши конкретні факти кожної справи або не розглянувши можливість застосування інших запобіжних заходів як альтернативу триманню під вартою під час досудового слідства, продовжували строк тримання заявників під вартою під час проваджень на підставах, які не можуть вважатися «достатніми» та «відповідними», щоб виправдати їх тривалість.

Скаргу у заяві № 16561/16 за пунктом 3 статті 5 Конвенції щодо продовження строку тримання заявника під вартою у періоду з 08 липня до 01 грудня 2014 року Європейський суд визнав неприйнятною та відхилив як явно необґрунтовану відповідно до пункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції.

З огляду на усталену практику Європейський суд встановив порушення пункту 5 статті 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю ефективного права на відшкодування за незаконне тримання заявників під вартою.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

« 1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги заявників за пунктом 3 статті 5 Конвенції на відсутність обґрунтування тримання їх під вартою протягом періодів, зазначених у таблиці в додатку, та скарги за пунктом 5 статті 5 Конвенції на відсутність забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування за свавільне тримання їх під вартою, а решту скарг у заяві № 16561/16 – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції щодо всіх заявників;

4. *Постановляє*, що було порушено пункт 5 статті 5 Конвенції щодо всіх заявників;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) кожному заявнику суму, зазначену у таблиці в додатку, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені на банківський рахунок пана О. Ігнатова, представника другого, третього та п'ятого заявників;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ІВАНОВ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF IVANOV AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 48759/06 та 10 інших заяв

Стислий виклад рішення від 08 лютого 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість досудового тримання під вартою. Деякі заявники також скаржилися за іншими положеннями Конвенції. Європейський суд розглянув скарги у заявах № 48759/06, № 20960/08, № 53425/11, № 24954/12, № 35621/13, № 54335/13, № 73537/13 та № 18073/15 щодо порушення інших положень Конвенції відповідно до його усталеної практики. Європейський суд послався на свою попередню практику у справах щодо України та дійшов висновку, що ці заяви також вказують на порушення Конвенції.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість досудового тримання під вартою у цих справах була надмірною та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції. Європейський суд також дійшов висновку про порушення інших скарг відповідно до його усталеної практики.

Розглянувши скаргу заявника № 20960/08 за пунктом 1 статті 6 Конвенції, Європейський суд визнав її неприйнятною та відхилив цю частину скарги у заяві відповідно до пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* скарги щодо надмірної тривалості досудового тримання під вартою та інші скарги відповідно до усталеної практики Суду, які зазначені у таблиці в додатку прийнятними, а заяву № 20960/08 неприйнятною;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю досудового тримання під вартою;

4. *Постановляє*, що було порушення Конвенції щодо інших скарг відповідно до усталеної практики Суду (див. таблицю у додатку);

5. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані, крім суми заявнику за заявою № 20960/08, в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного

розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КРАСНЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KRASNYUK v. UKRAINE)

Заява № 66217/10

Стислий виклад рішення від 17 грудня 2019 року

У грудні 2006 року заявника було затримано у зв'язку з порушенням щодо нього кримінального провадження за підозрою у заподіянні тяжких тілесних ушкоджень. Наступного дня районний суд обрав заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

У січні 2008 року районний суд визнав заявника винним і обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк вісім років. Апеляційний суд двічі скасовував рішення суду першої інстанції та повертав справу на новий розгляд. Остаточний вирок щодо заявника було постановлено у липні 2011 року. Апеляційний суд 17 квітня 2012 року та пізніше касаційний суди залишили скарги заявника без задоволення, а вирок без змін.

У грудні 2014 року заявника було звільнено після відбуття ним покарання.

До Європейського суду з прав людини заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини (далі – Конвенція) на побутові умови тримання його під вартою та ненадання медичної допомоги в Харківському слідчому ізоляторі (далі – Харківське СІЗО), на умови його перевезення у дні проведення засідань, а також на жорстоке поводження працівників Олексіївської виправної колонії; за пунктом 3 статті 5 Конвенції на тривалість тримання його під вартою під час досудового слідства; за пунктом 1 статті 6 Конвенції на тривалість кримінального провадження щодо нього та за статтею 8 Конвенції на відмову у наданні йому побачень з його цивільною дружиною під час тримання його під вартою.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції на неналежні побутові умови тримання його під вартою та ненадання медичної допомоги у Харківському СІЗО, на умови його перевезення у дні судових засідань Європейський суд зазначив, що вони були надто нечіткими, не містили детального і послідовного опису фактів, а також обмежувалися загальними та непослідовними звинуваченнями органів державної влади, які не були підтверджені жодними доказами, та відхилив ці скарги як необґрунтовані

відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо скарги заявника на жорстоке поводження працівників Олексіївської виправної колонії Європейський суд зауважив, що заявник не довів, що вичерпав національні засоби юридичного захисту для виправлення вказаної ситуації та відхилив цю скаргу відповідно до пунктів 1 та 4 статті 35 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника на надмірно тривале тримання під вартою під час досудового слідства, Європейський суд вказав, що тримання заявника під вартою тривало два роки та вісім з половиною місяців, при цьому ані районний, ані апеляційний суди, ухвалюючи рішення про залишення заявника під вартою, не навели жодних підстав для продовження такого тримання та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Стосовно скарги заявника на тривалість кримінального провадження у його справі, Європейський дійшов висновку, що тривалість провадження у справі, яка стосувалася лише одного епізоду із загалом беззаперечними фактами і була нескладною, була надмірною та не відповідала вимозі розумного строку. Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Європейський суд, розглянувши скаргу заявника на позбавлення його можливості побачитися з пані Ко. під час тримання під вартою, зазначив, що положення статті 8 повинно бути застосовним до скарги заявника тільки починаючи з 05 липня 2010 року, дня коли заявник подав своє перше клопотання про побачення з пані Ко., і до 17 квітня 2012 року, коли апеляційний суд залишив вирок суду першої інстанції про визнання його винним у інкримінованих йому злочинах. Європейський суд встановив порушення статті 8 Конвенції щодо заявника, оскільки норми законодавства, чинного на момент подій, не визначали з достатньою чіткістю обсяг і спосіб здійснення наданих органам державної влади дискреційних повноважень щодо обмеження побачень затриманих з їхніми родичами чи іншими особами.

Заявник подав низку інших скарг за Конвенцією, проте Європейський суд дійшов висновку, що вони не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї, та відхилив їх.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятними скарги щодо тривалості тримання заявника під вартою під час досудового слідства, тривалості кримінального провадження щодо нього, а також обмеження його права на побачення з пані Ко. упродовж періоду з 05 липня 2010 року до 17 квітня 2012 року, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю кримінального провадження щодо заявника;

4. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції у зв'язку з

обмеженням права заявника на побачення з пані Ко. упродовж періоду з 05 липня 2010 року до 17 квітня 2012 року;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 2 000 (дві тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 500 (п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЛЕВЧЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF LEVCHENKO AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 46993/13 та 2 інші заяви

Стислий виклад рішення від 11 квітня 2019 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість досудового тримання під вартою. Заявники також скаржились за іншими положеннями Конвенції відповідно до усталеної практики Європейського суду, а саме за підпунктом «с» пункту 1 та пунктом 4 статті 5 Конвенції, а також за статтею 6 Конвенції.

Розглянувши скарги заявників за пунктом 3 статті 5 Конвенції, Європейський суд, посилаючись на рішення у справах «Харченко проти України» та «Ігнатов проти України», дійшов висновку, що у цій справі тривалість досудового тримання заявників під вартою була надмірною та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Європейський суд також розглянув інші скарги заявників та, посилаючись на свою попередню практику у справах щодо України, дійшов висновку, що було порушено підпункт «с» пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконним досудовим триманням під вартою, пункту 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю судового перегляду законності

тримання під вартою, а також статтю 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінального провадження.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* заяви прийнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю досудового тримання під вартою;

4. *Постановляє*, що було порушено підпункт «с» пункту 1 та пункт 4 статті 5 Конвенції та статтю 6 Конвенції щодо інших скарг, поданих відповідно до усталеної практики Суду (див. таблицю у додатку);

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «МІНЯЙЛО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MINYAYLO AND OTHERS v. UKRAINE)**

Заява № 59356/10 та 2 інші

Стислий виклад рішення від 24 вересня 2020 року

У цій справі згідно з твердженнями заявників кожен з них зазнав жорстокого поводження працівників правоохоронних органів з метою отримання зізнавальних показань у зв'язку з підозрою у скоєнні злочинів. Незважаючи на скарги заявників, кримінальні справи за ознаками жорстокого поводження працівників міліції не порушувалися, а коли були порушені, то закривалися у зв'язку з відсутністю доказів.

Згідно з твердженнями заявника у заяві № 61038/10, він був свавільно позбавлений волі 23.08.2008 у Красноармійському міському відділі міліції, куди його доставили для допиту у зв'язку з підозрою у підпалі.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на жорстоке поводження

працівників міліції та непроведення розслідування у зв'язку з цим. У заяві № 59356/10 заявник також скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції на необґрунтовану тривалість кримінального провадження щодо нього. У заяві № 61038/10 заявник подав скаргу за пунктом 1 статті 5 Конвенції на свавільність його затримання і тримання під вартою 23.08.2008 та за статтею 13 Конвенції на непроведення ефективного розслідування його скарг у зв'язку з цим.

Розглянувши скарги заявників за статтею 3 та 13 Конвенції, Європейський суд зазначив, що вони мають розглядатися лише за статтею 3 Конвенції. Оскільки описи обставин жорстокого поводження із заявниками були детальними та послідовними, а результати проведених розслідувань їх не спростовували, Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику, дійшов висновку про порушення статті 3 Конвенції як за матеріальним, так і за процесуальним аспектами.

Щодо іншої скарги заявника у заяві № 59356/10 Європейський суд, посилаючись на свою практику у справах проти України вказав, що тривалість кримінального провадження щодо заявника була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку», і констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Стосовно скарги заявника у заяві № 61038/10 Європейський суд зазначив, що у матеріалах справи достатньо документів для висновку, що 23.08.2008 заявник тримався під вартою у відділі міліції як підозрюваний, а відповідного документу у зв'язку з цим не було складено. Європейський суд також зауважив, що заявник не мав забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування у зв'язку з позбавленням його свободи. З огляду на це Європейський суд констатував порушення пунктів 1 та 5 статті 5 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що було порушено як процесуальний, так і матеріальний аспекти статті 3 Конвенції щодо усіх заявників;
4. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку зі скаргою на тривалість провадження, висунутою у заяві № 59356/10;
5. *Постановляє*, що було порушено пункти 1 та 5 статті 5 Конвенції у зв'язку зі скаргами, висунутими у заяві № 61038/10;
6. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple

interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «М.С. ПРОТИ СЛОВАЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ»
(CASE OF M.S. v. SLOVAKIA AND UKRAINE)

Заява № 17189/11

Стислий виклад рішення від 11 червня 2020 року

У 2010 році після виїзду з Афганістану у зв'язку з існуванням загрози життю заявник проживав протягом трьох місяців в Україні. У вересні 2010 року заявник, не маючи документів, що посвідчують особу, перетнув кордон України зі Словаччиною, де був затриманий і згодом видворений до України.

У жовтні 2010 року під час перебування заявника у пункті тимчасового тримання прикордонної служби у м. Чоп Закарпатський окружний адміністративний суд постановив видворити заявника за межі України із затриманням його до видворення у зв'язку з незаконним в'їздом до України, а також незаконним перетином кордону зі Словаччиною. Згідно з твердженнями заявника йому не було відомо про розгляд справи, тому він не оскаржив рішення до апеляційного суду.

У лютому 2011 року заявник подав заяву про надання йому статусу біженця в Україні, зазначаючи про існування загрози його життю у разі повернення до Афганістану. Заявнику було відмовлено у наданні такого статусу і в березні 2011 року його видворили до Афганістану.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на позбавлення словацькими органами влади можливості просити притулок і повернення до України, де йому загрожувало примусове видворення до Афганістану; за пунктом 2 статті 5 Конвенції на неповідомлення його про підстави затримання у Словаччині після перетину кордону з Україною; за статтями 3 та 13 Конвенції на неналежні умови тримання під вартою в Україні та повернення його до Афганістану за відсутності здійснення належної оцінки небезпеки, яка загрожувала йому у зв'язку з цим; за пунктом 1 статті 5 Конвенції на тримання його під вартою в Україні і проведення депортації неналежним чином, а також за пунктами 2 і 4 статті 5 Конвенції на неповідомлення зрозумілою для нього мовою про підстави його затримання в Україні та неможливість оскаржити постанову про своє затримання. Крім того, заявник скаржився за статтею 34 Конвенції на перешкоджання йому подати до

Європейського суду заяву про застосування тимчасового заходу в результаті відмови українських органів влади представнику НУО у доступі до нього.

Розглянувши скаргу заявника до Словаччини за статтею 3 та 13 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що версія заявника щодо його взаємодії зі словацькими органами влади є нечіткою на відміну від поданих до Суду словацькими органами влади документів, які підтверджуються іншими аспектами справи. Європейський суд відхилив частину заяви за статтею 3 Конвенції як явно необґрунтовану та за статтею 13 Конвенції як несумісну з положеннями Конвенції за критерієм *ratione materiae* відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо скарги заявника до Словаччини за пунктом 2 статті 5 Конвенції Європейський суд вказав, що заявник знав про свій незаконний в'їзд до Словаччини і фактичні підстави свого затримання. Крім того, враховуючи короткий строк перебування заявника на території Словаччини та контекст його видворення, Європейський суд дійшов висновку, що повідомленої заявнику інформації було достатньо. Європейський суд відхилив цю частину заяви як явно необґрунтовану відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

Стосовно скарг заявника до України за статтями 3 та 13 Конвенції Європейський суд вказав, що заявник не надав детального опису умов тримання його під вартою у м. Чоп, та відхилив цю скаргу відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції як явно необґрунтовану. Європейський суд констатував порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції у зв'язку з непроведенням українськими органами влади належної перевірки тверджень заявника про існування загрози жорстокого поводження з ним у разі повернення до Афганістану, викладених у його заяві про надання статусу біженця.

Скаргу заявника до України за пунктом 1 статті 5 Конвенції Європейський суд відхилив як явно необґрунтовану відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції, зазначивши, що національний суд, врахувавши обставини справи заявника, дійшов висновку про необхідність його тримання під вартою, а процедура видворення була проведена ретельно.

Розглянувши скарги заявника до України за пунктами 2 та 4 статті 5 Конвенції, Європейський суд зазначив, що у постанові національного суду про видворення і затримання заявника відсутня інформація про участь у провадженні перекладача чи захисника. Також ніщо не свідчило про роз'яснення заявнику його прав зрозумілою для нього мовою. Європейський суд констатував порушення пунктів 2 та 4 статті 5 Конвенції.

Крім того, стосовно стверджуваного порушення Україною статті 34 Конвенції Європейський суд вказав, що скарга заявника не підтверджується жодними доказами і викладена у доволі нечітких формулюваннях, та дійшов висновку, що Україна виконала свої зобов'язання за статтею 34 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* неприйнятними скарги проти Словаччини;
2. *Оголошує* прийнятними скарги проти України за статтями 3 та 13 Конвенції у зв'язку з поверненням заявника до Афганістану, а також за пунктами 2 та 4 статті 5 Конвенції, а решту скарг у заяві проти України – неприйнятними;
3. *Постановляє*, що Україною було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції у зв'язку з неналежним розглядом українськими органами влади тверджень заявника про страх стати жертвою переслідування в Афганістані перед його повернення туди;
4. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати окремо скаргу заявника проти України за статтею 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції;
5. *Постановляє*, що Україною було порушено пункти 2 та 4 статті 5 Конвенції;
6. *Постановляє*, що Україна виконала свої зобов'язання за статтею 34 Конвенції;
7. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції Україна повинна сплатити заявнику 2 300 (дві тисячі триста) євро та додаткового суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
8. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СТУЖУК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(STUZHUK v. UKRAINE)

Заява № 48021/13

Стислий виклад рішення від 11 лютого 2021 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився головним чином на надмірну тривалість тримання його під вартою під час досудового розслідування за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), а також

на деякі інші порушення положень Конвенції.

Розглянувши скарги заявника Європейський суд, посилаючись на рішення у справах «Харченко проти України» та «Ігнатов проти України», зазначив, що у цій справі тривалість тримання заявника під вартою під час досудового розслідування була надмірною та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Розглянувши інші скарги заявника та посилаючись на попередню практику у справах проти України Європейський суд дійшов висновку, що вони також свідчать про порушення положень Конвенції, зокрема підпункту «с» пункту 1 та 4 статті 5

Скарги заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції Європейський суд відхилив відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції, оскільки вони не розкривають жодних випадків порушення прав і свобод, встановлених Конвенцією або протоколами до неї.

«1. *Оголошує* скарги щодо надмірної тривалості досудового тримання під вартою та інші скарги відповідно до усталеної практики Суду, зазначені в таблиці у додатку, прийнятними, а решту заяви неприйнятною;

2. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції щодо надмірної тривалості досудового тримання під вартою;

3. *Постановляє*, що було порушення Конвенції щодо інших скарг, поданих за усталеною практикою Суду (див. Таблицю у додатку);

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ТАРАН ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE TARAN v. UKRAINE)

Заява № 31898/06

Стислий виклад рішення від 17 жовтня 2013 року

29.06.2005 заявника було затримано за підозрою у вбивстві.

01.07.2005 Нахімовський районний суд міста Севастополя (далі – районний суд) обрав заявнику запобіжний захід у вигляді взяття під варту строком на два місяці, зазначивши, що в разі звільнення заявник міг ухилитися від слідства й суду, завадити встановленню істини у справі чи перешкодити відправленню правосуддя. Заявника було поміщено до Сімферопольського СІЗО.

Районний суд кілька раз продовжував строк тримання заявника під вартою з тих самих підстав, а також з огляду на тяжкість обвинувачення, висунутого проти заявника, і значну кількість процесуальних заходів, які мали бути здійснені у справі.

Зазначені вище рішення районних судів неодноразово були оскаржені заявником та його адвокатом до Апеляційного суду міста Севастополя (далі – апеляційний суд), однак скарги не були задоволені.

Для участі у слідчих заходах і судових слуханнях заявника доставляли до Севастопольського ІТТ. Відповідно до офіційної інформації у період з 2005 до 2009 року заявника доставляли до Севастопольського ІТТ 27 разів.

19.11.2010 районний суд визнав заявника винним у вбивстві і засудив його до позбавлення волі строком на сім років. 12.04.2011 це рішення було скасовано ухвалою апеляційного суду, а заявника було звільнено з-під варту під підписку про невиїзд. У цій ухвалі апеляційний суд зазначив, що заявник тримався під вартою з 29.11.2005 без відповідного рішення суду, наступне продовження строку його тримання під вартою не було належним чином обґрунтоване, а точний строк не був визначений судом.

Станом на 04.12.2012 справа заявника знаходилася на розгляді у районному суді.

18.07.2011 заявник подав цивільний позов до Ленінського районного суду міста Севастополя про відшкодування йому матеріальної і моральної шкоди, завданої в результаті незаконного позбавлення свободи. Ленінський районний суд відмовив у задоволенні позову, визнавши його необґрунтованим. Рішенням апеляційного суду це рішення було скасовано, однак зазначалося, що затримання і тримання заявника під вартою було правомірним і виправданим і що заявник не мав права на відшкодування шкоди. Заявник також подав касаційну скаргу, яку було відхилено.

Заявник скаржився до Європейського суду з прав людини (далі –

Європейський суд) на те, що умови його тримання під вартою в Севастопольському ІТТ і умови його транспортування суперечили статті 3 Конвенції; за пунктами 1 та 3 статті 5 Конвенції на неправомірне тримання під вартою без обґрунтованого належним чином рішення суду та незаконність продовження тримання під вартою. Крім цього, заявник скаржився за пунктом 4 статті 5 Конвенції на відсутність доступу до ефективної процедури перегляду судом законності його тримання під вартою; за пунктом 5 статті 5 Конвенції на те, що він не мав змоги вимагати відшкодування за неправомірне тримання його під вартою, та за пунктом 1 статті 6 Конвенції на надмірну тривалість кримінального провадження у його справі.

Європейський суд констатував порушення статті 3 Конвенції з огляду на відповідні міжнародні та національні звіти, що підтверджують скарги заявника і які Європейський суд розглядав в інших справах проти України, а також з огляду на висновки Європейського суду в цих справах.

Порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції Європейський суд визнав у зв'язку з тим, що заявника тримали під вартою з 29.11.2005 до 29.12.2005 без жодного рішення суду.

Крім того, Європейський суд констатував порушення підпункту «с» пункту 1 та пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з тим, що строк тримання заявника під вартою перевищував п'ять років і дев'ять місяців, а суди, продовжуючи тримання заявника під вартою, не здійснювали належної оцінки фактів справи для вирішення того, чи був такий запобіжний захід необхідним, і не обґрунтовували свої рішення належним чином.

Порушення пункту 4 статті 5 Конвенції встановлено Європейським судом з огляду на відсутність в законодавстві України ефективної процедури перегляду законності продовжуваного тримання під вартою після завершення досудового слідства.

Європейський суд визнав порушення пункту 5 статті 5 Конвенції, у зв'язку з відсутністю у заявника можливості отримати відшкодування шкоди за незаконне тримання під вартою. Так, Європейський суд вказав, що національні суди вважали досудове ув'язнення заявника законним і обґрунтованим, що унеможливило отримання ним компенсації, незважаючи на рішення апеляційного суду від 12.04.2011, яке таке право надавало.

Також Європейським судом постановлено, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, оскільки кримінальне провадження щодо заявника було надмірно тривалим.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО:

1. *Оголошує* решту заяви прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції;
3. *Постановляє*, що було порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5

Конвенції щодо періоду тримання заявника під вартою після 29 листопада 2005 року і до 29 грудня 2005 року;

4. *Постановляє*, що було порушення підпункту «с» пункту 1 і пункту 3 статті 5 Конвенції;

5. *Постановляє*, що було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції;

6. *Постановляє*, що було порушення пункту 5 статті 5 Конвенції;

7. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;

8. *Постановляє*

(а) що держава-відповідач має виплатити заявнику протягом трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, наступні суми, які повинні бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 14 000 (чотирнадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди, разом із будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(ii) 900 (дев'ятсот) євро компенсації судових та інших витрат, разом із будь-якими податками, що можуть нараховуватись заявникові;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

9. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ТИМОШЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF TYMOSHENKO v. UKRAINE)

Заява № 49872/11

Стислий виклад остаточного рішення від 30 квітня 2013 року

Заявниця є лідером опозиційної політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» та «Блоку Юлії Тимошенко». У 2005 році та з грудня 2007 року до березня 2010 року заявниця обіймала посаду Прем'єр-міністра України.

11 квітня 2011 року Генеральною прокуратурою України (далі – ГПУ) було порушено кримінальну справу за вчинення заявницею злочину, передбаченого частиною третьою статті 365 Кримінального кодексу України.

У ході досудового слідства заявниця перебувала під підпискою про невиїзд.

17 червня 2011 року справу за обвинуваченням заявниці було передано до Печерського районного суду м. Києва для розгляду по суті.

5 серпня 2011 року Печерський районний суд м. Києва постановив обрати щодо заявниці запобіжний захід у вигляді тримання під вартою без встановлення строку такого тримання. Задовольняючи відповідне подання ГПУ, суд зазначив, зокрема, що заявниця ігнорувала вказівки головуючого судді, проявляла неповагу до учасників судового засідання та суду, відмовлялась надавати інформацію щодо своєї адреси, неодноразово відмовлялась підтверджувати сповіщення про наступні судові засідання. У цьому рішенні зазначалось, що воно не підлягає оскарженню.

У той же день заявницю було поміщено до Київського СІЗО № 13, де вона перебувала до 30 грудня 2011 року.

У ході подальших судових засідань заявниця та її захисники неодноразово подавали клопотання про зміну їй запобіжного заходу у вигляді взяття під варту на інший, надаючи при цьому конкретні аргументи, зокрема що вона неухильно дотримувалась підписки про невиїзд, брала участь у всіх слідчих діях та судових засіданнях. Крім того, різні публічні діячі подавали до суду клопотання про зміну заявниці запобіжного заходу у вигляді взяття під варту на їхню особисту поруку або грошову заставу. Проте, судом було відхилено всі вказані клопотання з посиланням на те, що постанова про зміну заявниці запобіжного заходу на взяття її під варту, постановлена в ході судового розгляду справи, не підлягає оскарженню, та на підставі, наведені у постанові від 5 серпня 2011 року.

12 серпня 2011 року апеляційний суд м. Києва відмовив у розгляді апеляційної скарги на постанову від 5 серпня 2011 року.

11 жовтня 2011 року Печерський районний суд м. Києва визнав заявницю винною у вчиненні інкримінованих їй злочинів та призначив їй покарання у вигляді позбавлення волі строком на сім років із позбавленням права обіймати посади в органах державної влади строком на три роки. Крім того, суд постановив залишити заявниці запобіжний захід у вигляді тримання її під вартою до набрання вироком законної сили. У подальшому заявниця подавала клопотання про зміну їй запобіжного заходу, посилаючись на ті ж аргументи, що і раніше, а також на погіршення стану її здоров'я.

23 грудня 2011 року та 29 серпня 2012 року апеляційний суд м. Києва та Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відповідно, залишили вказаний вирок без змін.

30 грудня 2011 року заявницю було доправлено до Качанівської виправної колонії № 54 (далі – виправна колонія) для відбування призначеного їй покарання. Як стверджувалось заявницею, умови тримання її в цій колонії та Київському СІЗО № 13 були неадекватними та їй не надавалась належна медична допомога з огляду на стан її здоров'я.

Після застосування Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) тимчасового заходу, відповідно до якого Уряд мав забезпечити надання заявниці медичної допомоги в належній установі, 20 квітня 2012 року заявницю було поміщено до Центральної клінічної лікарні

«Укрзалізниця» (далі – лікарня). За твердженнями заявниці, таке поміщення було здійснене проти її волі та із застосуванням фізичної сили працівниками колонії, в результаті чого вона зазнала тілесних ушкоджень. Заявниця відмовлялась від медичної допомоги і 22 квітня 2012 року її було перевезено до колонії.

23 квітня 2012 року заявниця звернулась до прокуратури Харківської області, скаржачись на застосування до неї фізичної сили працівниками колонії.

24 квітня 2012 року заявницю оглянули медичні працівники колонії. Відповідно до акту проведеного огляду, на її тілі було виявлено синці, однак їх видима давність не відповідала часу стверджуваного інциденту. Згідно з твердженнями Уряду, для огляду заявниці було запрошено судового-медичного експерта, однак вона відмовилася від такого огляду.

За скаргою заявниці прокуратурою було винесено постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, але 25 квітня 2012 року, після поширення у ЗМІ інформації щодо стверджуваного інциденту, цю постанову було скасовано й розпочато додаткову перевірку. Наступного дня заявниці було ще раз запропоновано пройти судово-медичну експертизу, від якої вона відмовилась. Судово-медичний експерт оцінив її тілесні ушкодження на основі акту про огляд від 24 квітня 2012 року й дійшов висновку, що вони не могли бути отримані 20 квітня, як стверджувала заявниця, та що видимі тілесні ушкодження заявниці могли виникнути з інших причин, без зовнішнього застосування сили. 3 травня 2012 року прокуратурою було винесено постанову про відмову в порушенні кримінальної справи.

9 травня 2012 року заявницю було знову переведено до лікарні та розпочато її лікування під наглядом німецького невролога. У подальшому заявниця скаржилась щодо безперервного відеонагляду за нею в лікарні й стверджуваного розповсюдження конфіденційних медичних даних щодо неї. Прокуратурою було винесено постанову про відмову в порушенні кримінальної справи щодо цього.

8 червня 2012 року заявниця подала до Окружного адміністративного суду м. Києва адміністративний позов із зазначеними скаргами, який 30 жовтня 2012 року відмовив в їх задоволенні. Вказана відмова не була оскаржена заявницею в апеляційному порядку.

Заявниця скаржилась до Європейського суду за: ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) – на неадекватність умов тримання її в Київському СІЗО № 13 та виправній колонії; ненадання їй належної медичної допомоги у зв'язку зі станом її здоров'я; на те, що 20 квітня 2012 року її було поміщено до лікарні проти її волі, в ході чого вона зазнала тілесних ушкоджень, а також на непроведення належного розслідування щодо цього; ст. 8 – на цілодобовий нагляд за нею в лікарні та оприлюднення пенітенціарними органами її медичних документів в засобах масової інформації; підп. «б» п. 1 ст. 5 – на незаконність та

свавільність досудового тримання її під вартою; п. 3 ст. 5 – на відсутність підстав для її подальшого тримання під вартою; п. 4 ст. 5 – на відсутність можливості ефективно оскаржити законність її досудового тримання під вартою, а також на відсутність права вимагати відшкодування шкоди, завданої триманням під вартою, всупереч положенням ст. 5 Конвенції; ст. 18 у поєднанні з ст. 5 Конвенції – на те, що тримання її під вартою мало приховану мету, зокрема, воно було використано державними органами для усунення її від політичного життя та участі в парламентських виборах.

Скарги заявниці за ст. 3 Конвенції щодо умов тримання її в Київському СІЗО № 13 та виправній колонії Європейський суд визнав неприйнятними у зв'язку з їх явною необґрунтованістю, оскільки було встановлено, що умови тримання її у вказаних установах відповідали Конвенційним стандартам.

Так, щодо наданої заявниці медичної допомоги в Київському СІЗО № 13 та виправній колонії Європейський суд зазначив, зокрема, що:

- здоров'ю заявниці було приділено значну увагу з боку державних органів, які докладали зусиль більших, аніж зазвичай передбачається заходами з охорони здоров'я для ув'язнених;

- заявниця отримувала адекватну медичну допомогу й до залучення іноземних лікарів, що підтверджується висновком Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (СРТ), представники якого відвідали заявницю в Київському СІЗО № 13;

- перерви в отриманні медичної допомоги були пов'язані з відмовою заявниці від такої допомоги у зв'язку з недовірою до державних органів. Проте, підтвердження підстав для такої недовіри не було виявлено при дослідженні медичних документів заявниці;

- 20 квітня та 9 травня 2012 року заявницю було переведено до Центральної клінічної лікарні «Укрзалізниці», де вона проходила лікування під наглядом невролога з німецької клініки «Шаріте» і де їй було надано спеціалізовану медичну допомогу.

Скаргу заявниці за ст. 8 Конвенції Європейський суд визнав непринятною в зв'язку з невичерпанням нею національних засобів юридичного захисту, оскільки за сім років дії Кодексу адміністративного судочинства України, останній зарекомендував себе як ефективний засіб юридичного захисту, зокрема, щодо заявлених заявницею скарг. Проте, нею не було оскаржено в апеляційному порядку відповідне рішення суду першої інстанції про відмову в задоволенні її адміністративного позову, незважаючи на те, що така можливість передбачалась чинним законодавством. Крім того, заявниця не скористалась можливістю, передбаченою статтею 117 вказаного Кодексу, звернутись до національних судів із клопотанням про вжиття заходів забезпечення її адміністративного позову, а саме припинення безперервного відеонагляду за нею в лікарні до розгляду її справи по суті.

Європейський суд встановив, що не було порушення статті 3 Конвенції

щодо скарги заявниці на стверджуване жорстоке поводження під час її переведення до лікарні 20 квітня 2012 року та відсутність ефективності національного розслідування, оскільки відповідно до медичних документів видима давність тілесних ушкоджень заявниці не відповідає вказаному нею часу та вони могли виникнути з інших причин, без зовнішнього застосування сили, а через численні відмови заявниці пройти повну судово-медичну експертизу ці висновки не могли бути належним чином підтвержені чи спростовані, як і не могло бути «поза розумним сумнівом» встановлено те, що вони виникли через жорстоке поводження.

Порушення п. 1 ст. 5 Конвенції було констатовано Європейським судом у зв'язку з тим, що постанова від 5 серпня 2011 року щодо зміни заявниці запобіжного заходу на взяття під варту не містила строку такого тримання та належних підстав для цього, оскільки основними підставами для обрання їй такого запобіжного заходу було те, що вона може перешкоджати провадженню, та її прояв неповаги до суду. Крім того, для Європейського суду залишилось незрозумілим, як зміна заявниці запобіжного заходу з підписки про невиїзд на взяття під варту є більш належним запобіжним заходом за обставин, як стверджувалось, її неповаги до суду. З огляду на те, що підстави та мета досудового тримання заявниці під вартою залишались незмінними до її засудження, таке тримання заявниці під вартою було свавільним та незаконним протягом всього періоду.

Порушення п. 4 ст. 5 Конвенції було констатовано у зв'язку з тим, що заявниці не було забезпечено належний судовий перегляд законності тримання її під вартою, оскільки розгляд клопотань заявниці щодо зміни її запобіжного заходу зводився до тверджень, що постанова від 5 серпня 2011 року не підлягає оскарженню, а доводи заявниці були неодноразово відхилені без належного обґрунтування.

Порушення п. 5 ст. 5 Конвенції було констатовано, оскільки заявниця не мала права на відшкодування шкоди, завданої позбавленням свободи всупереч статті 5 Конвенції, у зв'язку з відсутністю відповідних норм у національному законодавстві.

Порушення ст. 18 у поєднанні з статтею 5 Конвенції було констатовано у зв'язку з тим, що обмеження свободи заявниці, дозволене за підп. «с» п. 1 ст. 5 Конвенції, застосовувалось не лише з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення. Європейський суд дійшов висновку, що фактичною метою обрання заявниці запобіжного заходу у вигляді взяття під варту було покарати її за відсутність поваги до суду.

Розглянувши справу, Європейський суд:

«1. *Оголошує* одногосно скаргу за статтею 3 Конвенції щодо стверджуваного жорстокого поводження із заявницею під час її переведення до лікарні 20 квітня 2012 року та його розслідування, а також скарги за

статтями 5 і 18 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними.

2. *Постановляє* 4 голосами проти 3, що не було порушення статті 3 Конвенції щодо скарги заявниці на стверджуване жорстоке поводження під час її переведення до лікарні 20 квітня 2012 року та ефективності національного розслідування.

3. *Постановляє* одноголосно, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

4. *Постановляє* одноголосно, що було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції.

5. *Постановляє* одноголосно, що було порушення пункту 5 статті 5 Конвенції.

6. *Постановляє* одноголосно що було порушення статті 18 Конвенції у поєднанні зі статтею 5 Конвенції.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ХАРЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KHARCHENKO v. UKRAINE)**

Заява № 40107/02

Стислий виклад остаточного рішення від 10 лютого 2011 року

4 квітня 2001 року щодо заявника було порушено кримінальну справу, 7 квітня 2001 року прокурор Ватунінського району м. Києва санкціонував взяття заявника під варту та в подальшому продовжив строк застосування цього запобіжного заходу.

Крім того, Деснянський районний суд м. Києва та Голосіївський районний суд м. Києва продовжували тримання заявника під вартою, посилаючись головним чином на тяжкість пред'явленого обвинувачення та ризик ухилення заявника від слідства і суду. Повертаючи справу на додаткове слідство, суд також не вказував визначений строк, на який він продовжує тримання заявника під вартою.

Заявник тримався під вартою в Київському СІЗО № 13.

4 серпня 2003 року прокурор Деснянського району звільнив заявника з-під варти, змінивши запобіжний захід на підписку про невиїзд. 18 вересня 2004 року слідчий Деснянського РУ ГУ МВС України в м. Києві закрит кримінальну справу щодо заявника.

Загальний строк досудового тримання заявника під вартою становив приблизно два роки та чотири місяці.

Заявник скаржився до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) за ст. 3 Конвенції про захист прав людини і

основоположних свобод (далі – Конвенція) на умови його тримання під вартою; пп. 1 (с) та 3 ст. 5 – на незаконність та надмірну тривалість тримання його під вартою; п. 1 ст. 6 та ст. 13 – на відсутність ефективних засобів юридичного захисту стосовно його скарг щодо тримання під вартою та надмірну тривалість провадження в його справі, а також на відсутність ефективних засобів юридичного захисту щодо цього.

Порушення ст. 3 Конвенції було констатовано у зв'язку з тим, що умови тримання його в Київському СІЗО № 13 становили таке, що принижує гідність, поводження.

Порушення п. 1 ст. 5 Конвенції було констатовано, по-перше, оскільки строк тримання заявника під вартою було продовжено прокурором, тоді як він не може вважатися незалежною посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу; по-друге, оскільки у період, коли заявник ознайомлювався з матеріалами справи, та в період з дати направлення справи до суду та до вирішення судом питання щодо запобіжного заходу заявник тримався під вартою без відповідного рішення суду; по-третє, оскільки суд, продовжуючи строк тримання заявника під вартою, не надав належного обґрунтування та не вказував визначеного строку такого тримання.

Порушення п. 3 ст. 5 Конвенції було констатовано з огляду на те, що рішення судів про продовження строку тримання заявника під вартою не містили належних підстав для такого тримання та що національні органи влади не розглядали жодних альтернативних тримання під вартою запобіжних заходів.

Порушення п. 4 ст. 5 Конвенції було констатовано, оскільки суд не забезпечив швидкий розгляд скарг заявника про звільнення з-під варти та не надав належного обґрунтування їх відхиленню.

Беручи до уваги системний характер проблем, які стали підставою порушень у цій справі, Європейський суд зобов'язав Україну протягом шести місяців з дня, коли це рішення набуде статусу остаточного, надати Комітету Міністрів Ради Європи план заходів щодо вирішення вказаних проблем.

Розглянувши справу, Європейський суд одногolosно:

«1. *Оголошує* скаргу за статтею 3 стосовно умов тримання заявника під вартою, а також його скарги за пунктом 1(с) та пунктами 3 і 4 статті 5 прийнятними, а решту скарг у заяві — неприйнятними;

2. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з загальними умовами тримання під вартою в Київському СІЗО;

3. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 3 статті 5 Конвенції;

5. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 4 статті 5

Конвенції;

б. *Постановляє, що:*

а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявнику 20 000 (двадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначеної суми; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

б) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЧАНЄВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF CHANYEV v. UKRAINE)**

Заява № 46193/13

Стислий виклад рішення від 09 жовтня 2014 року

Заявника було затримано працівниками міліції за підозрою у вбивстві пана С.

30 листопада 2012 року заявникові у якості запобіжного заходу було обрано тримання під вартою строком до 27 січня 2013 року, згодом цей термін продовжено до 27 лютого 2013 року.

27 лютого 2013 року обвинувальний акт та матеріали кримінальної справи заявника було передано до суду. Захисник заявника звертався як до адміністрації СІЗО та органів прокуратури, так і до слідчого судді з клопотаннями про звільнення заявника з-під варти у зв'язку із закінченням строку тримання його під вартою, проте безуспішно. 14 березня 2013 року ухвалою слідчого судді Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області у задоволенні клопотання захисника було відмовлено через відсутність підстав для звільнення заявника. 25 березня 2013 року апеляційний суд Одеської області залишив ухвалу від 14 березня 2013 року без змін.

15 квітня 2013 року Ізмаїльський міськрайонний суд Одеської області провів підготовче судове засідання та продовжив строк тримання заявника під вартою, а 05 листопада 2013 року визнав заявника винним у вбивстві і призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі строком на одинадцять років.

До Європейського суду з прав людини заявник скаржився на порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і

основоположних свобод (далі – Конвенція) через те, що досудове тримання його під вартою у період з 28 лютого 2013 року до 15 квітня 2013 року без жодного рішення суду було незаконним та що адміністрація СІЗО не звільнила його, а органи прокуратури та судові органи не відреагували на його незаконне тримання під вартою у зазначений період.

Розглянувши скарги заявника на незаконне тримання його під вартою, Європейський суд зазначив, що новий Кримінальний процесуальний кодекс України чітко та точно не врегулював питання тримання обвинувачених під вартою у період після закінчення досудового розслідування до початку судового розгляду. Крім того, Європейський суд дійшов висновку, що чинне законодавство дозволяє продовження тримання підозрюваного під вартою без судового рішення протягом періоду тривалістю до двох місяців, як це мало місце у справі заявника, якого тримали під вартою без ухвали суду про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у період з 28 лютого до 15 квітня 2013 року. З огляду на зазначене Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО:

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції;
3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові, нижченаведені суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 4 500 євро (чотири тисячі п'ятсот) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(ii) 10 (десять) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШТЕПА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SHTEPA v. UKRAINE)

Заява № 16349/17

Стислий виклад рішення від 24 жовтня 2019 року

У період з листопада 2010 року до квітня 2014 року заявниця обіймала посаду міського голови м. Слов'янськ.

У липні 2014 року щодо заявниці було порушено кримінальну справу за обвинуваченням у порушенні державного суверенітету та територіальної цілісності. Наступного дня суд першої інстанції обрав заявниці запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, зазначивши у своїй ухвалі, що заявниця могла переховуватись або перешкоджати слідству, чи продовжити свою злочинну діяльність.

Під час досудового слідства та судового розгляду суди за клопотанням прокурора продовжували строк тримання заявниці під вартою двадцять разів, посилаючись на підстави, аналогічні раніше наведеним.

20 вересня 2017 року суд першої інстанції змінив обраний заявниці запобіжний захід на домашній арешт, звільнивши її з-під варти. Станом на дату постановлення Європейським судом рішення кримінальна справа заявниці розглядалась судом першої інстанції.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на тривалість та необґрунтованість досудового тримання її під вартою та за пунктом 1 статті 6 Конвенції на необґрунтовану тривалість кримінального провадження щодо неї. Крім того, заявниця висувала інші скарги за статтею 3 Конвенції, а також за статтями 14 та 18 Конвенції у поєднанні зі статтею 5 Конвенції.

Розглянувши скарги заявниці за пунктом 3 статті 5 Конвенції, Європейський суд зазначив, що досудове тримання її під вартою тривало приблизно три роки та три місяці. Європейський суд дійшов висновку, що органи державної влади продовжували строк тримання заявниці під вартою до розгляду справи судом на підставах, які не можуть вважатися «достатніми» для обґрунтування тривалості тримання під вартою. Крім того, Європейський суд зауважив, що органи державної влади не розглянули конкретні факти або альтернативні триманню під вартою запобіжні заходи та посилались головним чином і постійно на тяжкість обвинувачень. У зв'язку з цим Європейський суд констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Щодо скарг заявниці за пунктом 1 статті 6 Конвенції Європейський суд вказав, що провадження у справі заявниці тривало приблизно п'ять років та два місяці в одній інстанції і наразі триває. Європейський суд нагадав, що

національні суди повинні організувати провадження таким чином, щоб воно було швидким та ефективним. Розглянувши всі надані матеріали, та з огляду на свою практику з цього питання Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі тривалість провадження була надмірною та не відповідає вимозі «розумного строку». Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Розглянувши решту скарг заявниці, Європейський суд зазначив, що вони не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї, та відхилив їх як необґрунтовані відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги щодо відсутності підстав для тримання заявниці під вартою та надмірної тривалості кримінального провадження щодо неї, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;

4. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 2 600 (дві тисячі шістсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.»

СТАТТЯ 6 «ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «АБРАМОВА ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF ABRAMOVA v. UKRAINE)

Заява № 41988/08

Стислий виклад рішення від 18 грудня 2018 року

18 квітня 2003 року до роботодавця заявниці надійшло подання прокуратури Гребінківського району (далі – подання прокурора), у якому було проаналізовано обсяг профілактичних робіт з неповнолітніми, проведених заявницею у 2002 році, та зроблено висновок, що заявниця, як начальник служби у справах неповнолітніх адміністрації, не знала положень відповідного законодавства та продемонструвала безвідповідальне ставлення до своїх службових обов'язків.

Заявниця подала цивільний позов на подання прокурора стверджуючи, що в ньому містилась недостовірна інформація про здійснення нею службових обов'язків, що принижувало її честь, гідність та ділову репутацію.

Апеляційний суд Полтавської області частково задовольнив позов заявниці та збільшив розмір присудженої їй суми відшкодування моральної шкоди. Водночас він не погодився із застосуванням судом першої інстанції у своєму рішенні норм Цивільного кодексу України 2003 року та застосував старий Цивільний кодекс 1963 року.

Верховний Суд України скасував рішення апеляційного суду та закрив провадження, встановивши, що справа не підлягала розгляду у порядку цивільного судочинства, у зв'язку з тим, що подання прокурора могло бути оскаржене або до вищестоящего прокурора або до «суду». Крім того, посилаючись на постанову Пленуму Верховного Суду України від 28 вересня 1990 року № 7, суд зазначив, що у порядку цивільного судочинства не можуть розглядатися позови про спростування відомостей, які містяться у рішеннях судів чи постановках різних слідчих органів.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що національні суди не розглянули її цивільний позов по суті та, відповідно, позбавили її права на доступ до суду.

Розглянувши скаргу заявниці Європейський суд зазначив, що право на доступ до суду є невід'ємним аспектом гарантій, закріплених у статті 6 Конвенції, однак до його компетенції не відноситься вирішення питання того, чи мають національні суди юрисдикцію розглядати справу по суті щодо скарги заявниці або встановлювати, який з судів має таку юрисдикцію. Його

завдання полягає лише у перевірці того, чи мала заявниця, у разі відмови їй у доступі до такого провадження, доступ до іншого провадження, здатного вирішити такий спір.

У зв'язку з цим, Європейський суд звернув увагу, що положення Закону України «Про прокуратуру» на час обставин справи не передбачали конкретної процедури оскарження подань прокурора, адже вони стосувалася саме приписів прокурорів, що є іншим видом процесуальних дій. Крім того, Європейський суд зазначає, що в ухвалі Верховного Суду України не визначено, до якого суду мала звернутися заявниця та яким конкретним порядком слід було скористатися у зв'язку з її позовом.

Європейський суд дійшов висновку, що заявниця не могла скористатися цивільним судочинством щодо захисту честі, гідності та ділової репутації для розгляду її позовних вимог та не мала доступ до іншого порядку, який би дозволив суду розглянути її позов щодо її права на захист репутації. Отже було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Долучає* до суті зауваження Уряду, що заявниця не зазнала суттєвої шкоди для цілей підпункту «b» пункту 3 статті 35 Конвенції та не вичерпала національні засоби юридичного захисту і *відхиляє* їх;

2. *Оголошує* прийнятною скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;

4. *Постановляє, що*

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити 1 500 (одну тисячу п'ятсот) євро в якості відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані в українські гривні за курсом на день здійснення платежу, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БАЛАКІРЕВ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BALAKIREV AND OTHERS v. UKRAINE)

Заяви № 61109/10 та № 33773/18

Стислий виклад рішення від 11 липня 2019 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Розглянувши усі надані матеріали, Європейський суд зазначив, що скарги двох заявників у заяві № 61109/10 є неприйнятними, оскільки вони вступили у провадження пізніше та тривалість провадження у їх справах не була надмірною або нерозумною. З огляду на це Європейський суд дійшов висновку про необґрунтованість цих скарг та відхилив їх відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Розглянувши скарги решти заявників, Європейський суд дійшов висновку, що тривалість цивільних проваджень у їх справах була надмірною і не відповідає вимозі «розумного строку» і у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами. Посилаючись на свою попередню практику, Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* скарги пана Леб'яка та пана Рошка у заяві № 61109/10 неприйнятними;

3. *Оголошує* прийнятними скарги решти заявників щодо надмірної тривалості цивільних проваджень та відсутності у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень;

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БІЛА ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE BILA AND OTHERS v. UKRAINE)**

Заява № 36245/12 та 10 інших заяв

Стислий виклад рішення від 20 грудня 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на порушення принципу рівності сторін в апеляційному провадженні у зв'язку з неповідомленням їх про апеляційні скарги відповідачів.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд вказав, що принцип рівності сторін вимагає надання кожній стороні розумної можливості представляти свою справу за таких умов, які не ставлять її у явно гірше становище порівняно з протилежною стороною. Крім цього, кожній стороні має бути забезпечена можливість ознайомитись із зауваженнями або доказами, наданими іншою стороною, у тому числі з апеляційною скаргою іншої сторони, та надати власні зауваження з цього приводу.

Європейський суд вирішив, що національні суди, розглянувши подані у справах заявників апеляційні скарги та не здійснивши спроб дізнатись, чи були вони вручені заявникам або чи були заявники повідомлені про апеляційні скарги будь-яким іншим чином, позбавили їх можливості надати зауваження щодо поданих у їхніх справах апеляційних скарг та не виконали свого зобов'язання щодо дотримання закріпленого у статті 6 Конвенції принципу рівності сторін. Отже, було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Заявники у своїх заявах №№ 15850/13, 24909/13 та 17387/14 висували інші скарги, які також порушували питання за статтею 6 Конвенції, з огляду на відповідну усталену практику Суду. Розглянувши всі наявні у нього матеріали, Європейський суд дійшов висновку про порушення Конвенції у світлі його висновків у рішеннях у справах «Устименко проти України» (*Ustimenkov. Ukraine*, заява № 32053/13, від 29 жовтня 2015 року) та «Пономарьов проти України» (*Ponomaryov. Ukraine*, заява № 3236/03, від 3 квітня 2008 року)

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Вирішує*, що пані Товстокор, дружина заявника у заяві № 17387/14, має *locus standi* у провадженні;
3. *Оголошує* заяви прийнятними;
4. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з несправедливістю цивільних проваджень;

5. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо інших скарг, поданих відповідно до усталеної практики Суду (див. таблицю у додатку);

6. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БОНДАР ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BONDAR v. UKRAINE)

Заява № 18895/08

Стислий виклад рішення від 16 квітня 2019 року

У липні 2003 року заявника затримали за підозрою у вчиненні вбивства. Під час допиту, та за відсутності захисника, заявник зізнався у злочині, однак потім відмовився від своїх показань, стверджуючи, що працівники міліції поводитись з ним жорстоко та змушували зізнатись у вбивстві. Згодом за рішенням районного суду заявника звільнили у зв'язку з відсутністю у матеріалах справи обґрунтованих доказів його вини, а слідство за фактом вбивства було зупинено.

У 2007 році на підставі викривальних показань свідка, які вона підтвердила у судовому засіданні. Слідство було відновлено, а заявника повторно затримано. Свідок неодноразово змінювала свої показання. Після відмови свідка від своїх викривальних показань, суд першої інстанції, незважаючи на клопотання сторони захисту відмовився повторно викликати свідка і визнав заявника винним.

Верховний Суд України залишив без змін вирок суду першої інстанції та згодом відмовив у перегляді справи в порядку виключного провадження.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на жорстоке поводження працівників міліції та неефективність проведеного у зв'язку з цим розслідування, а також за пунктом 1 та підпунктом «d» пункту 3 статті 6

Конвенції на несправедливість провадження, оскільки засудження заявника ґрунтувалось на отриманому під тиском зізнавальних показань, та на відмову суду повторно викликати свідка, яка спочатку надала викривальні показання, а згодом від них відмовилась.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 3 Конвенції, Європейський суд зазначив, що заявник порушив питання про жорстоке поводження з ним працівників міліції через роки після закінчення розслідування прокуратурою, тобто поза межами встановленого шестимісячного строку для звернення до Європейського суду та відповідно до пунктів 1 та 4 статті 35 Конвенції, відхилив скаргу заявника як неприйнятну

Щодо скарги заявника за статтею 6 Конвенції стосовно визнання допустимим доказом його зізнавальних показань отриманих під тиском Європейський суд встановив, що заявник не вичерпав усіх національних засобів юридичного захисту, оскільки у своїй касаційній скарзі він не порушив питання про визнання допустимим доказом його зізнавальних показань, та відповідно до пунктів 1 і 4 статті 35 Конвенції відхилив цю скаргу заявника у зв'язку з невичерпанням національних засобів юридичного захисту.

Розглянувши скаргу заявника на відсутність у сторони захисту можливості провести перехресний допит свідка після її відмови від попередніх показань, Європейський суд вказав, що застосована судом першої інстанції процедура не надала стороні захисту такої самої можливості, що й стороні обвинувачення, а саме: тлумачити у сприятливий для себе спосіб показання свідка, таким чином було порушено принцип «рівності сторін». Європейський суд констатував порушення пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Постановляє*, що мати заявника, пані Катерина Михайлівна Бондар, має право брати участь у цьому провадженні від його імені;

2. *Оголошує* прийнятною скаргу за пунктом 1 та підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо способу, в який національні суди визнали показання О. допустимим доказом, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 та підпункт «d» пункту 3 статті 6 Конвенції;

4. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявнику 2 500 (дві тисячі п'ятсот) євро та додаткового суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного

розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БОРИСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BORISOV v. UKRAINE)

Заява № 2371/11

Стислий виклад рішення від 04 березня 2021 року

У 2001 році заявник придбав гараж у м. Одеса та реконструював його під магазин автомобільного обладнання. У 2003 році двоє сусідів ініціювали цивільне провадження, вимагаючи визнати недійсним свідоцтво про право власності заявника на гараж і знести його, стверджуючи, що реконструкція була незаконною, призвела до погіршення їхніх житлових умов, що порушувало їхні майнові права.

У березні 2005 року Приморський районний суд м. Одеси (далі – суд першої інстанції) визнав недійсним договір купівлі-продаж гаража та ухвалив рішення про його знесення. У червні 2005 року Апеляційний суд Одеської області залишив без змін рішення суду першої інстанції, воно набрало законної сили і підлягало виконанню.

Того ж місяця заявник звернувся до Верховного Суду України та до державних виконавців з проханням зупинити виконання рішення суду на період розгляду його касаційної скарги. У липні 2005 року державні виконавці завершили знесення реконструйованого гаража та закінчили виконавче провадження.

У жовтні 2005 року Верховний Суд України ухвалив зупинити виконання рішення, а у вересні 2006 року задовольнив касаційну скаргу заявника скасувавши рішення судів нижчих інстанцій, як необґрунтовані та направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Заявник подав позов проти двох сусідів, вимагаючи відшкодувати шкоду, якої він зазнав внаслідок знесення його нерухомого майна. Позов було об'єднано з триваючим провадженням. У грудні 2009 року суд першої інстанції відмовив у задоволенні позовів сусідів і заявника, встановивши, що сусіди не мали права оскаржувати дійсність свідоцтва про право власності заявника на гараж, а також у зв'язку із закінченням строку позовної давності. Крім того, суд першої інстанції встановив, що заявник провів реконструкцію гаража відповідно до вимог законодавства та на підставі всіх необхідних

адміністративних дозволів, однак підстави для задоволення його вимоги про відшкодування були відсутні, оскільки сусіди не могли нести відповідальність за реалізацію свого законного права на звернення до суду. Апеляційний суд та Верховний Суд України залишили рішення суду першої інстанції без змін.

Заявник звертався до національних органів влади зі скаргами, вимагаючи порушити кримінальну справу та дисциплінарне провадження щодо судді суду першої інстанції, який ухвалив рішення про знесення його нерухомого майна, однак вони були залишені без задоволення.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) і статтею 13 Конвенції на порушення його майнових прав внаслідок безпідставного знесення органами державної влади нерухомого майна та на відсутність у його розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим; за пунктом 1 статті 6 Конвенції на надмірну тривалість цивільного провадження.

Розглянувши скаргу заявника Європейський суд зауважив, що у цій справі не доведено існування жодного ефективного засобу юридичного захисту, яким заявник міг скористатися, а також встановив, що у цій справі не було забезпечено справедливого балансу між захистом майна заявника та вимогами загального інтересу і констатував порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

Стосовно скарги заявника за статтею 13 Конвенції Європейський суд врахувавши свої висновки за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, постановив, що немає необхідності окремо розглядати цю скаргу.

Також Європейський суд дійшов висновку, що тривалість цивільного провадження у цій справі була надмірною, не відповідала вимозі «розумного строку» і констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Оголошує заяву прийнятною;

Постановляє, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;

3. Постановляє, що немає необхідності розглядати скаргу за статтею 13 Конвенції;

4. Постановляє, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;

5. Постановляє, що в частині щодо відшкодування матеріальної шкоди внаслідок встановленого порушення питання справедливої сатисфакції не готове для вирішення, а тому:

(с) відкладає розгляд цього питання;

(d) закликає Уряд і заявника упродовж трьох місяців з дати повідомлення про це рішення надати свої письмові зауваження з цього

питання та, зокрема, повідомити Суд про будь-яку угоду, якої вони можуть досягти;

(e) *відкладає* подальший розгляд цього питання та делегує Голові комітету повноваження вирішити його за необхідності;

б. *Постановляє*, що:

(f) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 3 300 (три тисячі триста) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 700 (сімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, ця сума має бути сплачена на банківський рахунок пані О. Єнакієвої;

(g) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВАЛЕНТИНА ВАСИЛІВНА БАЙБІКОВА
ПРОТИ УКРАЇНИ ТА ВІКТОР ДМИТРОВИЧ МЕДВЕДЕНКО
ПРОТИ УКРАЇНИ»
(Valentina Vasilyevna BAYBIKOVA v. Ukraine and Viktor Dmitriyevich
MEDVEDENKO v. Ukraine)
(заяви №№ 31219/16 та 31809/16)

Стислий виклад рішення від 1 червня 2017 року

Заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Після невдалих спроб досягти дружнього врегулювання Уряд України (далі – Уряд) повідомив Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) про односторонні декларації з метою врегулювання питань, які порушувались цими скаргами. Урядом також було запропоновано Європейському суду вилучити заяви з реєстру справ відповідно до статті 37 Конвенції в обмін на виплату заявникам відшкодування моральної та матеріальної шкоди, а також судових та інших витрат.

Заявникам були направлені умови односторонніх декларацій Уряду за декілька тижнів до дати ухвалення цього рішення. Європейський суд не отримав відповіді від заявників про прийняття умов односторонніх декларацій.

З огляду на характер визнань, які містяться в деклараціях Уряду, а також запропоновані суми відшкодування, які є співмірними із сумами, що присуджуються у подібних справах, Європейський суд дійшов висновку, що подальший розгляд цих заяв є невиправданим.

«ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО:

Вирішує об'єднати заяви;

Бере до уваги умови декларацій Уряду держави-відповідача та засоби забезпечення дотримання зазначених у них зобов'язань;

Вирішує вилучити заяви зі свого реєстру справ відповідно до підпункту «с» пункту 1 статті 37 Конвенції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
Справа «Віта Володимирівна Тихонова проти України та 382 інші
заяви»
(Vita Volodymyrivna TYKHONOVA v. Ukraine and 382 other
applications)
Заява № 4148/13 та 382 інші заяви

Стислий виклад рішення від 17 листопада 2016 року

Заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 і статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на невиконання чи тривале виконання рішень національних судів у їхніх справах. Беручи до уваги схожість предмету заяв, Європейський суд вирішив за доцільне розглянути їх одночасно в одному рішенні.

У різні дати Уряд повідомив Європейський суд про односторонні декларації з метою врегулювання питань, які порушуються цими заявами. Уряд також запропонував Європейському суду вилучити заяви з реєстру справ відповідно до статті 37 Конвенції.

У своїх деклараціях Уряд визнав надмірну тривалість виконання рішень національних судів у справах заявників та зобов'язався виплатити заявникам суми відшкодування матеріальної та моральної шкоди і судових та інших витрат, а також виконати рішення національних судів, які ще підлягають виконанню. Європейський суд не отримав відповіді заявників про прийняття умов односторонньої декларації.

З огляду на характер визнань, які містяться в декларації Уряду, а також запропоновані суми відшкодування, які є співмірними із сумами, що присуджуються у подібних справах, Європейський суд дійшов висновку, що подальший розгляд цих заяв є невиправданим (підпункт «с» пункту 1 статті 37 Конвенції).

Деякі заявники також подавали скарги за іншими статтями Конвенції. Європейський суд дійшов висновку, що, з урахуванням всіх матеріалів, які знаходилися у його розпорядженні, та належності оскаржуваних питань до його компетенції, ці скарги не розкривають будь-яких ознак порушення прав і свобод, викладених у Конвенції або у протоколах до неї.

Враховуючи вищезазначене, Європейський суд решту скарг визнав явно необґрунтованими та відхилив відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО,

«Вирішує об'єднати заяви;

Бере до уваги умови декларацій Уряду держави-відповідача щодо невиконання або тривалого виконання рішень національних судів та засоби забезпечення дотримання зазначених у них зобов'язань;

Вирішує вилучити цю частину заяв з реєстру справ відповідно до підпункту «с» пункту 1 статті 37 Конвенції;

Оголошує решту заяв неприйнятними».

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВЕРХОГЛЯД ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VERKHOGLYAD AND OTHERS v. UKRAINE)**

Заява № 66356/10 та 7 інших заяв

Стислий виклад рішення від 08 листопада 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість досудового тримання під вартою. Деякі заявники також скаржились за іншими положеннями Конвенції.

Розглянувши скарги заявників за пунктом 3 статті 5 Конвенції Європейський суд послався на рішення у справах «Харченко проти України» (заява № 40107/02) та «Ігнатов проти України» (заява № 40583/15), у яких він вже встановлював порушення щодо питань, аналогічних тим, що розглядались у цій справі.

З огляду на всі наявні у нього матеріали та посилаючись на свою

попередню практику у справах щодо України, Європейський суд дійшов висновку, що тривалість досудового тримання під вартою у цих справах була надмірною та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції, а також постановив, що у цій справі були порушення Конвенції щодо інших скарг, зокрема пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконним позбавленням свободи, у тому числі документально незафіксованим затриманням і триманням під вартою за відсутності ухвали суду та будь-якої іншої юридичної підстави; пункту 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю судового перегляду тримання під вартою, а також пункту 1 статті 6 у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Вирішує*, що пані Майданюк, дочка заявника у заяві № 24619/16, має *locus standi* у провадженні;
3. *Оголошує* заяви прийнятними;
4. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю досудового тримання під вартою;
5. *Постановляє*, що було порушення Конвенції щодо інших скарг, поданих відповідно до усталеної практики Суду (див. таблицю у додатку);
6. *Постановляє*, що
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку, які мають бути конвертовані, за винятком заяви № 33975/13, у національну валюту держави-відповідача, за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

СПРАВА «ГУСЕВ ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF GUSEV v. UKRAINE)

Заява № 25531/12

Стислий виклад рішення від 14 січня 2021 року

Внаслідок викрадення сина заявника у липні 1998 року та вимагання викупу у розмірі 350 000 доларів США заявник звернувся до міліції. Працівники міліції мали намір заарештувати викрадачів під час передачі

викупу, однак операція не вдалася, вони забрали гроші, втекли і згодом витратили їх. Через кілька днів після цих подій викрадачі звільнили сина заявника.

У 2002 році викрадачів затримали, а у квітні 2004 року Автозаводський районний суд м. Кременчука (далі – районний суд) визнав їх винними та обрав їм покарання у виді позбавлення волі на різні строки. Апеляційний суд Полтавської області (далі – апеляційний суд) залишив вирок без змін.

Заявник звернувся до районного суду з цивільним позовом проти Міністерства внутрішніх справ України та Державного казначейства України, вимагаючи відшкодування шкоди, завданої йому внаслідок помилок, допущених працівниками міліції під час організації та проведення операції із затримання викрадачів, внаслідок чого вони втекли з його грошима. Позовні вимоги заявника декілька разів частково задовольнялись, у тому числі їх двічі задовольняв апеляційний суд. Згодом ці рішення скасовувалися, а справа направлялася на новий розгляд.

У листопаді 2010 року районний суд задовольнив позов заявника та присудив йому 2 198 188,90 грн в якості відшкодування матеріальної шкоди і 150 000 грн в якості відшкодування моральної шкоди. Апеляційний суд підтримав фактологічні висновки районного суду та послався на норми Цивільного кодексу України, вказав на неврахування районним судом того, що особи, які заволоділи грошима заявника, були встановлені, їхня неплатоспроможність доведена не була, і був відсутній причинно-наслідковий зв'язок між діями працівників міліції та шкодою, завданою злочинцями. Апеляційний суд дійшов висновку про безпідставне задоволення позову заявника та скасував рішення районного суду. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ (далі – ВССУ) залишив вказане рішення без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість та несправедливість цивільного провадження у його справі. Також заявник скаржився за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, що внаслідок відмови судів задовольнити його позов проти Міністерства внутрішніх справ України його майнові права були порушені.

Розглянувши скарги заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції, Європейський суд вказав на відсутність чітких підстав для зміни правової кваліфікації позову заявника апеляційним судом, який спочатку двічі задовольняв цей позов. Також Європейський суд звернув увагу на висновок, зроблений внаслідок цього не на користь заявника і без надання заявнику можливості подати відповідні докази та аргументи з огляду на зміну правової кваліфікації, що є необґрунтованим та таким, що суперечать вимогам Конвенції стосовно справедливості цивільного провадження і принципу змагальності судового процесу. Європейський суд зазначив, що в ухвалі

ВССУ це питання також не було роз'яснене. З огляду на це Європейський суд дійшов висновку, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Щодо скарг заявника на тривалість провадження Європейський суд вказав, що у цій справі провадження тривало протягом шести років і чотирьох місяців. З огляду на критерії, встановлені в практиці Європейського суду щодо цього питання, Європейський суд дійшов висновку, що зазначена тривалість провадження не була надмірною чи необґрунтованою, особливо враховуючи, що справа розглядалася судами трьох інстанцій. Також Європейський суд зазначив, що хоча відповідне провадження було важливим для заявника, він не посилався на жодну конкретну підставу, яка вимагала б від національних судів розглядати його справу з особливою терміновістю відносно інших справ. Європейський суд визнав скаргу явно необґрунтованою та відхилив її відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції Європейський суд вказав, що згідно з українським законодавством заявник має право звернутися за переглядом його справи з огляду на висновок Європейського суду щодо недотримання національними судами статті 6 Конвенції у його справі. Беручи це до уваги, Європейський суд вирішив, що немає необхідності розглядати скарги заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятною скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції на несправедливість цивільного провадження, а скаргу за цим самим пунктом на тривалість провадження – непринятною;

2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з несправедливістю цивільного провадження;

3. *Постановляє*, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції;

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 3 600 (три тисячі шістсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального

банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»*

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЖУКОВ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ZHUKOV AND OTHERS v. UKRAINE)**

Заява № 45326/12 та 2 інші заяви

Стислий виклад рішення від 27 червня 2019 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість досудового тримання під вартою. Заявники у заявах № 42074/13 та № 51782/18 також скаржилися за іншими положеннями Конвенції відповідно до усталеної практики Європейського суду, а саме за підпунктом «с» пункту 1 та пунктом 4 статті 5 Конвенції, а також за пунктом 1 статті 6 Конвенції.

Розглянувши скарги заявників за пунктом 3 статті 5 Конвенції, Європейський суд, посилаючись на рішення у справах «Харченко проти України» та «Ігнатов проти України», дійшов висновку, що у цій справі тривалість досудового тримання заявників під вартою була надмірною та констатував порушення цього положення Конвенції.

Європейський суд також розглянув інші скарги заявників та, посилаючись на свою попередню практику у справах щодо України, дійшов висновку, що було порушено підпункт «с» пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконним досудовим триманням під вартою, пункту 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з недоліками у провадженні щодо перегляду законності тримання під вартою, а також пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінального провадження.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує об'єднати заяви;*
2. *Оголошує заяви прийнятними;*
3. *Постановляє, що ці скарги свідчать про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю досудового тримання під вартою;*
4. *Постановляє, що у заявах № 42074/13 та № 51782/18 було порушення Конвенції щодо інших скарг, поданих відповідно до усталеної практики Суду (див. таблицю у додатку);*
5. *Постановляє, що:*

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «Іван Данилович ТЕРЛЕЦЬКИЙ проти України
та 359 інших заяв»
(Ivan Danilovich TERLETSKIY v. Ukraine and 359 other applications)
Заява № 22611/12

Стислий виклад рішення від 19 листопада 2015 року

Заявники скаржилися до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) на невиконання або тривале виконання рішень національних судів, ухвалених на їх користь.

Беручи до уваги схожість предмету заяв, Європейський суд вирішив розглянути їх одночасно в одному рішенні.

У різні дати Уряд повідомив Європейський суд про декларації з метою врегулювання питань, які порушуються цими заявами. У своїх деклараціях Уряд визнав надмірну тривалість виконання рішень національних судів у справах заявників та зобов'язався виплатити заявникам суми відшкодування матеріальної та моральної шкоди і судових та інших витрат, а також виконати рішення національних судів, які ще підлягають виконанню.

Європейський суд зазначив, що після висловлення заявниками згоди із умовами односторонніх декларацій, запропонованих Урядом, справи мають розглядатися як дружнє врегулювання спору сторонами.

Європейський суд погодився, що врегулювання спору відбулося на підставі поваги до прав людини, визначених у Конвенції та протоколах до неї, і не вбачав причин, які б виправдовували подальший розгляд заяв. Враховуючи зазначене, Європейський суд вирішив доцільним виключити справи зі скаргами щодо невиконання або тривалого виконання рішень національних судів з реєстру справ Європейського суду, а решту скарг визнав явно необґрунтованими.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО:

«Вирішує об'єднати заяви;

Вирішує вилучити заяви зі скаргами щодо невиконання або тривалого виконання рішень національних судів з реєстру справ відповідно до статті 39 Конвенції;

Оголошує решту заяв неприйнятними.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КАЦЮК ТА КАМЕНЕЦЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE KATSYUK AND KAMENETSKA v. UKRAINE)**

Заяви № 7869/20 та № 14942/20

Стислий виклад рішення від 11 березня 2021 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість судового розгляду у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами, і констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Вирішує об'єднати заяви;

2. Оголошує скарги прийнятними;

3. Постановляє, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю цивільного провадження;

4. Постановляє, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суму, зазначену у таблиці в додатку, яка має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КОЧУРА ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
CASE OF KOCHURA AND OTHERS v. UKRAINE
(Заява № 43534/19 та 4 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 11 березня 2021 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість кримінальних проваджень у цих справах була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку». Також у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами. Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень;
4. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЛЕВЧЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE LEVCHENKO AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 6966/13 та 2 інші заяви

Стислий виклад рішення від 08 листопада 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтю 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 6966/13 заявник скаржився також за іншими положеннями Конвенції.

Розглянувши скарги заявників за пунктом 1 статті 6 та 13 Конвенції Європейський суд послався на рішення у справі «Красношанка проти України», у якому він вже встановлював порушення щодо питань, аналогічних тим, що розглядались у цій справі.

Європейський суд дійшов висновку, що тривалість судового розгляду у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку» та що у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами, та констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Скарги заявника у заяві № 6966/13 за статтю 3 Конвенції Європейський суд визнав такими, що не відповідають критеріям прийнятності, викладеним у статтях 34 і 35 Конвенції, та не виявляють жодних ознак порушень прав і свобод, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги щодо надмірної тривалості цивільних проваджень та відсутності у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту, а решту скарг заяви № 6966/13 неприйнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень;

4. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток

(*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СІРЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SIRENKO AND OTHERS v. UKRAINE)

Заяви № 22964/11, № 50441/13 та № 57993/13

Стислий виклад рішення від 24 жовтня 2019 року

Проти заявників було порушено кримінальні справи та застосовано до них запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Національні суди неодноразово продовжували строк тримання заявників під вартою з аналогічних підстав. Згодом запобіжні заходи щодо заявником за заявами № 22964/11 та № 50441/13 було змінено на домашній арешт та підписку про невиїзд, а заявника за заявою № 57993/13 було визнано винним у вчиненні злочину та обрано покарання у вигляді позбавлення волі строком на сім років.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник за заявою № 22964/11 скаржився за статтею 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на незаконне затримання та тримання його під вартою, нерозумну тривалість тримання його під вартою під час досудового слідства і неможливість належним чином оскаржити його та отримати відшкодування за ці порушення. Заявник за заявою № 50441/13 скаржився за статтями 5 та 13 Конвенції на незаконність і тривалість тримання його під вартою, а також відсутність обґрунтування у рішеннях національних судів щодо продовження строку тримання його під вартою. Заявник за заявою № 57993/13 скаржився за статтею 5 Конвенції на незаконність і необґрунтованість тримання його під вартою, відсутність ефективного судового перегляду законності тримання його під вартою та неможливість отримати відшкодування за ці порушення. Заявники також висували інші скарги за положеннями Конвенції.

Розглянувши скарги заявників та посилаючись на свою попередню практику у справах щодо України, Європейський суд дійшов висновку, що ненаведення органами судової влади обґрунтування у рішеннях про продовження строку тримання заявників під вартою було несумісним з принципом захисту від свавілля. Крім того, щодо скарг заявника у заяві № 50441/13 Європейський суд зазначив, що вже розглядав аналогічні ситуації у низці справ проти України, в яких позбавлення заявників їхньої свободи без дозволу суду порушувало національне законодавство. З огляду на зазначене Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

Також Європейський суд зауважив, що не оцінивши конкретні факти або

не розглянувши можливість застосування інших запобіжних заходів, як альтернативу триманню під вартою, та по суті постійно посилаючись на тяжкість відповідних обвинувачень, державні органи влади продовжували строк тримання заявників під вартою під час судового розгляду на підставах, які не можуть вважатися «достатніми» та «відповідними», щоб виправдати тривалість такого тримання під вартою. Європейський суд констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Щодо решти скарг заявників Європейський суд вказав, що з огляду на факти справи, доводи сторін і свої висновки за статтею 5 Конвенції основні юридичні питання, порушені у цій справі, вже були розглянуті та що немає необхідності у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті цих скарг.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги першого заявника, пана Дмитра Михайловича Сіренка, за пунктами 1 і 3 статті 5 Конвенції на незаконність його затримання 24 березня 2009 року та свавільність тримання його під вартою з 24 травня до 04 червня 2009 року, з 10 до 29 березня 2010 року та з 22 лютого до 19 липня 2011 року, а також на необґрунтованість тримання його під вартою;

3. *Оголошує* прийнятними скарги другого заявника, пана Святослава Юрійовича Ципіна, за пунктами 1 і 3 статті 5 Конвенції на свавільність тримання його під вартою з 27 грудня 2012 року до 12 лютого 2013 року, а також необґрунтованість тримання його під вартою;

4. *Оголошує* прийнятними скарги третього заявника, пана Сергія Андрійовича Гнатенка, за пунктами 1 і 3 статті 5 Конвенції на свавільність тримання його під вартою з 01 грудня 2012 року до 14 березня 2013 року та з 31 травня до 04 липня 2013 року, а також необґрунтованість тримання його під вартою;

5. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції щодо всіх заявників;

6. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції щодо всіх заявників;

7. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати питання прийнятності та суті скарг першого заявника за пунктом 1 статті 5 Конвенції щодо продовження строку його затримання у порушення вимог Конвенції; скарг заявників за пунктом 4 статті 5 Конвенції щодо неналежного розгляду судами першої інстанції їхніх клопотань про звільнення з-під варти; та скарг першого і третього заявників за пунктом 5 статті 5 Конвенції на відсутність у них юридично забезпеченого права на відшкодування за свавільне тримання їх під вартою;

8. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 6 000 (шість тисяч) євро кожному заявнику та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 150 (сто п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись другому заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені на банківський рахунок представника другого заявника, пана Т. Калмикова;

(iii) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись третьому заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені на банківський рахунок представника третього заявника, пана М. Тарахкала;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

9. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «НЕСТЕРЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE NESTERENKO AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 26256/11 та 3 інші заяви

Стислий виклад рішення від 03 жовтня 2019 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 26256/11 заявник також висував інші скарги за підпунктом «с» пункту 1 статті 5 Конвенції щодо незаконного позбавлення його свободи.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість судового розгляду у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку» та, що у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами і констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Розглянувши інші скарги заявника у заяві № 26256/11 Європейський суд констатував порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконним позбавленням заявника свободи, у тому числі документально незафіксованим затриманням та триманням його під вартою за відсутності судового рішення та будь-якої іншої юридичної підстави, а також у зв'язку із відсутністю обґрунтування у постановках судів про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та невстановленням будь-яких строків тримання заявника під вартою. Решту скарг у заяві № 26256/11 Європейський суд визнав неприйнятними відповідно до пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги щодо надмірної тривалості кримінальних проваджень, відсутності у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту та інші скарги за усталеною практикою Суду, зазначені в таблиці у додатку, а решту скарг у заяві № 26256/11 – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень;

4. *Постановляє*, що було порушено підпункт «с» пункту 1 статті 5 Конвенції щодо інших скарг, поданих за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ СМІРНОВ
ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ALEKSANDR VLADIMIROVICH SMIRNOV v. UKRAINE)
Заява № 69250/11

Стислий виклад рішення від 13 березня 2014 року

5 грудня 2002 року міліція затримала заявника, громадянина Російської Федерації, та помістила його до приймальника-спецрозподільника через відсутність у нього документів, які посвідчують його особу. За словами заявника, його було неофіційно допитано щодо його участі в терористичній групі. Адвоката у заявника на той час не було.

23 грудня 2002 року заявник звернувся з письмовою заявою до Служби безпеки України, в якій він зізнався, зокрема, що поширював газету «Рада робітничих депутатів» та інші друковані матеріали в Україні, і що він, разом з двома іншими членами комуністичного руху, членом якого він був, підірвали смітник біля головного приміщення СБУ в м. Київ в жовтні 2002 року. Того ж дня арешт заявника за підозрою у вчиненні терористичного акту було офіційно задокументовано, а заявника поміщено під варту. Крім того, заявника було повідомлено про його право на захист, і він висловив бажання проконсультуватися з адвокатом до першого допиту, хоча через кілька хвилин погодився на проведення слідчих дій без участі захисника. Під час проведення цих слідчих дій заявник повторював надані ним раніше визнавальні покази, однак згодом, після призначення йому захисника, заперечив свою вину у вчиненні терористичного акту.

19 липня 2004 року Апеляційний суд Одеської області визнав заявника винним у співучасті в озброєній банді, метою якої було відновлення комуністичного ладу в Україні насильницьким шляхом, пропагуванні ідеї такого насильницького перевороту та участь у терористичному акті. Заявник подав касаційну скаргу до Верховного Суду України, який загалом залишив вирок без змін.

У листопаді 2005 року заявника було переведено до Слов'яносербської виправної колонії № 60 (далі – Слов'яносербська колонія). Як стверджував заявник, умови його тримання під вартою у цій установі не відповідали принципам поваги до людської гідності. Зокрема, в камері розміром близько 30 м² було розміщено від десяти до шістнадцяти ув'язнених, які знаходились в камері цілий день, за винятком годинної прогулянки. Багато ув'язнених палили в камері, яка не була обладнана штучною вентиляцією, а адміністрація відмовляла заявнику у переведенні в іншу камеру або встановленні електричного вентилятора. Харчування було недостатнім, були також проблеми з освітленням та обігрівом камери.

До Європейського суду з прав людини заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на те, що матеріальні умови його тримання в Слов'яносербській колонії були такими, що принижують гідність, та за пунктом 1 і підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції на перешкоджання в ефективній реалізації його права на захист у кримінальному провадженні щодо нього.

Розглянувши скарги заявника на умови тримання в Слов'яносербській колонії Європейський суд зазначив, що, оскільки скарги заявника не було спростовано Урядом, який один має доступ до документів, що можуть підтвердити або спростувати відповідні твердження, було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з матеріальними умовами тримання заявника під вартою, які принижують гідність.

Стосовно скарг заявника за статтею 6 Конвенції Європейський суд вказав, що на початкових стадіях розслідування заявник не мав доступу до захисника, а визнавальні покази заявника, отримані від нього у цей період за відсутності адвоката, стали підставою для його засудження. Отже, було порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції.

Заявник також скаржився за статтею 3 Конвенції на неналежну медичну допомогу. Розглянувши цю частину скарги, Європейський суд визнав її неприйнятною відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

У різні дати заявник та його представник подали низку інших скарг за статтями 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 14 та 34 Конвенції у зв'язку з кримінальним провадженням щодо нього та триманням його під вартою у різних установах. Розглянувши ці скарги з урахуванням усіх наявних у нього документів та тією мірою, якою вони охоплюються його компетенцією, Європейський суд встановив відсутність порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скарги на матеріально-побутові умови тримання заявника у Слов'яносербській виправній колонії та порушення його права на захист прийнятними;

2. *Вирішує* вилучити скарги, подані від імені заявника паном Черніковим В.В., з реєстру справ та оголосити решту скарг в заяві неприйнятною;

3. *Постановляє*, що мало порушення статті 3 Конвенції;

4. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявникові нижченаведені суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 10 000 (десять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(ii) 200 (двісті) євро компенсації судових та інших витрат, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(b) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ПРИШЛЯК І НЕКРАСОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF PRYSHLYAK AND NEKRASOVA v. UKRAINE)**

Заяви № 4498/18 та № 30341/18

Стислий виклад рішення від 06 червня 2019 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Європейський суд дійшов висновку, що тривалість кримінальних проваджень у цій справі була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами. Посилаючись зокрема на рішення у справі «*Merit проти України*» (*Merit v. Ukraine*, заява № 66561/01, від 30 березня 2004 року), Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Заявник у заяві № 4498/18 також скаржився за статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції на надмірну тривалість застосування підписки про невіїзд. Розглянувши всі наявні у нього матеріали, Європейський суд дійшов висновку про порушення цього положення Конвенції у контексті його висновків у рішеннях у справах «*Іванов проти України*» (*Ivanov v. Ukraine*, заява № 15007/02, від 07 грудня 2006 року) та «*Нікіфоренко проти України*» (*Nikiforenko v. Ukraine*, заява № 14613/03, від 18 лютого 2010 року).

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* заяви прийнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень;

4. *Постановляє*, що у заяві № 4498/18 було порушено статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю застосування підписки про невиїзд (див. таблицю у додатку);

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ТИТАРЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF TITARENKO v. UKRAINE)

Заява № 31720/02

Стислий виклад рішення від 20 вересня 2012 року

24 червня 1996 року під час спроби затримання заявника та іншого співобвинуваченого, які підозрювалися в пограбуванні, було вбито одного працівника міліції та ще двоє зазнали тяжких тілесних ушкоджень. Злочинці втекли.

Того ж дня прокуратурою Артемівського району Донецької області (далі – районна прокуратура) було порушено кримінальну справу за фактом вбивства та замаху на вбивство працівників міліції під час виконання ними своїх службових обов'язків.

9 березня 2000 року заявника на підставі міжнародного ордеру на арешт, було затримано на території Греції та 9 серпня 2000 року його було екстрадовано до України. Того ж дня заявнику було призначено захисника.

Після прибуття до України його було поміщено до ІТТ Донецького міського управління ГУ МВС Донецької області, де 10 серпня 2000 року під час співбесіди з працівниками міліції, яка була проведена поза рамками кримінальної справи щодо заявника, останній зізнався у вчиненні злочину.

11 серпня 2000 року в присутності свого захисника заявник підтвердив свої визнавальні показання. 29 серпня 2000 року заявник за його згодою був

допитаний за відсутності захисника.

Пізніше заявник тримався у низці інших установ для попереднього ув'язнення, включаючи Донецький слідчий ізолятор та ІТТ Дебальцевського міського відділу ГУ МВС Донецької області, на умови тримання в якому він скаржився.

Судові засідання Дебальцевського міського суду Донецької області щодо справи заявника розпочалися 19 вересня 2001 року, під час яких заявник тримався у металевій «клітці».

Заявник неодноразово подавав скарги про звільнення, жорстоке поводження з ним працівниками міліції, дозвіл на побачення з родичами, а також на умови тримання в вищевказаних установах попереднього тримання. Прокуратурою м. Донецьк та прокуратурою Донецької області було перевірено скарги заявника, та відмовлено в їх задоволенні.

6 квітня 2004 року апеляційний суд Донецької області (далі – апеляційний суд) визнав заявника винним та призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років.

Верховним Судом України вищевказаний вирок було залишено без змін.

До Європейського суду заявник скаржився за такими статтями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція): **ст. 3** – на умови тримання його під вартою у Дебальцевському ІТТ, зокрема, в період між 8 та 15 липня 2002 року та на те, що під час засідань в апеляційному суді він тримався у «клітці» з металевими ґратами; **пп. «с» п. 1 ст. 5** – на надмірну тривалість тримання його під вартою протягом судового розгляду справи, а також на те, що судові провадження щодо такого тримання під вартою не відповідали вимогам п. 4 ст. 5; **п. 1 та пп. «с» п. 3 ст. 6 та ст. 13** – на те, що йому не було надано захисника негайно після його затримання та що протягом п'ятнадцяти днів доступ до захисника був обмеженим. Також він скаржився на те, що тримання його у «клітці» з металевими ґратами під час судових засідань порушувало його право на захист, а також він не мав ефективних засобів юридичного захисту щодо цього; **ст. 8** – на те, що під час тримання його під вартою йому були відмовлені побачення з родичами; **ст. 13** – на відсутність ефективних засобів юридичного захисту щодо скарг за статтями 3 та 8 Конвенції. Також заявник подав низку інших скарг за статтями 3, 5, 6, 7 та 13 та 34 Конвенції.

Порушення ст. 3 Конвенції Європейським судом було встановлено з огляду на ненадання Урядом спростувань тверджень заявника щодо умов його тримання під вартою в Дебальцевському ІТТ в період між 8 та 15 липня 2002 року.

Скаргу заявника на факт тримання його в металевій «клітці» під час судових засідань Європейським судом було визнано неприйнятною, у зв'язку з тим, що було встановлено, що такий запобіжний захід за обставин цієї справи не був надмірним, та не був таким, що принижує гідність у розумінні статті 3 Конвенції.

Скаргу заявника за пунктом 3 статті 5 Конвенції було визнано не прийнятною, оскільки, не зважаючи на те, що тривалість тримання його під вартою становила більше трьох років, Європейським судом було визнано, що цього вимагала серйозність висунутих проти нього обвинувачень та існував ризик ухилення від правосуддя, що підтверджувалося попередньою поведінкою заявника.

Порушення п. 4 ст. 5 Конвенції було встановлено з огляду на несвоєчасний розгляд державними органами скарг заявника щодо незаконності тримання його під вартою.

Порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції було встановлено у зв'язку з тим, що незважаючи на те, що заявнику відразу було призначено захисника, були проведені допити заявника за його відсутності та не у рамках кримінальної справи.

Скаргу заявника за пунктами 1 і 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з обмеженням його спілкування зі своїм захисником під час судового засідання Європейським судом було визнано не прийнятною, оскільки, враховуючи обставини справи, було встановлено, що перебування заявника в металевій «клітці» не було перешкодою в спілкуванні з захисником.

Порушення ст. 8 Конвенції було встановлено з огляду на ненадання жодного обґрунтування відмови побачення заявника зі своїми родичами під час тримання його під вартою.

Порушення ст. 13 Конвенції щодо відсутності ефективного засобу юридичного захисту за скаргами заявника на умови тримання його під вартою Європейським судом було встановлено з огляду на недоведення Урядом можливості заявника отримати на практиці ефективний засіб юридичного захисту щодо до його скарг.

Скаргу заявника на відсутність засобів юридичного захисту у зв'язку з втручанням у його право на сімейне життя Європейським судом було визнано не прийнятною, оскільки, не зважаючи на те, що хоча національним законодавством і передбачено право затриманого на побачення з родичами, але не визначено процедуру за допомогою якої можна було б перевірити повноваження слідчого та судді щодо надання або відмови в наданні дозволу на побачення з родичами.

Дослідивши решту скарг заявника в світлі всіх наявних матеріалів та в тій мірі, в якій оскаржувані питання належать до його компетенції, Європейський суд дійшов висновку про відсутність будь-яких ознак порушення прав і свобод, закріплених Конвенцією або протоколами до неї.

Розглянувши справу, Європейський суд:

«1. *Оголошує* одноголосно скарги на умови тримання заявника під вартою у Дебальцевському ІТТ та на тримання в металевій «клітці» під час судових засідань, тривалість тримання його під вартою та перегляд його

законності, відсутність юридичної допомоги на початковій стадії розслідування та обмеження в спілкуванні зі своїм захисником під час судового засідання, відсутність побачень з родичами протягом розслідування та судового розгляду справи, а також відсутність засобів юридичного захисту щодо скарг на умови тримання його під вартою та відсутність побачень з родичами прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними.

2. *Постановляє* одноголосно, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника під вартою у Дебальцевському ІТТ.

3. *Постановляє* чотирма голосами проти трьох, що не було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з триманням заявника в металевій «клітці» під час судових засідань.

4. *Постановляє* одноголосно, що не було порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

5. *Постановляє* одноголосно, що було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції.

6. *Постановляє* одноголосно, що було порушення пунктів 1 і 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з допитом заявника за відсутності захисника на початковій стадії кримінального провадження.

7. *Постановляє* одноголосно, що не було порушення пунктів 1 і 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з обмеженням його спілкування зі своїм захисником під час судового засідання.

8. *Постановляє* одноголосно, що було порушення статті 8 Конвенції.

9. *Постановляє* одноголосно, що було порушення статті 13 у поєднанні зі статтею 3 Конвенції.

10. *Постановляє* одноголосно, що не було порушення статті 13 у поєднанні зі статтею 8 Конвенції.

11. *Постановляє* одноголосно, що

(а) протягом трьох місяців від дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявнику такі суми, що мають бути конвертовані в українські гривні за курсом на день здійснення платежу:

(i) 10 000 (десять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(ii) 1 000 (одна тисяча) євро компенсації судових та інших витрат, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

12. *Відхиляє* одноголосно решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «УШАКОВ ТА УШАКОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF USHAKOV AND USHAKOVA v. UKRAINE)
Заява № 10705/12

Стислий виклад рішення від 18 червня 2015 року

27 червня 2008 року було порушено кримінальну справу за фактом вбивства Л. Увечері того ж дня працівники міліції доправили заявника та заявницю до Фрунзенського районного відділу Харківського міського управління ГУМВС України в Харківській області та допитали.

Наступного дня було проведено судово-медичне освідчення заявника, за результатами якого у нього виявлено численні синці та садна. Згідно з твердженнями заявника після вказаного освідчення працівники міліції катували його з метою змусити зізнатися у вчиненні вбивства Л. Коли заявник зізнався, йому одразу призначили захисника М. і у його присутності повторно допитали. Під час допиту заявник підтвердив свої визнавальні покази. Заявниця стверджувала, що її також змусили надати покази про те, що її чоловік зізнався у вчиненні вбивства пана Л.

Розглядаючи подання слідчого про обрання заявнику запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, прокурор Фрунзенського району м. Харкова вирішив особисто допитати заявника і під час розмови помітив у нього численні тілесні ушкодження та дійшов висновку, що визнавальні покази заявника було отримано із застосуванням до нього насильства. Прокурор відмовив у погодженні подання слідчого, скасував постанову про притягнення заявника як обвинуваченого та звільнив його з-під варті.

Коли 1 липня 2008 року заявники надавали письмові пояснення у кабінеті заступника прокурора Фрунзенського району м. Харкова, туди увірвалися чотири працівники міліції та, незважаючи на заперечення заступника прокурора, силоміць вивели заявників і доправили їх назад до відділу міліції. Переховуючи заявників від прокуратури, працівники міліції тримали їх в темних кімнатах відділення міліції, а заявника – також пізніше в автомобілі, припаркованому у сусідньому дворі.

2 липня 2008 року прокуратура Фрунзенського району м. Харкова порушила кримінальну справу щодо працівників міліції К., Пап. та Пар. на підставі частини 2 статті 365 Кримінального кодексу України у зв'язку з вищевказаними подіями. Неодноразово під час провадження проводились експертизи тілесних ушкоджень заявників, відтворення обстановки і обставин події та пред'явлення працівників міліції до впізнання.

Починаючи з 30 грудня 2008 року, прокуратура Харківської області, а також прокуратура Фрунзенського району м. Харкова, яка за вказівкою суду проводила перевірку скарг заявників на жорстоке поводження, відмовляли в

порушенні кримінальної справи за скаргами заявників на жорстоке поводження у зв'язку з відсутністю у діях працівників міліції складу злочину. Національні суди неодноразово скасовували постанови про відмову в порушенні кримінальної справи та направляли справу на нове розслідування.

26 січня 2011 року апеляційний суд Харківської області визнав заявника винним у вчиненні вбивства з корисливих мотивів та призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі строком на чотирнадцять років із конфіскацією усього належного йому майна.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ скасував вищезазначений вирок, в основному на тій підставі, що стаття 3 Конвенції та практика Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) вимагають проведення належного розслідування скарг заявника на жорстоке поводження, що не було проведено, та повернув справу до суду першої інстанції на новий розгляд.

4 липня 2012 року апеляційний суд Харківської області повторно визнав заявника винним у вчиненні вбивства з корисливих мотивів. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишив цей вирок та його обґрунтування без змін.

До Європейського суду заявник та заявниця скаржилися за статтею 3 Конвенції на жорстоке поводження працівників міліції та відсутність ефективного розслідування їх відповідних скарг. Заявник також скаржився за пунктом 1 та підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції, що його визнавальні покази, отримані під примусом та за відсутності захисника, було використано для його засудження.

Розглянувши скарги заявників щодо жорстокого з ними поводження, Європейський суд звернув увагу на те, що медичні докази, які підтверджували завдання заявнику тілесних ушкоджень, так і не було спростовано. Крім того, органи влади не висунули жодного альтернативного пояснення щодо походження тілесних ушкоджень у заявника, окрім загальної інформації, що деякі з них знаходилися на частині тіла, на якій він сам міг їх собі завдати. Стосовно заявниці Європейський суд зазначив, що відсутність у неї тілесних ушкоджень після першого освідування не означає неправдоподібності її скарг на жорстоке поводження. Більш того, Європейський суд окремо згадав про те, що заявників насильно забрали з кабінету прокурора, незважаючи на незгоду останнього. Насамкінець, поза увагою Європейського суду не залишилося те, що один з працівників міліції, на дії яких заявники скаржились, – К., вже фігурував у справі «Савін проти України (*Savin v. Ukraine*), у якій Європейський суд встановив порушення статті 3 Конвенції (так, у справі *Savin K.* надзвичайно жорстоко повівся із заявником у 1999 році, але його було звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Європейський суд кваліфікував це жорстоке поводження як катування, оскільки воно призвело до довічної інвалідності заявника. Європейський суд також зазначив, що К.,

тим не менш, побудував успішну кар'єру в органах міліції з березня 2010 року). З огляду на вищезазначене, Європейський суд дійшов висновку, що заявник та заявниця зазнали жорстокого поводження працівників міліції, а тому було порушення статті 3 Конвенції.

У відповідь на скарги заявника та заявниці на відсутність ефективного розслідування за їх скаргами на жорстоке з ними поводження Європейський суд зауважив, що розслідування на національному рівні тривало понад чотири роки (з липня 2008 року до жовтня 2012 року) і закінчилося відмовою органів прокуратури у порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції. Крім того, розслідування характеризувалося неодноразовим скасуванням постанов про відмову в порушенні кримінальної справи та поверненням справи на повторне розслідування. Вкотре посилаючись на рішення у справі «Каверзін проти України», Європейський суд дійшов висновку, що небажання органів влади забезпечити проведення оперативного та ретельного розслідування за скаргами на жорстоке поводження підозрюваних у вчиненні злочинів становить проблему системного характеру у розумінні статті 46 Конвенції. Отже, було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на порушення його прав, гарантованих статтею 6 Конвенції, Європейський суд перш за все вказав, що визнавальні покази заявника було отримано внаслідок жорстокого з ним поводження та за відсутності адвоката. Органи влади не пояснили пізнішу відмову заявника від цих визнавальних показів. Більше того, первинні визнавальні покази заявника лягли в основу його засудження і суди навіть не намагалися встановити, чи було їх надано добровільно. Загалом Європейський суд дійшов висновку, що права заявника не свідчити проти себе та на правову допомогу було обмежено на стадії досудового слідства та що ці обмеження не було виправлено під час судового розгляду справи. Отже, було порушення пункту 1 і підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. Оголошує заяву прийнятною;
2. Постановляє, що було порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції щодо обох заявників;
3. Постановляє, що було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції щодо обох заявників;
4. Постановляє, що було порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо заявника;
5. Постановляє, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити нижченаведені суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) заявникові:

(α) 9 000 (дев'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(β) 5 000 (п'ять тисяч) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися; та

(ii) заявниці: 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. Відхиляє решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЯВОРОВЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF YAVOROVENKO AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 25663/02 та 30 інших заяв

Стислий виклад рішення від 17 липня 2014 року

Заявники скаржилися до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) на тривале невиконання рішень національних судів, винесених на їхню користь, та на відсутність ефективних національних засобів юридичного захисту щодо цих скарг. Деякі заявники подали також інші скарги за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

Заявник за заявою № 34384/05 помер, заявника за заявою № 30843/08 було ліквідовано, а заявник за заявою № 26330/09 стверджує, що він є правонаступником свого померлого тестя і скаржився на невиконання рішення національного суду, ухваленого на його користь. Оскільки вищезазначені заяви стосуються майнового права, яке за загальним правилом передається спадкоємцям або правонаступникам, Європейський суд вирішив, що заявники або їхні найближчі родичі мають право брати участь у цьому провадженні.

Другий заявник за заявою № 18330/05, не був стороною провадження у національному суді, тому Європейським судом його скаргу було визнано неприйнятною відповідно до підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції.

Заява пані Клавдії Миколаївни Галайди (одна із заявниць за заявою № 54769/08) була вилучена Європейським судом з реєстру справ через смерть заявниці і відсутність осіб, які б бажали підтримувати заяву.

Щодо заяв, зазначених у Додатку, Європейський суд, враховуючи усталену практику розгляду справ щодо невиконання національних рішень, встановив порушення п. 1 ст. 6 та ст. 13 Конвенції та ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Ретельно дослідивши решту скарг заявників у світлі всіх наявних матеріалів, Європейський суд, в межах своєї компетенції дійшов висновку про відсутність будь-яких ознак порушень прав і свобод, передбачених Конвенцією чи протоколами до неї.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви, наведені у Додатку;
2. *Оголошує* скарги заявників, наведених у Додатку (за заявою № 18330/05 – тільки стосовно першого заявника, ТОВ «Галон»), за пунктом 1 статті 5 та статтею 13 Конвенції та за статтею 1 Першого протоколу на тривале невиконання рішень, постановлених на їхню користь, та на відсутність ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами прийнятними, а решту скарг у заявах – неприйнятними;
3. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції і статті 1 Першого протоколу;
4. *Постановляє*, що було порушення статті 13 Конвенції;
5. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач має виконати рішення національних органів, ухвалені на користь заявників, які підлягають виконанню, та виплатити по 2 000 (дві тисячі) євро кожному із заявників (або його правонаступникам), наведених у Додатку (за винятком пані Клавдії Миколаївні Галайди, заявниці з числа заявників за заявою № 54769/08, а за заявою № 18330/05 – тільки першому заявникові ТОВ «Галон») відшкодування матеріальної і моральної шкоди та компенсації судових та інших витрат плюс будь-які податки, що можуть нараховуватись заявникам на вищезазначені суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. *Вирішує* вилучити заяву № 54769/08 у частині, поданій пані Клавдією Миколаївною Галайдою, зі свого реєстру справ.

СТАТТЯ 7 «НІЯКОГО ПОКАРАННЯ БЕЗ ЗАКОНУ»

CASE OF VYERENTSOV v. UKRAINE СПРАВА «ВЄРЕНЦОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (Заява № 20372/11)

Рішення від 11 квітня 2013 року

17 серпня 2010 року заявник, який є членом неурядової організації із захисту прав людини «Вартові закону», повідомив Львівську міську раду про намір щовівторка у період з 17 серпня 2010 року до 1 січня 2011 року проводити мирні зібрання біля будівлі прокуратури Львівської області. Метою зібрань було привернути увагу до фактів корупції в органах прокуратури.

12 жовтня 2010 року заявник повідомив Львівську міську раду про проведення зібрання у цей самий день. Таке зібрання відбулось біля приміщення прокуратури Львівської області між 11:30 та 12:40; у ньому взяли участь близько 25 осіб. Під час зібрання працівники міліції спробували затримати заявника, однак, після того, як учасники зібрання почали знімати їхні дії на відео, вони його відпустили.

13 жовтня 2010 року Львівський окружний адміністративний суд розглянув клопотання виконкому Львівської міської ради, подане на початку жовтня, про заборону проведення зібрань, про які клопотав заявник, та заборонив їх проведення, починаючи з 19 жовтня.

За твердженнями заявника, того ж дня його було викликано до Галицького РВ м. Львова з непов'язаних із подією підстав. Після прибуття заявника до відділу, працівники міліції склали щодо нього протоколи адміністративних правопорушень (злісна непокора вимозі працівника міліції та порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій). Заявник тримався у відділі міліції до наступного дня.

14 жовтня 2010 року працівники міліції склали нові протоколи адміністративних правопорушень. Ці протоколи були підписані заявником.

Цього ж дня заявника було доставлено до суду. Він не мав можливості ознайомитись із матеріалами справи до засідання, і, крім того, суд відмовив йому у залученні до справи захисника, пославшись на те, що заявник є правозахисником, а отже, може представляти себе сам. Клопотання заявника про виклик і допит свідків та дослідження відео, знятого у день подій, також було відхилено судом.

У рішенні від цієї ж дати суд визнав заявника винним у вчиненні адміністративних правопорушень, про які йшлося у протоколах, та призначив йому адміністративне стягнення у вигляді трьох днів адміністративного

арешту.

Заявник оскаржив це рішення. У своїй скарзі заявник вказував, зокрема, на недоліки та розбіжності існуючого нормативного регулювання порядку проведення зібрань та на порушення його прав, гарантованих п.1 та пп. 3 (b-d) статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

27 жовтня 2010 апеляційний суд Львівської області відмовив у задоволенні апеляційної скарги. Відповідне провадження відбувалось за участі заявника та його захисника.

На час подій процедура проведення зібрань регулювалася Конституцією України та Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» від 28 липня 1988 року. Крім того, існували акти органів місцевого самоврядування щодо процедури організації та проведення зборів, мітингів тощо.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за такими статтями Конвенції: ст. 11 – щодо втручання у його право на свободу зібрань та об'єднання; ст. 7 – щодо визнання його винним у вчиненні адміністративного правопорушення у зв'язку з недотриманням порядку організації і проведення зборів за відсутності чіткого нормативного регулювання самої цієї процедури; п. 1 та підп. 3 (b) ст. 6 – щодо відсутності часу для підготовки свого захисту; п. 1 та підп. 3 (c) ст. 6 – щодо порушення права на допомогу захисника; п. 1 та підп. 3 (d) ст. 6 – щодо порушення права на виклик та допит свідків і дослідження доказів; п. 1 ст. 6 – щодо неналежного обґрунтування рішень національних судів про визнання його винним у вчиненні адміністративного правопорушення. Заявник також подав інші скарги

Розглянувши обставини справи Європейський суд дійшов висновку про порушення статті 11 Конвенції у зв'язку з порушенням права заявника на мірні зібрання через відсутність чіткої та передбачуваної процедури організації та проведення таких зібрань. Такого висновку Європейський суд дійшов з огляду на:

- відсутність єдиного підходу при застосуванні державними органами Указу Президії Верховної Ради СРСР 1988 року;

- наявність відмінностей між процедурою, встановленою Указом та Конституцією України, зокрема, щодо повідомлення місцевих органів влади про проведення зібрань, необхідності отримання дозволу та можливості заборони проведення зібрань;

- відсутність законодавчого акту із зазначених питань, який був би ухвалений Верховною Радою України, як того чітко вимагають статті 39 і 92 Конституції України;

- неможливість для місцевих органів влади належним чином врегулювати процедуру проведення зібрань через відсутність такого законодавчого акту;

- неможливість для заявника передбачити наслідки своїх дій у зв'язку з вищевказаними недоліками нормативного регулювання.

Європейський суд також зазначив, що двадцятирічна затримка ухвалення передбаченого Конституцією законодавчого акту є невиправданою, оскільки мова йде про таке основоположне право, як свобода зібрань.

Європейський суд також встановив, що визнання заявника винним у вчиненні такого адміністративного правопорушення як «Порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій» не відповідало вимогам статті 7 Конвенції, оскільки власне процедура організації і проведення таких зібрань не була передбачена законодавством.

Порушення прав заявника за п. 1 у поєднанні з підп. (b) п. 3 статті 6 Конвенції було визнано у зв'язку з тим, що з огляду на короткий проміжок часу між складанням протоколів про адміністративне правопорушення та розглядом справи щодо нього судом (кілька годин) заявнику не було надано достатньо часу та можливостей підготувати свій захист.

Порушення права заявника, передбаченого п. 1 у поєднанні з підп. (c) п. 3 статті 6 Конвенції, було констатоване Європейським судом з огляду на свавільну та незаконну відмову національного суду надати йому можливість скористатись послугами захисника, незважаючи на те, що національне законодавство гарантувало йому таке право та він прямо клопотав про надання йому захисника.

Порушення прав заявника за п. 1 у поєднанні з підп. (d) п. 3 статті 6 Конвенції було констатовано Європейським судом з огляду на відмову національного суду викликати та допитати в судовому засіданні свідків події та дослідити зняте у той день відео. Натомість суд обмежився допитом самого заявника та ґрунтував свої висновки на письмових доказах, головним чином протоколах, складених працівниками міліції. Апеляційний суд також належним чином не відреагував на відповідні твердження заявника.

Крім того, щодо зазначених вище порушень статті 6 Конвенції Європейський суд зауважив, що наступний апеляційний розгляд справи не міг їх виправити, оскільки на час його проведення заявник вже відбув призначений йому строк адміністративного арешту.

У цій справі Європейський суд також констатував порушення п.1 статті 6 Конвенції у зв'язку з неналежним мотивуванням національними судами рішень, якими заявник визнавався винним у порушенні процедури організації та проведення зібрання. Зокрема, апеляційний суд проігнорував твердження заявника у цьому зв'язку, просто зазначивши, що вони спростовуються іншими доказами у справі, та не відреагував на його твердження про порушення його прав, гарантованих п.1 та п. 3 (b-d) статті 6 Конвенції.

З огляду на наявність на національному рівні прогалини у

законодавчому регулюванні реалізації особами права на свободу зібрань та неможливість її усунення протягом 20 років Європейський суд вказав, що ця проблема є системною в Україні та закликав державу негайно запровадити в національному законодавстві та адміністративній практиці необхідні реформи з метою приведення їх у відповідність з вимогами Конвенції та практики Європейського суду.

РОЗГЛЯНУВШИ СПРАВУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Відхиляє клопотання Уряду про вилучення заяви з реєстру справ.

2. Оголошує скарги за статтями 6, 7 та 11 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятною.

3. Постановляє, що було порушення статті 11 Конвенції.

4. Постановляє, що було порушення статті 7 Конвенції.

5. Постановляє, що було порушення пункту 1 та підпункту (b) пункту 3 статті 6 Конвенції;

6. Постановляє, що було порушення пункту 1 та підпункту (c) пункту 3 статті 6 Конвенції.

7. Постановляє, що було порушення пункту 1 та підпункту (d) пункту 3 статті 6 Конвенції.

8. Постановляє, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з неадекватним обґрунтуванням рішень національних судів.

9. Постановляє, що

(a) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявнику 6000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди, разом з будь-яким податком, що може нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

*(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»*

СТАТТЯ 8 «ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО І СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «АКОПЯН ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF AKOPYAN v. UKRAINE) (Заява № 12317/06)

Стислий виклад рішення від 05 червня 2014 року

17 грудня 1994 року заявницю було госпіталізовано до Харківської обласної психіатричної лікарні № 1, оскільки, згідно з історією хвороби, вона перебувала у реактивному стані та виявляла ознаки психічного розладу.

У період із січня 1995 року до листопада 1997 року заявниця неодноразово клопотала про виписку із психіатричної лікарні та подавала скарги на примусове тримання у психіатричному закладі, але безуспішно.

7 листопада 1997 року заявниця втекла із психіатричної лікарні.

Наступного місяця того ж року за клопотанням заявниці її було госпіталізовано до Харківської міської клінічної психіатричної лікарні для стаціонарного психіатричного обстеження, після чого її було виписано з висновком, що вона є психічно здоровою.

На підставі скарги, поданої заявницею, 17 лютого 1998 року прокуратурою Харківської області було порушено кримінальну справу щодо її лікаря за підозрою у незаконному поміщенні заявниці до психіатричної лікарні. Провадження у справі тривало до 13 травня 2008 року.

3 червня 2005 року за клопотанням лікаря Харківський районний суд Харківської області закрити кримінальну справу у зв'язку із закінченням строку давності. І апеляційний суд Харківської області, і Верховний Суд України залишили це рішення без змін.

У 1999 році заявницю було визнано цивільним позивачем у кримінальному провадженні. Крім того, у 2006 році вона подала окремий цивільний позов до лікаря та психіатричної лікарні, вимагаючи відшкодування шкоди, завданої внаслідок необґрунтованої госпіталізації. Суд, розглянувши цивільний позов, присудив заявниці компенсацію, зазначивши, що при визначенні її суми він врахував тривалість необґрунтованого тримання заявниці у психіатричній лікарні, характер та ступінь фізичних і моральних страждань, вимушені зміни способу її життя та обмеження її громадянських прав на вільну організацію свого життя і на те, щоб дбати про власне здоров'я.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилася за статтями 3, 5, 6, 8 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що тривале

тримання її у психіатричній лікарні було свавільним та впродовж усього періоду перебування у психіатричній лікарні не було проведено ефективного перегляду стану її психічного здоров'я, що її тримання у психіатричній лікарні супроводжувалося примусовим лікуванням, завдало їй тяжких страждань та шкоди приватному і сімейному життю, на тривалість національного провадження та на відсутність можливості ефективно оскаржити своє примусове лікування.

Розглянувши скарги заявниці стосовно тримання її у психіатричній лікарні у період із 17 грудня 1994 року до 7 листопада 1997 року, Європейський суд зазначив, що оскільки Конвенція набрала чинності для України 11 вересня 1997 року, під юрисдикцію Європейського суду підпадає проміжок часу з 11 вересня 1997 до 7 листопада 1997 року. Проте для того, аби в цілому оцінити оскаржувані контекст і ситуацію, Європейський суд врахував відповідні факти, що передували даті, у яку Конвенція набрала чинності для України.

Крім того, Європейський суд вирішив розглядати випадок заявниці за підпунктом «е» пункту 1 статті 5 Конвенції, який в якості винятку передбачає затримання «психічнохворих» та встановив, тримання заявниці протягом відповідного строку у психіатричній лікарні без наявності психіатричного захворювання, відсутність якого було доведено експертною комісією під час провадження на національному рівні, не відповідало вимогам цього положення. Європейський суд дійшов також висновку, що невинуватене позбавлення заявниці свободи на той час стало можливим внаслідок відсутності справедливих та належних превентивних засобів захисту, які могли б забезпечити заявниці адекватний юридичний захист від свавілля та покласти край триваючому становищу заявниці. Засоби ж захисту, які мали забезпечити заявниці відповідне відшкодування, виявились у справі заявниці неефективними, оскільки національні провадження тривали надмірно довго. У зв'язку з цим Європейський суд констатував у цій справі порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

Європейський суд дійшов висновку, що не було порушення статті 3 Конвенції, оскільки заявниця не конкретизувала свої скарги з цього приводу.

Примусова госпіталізація та лікування заявниці у період, що розглядався, і, як результат, відсутність можливості спілкуватись з дітьми було підставою для Європейського суду констатувати порушення статті 8 Конвенції у зв'язку із втручанням у її приватне та сімейне життя.

Скарги заявниці за 6 та 13 статтями Конвенції Європейський суд визнав прийнятними, оскільки вони тісно пов'язані зі скаргами, що розглядалися за статтями 3, 5 і 8 Конвенції, і постановив, що за цими скаргами окремо питань не виникає і відповідно немає потреби розглядати їх окремо.

Заявниця подала низку інших скарг за Конвенцією щодо порушення її прав. Розглянувши ці скарги Суд відхилив їх як явно необґрунтовані.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Долучає до суті* справи заперечення Уряду щодо наявності у заявниці статусу потерпілої та щодо вичерпання національних засобів юридичного захисту і відхиляє ці заперечення після розгляду по суті;

2. *Оголошує* скарги за статтями 3, 5, 6, 8, 13 Конвенції, що стосуються періоду з 11 вересня до 7 листопада 1997 року, прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє*, що не було порушення статті 3 Конвенції;

5. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції;

6. *Постановляє*, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за статтею 6 Конвенції;

7. *Постановляє*, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за статтею 13 Конвенції;

8. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявниці 12 000 (дванадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, які можуть нараховуватися; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

9. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «БЕЛОУСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF BELOUSOV v. UKRAINE)

Заява № 4494/07

Стислий виклад рішення від 7 листопада 2013 року

Об 11 год ранку 18 липня 2005 року кілька працівників міліції запросили заявника пройти з ними з гуртожитку, в якому він проживав, до Комінтернівського районного відділку Харківського міського управління Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Харківській області (далі – відділ міліції). Там заявника повідомили, що міліцією були отримані заяви від двох матерів, які обвинувачували його у скоєнні

розпусних дій відносно їхніх малолітніх доньок. Заявника було допитано у зв'язку з цим і близько 17 год він зізнався у вчиненні злочину та підписав дозвіл на проведення міліцією огляду його житла.

Того ж вечора працівники міліції разом з заявником повернулися до його житла та вилучили деякі з його речей. На цій стадії затримання заявника не було документально зафіксовано. Пізніше того ж дня з метою перевірки анонімної скарги, отриманої через гарячу лінію, заступник начальника відділу міліції відібрав пояснення у заявника, який поскаржився на жорстоке з ним поводження працівниками міліції.

Вранці 19 липня 2005 року судово-медичний експерт оглянув заявника і зафіксував у нього легкі тілесні ушкодження включаючи набряки м'яких тканин, численні синці та подряпини на різних частинах тіла, зокрема на обличчі та в області паху. О 20 год 40 хв цього ж дня слідчим міліції було складено протокол затримання заявника у зазначений час в якості підозрюваного у вчиненні злочину, а 22 липня 2005 року заявник постав перед Комінтернівським районним судом м. Харкова (далі – районний суд), який в якості запобіжного заходу обрав тримання заявника під вартою.

Заявник неодноразово подавав скарги прокурору Комінтернівського району м. Харкова щодо жорстокого з ним поводження працівниками міліції з метою отримання зізнання у вчиненні злочину. Прокуратура неодноразово закривала справу у зв'язку з відсутністю складу злочину та у зв'язку з невстановленням особи, що вчинила злочин. Після висновків вищестоящої прокуратури провадження у справі кілька разів поновлювалося. Двічі постанови прокурора районної прокуратури про закриття справи скасовувалися районним судом і справа поверталася на додаткове розслідування. На момент винесення рішення Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) результат провадження був невідомий.

До Європейського суду заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на катування працівниками міліції під час тримання його під вартою та за статтею 13 Конвенції на те, що його скарги на катування не були належним чином розглянуті. Крім того, заявник скаржився за пунктом 1 статті 5 Конвенції на незаконність тримання його під вартою з 18 до 19 липня 2005 року, а також що його затримання ввечері 19 липня 2005 року, здійснене без судового рішення, порушувало чинне національне законодавство. Заявник також скаржився за пунктом 3 статті 5 Конвенції на те, що він не постав негайно після свого затримання перед суддею. За статтею 8 Конвенції заявник скаржився, що 18 липня 2005 року міліція незаконно обшукала його житло.

Європейський суд визнав порушення процесуального аспекту ст. 3 Конвенції через непроведення органами влади належного розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження, про що свідчать численні затримки, періоди бездіяльності, зупинення провадження та закриття справи,

численні повернення справи на додаткове розслідування, а також з огляду на системні недоліки, уже констатовані у справі «Каверзін проти України», що дозволяють представникам держави, які піддають підозрюваних жорстокому поводженню для отримання визнавальних показань, залишатися безкарними.

Розглянувши скаргу заявника на жорстоке поводження з ним працівниками міліції, Європейський суд вказав, що версія подій заявника є узгодженою і докладною, підтверджується медичними та іншими доказами щодо тілесних ушкоджень, а факт зізнання у вчиненні злочину під час документально незафіксованого тримання під вартою без відповідних процесуальних гарантій і незабаром після цього відмова від своїх показань, створює враження не добровільності визнавальних свідчень заявника. Більше того, жорстоке поводження із заявником здійснювалось за зачиненими дверима кількома працівниками міліції, було умисним, тривало кілька годин поспіль та мало за мету отримання від заявника визнавальних показань про вчинення злочину. За цих обставин Європейський суд дійшов висновку, що жорстоке поводження із заявником становило катування в порушення матеріально-правового аспекту статті 3 Конвенції.

Європейський суд визнав порушення пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з триманням заявника під вартою з 18 до 22 липня 2005 року з огляду на те, що 18 липня 2005 року органами міліції не було документально зафіксовано затримання заявника, а протокол затримання було складено тільки ввечері 19 липня 2005 року; оформлення статусу заявника як затриманого за підозрою у вчиненні злочину відкладалося без будь-якого розумного пояснення; строк тримання заявника під вартою без відповідного судового рішення перевищив строк, дозволений законодавством.

Європейський суд констатував порушення п. 3 ст. 5 Конвенції у зв'язку з незабезпеченням права заявника негайно постати перед суддею з огляду на те, що тримання заявника під вартою здійснювалось у незаконний та свавільний спосіб, що негайний судовий контроль міг би попередити.

Європейський суд встановив порушення ст. 8 Конвенції у зв'язку з тим, що огляд помешкання заявника було здійснено за його згодою, яку було отримано за відсутні процесуальних гарантій, що захистили б здатність заявника висловлювати свою справжню думку. Відповідно, огляд працівниками міліції житла заявника 18 липня 2005 року не проводився згідно із законом.

За цих підстав Європейський суд одноголосно:

«1. *Вирішує* долучити до суті заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту щодо скарги заявника про те, що розслідування його тверджень про жорстоке поводження з боку працівників міліції було неефективним, та *відхиляє* його.

2. *Оголошує* заяву прийнятною.

3. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з відсутністю ефективного розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження з боку працівників міліції.

4. *Постановляє*, що заявник був підданий катуванню у порушення статті 3 Конвенції.

5. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

6. *Постановляє*, що було порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

7. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції.

8. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявникові нижченаведені суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 25 000 (двадцять п'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(ii) 3 500 (три тисячі п'ятсот) євро компенсації судових та інших витрат, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись, які мають бути перераховані безпосередньо на рахунок адвоката заявника, пана А.П. Бущенко;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

9. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БОСИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BOSYU v. UKRAINE)

Заява № 13124/08

Стислий виклад рішення від 22 листопада 2018 року

19 вересня 2006 року ухвалою Апеляційного суду Кіровоградської області заявника визнано винним у вчиненні розбою за обтяжуючих обставин та засуджено до семи років позбавлення волі.

У період з 04 жовтня 2006 року до 20 березня 2008 року заявник утримувався у виправній колонії № 6 у м. Кропивницький (далі – колонія №6). 23 травня 2008 року заявник був етапований до виправної колонії № 78 у с. Райківці Хмельницької області (далі – колонія №78), де він перебував до

звільнення 25 травня 2012 року.

За твердженнями заявника він неодноразово зазнавав жорстокого поводження охоронців установ виконання покарань, що адміністрація установ виконання покарань перехоплювала, переглядала, перешкоджала відправці та відправляла із затримкою його кореспонденцію, зокрема, до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та що його переслідували і залякували через подання заяви до Європейського суду.

До Європейського суду заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання його під вартою та на жорстоке щодо нього поводження у колонії №6.

За статтею 13 Конвенції заявник скаржився на відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту щодо скарг за статтею 3 Конвенції та за статтею 34 Конвенції, на неможливість отримати копії документів для обґрунтування своєї заяви, перегляду його кореспонденції адміністрацією виправної колонії та перешкоджання його листування з Європейським судом.

Крім того, заявник скаржився за статтею 8 Конвенції на перегляд та перехопленням адміністрацією виправних колоній його кореспонденції.

Розглянувши скарги заявника за статтею 8 Конвенції Європейський суд звернув увагу, що державні органи насправді переглядали його листи адресатам, які не входили до переліку винятків, як це передбачалося національним законодавством, що становило втручання у здійснення права заявника на повагу до його кореспонденції відповідно до пункту 1 статті 8 Конвенції.

Щодо скарг заявника за статтею 34 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що держава дотрималася своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції. Зокрема, Європейський суд не потребував від заявника жодних додаткових документів, заявник чітко не зазначив яких документів він потребував, а його твердження про переслідування адміністрацією установи виконання покарань через подання ним заяви до Європейського суду є неконкретними та цілком необґрунтованими.

Скарги заявника за статтями 3 та 13 Конвенції Європейський суд визнав явно необґрунтованими та відхилив як неприйнятні відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятною скаргу за статтею 8 Конвенції на перегляд кореспонденції заявника з особами, листи від яких підлягали перегляду за національним законодавством, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції у зв'язку з переглядом кореспонденції заявника з різними суб'єктами, листи від яких

підлягали перегляду за чинним на час подій національним законодавством;

3. *Постановляє*, що держава-відповідач дотрималася своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції;

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми:

(i) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(ii) 600 (шістсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути перераховані безпосередньо на банківський рахунок захисника заявника, пана Маркова;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВАСИЛЬЧУК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VASYLCHUK v. UKRAINE)

Заява № 24402/07

Стислий виклад рішення від 13 червня 2013 року

22 березня 2005 року Новомиргородським районним судом Кіровоградської області (далі – районний суд) було винесено постанову про дозвіл на проведення обшуку житла заявниці.

За твердженнями заявниці 24 березня 2005 року десять чоловіків у цивільному одязі, які представились працівниками міліції, прибули до неї з дозволом на обшук її житла, не пред'явивши посвідчень. Працівники міліції ображали її, один з них, забравши у неї палицю, без якої вона не могла ходити, у зв'язку з чим вона мала першу групу інвалідності, штовхнув її на землю, внаслідок чого вона пошкодила коліно. Під час обшуку було пошкоджено деякі меблі, речі були розкидані, було переглянута її кореспонденцію, після чого було вилучено деякі речі. У підтвердження своїх тверджень вона надала фотознімок.

Працівники міліції стверджували протилежне. Крім того, двоє з них

стверджували, що вона поводила себе агресивно та намагалася вдарити працівника міліції своєю палицею.

У невстановлену дату заявниця та її син звернулися до прокуратури Новомиргородського району (далі – районна прокуратура) зі скаргами на проведення обшуку житла заявниці та застосування до неї сили з боку працівників міліції, яка, в свою чергу, постановою від 7 квітня 2005 року відмовила у порушенні кримінальної справи щодо цього.

12 травня 2005 року заявниця оскаржила вказану постанову районної прокуратури, стверджуючи, що вона була винесена тільки на підставі показань працівників міліції. Прокуратура Кіровоградської області залишила вищезазначену постанову без змін.

12 січня 2006 року районним судом було скасовано постанову від 7 квітня 2005 року про відмову в порушенні кримінальної справи та направлено справу для подальшого розслідування до районної прокуратури.

Протягом 2006 – 2010 років районна прокуратура неодноразово виносила постанови про відмову в порушенні кримінальної справи за скаргами заявниці, які районний суд скасовував і направляв справу для подальшого розслідування до районної прокуратури.

1 лютого 2010 року районним судом було в черговий раз винесено постанову про скасування постанови про відмову в порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції у зв'язку з відсутністю складу злочину.

10 лютого 2010 року районна прокуратура знову відмовила в порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції у зв'язку з відсутністю складу злочину.

Заявниця не оскаржила цю постанову.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилася за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) – на нелюдське чи таке, що принижує гідність поводження з боку працівників міліції під час проведення обшуку, та за статтями 6 та 13 Конвенції на відсутність ефективного розслідування державними органами її скарг щодо цього. Також, заявниця скаржилася за статтями 6 та 13 Конвенції на незаконність проведення обшуку її житла, зокрема, на відсутність у осіб, що проводили обшук, відповідних повноважень, та на непроведення державними органами ефективного розслідування її скарг щодо цього. Крім того, заявниця скаржилася за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на пошкодження її майна та вилучення деяких речей під час проведення обшуку.

З огляду на відсутність доказів, які могли б підтвердити твердження заявниці щодо поводження з боку працівників міліції під час обшуку, Європейським судом було встановлено відсутність порушення статті 3 Конвенції в її матеріальному аспекті.

У зв'язку з тим, що після п'яти років розслідування скарг заявниці та неодноразового поновлення розслідування справи багато питань залишилися

не вирішеними, суперечливі версії подій не були узгоджені, а також з огляду на винесення двох постанов про відмову у порушенні кримінальної справи лише на підставі показань працівників міліції та одного свідка, що свідчить про непроведення аналізу та незібрання подальших доказів протягом всього цього часу, Європейським судом було встановлено порушення статті 3 Конвенції в її процесуальному аспекті у зв'язку з неефективністю розслідування скарг заявниці.

Європейський суд вирішив, що скарги заявниці за статтями 6 та 13 Конвенції мають розглядатися виключно за статтею 8 Конвенції. Так, порушення статті 8 Конвенції Європейським судом було встановлено з огляду на спосіб, в який було проведено обшук житла заявниці, який був непропорційним меті, а також, у зв'язку з відсутністю ефективного розслідування скарг заявниці щодо цього.

Скаргу заявниці за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції щодо вилучення майна заявниці Європейським судом було визнано неприйнятною, з огляду на відсутність доказів щодо цього.

Скаргу заявниці за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції щодо пошкодження майна заявниці Європейським судом було визнано прийнятною, проте, враховуючи свої висновки за статтею 8 Конвенції, Європейський суд вважає, що немає необхідності розглядати питання чи було порушення статті 1 Першого протоколу.

РОЗГЛЯНУВШИ СПРАВУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД:

«1. *Приєднує до розгляду по суті* одноголосно заперечення Уряду щодо прийнятності скарги заявниці на жорстоке поводження з боку працівників міліції (на підставі невичерпання національних засобів юридичного захисту) та відхиляє його після розгляду по суті.

2. *Оголошує* одноголосно скаргу за статтею 1 Першого протоколу щодо вилучення майна під час обшуку житла заявниці неприйнятною, а решту скарг у заяві – прийнятними.

3. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що не було порушення статті 3 Конвенції в її матеріальному аспекті.

4. *Постановляє* одноголосно, що було порушення статті 3 Конвенції в її процесуальному аспекті.

5. *Постановляє* одноголосно, що було порушення статті 8 Конвенції.

6. *Постановляє* одноголосно, що немає необхідності окремо розглядати скаргу на порушення статті 1 Першого протоколу щодо стверджуваної шкоди, завданої майну заявниці.

7. *Постановляє* п'ятьма голосами проти двох, що:

(а) упродовж трьох місяців від дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявниці 5 000 (п'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-

відповідача за курсом на день здійснення платежу, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

8. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції. Палата *вирішила*, що рішення буде ухвалено письмово».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВІНТМАН ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VINTMAN v. UKRAINE)

Заява № 28403/05

Стислий виклад рішення від 23 жовтня 2014 року

6 грудня 2001 року заявника було етаповано для відбування покарання, призначеного йому Запорізьким обласним судом, до Вінницької установи виконання покарань № 1, в якій було обладнано секцію для тримання засуджених до довічного позбавлення волі. Зазначена установа розташована приблизно за 700 км від м. Запоріжжя, в якому проживав заявник до засудження і де проживала його мати. 10 грудня 2009 року після перегляду вироку заявника його було переведено до Сокальської виправної колонії № 47, розташованої у Львівській області приблизно за 1000 км від м. Запоріжжя.

Заявник та його літня матір, пані Капітон, яка діяла від його імені як представник його інтересів за дорученням, неодноразово зверталися до Державного департаменту України з питань виконання покарань (далі – ДДУПВП) з клопотаннями про переведення заявника до установи виконання покарань, розташованої ближче до його місця проживання, щоб їй було легше його відвідувати. ДДУПВП постійно залишав без задоволення ці клопотання, обґрунтовуючи це тим, що засуджені мають відбувати увесь строк покарання в одній установі, тим що у будь-якому разі в установах виконання покарань, розташованих ближче до місця проживання заявника, немає вільних місць, та тим, що особи, засуджені за вчинення вбивства з обтяжуючими обставинами, мають відбувати покарання за межами області, в якій було вчинено злочин.

Крім того, під час відбування заявником покарання він та його мати неодноразово скаржилися до органів прокуратури і ДДУПВП на вилучення та систематичний перегляд адміністрацією колонії його кореспонденції. У відповідь органи влади зазначали, що кореспонденція заявника підлягає перегляду відповідно до чинного законодавства, а його листи вилучались лише

тричі у зв'язку з тим, що їх зміст не відповідав вимогам Інструкції з організації перегляду кореспонденції осіб, які тримаються в установах кримінально-виконавчої системи.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на незаконність та необґрунтованість відмов ДДУПВП перевести його до колонії, розташованої ближче до місця його проживання; за статтею 13 у поєднанні зі статтею 8 Конвенції на відсутність ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з вищезазначеною скаргою; за статтею 8 Конвенції на перегляд та вилучення його листів адміністрацією Вінницької установи виконання покарань № 1; за статтею 3 Конвенції на ненадання йому медичної допомоги у зв'язку із вродженими вад.

Розглянувши скарги заявника за статтею 8 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що відмова органів влади перевести заявника до колонії, розташованої ближче до місця його проживання, унеможливила його побачення з матір'ю, яка з огляду на похилий вік та слабке здоров'я була фізично нездатна відвідувати його у Вінниці, а тим паче – у м. Сокаль. Загалом Європейський суд зазначив, що особисте становище заявника та його зацікавленість у підтриманні родинних зв'язків ніколи не аналізувались органами державної влади і відповідних та достатніх причин для втручання у права заявника за статтею 8 Конвенції ніколи не наводилось. Відповідно, було порушення цієї статті.

Розглянувши скарги заявника за статтею 13 у поєднанні зі статтею 8 Конвенції, Європейський суд встановив відповідне порушення у зв'язку з тим, що скарги заявника до ДДУПВП були безуспішними, а нечіткість національного законодавства та судової практики щодо підсудності адміністративним судам рішень пенітенціарних органів про переведення засуджених з однієї колонії до іншої свідчить про неефективність і цього засобу.

Щодо скарг заявника за статтею 8 Конвенції на перегляд та вилучення його листів адміністрацією Вінницької установи виконання покарань № 1 Європейський суд дійшов висновку, що чинне національне законодавство не надавало належного рівня захисту від свавільного втручання у право засудженого на повагу до його кореспонденції. Так, Європейський суд вказав, що застосовані положення національного законодавства не проводили жодних розмежувань між різними категоріями осіб, з якими могли листуватися засуджені та не визначали, чи мають засуджені право бути повідомленими про будь-які зміни у змісті їх вихідної кореспонденції, а також не передбачали обов'язку органів влади зазначати підстави перегляду кореспонденції засуджених.

Крім того, оскільки перегляд був автоматичним, органи влади не були зобов'язані зазначати підстави перегляду кореспонденції, а також закон не визначав, чи мав засуджений право бути повідомленим про будь-які зміни у змісті його вихідної кореспонденції.

Водночас, розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції на

ненадання йому належної медичної допомоги, Європейський суд дійшов висновку, що ця частина заяви має бути відхилена відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції як явно необґрунтована.

Заявник також подавав інші скарги за статтями 3, 5, 6, та 7 Конвенції, розглянувши які Європейський суд відхилив їх відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції як явно необґрунтовані.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* долучити заперечення Уряду щодо вичерпання національних засобів юридичного захисту у зв'язку зі скаргою заявника за статтею 8 Конвенції щодо відсутності у нього можливості домогтися переведення до колонії, розташованої ближче до місця його проживання, до суті його скарги за статтею 13 Конвенції та відхиляє це заперечення після розгляду зазначеної скарги по суті;

2. *Оголошує* прийнятними скарги за статтями 8 і 13 Конвенції щодо відсутності у заявника можливості домогтися переведення до колонії, розташованої ближче до місця його проживання, а також його скаргу за статтею 8 Конвенції щодо перегляду у колонії його кореспонденції, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з відсутністю у заявника можливості домогтися переведення до колонії, розташованої ближче до місця його проживання;

4. *Постановляє*, що було порушення статті 13 у поєднанні зі статтею 8 Конвенції у зв'язку з вищезазначеним питанням;

5. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з переглядом кореспонденції заявника у Вінницькій установі виконання покарань № 1;

6. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові нижченаведені суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 12 000 (дванадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(ii) 2 556 (дві тисячі п'ятсот п'ятдесят шість) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

СПРАВА «ГАРНАГА ПРОТИ УКРАЇНИ»

CASE OF GARNAGA v. UKRAINE

Заява № 20390/07

Стислий виклад рішення від 16 травня 2013 року

24 березня 2004 заявниця звернулася до Відділу реєстрації актів цивільного стану Білоцерківського міського управління юстиції (далі – «Відділ реєстрації») з вимогою змінити її по батькові з «Володимирівна» на «Юрійівна» з метою підкреслити більш тісний родинний зв'язок з вітчимою та неповнорідним братом, а не з біологічним батьком. Проте, Відділ реєстрації відмовив у задоволенні вимоги заявниці, посилаючись на Правила державної реєстрації актів громадянського стану, затверджені Міністерством юстиції, які передбачають, що по батькові фізичної особи може бути змінено тільки у разі зміни імені її батька.

23 квітня 2004 заявниця оскаржила цю відмову до Білоцерківського міськрайонного суду Київської області. 10 червня 2004 зазначений суд встановив, що відділ реєстрації діяв відповідно до закону, зокрема, відповідно до статті 149 Сімейного кодексу України 2002 року, і у зв'язку з цим залишив скаргу заявниці без задоволення.

3 грудня 2004 апеляційний суд Київської області залишив рішення суду першої інстанції без змін, вважаючи, що його висновки ґрунтувались на чинному на той час законодавстві.

31 жовтня 2006 року Вищий адміністративний суд України відхилив касаційну скаргу, подану заявницею.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за статтею 8 Конвенції про захист прав і основоположних свобод на те, що органи влади втручаються в її особисте життя, відмовляючись змінити її по батькові.

Розглянувши справу, Європейський суд зазначив, що регулювання питання зміни по батькові фізичних осіб в Україні має недоліки та містить обмеження, які не відповідають закріпленій законодавством свободі зміни імені, невід'ємною частиною якого є по батькові. Більш того, національні органи, відмовляючи у задоволенні відповідної заяви заявниці, не навели достатніх підстав для цієї відмови. Відповідно, Європейський суд встановив, що було порушення статті 8 Конвенції.

РОЗГЛЯНУВШИ СПРАВУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД:

- «1. *Оголошує* одноголосно заяву прийнятною.
2. *Постановляє* одноголосно, що було порушення статті 8 Конвенції.
3. *Постановляє* чотирма голосами проти трьох, що констатація порушення сама по собі становить достатню справедливу сатисфакцію за будь-яку моральну шкоду, якої зазнала заявниця.

4. *Постановляє* одноголосно, що:

(a) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявниці 222 (двісті двадцять два) євро компенсації судових та інших витрат разом з будь-яким податком, що може нараховуватись; ця сума має бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

5. *Відхиляє* решту вимог заявниці стосовно справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЗАІЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ № 2»
(CASE OF ZAICHENKO v. UKRAINE № 2)
Заява № 45797/09

Стислий виклад рішення від 26 лютого 2015 року

У різні періоди заявник ініціював у національних судах численні провадження. У липні 2009 року Дніпропетровський окружний адміністративний суд отримав від заявника кілька листів, в яких містилися надзвичайно образливі зауваження на адресу суддів.

23 липня 2009 року секретар суду склав протокол про адміністративне правопорушення у вигляді неповаги до суду. Того ж дня Красногвардійський районний суд м. Дніпропетровська призначив стаціонарну судово-психіатричну експертизу заявника для встановлення його осудності, після чого заявника було доправлено до психіатричної лікарні.

Наступного дня заявника було виписано у зв'язку з неможливістю провести експертизу з огляду на відсутність в матеріалах справи необхідних відомостей про нього.

Через кілька днів голова Красногвардійського суду надав міліції вказівки зібрати відомості про заявника, необхідні для встановлення стану його психічного здоров'я, зокрема зібрати усі документи, пов'язані з психіатричним лікуванням або медикаментозною терапією заявника, а також характеристики на нього від його родичів, сусідів та колег.

14 вересня 2009 року за вказівкою суду працівники міліції знову доправили заявника до психіатричної лікарні, а 8 жовтня 2009 року комісією експертів було складено акт стосовно неможливості встановити діагноз та надати експертний висновок щодо стану його психічного здоров'я. Того ж

дня заявника було виписано з лікарні без експертного висновку.

У подальшому Красногвардійський суд двічі повторно призначав проведення судово-психіатричної експертизи заявника, але таку експертизу не було проведено у зв'язку з відсутністю усіх необхідних відомостей та у зв'язку з неявкою заявника.

9 серпня 2010 року Красногвардійський суд закриття справу про адміністративне правопорушення щодо заявника у зв'язку із закінченням строку давності притягнення до адміністративної відповідальності.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з примусовим триманням заявника у психіатричній лікарні з 23 до 24 липня та з 14 вересня до 8 жовтня 2009 року; за статтею 5 Конвенції у зв'язку з повторною судово-психіатричною експертизою заявника, призначеною 19 листопада 2009 року; та за статтею 8 Конвенції у зв'язку зі збиранням органами внутрішніх справ відомостей про заявника без його згоди.

Розглянувши скарги заявника стосовно примусового поміщення його до психіатричного закладу та тримання там, Європейський суд зазначив, що єдиною підставою для цього були сумніви судді щодо стану психічного здоров'я заявника. Більше того, суддя призначив стаціонарну психіатричну експертизу, що означало поміщення заявника до психіатричної лікарні на строк до 30 діб без отримання попереднього медичного висновку та за відсутності у матеріалах справи будь-яких медичних або інших документів, які б обумовлювали таке рішення. За цих обставин попередня психіатрична експертиза, проведена принаймні на основі його листів, які викликали занепокоєння судді з приводу стану психічного здоров'я заявника, – була не тільки можливою, а й необхідною. Окремо Європейський суд звернув увагу на прогалину у законодавстві, яке фактично не передбачає конкретних гарантій під час проведення судово-психіатричних експертиз в адміністративному провадженні. На підставі вищезазначеного Європейський суд дійшов висновку, що тримання заявника в психіатричній лікарні протягом вказаних періодів не відповідало вимогам підпункту «е» пункту 1 статті 5 Конвенції, а тому було порушення цього положення.

Водночас Європейський суд встановив відсутність порушення вказаного положення у зв'язку з постановою суду від 19 листопада 2009 року, якою призначалась повторна судово-психіатрична експертиза, оскільки цю постанову не було виконано, а тому заявник не може вважатися потерпілим від стверджуваного порушення статті 5 Конвенції. Відповідну скаргу було відхилено відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

У відповідь на скаргу заявника стосовно збирання органами внутрішніх справ відомостей про нього без його згоди Європейський суд вказав, що на час подій відповідні положення Закону України «Про інформацію» залишались незмінними з моменту набрання ними чинності у 1992 році.

Враховуючи критику Конституційним Судом України цього закону з огляду на недостатнє законодавче регулювання питань збирання, зберігання, використання та розповсюдження інформації про осіб, зокрема про стан їхнього психічного здоров'я, а також відсутності будь-якого механізму захисту прав осіб від незаконного втручання психіатричних установ у їхнє приватне життя, а також враховуючи недостатнє законодавче регулювання порядку проведення психіатричних експертиз в адміністративних провадженнях, Європейський суд дійшов висновку, що оскаржуване втручання у право заявника на приватне життя було незаконним, і встановив порушення вказаного положення.

Заявник також подавав інші скарги за статтями 6, 7, 8, 9, 10, 12, статтею 1 Першого протоколу. Розглянувши їх, Європейський суд дійшов висновку, що вони не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* долучити заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту у зв'язку зі скаргою заявника за статтею 8 Конвенції стосовно збирання органами внутрішніх справ відомостей про нього до суті цієї скарги та відхиляє його після розгляду її по суті;

2. *Оголошує* прийнятними скаргу стосовно примусових госпіталізації і тримання заявника у психіатричній лікарні, а також його скаргу стосовно збирання органами внутрішніх справ відомостей про нього, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові нижченаведені суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися:

(i) 5000 (п'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди; та

(ii) 120 (сто двадцять) євро компенсації судових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «МАМЧУР ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MAMCHUR v. UKRAINE)

Заява № 10383/09

Стислий виклад рішення від 16 липня 2015 року

У жовтні 2005 року дружина заявника у зв'язку із захворюванням на рак переїхала до квартири своєї матері, В.К., забравши із собою спільну із заявником дочку, А.М.

Після смерті дружини заявника 16 червня 2006 року В.К. разом з А.М. переїхали до с. Андріївка Чернігівської області, не повідомивши заявника про місцезнаходження його дочки.

22 грудня 2006 року Деснянська районна у м. Чернігів рада (далі – районна рада) у відповідь на заяву В.К. прийняла рішення призначити її опікуном А.М. на тій підставі, що «мати дитини померла та її батько, який є інвалідом II групи, не може займатись вихованням дитини за станом здоров'я». Лише 24 лютого 2007 року районна рада листом повідомила заявника про зазначене рішення.

Заявник неодноразово звертався до міліції, прокуратури, місцевих органів опіки та піклування та неурядових організацій з проханням допомогти йому повернути свою дитину. У відповідь заявникові було рекомендовано звернутися до суду з цього питання.

Заявник звернувся до Деснянського районного суду (далі – районний суд) із позовом про повернення його дочки, який було залишено без розгляду.

У вересні 2007 року заявник подав до районного суду новий позов щодо негайного повернення його дочки (*перше провадження у суді*), у задоволенні якого судом було відмовлено. Під час судового засідання 8 лютого 2008 року заявник подав до районного суду уточнений позов, у якому він оскаржував законність рішення про встановлення опіки та просив суд надати розпорядження районній раді вжити негайних заходів щодо повернення його дочки. Суддя, який розглядав цю справу, відмовився долучити уточнену позовну заяву до справи на підставі того, що вона була фактично новим позовом.

Заявник оскаржував рішення районного суду до апеляційного суду Чернігівської області (далі – апеляційний суд), який відхилив його апеляційну скаргу, та до Верховного Суду України (далі – ВСУ), який відмовив у відкритті провадження за касаційною скаргою заявника.

1 квітня 2008 року заявник звернувся до районного суду із окремою позовною заявою, вимагаючи скасування рішення про встановлення опіки (*друге провадження у суді*), у задоволенні якого судом було також

відмовлено. Заявник оскаржував це рішення до апеляційного суду, який відхилив його апеляційну скаргу, та до ВСУ, який відмовив у відкритті провадження за касаційною скаргою заявника.

Після завершення першого та другого судових проваджень заявник продовжував безуспішно звертатися до органів влади зі скаргами на відсутність доступу до його дитини. Врешті-решт органи влади відмовили йому у розгляді його звернень з цього питання у подальшому.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на втручання у його батьківські права, зокрема право на опікування дитиною та безперешкодне спілкування з нею, а також право на виховання дитини. Крім того, він скаржився за статтею 14 Конвенції, що під час здійснення права на повагу до сімейного життя його було піддано дискримінації через його стать та інвалідність. Заявник також скаржився на підставі пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 13 Конвенції, що суди, які розглядали його справу, були упередженими, не застосували відповідне законодавство, несправедливо обмежили його процесуальні права, а також що їх рішення були несправедливими, дискримінаційними та необґрунтованими.

Розглянувши скарги заявника на стверджуване перешкоджання його доступу до дитини та неможливість для нього взяти участь у її вихованні, Європейський суд встановив, що, по-перше, заявник намагався отримати доступ до своєї дочки після смерті дружини, що було підтверджено В.К.; по-друге, враховуючи те, що В.К. переїхала з його дочкою до іншого місця проживання та звернення заявника до різних органів влади щодо допомоги в отриманні доступу до його дочки були безуспішними, він очевидно мав перешкоди у спілкуванні з нею; по-третє, з огляду на відповіді органів влади та висновки судів питання про реальний доступ батька до дитини не було ретельно досліджено. У зв'язку із цим Європейський суд дійшов висновку, що національні органи влади очевидно були зобов'язані зробити спробу врегулювати питання доступу заявника до його дитини та допомогти йому домогтися реального здійснення його батьківських прав. Отже, було порушення статті 8 Конвенції з огляду на невжиття органами влади жодного суттєвого заходу для забезпечення заявникові доступу до його дитини та його можливості взяти участь у її вихованні.

Щодо скарг заявника на стверджувань невинуватого встановлення опіки над його дитиною Європейський суд визнав, що втручання у батьківські права заявника було здійснено на достатніх законних підставах та переслідувало законну мету захисту прав інших осіб, а саме А.М., для того, щоб її було виховано у безпечному, спокійному та стійкому середовищі. Проте Європейський суд не погодився з висновками національних органів влади, оскільки заявника не було залучено до процесу прийняття рішення, що призвело до встановлення опіки, його не було повідомлено про цей

процес та не було запрошено взяти у ньому участь. Європейський суд зазначив, що майже жодної уваги не було приділено інтересам заявника щодо опікування його дитиною, як і інтересам дитини щодо збереження тісних зв'язків з її батьком. Таким чином, оскільки втручання у здійснення заявником його батьківських прав було здійснено не на основі всебічної та професійної оцінки повної сімейної ситуації та тих факторів, що стосуються інтересів заявника, Європейський суд встановив порушення статті 8 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на те, що при здійсненні його сімейних прав до нього та В.К. національні органи влади ставилися та продовжують ставитися по-різному, Європейський суд дійшов висновку, що необхідність розглядати вказані скарги окремо відсутня.

Крім того, Європейський суд, враховуючи свої висновки стосовно порушення процесуального аспекту статті 8 Конвенції, вирішив не розглядати питання про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у цій справі.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Долучає* до суті заперечення Уряду щодо вичерпання національних засобів юридичного захисту та відхиляє його;

2. *Оголошує* скарги за статтею 8 Конвенції окремо, а також у поєднанні зі статтею 14 Конвенції на втручання у сімейне життя заявника, та його скарги на підставі пункту 1 статті 6 Конвенції на несправедливість проваджень у судах прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції з огляду на невжиття органами влади жодного суттєвого заходу для забезпечення заявникові доступу до його дитини та його можливості взяти участь у її вихованні;

4. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції з огляду на невиправдане встановлення опіки над дитиною заявника;

5. *Постановляє*, що необхідність розглядати скарги за статтею 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції відсутня;

6. *Постановляє*, що необхідність розглядати скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції відсутня;

7. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику нижченаведені суми, що мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 15 000 (п'ятнадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;

(ii) 4 000 (чотири тисячі) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися, що мають

бути сплачені на банківський рахунок адвоката заявника, пана А. Крістенка;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищенаведені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

8. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «М.С. ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF M.S. v. UKRAINE)

Заява № 2091/13

Стислий виклад рішення від 11 липня 2017 року

У вересні 2011 року дружина заявника разом з їхньою малолітньою донькою переїхала до свого дядька, не повідомивши заявника про місцезнаходження дитини. У зв'язку з цим заявник звернувся до Зарічного РВ УМВС України в Сумській області (далі – Зарічний райвідділ міліції) із заявою про встановлення місцезнаходження його доньки. 01 грудня 2011 року заявник знайшов її у дитсадку в селі, де проживала його дружина, та одразу перевіз дитину до своєї квартири.

Наступного дня було проведено судово-медичне обстеження доньки заявника, в результаті якого на її тілі були зафіксовані легкі тілесні ушкодження. Незважаючи на численні заяви заявника про порушення міліцією кримінальної справи щодо його дружини за фактами стверджуваного викрадення і завдання дитині тілесних ушкоджень, у порушенні кримінальної справи було відмовлено.

У березні 2012 року мати заявника знову звернулася до правоохоронних органів із заявами про порушення кримінальної справи у зв'язку із вчиненням колишньою дружиною заявника та її дядьком розпусних дій стосовно доньки заявника. Проте незважаючи на неодноразові вказівки прокуратури дослідча перевірка цих заяв проводилася поверхово і кожного разу міліція закривала провадження у справі у зв'язку з відсутністю складу злочину.

З набуттям новим Кримінальним процесуальним кодексом України від 2012 року чинності заявник, як представник своєї доньки, знову звернувся до органів міліції із заявою про вчинення вказаних розпусних дій стосовно його доньки. У зв'язку з цим було розпочато досудове розслідування. За результатами судово-психіатричної експертизи щодо доньки заявника було встановлено, що дитина не схильна до фантазування. У рамках цього

провадження їй було надано статус потерпілої і допитано. Під час допиту дитина пояснила, що у її присутності мати і дядько останньої ходили роздягненими і вчиняли дії сексуального характеру, а також, що дядько залучав до подібних дій і її саму. Незважаючи на свідчення дитини Сумським райвідділом міліції тричі закривалося провадження у справі, але прокуратура у порядку нагляду скасовувала відповідні постанови і повертала справу для проведення додаткового розслідування.

Станом на 2016 рік досудове розслідування у справі ще тривало.

Крім того, у червні 2012 року Зарічний районний суд м. Суми постановив рішення, яким, зокрема, визначив місце проживання дитини разом із матір'ю. Заявник оскаржив це рішення в апеляційному та касаційному порядку, однак його було залишено без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився, не посилаючись на конкретне положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що державні органи влади не провели ефективне розслідування стверджуваного вчинення розпусних дій щодо його малолітньої доньки. Також заявник скаржився за статтею 6 Конвенції, що національні суди визначили місце проживання його дитини неналежним чином. Європейський суд вирішив розглядати скарги заявника за статтею 8 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на непроведення державними органами ефективного розслідування стверджуваного вчинення розпусних дій щодо його малолітньої доньки, Європейський суд зазначив, що протягом семи місяців державні органи розглядали скаргу заявника лише в рамках дослідчої перевірки, що не відповідає принципу ефективного засобу юридичного захисту. Провадження було розпочато тільки через два роки після вчинення стверджуваного злочину щодо доньки заявника. Така затримка звела нанівець ефективність подальшого розслідування. Крім того, під час розслідування дитина повторила свої показання, які вона надавала ще у квітні 2012 року, тобто приблизно через півтора роки після стверджуваних подій. Європейський суд звернув увагу, що відповідно до Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства допит дитини у справах такого типу має проводитися без необґрунтованої затримки. Також Європейський суд вказав, що незважаючи на неодноразові вказівки слідчому негайно прискорити розслідування, воно триває вже більше трьох років. Враховуючи значні недоліки та неналежне розслідування справи Європейський суд дійшов висновку, що органи влади не виконали свого позитивного обов'язку провести ефективне розслідування у цій справі та забезпечити належний захист приватного життя дитини заявника, і констатував порушення статті 8 Конвенції у цьому зв'язку.

Європейський суд розглянув скаргу заявника щодо неналежного визначення національними судами місця проживання його доньки і, враховуючи тілесні ушкодження, зафіксовані на тілі дитини у грудні 2011

року, зазначив, що з огляду на матеріали справи твердження заявника про наявність ризику фізичного насильства щодо його доньки не були безпідставними. У зв'язку з цим національні суди мали досить ретельно розглянути та врахувати конкретні обставини цієї справи з метою найкращого забезпечення інтересів дитини під час вирішення питання про піддання її підвищеному ризику порушення особистої недоторканності і безпеки у разі проживання з матір'ю. Європейський суд дійшов висновку, що підстави, на які посилалися національні суди при визначенні місця проживання доньки заявника, не можна вважати «належними та достатніми» і констатував порушення статті 8 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1 *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з відсутністю ефективного розслідування стверджуваного вчинення розпусних дій щодо дитини заявника;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з визначенням місця проживання дитини заявника;

4. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 7 000 (сім тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись,

(ii) 27 (двадцять сім) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «М.Р. ТА Д.Р. ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF M.R. AND D.R. v. UKRAINE)

Заява № 63551/13

Стислий виклад рішення від 22 травня 2018 року

Рішенням районного суду м. Прага 10 першому заявнику та його колишній дружині було надано право поперемінного виховання їх сина, другого заявника. У 2009 році без згоди першого заявника вона виїхала до України з другим заявником, у зв'язку з цим перший заявник ініціював провадження в Україні проти колишньої дружини з метою повернення свого сина до Чеської Республіки за Гаазькою конвенцією про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей (далі – Гаазька конвенція).

02 липня 2010 року Івано-Франківський міський суд Івано-Франківської області визнав вивезення другого заявника та його утримання в Україні незаконними у розумінні статті 3 Гаазької конвенції та постановив повернути дитину до місця проживання першого заявника у Чеській Республіці. Це рішення було залишено без змін апеляційним судом. На дату ухвалення Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) рішення у справі «М.Р. та Д.Р. проти України» виконавче провадження тривало, рішення про повернення дитини виконане не було.

До Європейського суду заявники скаржилися за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на незабезпечення органами влади України повернення другого заявника до першого заявника, який проживає у Чеській Республіці.

Розглянувши цю скаргу Європейський суд вказав, що судове провадження, за результатами якого рішення у справі про повернення дитини набрало законної сили, тривало приблизно один рік та, що цей період значно перевищив шеститижневий строк, встановлений статтею 11 Гаазької конвенції. Європейський суд вказав, що така тривалість провадження не була об'єктивно обґрунтованою.

Європейський суд підкреслив, що виконання рішення про повернення дитини неодноразово зупинялося державним виконавцем, а постанови в подальшому скасовувались у зв'язку з необґрунтованістю. Ці недоліки вказують на відсутність узгодженого, комплексного та скоординованого підходу до виконавчого провадження, тривалість якого на момент судового перегляду останньої постанови про закінчення виконавчого провадження перевищила чотири роки, що не відповідає вимогам статті 8 Конвенції.

Європейський суд вказав, що згадані недоліки у діях національних органів влади були здебільшого наслідком відсутності належних законодавчих та адміністративних механізмів, які були недостатніми для

прискорення добровільного дотримання домовленостей із залученням фахівців служби у справах дітей та сім'ї.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції;
3. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити першому заявнику такі суми, що мають бути конвертовані в чеські крони за курсом на день здійснення платежу:

(i) 8 000 (вісім тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 1 526 (одна тисяча п'ятсот двадцять шість) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись першому заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «М.Т. ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF M.T. v. UKRAINE)
Заява № 950/17

Стислий виклад рішення від 19 березня 2019 року

У 2007 році тест ДНК підтвердив, що заявник був батьком дитини, з якою він надалі регулярно контактував та надавав фінансову допомогу. У 2015 році мати дитини вирішила переїхати разом із дитиною до Німеччини. Оскільки заявник був проти цього, вона заборонила йому спілкуватися з дитиною. У зв'язку з цим заявник одразу ініціював провадження у Дарницькому районному суді міста Києва (далі – районний суд), вимагаючи визнати його батьківство та внести відповідні зміни у свідоцтво про народження дитини. Районний суд ухвалив рішення на користь заявника, взявши до уваги його аргумент, що протягом тривалого періоду, коли мати дитини не перешкоджала йому у регулярному доступі до дитини, він не хотів завдавати клопоту сім'ї та травмувати дитину.

Апеляційний суд міста Києва скасував рішення районного суду, зазначивши, що до вимоги про визнання батьківства встановлено строк позовної давності в один рік, перебіг якого розпочався, коли заявник дізнався про своє батьківство у 2007 році за результатами тесту ДНК.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ з відхилив скаргу заявника без розгляду його аргументів щодо недотримання ним встановленого законодавством строку.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 8 та пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неможливість встановити своє батьківство щодо дитини, оскільки національні суди не розглянули його позов по суті.

Розглянувши скарги заявника, Європейський суд вказав, що незважаючи на те що заявник подав свій позов поза межами встановленого законодавством строку, суди відповідно до національного законодавства могли поновити строк за наявності вагомих причин. Беручи до уваги той факт, що національні суди не розглянули питання, чи було в найкращих інтересах дитини поновлення строку позовної давності та розгляду позову по суті, а також не провели аналіз для встановлення балансу між інтересами дитини та батька, Європейський суд констатував порушення статті 8 Конвенції.

Щодо стверджуваного порушення пункту 1 статті 6 Конвенції Європейський суд зазначив, що з огляду на висновки за статтею 8 Конвенції окремого питання щодо порушення цього положення не виникає.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції;
3. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 1 500 (одна тисяча п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «САТАНОВСЬКА ТА РОДЖЕРС ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SATANOVSKA AND RODGERS v. UKRAINE)

Заява № 12354/19

Стислий виклад рішення від 28 січня 2021 року

У 2011 році заявниця у шлюбі з громадянином Сполученого Королівства народила сина, а наступного року сім'я приїхала в Україну. Оскільки після перебування в Україні заявниця з сином не повернулися до Сполученого Королівства, її чоловік ініціював судове провадження, скаржачись на незаконне утримування його сина в Україні та вимагаючи повернення сина у Велику Британію.

У 2013 році Печерський районний суд міста Києва відмовив у задоволенні позову, вважаючи, що батько дитини надав згоду на утримування дитини в Україні, а повернення її до Сполученого Королівства поставило б дитину під загрозу заподіяння фізичної чи психічної шкоди. Батько дитини оскаржив це рішення до Апеляційного суду міста Києва, який встановивши, що жодний виняток, передбачений Конвенцією про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей (далі – Гаазька конвенція), не був обґрунтований переконливими доказами, зобов'язав повернути дитину до Сполученого Королівства. Заявниця подала касаційну скаргу.

Справа переглядалася двічі, і в результаті чоловіку заявниці було відмовлено у задоволенні позову про повернення дитини до Сполученого Королівства. Не погодившись з цим рішенням, батько дитини звернувся з касаційною скаргою, стверджуючи, що суди не вирішили справу в межах Гаазької конвенції, та наполягаючи на незаконному утримуванні його сина в Україні.

У 2018 році Верховний Суд скасував попередні рішення і постановив повернути дитину батькові у Сполучене Королівство, встановивши необґрунтованим, що батько не здійснював права піклування або погодився на утримування дитини в Україні.

У лютому 2019 року заявниця звернулася до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) з проханням про тимчасовий захід відповідно до Правила 39 Регламенту Суду щодо зупинення виконання постанови Верховного Суду. Європейський суд відмовив з огляду на передчасність такого заходу у зв'язку з відсутністю ризику повернення дитини у Сполучене Королівство за відсутності заяви від батька про примусове виконання відповідного рішення.

До Європейського суду заявниця скаржилася за статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на необґрунтовану постанову Верховного Суду щодо повернення її сина до

Сполученого Королівства.

Розглянувши скаргу заявниці, Європейський суд зазначив, що під час перегляду справи Верховний Суд, відхиливши висновки судів нижчих інстанцій, дійшов висновку про відсутність ризику заподіяння психічної шкоди дитині у разі її повернення до Сполученого Королівства. Європейський суд зауважив, що розгляд справи Верховним Судом був обмеженим, а обґрунтування було загальним і шаблонним. Крім того, були відсутні пояснення, чому висновки психологічного обстеження дитини та показання психолога не були взяті до уваги, так само як і важливі та доречні аргументи заявниці, враховуючи те, що розгляд справи ґрунтувався на тих самих матеріалах. З огляду на відсутність ефективного розгляду Верховним Судом справи Європейський суд дійшов висновку про непропорційне втручання у право заявниці та її сина на повагу до сімейного життя і констатував порушення статті 8 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

« 1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції;

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 1 200 (одна тисяча двісті) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 1 500 (одна тисяча п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявникам, в якості компенсації витрат на правову допомогу, понесених під час провадження у Суді, ця сума має бути сплачена на банківський рахунок пана О. Заруцького;

(iii) 30 (тридцять) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявникам, в якості компенсації поштових витрат, понесених під час провадження у Суді;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції».

СТАТТЯ 9 «СВОБОДА ДУМКИ, СОВІСТІ І РЕЛІГІЇ»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «МОРОЗ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF MOROZ v. UKRAINE)

Заява № 5187/07

Стислий виклад рішення від 02 березня 2017 року

01 червня 2005 року у зв'язку із вчиненням вбивства заявника затримали та допитали у присутності його адвоката. Клопотання заявника про забезпечення конфіденційної розмови із його адвокатом до першого допиту слідчим міліції було відхилено. У подальшому заявнику було пред'явлено обвинувачення у вчиненні умисного вбивства та незаконному поводженні із вогнепальною зброєю.

У липні 2005 року заявника було поміщено до Київського слідчого ізолятора № 13 (далі – СІЗО). Під час тримання під вартою в СІЗО заявник подавав численні клопотання до органів прокуратури та суду про надання дозволу на побачення та листування з родичами, але безрезультатно. Крім того, заявник стверджував, що його клопотання до начальника СІЗО про надання дозволу на побачення зі священником залишалися без відповіді. Заявник також звертався до адміністрації СІЗО зі скаргами на вилучення у нього працівниками СІЗО релігійної літератури та елементів релігійного культу. Насамкінець, заявник звертався до Генеральної прокуратури України зі скаргою на порушення права сповідувати його релігію, але відповіді він так і не отримав.

У травні 2006 року Апеляційний суд міста Києва (далі – апеляційний суд) визнав заявника винним у вчиненні інкримінованих йому злочинів та призначив йому покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років. Вирок апеляційного суду базувався на показаннях свідків та, зокрема, на висновках судово-балістичної експертизи. Заявник оскаржив вирок апеляційного суду в касаційному порядку, однак Верховний Суд України залишив його без змін.

01 липня 2007 року заявника було переведено до виправної колонії № 72 для відбуття покарання.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання його під вартою та ненадання йому належної медичної допомоги в СІЗО; за статтею 6 Конвенції, що його право на захист на початковій стадії досудового розслідування було порушено; за статтею 8 Конвенції, що йому не дозволялося бачитися та листуватися з родичами. Заявник також

скаржився за статтею 9 Конвенції, що під час тримання під вартою в СІЗО йому не дозволяли сповідатися священнику та відвідувати церкву на території СІЗО, а співробітниками СІЗО було вилучено його релігійну літературу та інші предмети релігійного культу. Крім того, заявник скаржився за іншими статтями Конвенції, однак Європейський суд вирішив не розглядати ці скарги окремо.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції, Європейський суд визнав їх неприйнятними та відхилив у зв'язку з необґрунтованістю.

Європейський суд констатував відсутність порушення статті 6 Конвенції з огляду на те, що заявник не довів, що за обставин цієї справи відмова у наданні дозволу на конфіденційну розмову заявника з його адвокатом до першого допиту спричинила непоправне порушення справедливості судового розгляду в цілому.

Порушення статті 8 Конвенції Європейський суд констатував у зв'язку з тим, що національне законодавство, чинне на час подій, не містило визначеної процедури надання або відмови у наданні дозволу на побачення та листування особам, які тримаються під вартою.

Розглянувши скарги заявника за статтею 9 Конвенції Європейський суд відхилив як необґрунтовану скаргу на відмову державних органів у наданні дозволу на сповідь священнику. Європейський суд також зазначив, що вже встановлював у справах проти України, що ситуація, коли ув'язненій особі не дозволяється брати участь у богослужіннях, становить втручання у реалізацію нею свободи виявлення релігійних поглядів або віри. Європейський суд констатував порушення статті 9 Конвенції у цій частині заяви у зв'язку з обмеженням права заявника користуватися релігійною літературою та предметами релігійного культу, що не було виправданим та «встановленим законом».

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скаргу за пунктом 1 і підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо стверджуваного порушення права заявника на захист; скарги за статтею 8 Конвенції щодо обмежень на побачення та листування з родичами під час тримання під вартою в ході досудового розслідування; скарги за статтею 9 Конвенції щодо вилучення релігійної літератури та предметів релігійного культу, а також відмови у наданні дозволу на відвідування церкви на території установи попереднього ув'язнення, а решту скарг, про які було повідомлено, – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що не було порушення пункту 1 і підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції;

4. *Постановляє*, що було порушення статті 9 Конвенції;

5. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати інші скарги на предмет їх прийнятності та щодо суті;

6. *Постановляє, що*

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 4 000 (чотири тисячі) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «РЕЛІГІЙНА ГРОМАДА СВІДКІВ ЄГОВИ
ТЕРНІВСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КРИВИЙ РІГ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF RELIGIOUS COMMUNITY OF JEHOVAH'S WITNESSES
OF KRYVYI RIH'S TERNIVSKY DISTRICT v. UKRAINE)**

Заява № 21477/10

Стислий виклад рішення від 03 вересня 2019 року

Громада-заявниця придбала житловий будинок на земельній ділянці з метою будівництва на цій території культової споруди «Зала Царства» та подала до міської ради документи для подальшого укладання договору оренди земельної ділянки. Управління містобудування та архітектури поінформувало громаду-заявницю про те, що власники будинків-сусідів заперечували проти будівництва культової споруди, у зв'язку з чим рішення міської ради щодо затвердження проекту не було прийняте.

Громада-заявниця звернулась до суду з позовом про визнання незаконною бездіяльності міської ради. Суд першої інстанції задовольнив позов. Рішення оскаржено не було. Повторно міська рада не розглядала зазначене питання.

Суд відмовив у задоволенні другого позову громади-заявниці щодо визнання за нею права на оренду земельної ділянки і зобов'язання міської ради укласти договір оренди. Суди вищих інстанцій залишили без змін рішення суддів попередніх інстанцій.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) громада-заявник скаржилась за статтею 9 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та статтею 1 Першого протоколу

до Конвенції у зв'язку з тим, що відмова міської ради надати дозвіл на будівництво культової споруди обмежила її право на свободу сповідувати свою релігію, а також за статтею 6 Конвенції та статтею 13 Конвенції на те, що рішення національних судів про відмову зобов'язати міську раду видати рішення про оренду земельної ділянки порушили право громади-заявниці на доступ до суду та право на ефективний засіб юридичного захисту.

Європейський суд з огляду на конкретні труднощі та юридичну невизначеність, з якими стикнулася громада-заявниця під час користування будинком як культовою спорудою, ненадання міською радою дозволу на будівництво нової культової споруди та бездіяльність в питанні укладання договору оренди, незважаючи на остаточне рішення національного суду, в якому було встановлено, що громада виконала всі вимоги національного законодавства для отримання такого дозволу та укладення договору оренди, констатувала порушення статті 9 Конвенції.

Також Європейський суд дійшов висновку, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції оскільки втручання органів державної влади у володіння майном громади-заявниці не було законним.

Європейський суд зазначив, що скарги за статтями 6 та 13 Конвенції не порушують окремого питання та стосуються скарг за статтею 9 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД

- «1. *Оголошує* одноголосно заяву прийнятною;
2. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що було порушено статтю 9 Конвенції;
3. *Постановляє* одноголосно, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. *Постановляє* одноголосно, що скарги за статтями 6 і 13 Конвенції не порушують окремого питання;
5. *Постановляє* одноголосно, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити громаді-заявниці такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 6 000 (шість тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись громаді-заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального

банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. *Відхиляє* одноголосно решту вимог громади-заявниці щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «МІГОРЯНУ ТА РЕЛІГІЙНА ГРОМАДА
СВІДКІВ ЄГОВИ МІСТА ІЗМАЇЛ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MIGORYANU AND RELIGIOUS COMMUNITY JEHOVAH'S
WITNESSES OF THE CITY OF IZMAIL v. UKRAINE)

Заява № 36046/15

Стислий виклад рішення від 12 листопада 2020 року

У квітні 2012 року священнослужитель (далі – перший заявник) разом з Релігійною громадою Свідків Єгови міста Ізмаїл (далі – громада заявниці), провели в приміщенні колишнього магазину, яке община орендувала у селі, релігійний обряд під назвою «Спомин Господньої вечері». Згідно з твердженням заявників, після початку служби до місяця її проведення прибуло близько двадцяти осіб на чолі з священником місцевої Православної церкви, які агресивно поводитися та, погрожуючи членам громади-заявниці насильством, наказали їм покинути село. У той же день перший заявник звернувся до міліції із заявою про інцидент.

Працівники Ізмаїльського відділу міліції (далі – міліція) відмовили у порушенні кримінальної справи у зв'язку з відсутністю в діях осіб складу злочину, однак склали постанову в якій пред'явили обвинувачення одному із нападників у вчиненні дрібного хуліганства.

Ізмаїльська міжрайонна прокуратура, за заявою заявників, скасувала постанову про відмову у порушенні кримінальної справи, та дала вказівку міліції провести нове розслідування, встановити винних осіб, а також оцінити дії священника місцевої Православної церкви та інших осіб у контексті статті 180 Кримінального кодексу України (далі – КК України) щодо незаконного перешкоджання здійсненню релігійного обряду.

В подальшому, міліція неодноразово виносила постанови про відмову у порушенні кримінальної справи у зв'язку із відсутністю у діях осіб складу злочину, передбаченого статтею 180 КК України, у зв'язку з не встановленням винних осіб, або у зв'язку із відсутністю складу злочину хуліганства. Всі ці постанови були скасовані прокуратурою.

У травні 2015 року слідчий міліції знову закрит провадження, однак згідно з твердженнями заявників, їм не було повідомлено про зазначену постанову.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), взяту окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, що органи державної влади не провели ефективного розслідування нападу на першого заявника та інших членів громади-заявниці, зокрема не вжили всіх розумних заходів для встановлення, чи відіграло релігійне упередження роль у відповідних подіях. Заявники також скаржилися за статтею 9 Конвенції, взятою окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, що органи державної влади ефективно не відреагували на зрив зібрання громади-заявниці.

Розглянувши скаргу заявників за статтею 3 Конвенції, взяту окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що громада-заявниця, як юридична особа не може вважатися потерпілою від порушення статті 3 Конвенції. Стосовно частини скарги першого заявника, Європейський суд зазначив, що заподіяний заявнику один удар не призвів до жодного тілесного ушкодження і не був нанесений представником держави, і хоча у результаті нападу вдалося зірвати здійснення релігійного обряду заявників, такий напад на першого заявника не був достатньо серйозним для застосування статті 3 Конвенції. Європейський суд дійшов висновку, що ці скарги заявників є несумісними з положеннями Конвенції за критерієм *ratione materiae* у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції та мають бути відхилені.

Щодо скарги заявників на те, що органи державної влади належним чином не відреагували на зрив зібрання громади-заявниці Європейський суд зазначив, що держава окрім того, що впроваджує в законодавство положення, які забезпечують захист не лише релігій меншості, але й релігій більшості, повинна і вживати всіх достатніх заходів для забезпечення дотримання їх на практиці.

Європейський суд, посилаючись на рішення у справах «Швидка проти України» та «Бурля та інші проти України» зазначив, що вже критикував органи влади України за кваліфікацію насильства, яке відбувається в контексті міжетнічної напруженості, як «хуліганства», адже кваліфікація злочину як «хуліганства» зробила другорядним ключовий аспект міжконфесійної ворожнечі, який став підґрунтям для даного інциденту. Крім того, значна затримка в розслідуванні інциденту у зв'язку із тривалою його кваліфікацією перешкоджала правоохоронним органам належним чином врахувати контекст міжрелігійної напруженості та ворожнечі. З огляду на це, Європейський суд дійшов висновку, що органи влади держави-відповідача не дотрималися свого позитивного зобов'язання забезпечити взаємну терпимість між супротивними релігійними групами та констатував порушення статті 9 Конвенції.

Беручи до уваги вказані висновки щодо скарги заявників, Європейський суд дійшов висновку, що скарги за статтею 9 Конвенції у поєднанні зі

статтею 14 Конвенції, не порушують жодного питання, яке вимагало б окремого розгляду.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД

«1. *Оголошує* прийнятними скарги за статтею 9 Конвенцією, взятою окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, а решту скаргу у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 9 Конвенції;

3. *Постановляє*, що за статтею 9 Конвенції у поєднанні зі статтею 14 Конвенції не порушується жодне питання, яке вимагало б окремого розгляду;

4. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам 2 250 (дві тисячі двісті п'ятдесят) євро кожному та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції».

СТАТТЯ 10 «СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «ГОРЯЙНОВА ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF GORYAYNOVA v. UKRAINE)

Заява № 41752/09

Стислий виклад рішення від 08 жовтня 2020 року

15 березня 2007 року заявниця, яка працювала старшим прокурором в прокуратурі Одеської області, опублікувала відкритий лист до Генерального прокурора України на сайті новин у мережі «Інтернет», у якому висловила стурбованість щодо корупції у керівництві місцевої прокуратури. Зокрема, вона вказала про стверджуваний тиск на прокурорів діяти незаконно для отримання прибутку або звільнитися, у разі незгоди. Заявницю звільнили з посади 03 квітня 2007 року у зв'язку з тим, що її твердження у листі були «голослівні, некоректні і образливі», а вона розповсюдила конфіденційну та службову інформацію, яка стосується органів прокуратури, що становило проступок, який порочить її як працівника прокуратури.

Заявниця оскаржила це рішення до національних судів, вказавши, що неодноразово намагалася повідомити Генеральну прокуратуру України про свою стурбованість, проте відповіді так і не отримала. З огляду на це вона вирішила звернутися до засобів масової інформації. Національні суди, розглянувши її скаргу, дійшли висновку, що звільнення заявниці було законним, оскільки вона вчинила проступок, яким опорочила себе як прокурора та підірвала авторитет прокуратури.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за статтею 10 Конвенції, що її звільнення з посади прокурора у зв'язку з публікацією в мережі «Інтернет» відкритого листа до Генерального прокурора України, становило порушення її права на свободу вираження поглядів.

Розглянувши скаргу заявниці Європейський суд вказав, що її звільнення було «встановлено законом» і переслідувало законну мету у розумінні пункту 2 статті 10 Конвенції.

Водночас Європейський суд зазначив, що під час ухвалення рішення про застосування до заявниці такого суворого стягнення, як звільнення, національні суди мали взяти до уваги та здійснити всеохоплюючий аналіз таких ключових елементів справи, як характер і достовірність тверджень заявниці, її мотиви для оприлюднення оскаржуваної публікації та можливість ефективно висловлювати свою думку перед своїм безпосереднім керівництвом, а також визначити будь-яку шкоду, заподіяну прокуратурі внаслідок публікації. Однак, національні суди не розглянули більшість з цих

питань, якщо взагалі якісь з них.

З огляду на зазначене Європейський суд дійшов висновку, що національні органи влади не навели «відповідних і достатніх» доводів для обґрунтування звільнення заявниці, отже, втручання у її право на свободу вираження поглядів не супроводжувалося належними процесуальними гарантіями та не було пропорційне переслідуваній законній меті і констатував порушення статті 10 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД

« 1. Оголошує заяву прийнятною;

2. Постановляє, що було порушено статтю 10 Конвенції;

3. Постановляє, що:

(h) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 261,63 (двісті шістдесят одне євро та шістдесят три центи) та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат;

(i) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «РЕДАКЦІЯ ГАЗЕТИ «ГРИВНА» ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF EDITORIAL BOARD OF GRIVNA NEWSPAPER v. UKRAINE)

Заяви № 41214/08 та № 49440/08

Стислий виклад рішення від 16 квітня 2019 року

У 2006 році редакція регіональної газети «Гривна» (далі – підприємство-заявник) опублікувала дві критичні статті, які містили негативні твердження про суддю І., голову Апеляційного суду Херсонської області (далі – І.).

Обидві статті стосувалися питання обрання І. суддею безстроково, яке Верховна Рада України відклала у зв'язку з обвинуваченням його у корупції.

Перша стаття висвітлювала парламентські дебати щодо звинувачень І. у посадовому злочині. У другій статті повідомлялось про позов за наклеп, який І. подав у зв'язку з першою статтею, та висувалось припущення, що І. був причетним до нападу на С.

І. ініціював провадження у національних судах окремо щодо першої та другої статті. Національні суди встановили, що статті були швидше образливими та такими, що завдали шкоди репутації І., аніж інформативними.

У провадженні щодо першої статті національні суди поставили під сумнів твердження підприємства-заявника, що родич І. у Верховному Суді України допоміг йому «почуватися впевненіше», що фотографія, яка була зроблена без згоди І., зображала його у «певному вигляді», а також цитати щодо кола зв'язків І. з впливовими особами. Національні суди також дійшли висновку, що твердження у другій статті про напад на С. не ґрунтувались на «переконливих фактах».

За результатами апеляційного та касаційного перегляду рішення судів першої інстанції були залишені без змін, а підприємство-заявник було зобов'язано сплатити 148 євро судового збору у провадженні щодо першої статті та 7450 євро відшкодування шкоди у провадженні щодо другої статті.

Під час провадження щодо першої статті Верховний Суд України передав справу на розгляд до суду іншої області у зв'язку з клопотанням підприємства-заявника, у якому були висловлені сумніви щодо безсторонності судді, у провадженні якого перебувала справа щодо першої статті. Проте клопотання було задоволено запізно, оскільки суддя, про якого йшла мова, вже ухвалив рішення.

Наприкінці 2006 року Верховна Рада України обрала І. суддею безстроково.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) підприємство-заявник скаржилося за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що суддя, у провадженні якого перебувала справа щодо першої статті, не був безстороннім, а цей суд не був «судом, встановленим законом». Воно також стверджував про порушення статті 10 Конвенції у зв'язку з тим, що рішення національних судів щодо двох опублікованих ним статей порушили його право на свободу вираження поглядів.

Розглянувши скарги підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції, Європейський суд констатував порушення у зв'язку з відсутністю об'єктивної безсторонності судді, у провадженні якого перебувала справа щодо першої статті. Решту скарг підприємства-заявника за цим положенням Конвенції Європейський суд відхилив у зв'язку з необґрунтованістю, оскільки ніщо не вказувало на свавільність або явну необґрунтованість тлумачень національними судами положень національного законодавства.

Щодо скарг підприємства-заявника за статтею 10 Конвенції

Європейський суд наголосив на низці критеріїв, сформованих у його практиці, за допомогою яких урівноважуються права на свободу вираження поглядів та на захист приватного життя. Європейський суд розглянув підходи національних судів до прийняття рішень щодо обох статей підприємства-заявника у світлі цих критеріїв та дійшов висновку про порушення статті 10 Конвенції щодо низки тверджень у першій та другій статті підприємства-заявника. Щодо решти тверджень в обох статтях Європейський суд констатував відсутність порушення згаданого положення Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* неприйнятною скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції, що суд першої інстанції у провадженні щодо статті А не був «судом, встановленим законом», а решту скарг у заяві – прийнятними;

3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з відсутністю об'єктивної безсторонності судді, у провадженні якого перебувала справа щодо статті А;

4. *Постановляє*, що було порушено статтю 10 Конвенції у зв'язку з рішеннями національних судів щодо тверджень А1, А2, А5 – А8, фотографії І. з цитатою з Біблії та тверджень В4 і В5;

5. *Постановляє*, що не було порушено статтю 10 Конвенції у зв'язку з рішеннями національних судів щодо решти оскаржуваних елементів статей А та В;

6. *Постановляє, що:*

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити підприємству-заявнику 4 000 (чотири тисячі) євро та додаткового суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. *Відхиляє* решту вимог підприємства-заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ТОВ «АГЕНСТВО ТЕЛЕБАЧЕННЯ «НОВИНИ»
ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF AGENTSTVO TELEVIDENIYA NOVOSTI,
OOO v. UKRAINE)
Заява № 34155/08

Стислий виклад рішення від 16 січня 2020 року

У 2006 році телерадіокомпанія «Агентство телебачення «Новини» (далі – підприємство-заявник) показала у своїй програмі чотири сюжети, у яких повідомлялися факти про інцидент з працівником міліції Г.

Г., прямуючи на роботу, випав з тролейбуса та деякий час знаходився у комі. У першому сюжеті за словами очевидців Г. навмисно намагався вистрибнути з тролейбуса під час руху. У другому сюжеті за однією із версій Г. перебував у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння. Третій сюжет стосувався спростування правоохоронцями цієї версії, а у четвертому повідомлялось, що стан здоров'я «тролейбусного десантника» наразі є задовільним, однак причини інциденту залишаються невідомими.

Мати Г. ініціювала провадження у національному суді, вимагаючи спростувати недостовірну інформацію, поширену стосовно її сина, та відшкодувати завдану моральну шкоду. Національний суд задовольнив позов, зобов'язавши підприємство-заявника спростувати частину тверджень першого, другого та четвертого (далі – Спростування А), а також ще одну частину тверджень другого (далі – Спростування В) сюжетів та виплатити моральну шкоду у розмірі 5 000 грн. Щодо Спростування А національний суд зазначив, що журналісти підприємства-заявника не виконали свого обов'язку перевірити випущену в ефір інформацію. Щодо Спростування В національний суд вказав, що підприємство-заявник не спростувало свою заяву щодо сп'яніння Г., у зв'язку з чим у нього все ще обґрунтовано можна було цього вимагати.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) підприємство-заявник скаржилося, що рішення національних судів, якими його було зобов'язано спростувати відповідну інформацію та виплатити компенсацію, порушило його право на свободу вираження поглядів за статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

Розглянувши скарги підприємства-заявника, Європейський суд дійшов висновку, що національні суди правомірно вважали, що роблячи твердження, які стосуються Спростування А, підприємство-заявник не діяло відповідно до принципів відповідальної журналістики, оскільки не довело, що поширена ним інформація була фактично достовірною та

достатньо перевіреною.

Разом з тим Європейський суд зазначив, що причини, на які посилалися національні суди для обґрунтування втручання стосовно Спростування В, не були відповідними та достатніми. Європейський суд вказав, що згідно висновків національних судів підприємство-заявник помилково заявило, що Г. перебував у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, однак зауважив, що оскаржувані сюжети не містили такої заяви.

Європейський суд дійшов висновку, що незважаючи на відносно помірний характер накладеної на підприємство-заявника цивільно-правової санкції, не було продемонстровано, що втручання у право на свободу вираження поглядів підприємства-заявника було необхідним у демократичному суспільстві, та констатував порушення статті 10 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 10 Конвенції у зв'язку з рішеннями національних судів щодо Спростування В;

3. *Постановляє*, що встановлення порушення само собою є достатньою справедливою сатисфакцією будь-якої моральної шкоди, яку могло зазнати підприємство-заявник.;

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити підприємству-заявнику 1 500 (одна тисяча п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «МИХАЙЛОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MIKHAYLOVA v. UKRAINE)

Заява № 10644/08

Стислий виклад рішення від 06 березня 2018 року

01 червня 2007 року під час судового засідання у Новокаховському міському суді (далі – суд) заявниця заявила відвід головуючій судді. Заявниця, зокрема, звинуватила суддю у винесенні незаконних рішень і допущенні незаконних дій. На попередження судді бути виваженою у своїх висловлюваннях заявниця не реагувала. У зв'язку з цим суддя надала секретарю судового засідання вказівку скласти щодо заявниці протокол про вчинення адміністративного правопорушення у зв'язку з неповагою до суду.

Того ж дня іншим суддею заявницю було визнано винною у прояві неповаги до суду та накладено стягнення у вигляді адміністративного арешту на строк п'ять діб.

02 липня 2007 року перший заступник Голови Апеляційного суду Херсонської області, діючи за власною ініціативою, переглянув справу та залишив зазначену постанову без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на відсутність безсторонності судді, яка розглядала її справу; за пунктом 1 та підпунктом «b» пункту 3 статті 6 Конвенції, що вона не мала достатньо часу та можливостей для підготовки свого захисту; за пунктом 1 та підпунктом «c» і «d» пункту 3 статті 6 Конвенції, що вона не мала достатньо часу для з'ясування серйозності висунутих проти неї обвинувачень або прийняти рішення чи потребувала вона юридичної допомоги. Також заявниця скаржилась за статтею 10 Конвенції на порушення її права на свободу вираження поглядів та за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції, що її було позбавлено права на оскарження постанови у її кримінальній справі.

Європейський суд розглянувши скарги заявниці зазначив, що з огляду на суворість покарання адміністративне провадження, що здійснювалося щодо неї, має розглядатися як «кримінальне» для цілей Конвенції та протоколів до неї.

Розглянувши скаргу заявниці на відсутність безсторонності суду, Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції вказавши, що суд провів засідання, у якому була присутня лише заявниця. За таких умов суд фактично взяв на себе функцію пред'явлення та ніс тягар підтримки обвинувачення. Однак Європейський суд не переконаний, що були наявні достатні гарантії, здатні усунути обґрунтовані сумніви щодо негативного впливу такого процесу на безсторонність суду. Європейський

суд також звернув увагу, що заступник Голови Апеляційного суду залишив постанову про засудження заявниці та застосоване до неї стягнення без змін.

Констатувавши порушення пункту 1 та підпункту «b» пункту 3 статті 6 Конвенції Європейський суд вказав, що вже констатував порушення цих положень Конвенції в інших справах проти України, в яких, як і в цій справі, проміжок часу між складанням протоколу про адміністративне правопорушення та розглядом адміністративних справ заявників не перевищував кількох годин. Крім того, Європейський суд вказав що він не переконаний, що обставини, за яких проводився судовий розгляд справи заявниці, були такими, що надали їй змогу належним чином ознайомитися з обвинуваченням, адекватно оцінити його та докази проти неї, а також підготувати дієву стратегію захисту.

З огляду на це порушення Європейський суд дійшов висновку, що окремого питання за пунктом 1 та підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції у цій справі не виникає.

Розглянувши скаргу заявниці за статтею 10 Конвенції, Європейський суд вказав, що її твердження були висловлені у залі суду, де принцип справедливості закликає до вільного та навіть різкого обміну аргументами між сторонами. Європейський суд також визнав вирішальною суворість стягнення, застосованого до заявниці, у поєднанні зі встановленими недоліками процесу щодо неї. Враховуючи це Європейський суд дійшов висновку, що засудження заявниці становило втручання у її право на свободу вираження поглядів та що призначене їй покарання було непропорційно суворим.

Також Європейський суд дійшов висновку, що було порушення статті 2 Протоколу № 7 до Конвенції у зв'язку з відсутністю у заявниці права на перегляд постанови про притягнення до відповідальності.

Заявниця також скаржилася за статтею 7 Конвенції, що її висловлювання не могли вважатися такими, що становили неповагу до суду та що зазначене правопорушення не було достатньо чітко визначено у національному законодавстві. Європейський суд вирішив, що немає потреби у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті цієї скарги, оскільки розглянув основні юридичні питання.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги за пунктом 1 статті 6 щодо дотримання вимоги безсторонності (тією мірою, якою вона стосувалася відсутності сторони обвинувачення під час розгляду справи заявниці), підпунктами «b» та «с» пункту 3 статті 6, статтею 10 Конвенції та статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції, а решту скарг за статтею 6 – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що немає потреби розглядати прийнятність і суть скарги за статтею 7 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо

вимоги безсторонності;

4. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 та підпункту «b» пункту 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з ненаданням заявниці належного часу та можливостей для підготовки свого захисту;

5. *Постановляє*, що не виникає окремого питання за пунктом 1 та підпунктом «c» пункту 3 статті 6 Конвенції;

6. *Постановляє*, що було порушення статті 10 Конвенції;

7. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Протоколу № 7 до Конвенції;

8. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 3 000 (три тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 5 200 (п'ять тисяч двісті) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат, що мають бути сплачені безпосередньо на банківський рахунок представника заявниці;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

9. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШВИДКА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SHVYDKA v. UKRAINE)

Заява № 17888/12

Стислий виклад рішення від 30 жовтня 2014 року

24 серпня 2011 року заявниця, член опозиційної політичної партії «Батьківщина», взяла участь у святкових урочистостях з нагоди Дня Незалежності України. У рамках проведення зазначених заходів за участю Президента України В.Ф. Януковича відбулась офіційна церемонія покладання вінку до пам'ятника Тарасу Шевченку. Після церемонії з метою висловлення свого незадоволення з політикою Президента заявниця підійшла

до вінка та відірвала частину стрічки з написом «Президент України В.Ф. Янукович», не пошкодивши при цьому вінок. Дії заявниці було зафіксовано на відеокамеру одним із працівників міліції.

Наступного дня заявницю було затримано, доправлено до Шевченківського РУГУ МВС України в місті Києві та складено протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначалось, що дії заявниці становили дрібне хуліганство.

30 серпня 2011 року Шевченківський районний суд м. Києва постановив притягнути заявницю до відповідальності за вчинення дрібного хуліганства та накласти на неї стягнення у вигляді адміністративного арешту строком на десять діб. Того ж дня захисник заявниці від її імені подав апеляційну скаргу.

21 вересня 2011 року апеляційний суд міста Києва постановив рішення суду першої інстанції залишити без змін. На той час заявниця уже відбула покарання у повному обсязі.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на порушення її права на свободу вираження поглядів та за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції на порушення її права на оскарження рішення суду.

Розглянувши скарги заявниці за статтею 10 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що визнання заявниці винною у дрібному хуліганстві та застосування до неї стягнення, передбаченого відповідним положенням, відповідало вимозі щодо законності. Проте Європейський суд не знайшов жодного виправдання тому, що національні суди застосували до заявниці, шістдесятитрьохрічної жінки без судимостей, найбільш суворе покарання за правопорушення, яке не призвело до жодного насильства або загрози, і дійшов висновку, що такий захід був непропорційним переслідуваній меті. Враховуючи зазначене, Європейський суд дійшов висновку, що було порушено гарантоване статтею 10 Конвенції право заявниці на свободу вираження поглядів.

Щодо скарги заявниці за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції Європейський суд зазначив, що апеляційна скарга заявниці на постанову про накладення на неї адміністративного стягнення не зупинила виконання судового рішення і накладене стягнення було застосовано невідкладно. Хоча це відповідало положенням Кодексу України про адміністративні правопорушення, Європейський суд вважає незрозумілим, як такий перегляд в порядку апеляційного провадження після відбуття заявницею призначеного їй покарання міг ефективно виправити недоліки рішення суду першої інстанції. У зв'язку з цим Європейським судом було встановлено порушення статті 2 Протоколу № 7 до Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятною скаргу заявниці за статтею 10 Конвенції про порушення її права на свободу вираження поглядів, а також її скаргу за статтею 2 Протоколу №7 на те, що вона не могла ефективно використати своє право на апеляційне оскарження у провадженні, що вважається кримінальним у розумінні Конвенції;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 10 Конвенції;

3. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Протоколу № 7;

4. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці 5000 (п'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися; ця сума має бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявниці стосовно справедливої сатисфакції».

СТАТТЯ 11 «СВОБОДА ЗІБРАНЬ ТА ОБ'ЄДНАНЬ»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ **CASE OF VYERENTSOV v. UKRAINE** **СПРАВА «ВСРЕНЦОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»** *Заява № 20372/11*

Рішення від 11 квітня 2013 року

17 серпня 2010 року заявник, який є членом неурядової організації із захисту прав людини «Вартові закону», повідомив Львівську міську раду про намір щовівторка у період з 17 серпня 2010 року до 1 січня 2011 року проводити мирні зібрання біля будівлі прокуратури Львівської області. Метою зібрань було привернути увагу до фактів корупції в органах прокуратури.

12 жовтня 2010 року заявник повідомив Львівську міську раду про проведення зібрання у цей самий день. Таке зібрання відбулось біля приміщення прокуратури Львівської області між 11:30 та 12:40; у ньому взяли участь близько 25 осіб. Під час зібрання працівники міліції спробували затримати заявника, однак, після того, як учасники зібрання почали знімати їхні дії на відео, вони його відпустили.

13 жовтня 2010 року Львівський окружний адміністративний суд розглянув клопотання виконкому Львівської міської ради, подане на початку жовтня, про заборону проведення зібрань, про які клопотав заявник, та заборонив їх проведення, починаючи з 19 жовтня.

За твердженнями заявника, того ж дня його було викликано до Галицького РВ м. Львова з непов'язаних із подією підстав. Після прибуття заявника до відділу, працівники міліції склали щодо нього протоколи адміністративних правопорушень (злісна непокора вимозі працівника міліції та порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій). Заявник тримався у відділі міліції до наступного дня.

14 жовтня 2010 року працівники міліції склали нові протоколи адміністративних правопорушень. Ці протоколи були підписані заявником.

Цього ж дня заявника було доставлено до суду. Він не мав можливості ознайомитись із матеріалами справи до засідання, і, крім того, суд відмовив йому у залученні до справи захисника, пославшись на те, що заявник є правозахисником, а отже, може представляти себе сам. Клопотання заявника про виклик і допит свідків та дослідження відео, знятого у день подій, також було відхилено судом.

У рішенні від цієї ж дати суд визнав заявника винним у вчиненні адміністративних правопорушень, про які йшлося у протоколах, та призначив

йому адміністративне стягнення у вигляді трьох днів адміністративного арешту.

Заявник оскаржив це рішення. У своїй скарзі заявник вказував, зокрема, на недоліки та розбіжності існуючого нормативного регулювання порядку проведення зібрань та на порушення його прав, гарантованих п.1 та пп. 3 (b-d) статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

27 жовтня 2010 апеляційний суд Львівської області відмовив у задоволенні апеляційної скарги. Відповідне провадження відбувалось за участі заявника та його захисника.

На час подій процедура проведення зібрань регулювалася Конституцією України та Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» від 28 липня 1988 року. Крім того, існували акти органів місцевого самоврядування щодо процедури організації та проведення зборів, мітингів тощо.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за такими статтями Конвенції: ст. 11 – щодо втручання у його право на свободу зібрань та об'єднання; ст. 7 – щодо визнання його винним у вчиненні адміністративного правопорушення у зв'язку з недотриманням порядку організації і проведення зборів за відсутності чіткого нормативного регулювання самої цієї процедури; п. 1 та підп. 3 (b) ст. 6 – щодо відсутності часу для підготовки свого захисту; п. 1 та підп. 3 (c) ст. 6 – щодо порушення права на допомогу захисника; п. 1 та підп. 3 (d) ст. 6 – щодо порушення права на виклик та допит свідків і дослідження доказів; п. 1 ст. 6 – щодо неналежного обґрунтування рішень національних судів про визнання його винним у вчиненні адміністративного правопорушення. Заявник також подав інші скарги

Розглянувши обставини справи Європейський суд дійшов висновку про порушення статті 11 Конвенції у зв'язку з порушенням права заявника на мірні зібрання через відсутність чіткої та передбачуваної процедури організації та проведення таких зібрань. Такого висновку Європейський суд дійшов з огляду на:

- відсутність єдиного підходу при застосуванні державними органами Указу Президії Верховної Ради СРСР 1988 року;

- наявність відмінностей між процедурою, встановленою Указом та Конституцією України, зокрема, щодо повідомлення місцевих органів влади про проведення зібрань, необхідності отримання дозволу та можливості заборони проведення зібрань;

- відсутність законодавчого акту із зазначених питань, який був би ухвалений Верховною Радою України, як того чітко вимагають статті 39 і 92 Конституції України;

- неможливість для місцевих органів влади належним чином врегулювати процедуру проведення зібрань через відсутність такого

законодавчого акту;

- неможливість для заявника передбачити наслідки своїх дій у зв'язку з вищевказаними недоліками нормативного регулювання.

Європейський суд також зазначив, що двадцятирічна затримка ухвалення передбаченого Конституцією законодавчого акту є не виправданою, оскільки мова йде про таке основоположне право, як свобода зібрань.

Європейський суд також встановив, що визнання заявника винним у вчиненні такого адміністративного правопорушення як «Порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій» не відповідало вимогам статті 7 Конвенції, оскільки власне процедура організації і проведення таких зібрань не була передбачена законодавством.

Порушення прав заявника за п. 1 у поєднанні з підп. (b) п. 3 статті 6 Конвенції було визнано у зв'язку з тим, що з огляду на короткий проміжок часу між складанням протоколів про адміністративне правопорушення та розглядом справи щодо нього судом (кілька годин) заявнику не було надано достатньо часу та можливостей підготувати свій захист.

Порушення права заявника, передбаченого п. 1 у поєднанні з підп. (c) п. 3 статті 6 Конвенції, було констатоване Європейським судом з огляду на свавільну та незаконну відмову національного суду надати йому можливість скористатись послугами захисника, незважаючи на те, що національне законодавство гарантувало йому таке право та він прямо клопотав про надання йому захисника.

Порушення прав заявника за п. 1 у поєднанні з підп. (d) п. 3 статті 6 Конвенції було констатовано Європейським судом з огляду на відмову національного суду викликати та допитати в судовому засіданні свідків події та дослідити зняте у той день відео. Натомість суд обмежився допитом самого заявника та ґрунтував свої висновки на письмових доказах, головним чином протоколах, складених працівниками міліції. Апеляційний суд також належним чином не відреагував на відповідні твердження заявника.

Крім того, щодо зазначених вище порушень статті 6 Конвенції Європейський суд зауважив, що наступний апеляційний розгляд справи не міг їх виправити, оскільки на час його проведення заявник вже відбув призначений йому строк адміністративного арешту.

У цій справі Європейський суд також констатував порушення п.1 статті 6 Конвенції у зв'язку з неналежним мотивуванням національними судами рішень, якими заявник визнавався винним у порушенні процедури організації та проведення зібрання. Зокрема, апеляційний суд проігнорував твердження заявника у цьому зв'язку, просто зазначивши, що вони спростовуються іншими доказами у справі, та не відреагував на його твердження про порушення його прав, гарантованих п.1 та п. 3 (b-d) статті 6 Конвенції.

З огляду на наявність на національному рівні прогалини у законодавчому регулюванні реалізації особами права на свободу зібрань та

неможливість її усунення протягом 20 років Європейський суд вказав, що ця проблема є системною в Україні та закликав державу негайно запровадити в національному законодавстві та адміністративній практиці необхідні реформи з метою приведення їх у відповідність з вимогами Конвенції та практики Європейського суду.

РОЗГЛЯНУВШИ СПРАВУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Відхиляє клопотання Уряду про вилучення заяви з реєстру справ.

2. Оголошує скарги за статтями 6, 7 та 11 Конвенції прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятною.

3. Постановляє, що було порушення статті 11 Конвенції.

4. Постановляє, що було порушення статті 7 Конвенції.

5. Постановляє, що було порушення пункту 1 та підпункту (b) пункту 3 статті 6 Конвенції;

6. Постановляє, що було порушення пункту 1 та підпункту (c) пункту 3 статті 6 Конвенції.

7. Постановляє, що було порушення пункту 1 та підпункту (d) пункту 3 статті 6 Конвенції.

8. Постановляє, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з неадекватним обґрунтуванням рішень національних судів.

9. Постановляє, що

(a) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявнику 6000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди, разом з будь-яким податком, що може нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «МОСКАЛЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MOSKALENKO AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 1270/12 та 249 інших заяв

Стислий виклад рішення від 18 липня 2013 року

Заявники скаржилися до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) за пунктом 1 статті 6, статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на тривале невиконання рішень національних судів, ухвалених на їхню користь, та на відсутність ефективних національних засобів юридичного захисту щодо цих скарг. Деякі заявники подали також інші скарги за Конвенцією.

Деякі заяви були вилучені з реєстру справ у зв'язку з тим, що заявники померли та жоден з їхніх спадкоємців не виявив бажання надалі підтримувати заяву. Ще одна заява була визнана неприйнятною на підставі явної необґрунтованості.

Щодо решти заяв — Європейський суд, враховуючи свою усталену практику щодо розгляду справ за скаргами на тривале невиконання рішень національних судів, встановив порушення пункту 1 статті 6, статті 13 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

Ретельно дослідивши решту скарг заявників у світлі всіх наявних матеріалів та настільки, наскільки вони охоплюються його компетенцією, Європейський суд дійшов висновку про відсутність будь-яких ознак порушень прав і свобод, передбачених Конвенцією та протоколами до неї.

РОЗГЛЯНУВШИ СПРАВУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви, наведені у Додатку 1, та вилучити їх з реєстру справ відповідно до підпункту «b» пункту 1 статті 37 Конвенції.

2. *Оголошує* неприйнятими заяви, наведені у Додатку 2.

3. *Вирішує* об'єднати заяви, наведені у Додатку 3.

4. *Оголошує* прийнятними скарги заявників, наведені у Додатку 3, за пунктом 1 статті 6, статтею 13 Конвенції та за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції щодо тривалого невиконання рішень, ухвалених на їхню користь, та щодо відсутності ефективних національних засобів юридичного захисту щодо цих скарг, а решту скарг у заявах – неприйнятною.

5. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

6. *Постановляє*, що було порушення статті 13 Конвенції.

7. *Постановляє*, що

(a) протягом трьох місяців держава-відповідач має виконати рішення

національних судів, ухвалені на користь заявників, які залишаються невиконаними, та сплатити 2000 (дві тисячі) євро кожному заявнику або його/її спадкоємцю; ці суми є відшкодуванням матеріальної та моральної шкоди, а також компенсацією судових витрат, і мають бути сплачені разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись, та конвертовані в національну валюту за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШМУШКОВИЧ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SHMUSHKOVYCH v. UKRAINE)

Заява № 3276/10

Рішення від 14 листопада 2014 року

17 березня 2009 року заявник, віце-президент громадської молодіжної організації «Зеленка», діючи від її імені, повідомив мера м. Одеса та начальника Приморського районного відділу міліції Одеського міського управління ГУ МВС в Одеській області про намір громадської організації провести 19 березня 2009 року мирне зібрання (пікет) перед будівлею Одеської міськради.

У відповідь того ж дня Одеська міська рада повідомила заявника про те, що проведення пікету після попередження у такий короткий строк буде вважатися незаконним, адже відповідно до пункту 2 Указу «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» від 1988 року заява мала подаватися не пізніше, ніж за десять днів до проведення відповідного мітингу. Також заявника було повідомлено, що за несвоєчасне сповіщення про пікет відповідальна особа несе адміністративну відповідальність.

Пікет відбувся мирно у запланований час та був небагаточисельним. 4 квітня 2009 року працівник міліції Приморського районного відділу міліції Одеського міського управління ГУМВС в Одеській області у присутності заявника склав протокол про адміністративне правопорушення, в якому зазначалося, що 19 березня 2009 року заявник неправомірно організував та провів пікет. Заявник не погодився з цим, про що зробив відповідну примітку в протоколі.

15 травня 2009 року справа заявника була розглянута Приморським

районним судом м. Одеси, який визнав заявника винним у порушенні порядку організації та проведення мітингів та демонстрацій.

Заявник оскаржив це рішення до апеляційного суду Одеської області, стверджуючи, що Указ 1988 року, на який посилався у своєму рішенні суд першої інстанції, не був дійсним та суперечив Конституції. Апеляційний суд залишив рішення суду першої інстанції без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 11 Конвенції на те, що держава незаконно порушила його право на свободу мирних зібрань, а також за пунктом 1 статті 6 Конвенції на те, що рішення суду першої інстанції, яким його було визнано винним у порушенні порядку організації мирних зібрань, не було проголошено публічно.

Європейський суд констатував порушення статті 11 Конвенції на тій підставі, що втручання у право заявника на свободу мирних зібрань не було передбачено законом, а також з огляду на свої висновки в аналогічній справі «Веренцов проти України».

Розглянувши скаргу заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції, Європейський суд вказав на відсутність порушення, оскільки, хоча суд першої інстанції і не проголосив своє рішення публічно, проте апеляційний суд публічно проголосив своє рішення, в якому містився стислий виклад рішення суду першої інстанції і яким це рішення було оголошено остаточним.

ЗА ТАКИХ ОБСТАВИН СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення статті 11 Конвенції;
3. *Постановляє*, що не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові 2 000 (дві тисячі) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-яким податком, що може нараховуватися; ця сума має бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену вище суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЧУМАК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF CHUMAK v. UKRAINE)

Заява № 44529/09

Стислий виклад рішення від 06 березня 2018 року

12 вересня 2006 року заявник, голова молодіжної організації «Чумацький шлях» (далі – організація), повідомив Вінницького міського голову про намір провести безстрокове пікетування перед будівлею Вінницької обласної адміністрації, починаючи з 14 вересня 2006 року. В оголошену дату організація розпочала пікет, встановивши під стінами обласної адміністрації два намети.

Наступного дня виконавчий комітет Вінницької міської ради звернувся з позовом до Ленінського районного суду м. Вінниці (далі – районний суд), вимагаючи заборонити організації організовувати та проводити пікетування вулиць і площ м. Вінниці та зобов'язати знести незаконно встановлені намети. До позовної заяви було додано заяви двох свідків. Того ж дня районний суд задовольнив вказаний позов. 15 вересня 2006 року протестувальники були розігнані працівниками міліції.

Заявник оскаржив це рішення до Апеляційного суду Вінницької області. Він стверджував, що відповідно до статті 182 КАС України позовна заява виконавчого комітету Вінницької міської ради не підлягала розгляду, оскільки її було подано з порушенням строку. Заявник також доводив відсутність доказів, що протестувальники порушували закон, окрім заяв двох свідків, які надали несправжні адреси і, отже, їх не можливо було ідентифікувати. Крім того, заявник скаржився, що суд не задовольнив його клопотання про встановлення місцезнаходження та виклик для допиту цих осіб і про виклик працівників міліції, які були присутніми на місці проведення пікету.

Суд апеляційної інстанції погодився з висновками районного суду, водночас встановивши, що санкція, накладена на протестувальників, була непропорційною, і відхилив решту аргументів заявника у зв'язку з необґрунтованістю. Вищий адміністративний суд України залишив без задоволення касаційну скаргу заявника.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що органи судової влади наклали свавільне та непропорційне обмеження на його право на свободу зібрань, а також за статтею 13 Конвенції на відсутність у нього ефективного засобу юридичного захисту.

Розглянувши скарги заявника за статтею 11 Конвенції, Європейський

суд вказав на відсутність фактичних доказів, що відповідний пікет у цій справі спричинив будь-яку реальну перешкоду широкій верстві населення. Крім того, Європейський суд не знайшов обґрунтування всеохоплюючій забороні на можливість організації проводити будь-які інші пікети на будь-якій іншій вулиці усього м. Вінниці. Також Європейський суд підкреслив, що мирні зібрання вимагають від органів влади прояву певного ступеню толерантності, навіть якщо вони створюють деякі незручності для повсякденного життя, отже втручання у мирне зібрання не відповідало нагальній суспільній потребі та не забезпечило справедливого балансу між конкуруючими інтересами, а також з огляду на свою попередню практику у справах щодо України.

Розглянувши скаргу заявника за статтею 13 Конвенції, Європейський суд вказав, що вона прямо пов'язана зі скаргами, розглянутими за статтею 11 Конвенції, у зв'язку з чим немає необхідності розглядати її окремо.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення статті 11 Конвенції;
3. *Постановляє*, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за статтею 13 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»

СТАТТЯ 13 «ПРАВО НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА ««EAST/WEST ALLIANCE LIMITED» ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF EAST/WEST ALLIANCE LIMITED v. UKRAINE) (Заява № 19336/04)

Стислий виклад рішення від 23 січня 2014 року

Підприємство-заявник, ірландське підприємство «East/West Alliance Ltd.», що знаходиться у м. Дублін та має представництво в Україні, належало на час подій разом з ЗАТ «Авіакомпанія «АТІ» та деякими іншими підприємствами концерну «Титан».

У 1999 році підприємство-заявник придбало вісім літаків Антонов-28 (далі – Ан-28), які були виготовлені у 1988-1990 роках та мали певну кількість льотних годин, а у липні 2000 року – вісім літаків Л-410.

Зазначені літаки були передані в лізинг авіакомпанії «АТІ». У рамках кримінального провадження проти цієї компанії після виїмки податковою міліцією документації про право власності на зазначені літаки у січні 2001 року на літаки Ан-28 та Л-410 було накладено арешт. Протягом 2001-2011 років під час перебування літаків під арештом та охороною податковою міліцією літаки були визнані безхазяйним майном, внаслідок чого п'ять літаків Л-410 було продано третім особам, а обладнання решти літаків було понівечено до такого стану, що вони, за висновками відповідних експертів, не могли більше вважатися літаками. Численні звернення підприємства-заявника до різних адміністративних, податкових, прокурорських та судових органів з метою повернення свого майна виявилися марними незалежно від їхніх юридичних результатів. Окрім того, навіть ті рішення національних судів, за якими зазначені літаки мали бути повернені підприємству-заявнику, не виконувалися.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) підприємство-заявник скаржилося за ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини (далі – Конвенція) на порушення органами державної влади її прав власності на шість літаків Ан-28 та вісім Л-410. За п. 1 ст. 6 Конвенції підприємство-заявник скаржилося на тривалість національного провадження, включно з тривалим невиконанням постанови Господарського суду м. Києва від 24 травня 2006 року щодо повернення восьми літаків Л-410 підприємству-заявнику. Підприємство-заявник скаржилося також за ст. 13 Конвенції на відсутність ефективних заходів юридичного захисту щодо зазначених вище скарг.

Європейський суд визнав порушення ст. 1 Першого протоколу до

Конвенції з огляду на те, що підприємство-заявник було позбавлене належних йому шести літаків Ан-28 та восьми Л-410 у надзвичайно свавільний спосіб, всупереч принципів верховенства права та було позбавлене доступу до свого майна на строк більше ніж десять років, внаслідок чого літаки були пошкоджені та понищені або продані третім особам, або просто зникли і при цьому нікого не було притягнуто до відповідальності. Навіть якщо у короткі проміжки часу утримання державними органами літаків відповідало деяким принципам, закладеним у ст. 1 Першого протоколу до Конвенції, супутні свавільні дії та зловживання державних органів на практиці звели нанівець ефективність цих гарантій

Оскільки скарга за п. 1 ст. 6 Конвенції не порушує будь-якого окремого питання, Європейський суд постановив, що немає необхідності розглядати її окремо.

Європейський суд констатував порушення ст. 13 Конвенції з огляду на те, що усі зусилля підприємства-заявника при зверненні до різних державних органів з метою повернення свого майна протягом дванадцяти років були безрезультатними та ніщо не вказує на те, що воно на практиці мало можливість отримати ефективні засоби юридичного захисту щодо своїх скарг, які могли б запобігти вчиненню або продовженню порушень або могли б забезпечити заявнику належне відшкодування.

За цих підстав Європейський суд:

«1. *Вирішує* одноголосно долучити заперечення Уряду щодо вичерпання національних засобів юридичного захисту стосовно скарги підприємства-заявника за статтею 1 Першого протоколу до суті його скарги за статтею 13 Конвенції та відхиляє це заперечення після розгляду справи по суті.

2. *Оголошує* одноголосно заяву прийнятною.

3. *Постановляє* одноголосно, що було порушення статті 1 Першого протоколу.

4. *Постановляє* одноголосно, що немає необхідності розглядати скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції.

5. *Постановляє* одноголосно, що було порушення статті 13 Конвенції.

6. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що:

упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити підприємству-заявнику 5 000 000 (п'ять мільйонів) євро відшкодування матеріальної і моральної шкоди, плюс будь-який податок, що може нараховуватись підприємству-заявнику;

7. *Постановляє* одноголосно, що упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити підприємству-заявнику 8 000 (вісім тисяч) євро компенсації судових та інших витрат, плюс будь-який податок, що може нараховуватись підприємству-заявнику;

8. *Постановляє* одноголосно, що зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

9. *Відхиляє* одноголосно решту вимог підприємства-заявника щодо справедливої сатисфакції.».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «АГРАЧОВА ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF AGRACHEVA AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 11109/09 та 3 інші заяви

Стислий виклад рішення від 06 грудня 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

З огляду на всі наявні в Європейського суду матеріали та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість цивільних проваджень у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту щодо цих скарг. Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Вирішує*, що пані Мутьєва, донька заявниці у заяві № 11109/09, має *locus standi* у провадженні;
3. Оголошує заяви прийнятними;
4. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень;
5. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у переліку в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, за винятком заяви № 11109/09;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного

розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БАЛАНДИНА ТА АНДРЕЙКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BALANDINA AND ANDREYKO v. UKRAINE)

Заява № 29432/08 та 2 інші заяви

Стислий виклад рішення від 20 липня 2017 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтю 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 29432/08 заявник скаржився також за іншими положеннями Конвенції.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що тривалість судового розгляду у цих справах була надмірною і не відповідає вимозі «розумного строку» та, що у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами, та констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявника у заяві № 29432/08, яка також порушує питання щодо Конвенції відповідно до усталеної практики Суду, Європейський суд визнав її прийнятною та вирішив, що вона також вказує на порушення Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень;
4. *Постановляє*, що було порушення щодо іншої скарги відповідно до усталеної практики Суду (див. таблицю у додатку);
5. *Постановляє*, що
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день

здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВАСИЛЬ ВОЛОДИМИРОВИЧ КРАВЕЦЬ ПРОТИ
УКРАЇНИ ТА 3 ІНШІ ЗАЯВИ»
(Vasyl Volodymyrovych KRAVETS v. Ukraine
and 3 other applications)
Заява № 75413/11 та 3 інші заяви

Стислий виклад рішення від 19 жовтня 2017 року

Заявники скаржились за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень і відсутність у національному законодавстві ефективних засобів юридичного захисту.

Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) отримав декларації щодо дружнього врегулювання спорів, відповідно до яких заявники погодились відмовитись від будь-яких подальших скарг проти України щодо фактів, викладених у їх заявах, в обмін на зобов'язання Уряду України сплатити їм відшкодування.

Взявши до уваги факт досягнення сторонами дружнього врегулювання, Європейський суд дійшов висновку, що таке врегулювання спору ґрунтується на повазі до прав людини, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї, та не знайшов підстав для подальшого розгляду заяв. Враховуючи викладене, Європейський суд визнав за доцільне вилучити справи з реєстру.

За цих підстав Суд одногосно,

«Вирішує об'єднати заяви;

Вирішує вилучити заяви зі свого реєстру справ відповідно до статті 39 Конвенції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ДОЛГІХ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF DOLGIKH v. UKRAINE)

Заява № 34697/04

Стислий виклад рішення від 11 липня 2019 року

У лютому 1999 року працівники міліції затримали заявника, ідентифікувавши його як члена банди, що протягом 1995-1999 років вчинила низку тяжких злочинів. Протягом слідства як у присутності захисника, так і без нього, заявник надавав зізнавальні показання, згодом підтвердивши їх у судовому засіданні, при цьому поскаржившись на жорстоке поводження працівників міліції у лютому 1999 року.

У серпні 2001 року апеляційний суд, вказавши на необґрунтованість тверджень заявника про надання ним зізнавальних показань під тиском, визнав його винним та обрав покарання у виді довічного позбавлення волі. Заявник клопотав до апеляційного суду про заміну захисника, однак його клопотання не було задоволено.

У грудні 2001 року заявник оскаржив рішення апеляційного суду до Верховного Суду України, поскаржився на порушення його права на захист та висунув при цьому низку інших скарг. У серпні 2004 року Верховний Суд України залишив вирок без змін, не встановивши щодо решти скарг заявника порушень норм матеріального або процесуального права.

У 2005 році заявника перевели зі слідчого ізолятора до Бердичівської виправної колонії № 70, в якій він продовжує відбувати своє покарання.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на жорстоке поводження працівників міліції та неналежні побутові умови тримання під вартою у виправній колонії; за пунктом 1 у поєднанні з підпунктами «b» і «c» пункту 3 статті 6 Конвенції на ненадання йому безоплатної правової допомоги для підготовки касаційної скарги; за статтею 8 Конвенції на перехоплення та перегляд адміністрацією виправної колонії його кореспонденції та обмеження побачень з родичами під час тримання під вартою після засудження; за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективного національного засобу юридичного захисту у зв'язку з його скаргами за статтями 3 та 8 Конвенції та за статтею 34 Конвенції на перешкоджання його праву на подання заяви до Європейського суду. Заявник висунув низку інших скарг.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції на неналежні умови тримання його під вартою у виправній колонії, Європейський суд, посилаючись на свою практику у попередніх рішеннях проти України,

констатував порушення статті 3 Конвенції.

Європейський суд також констатував порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції, зазначивши, що він уже встановлював порушення цих положень Конвенції у справах проти України у зв'язку з відсутністю у заявників можливості отримати безоплатну правовому допомогу на стадії оскарження у кримінальному провадженні.

Розглянувши скарги заявника за статтею 13 Конвенції, Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику у справах проти України, констатував порушення у зв'язку з відсутністю ефективного національного засобу юридичного захисту щодо скарг заявника на умови тримання під вартою.

Щодо скарг заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції у поєднанні з підпунктом «b» пункту 3 статті 6 Конвенції, статтями 8, 34 та 13 Конвенції, Європейський суд зазначив, що він розглянув основні юридичні питання, порушені у заяві, тому немає необхідності у винесенні окремого рішення щодо цих скарг.

Стосовно решти скарг заявника за статтею 3 Конвенції, зокрема на жорстоке поводження працівників міліції, за підпунктом «с» пункту 1 та пунктом 3 статті 5 Конвенції, пунктами 1, 2 і підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції, статтями 7, 8, 10 і 13 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції Європейський суд з огляду на наявні у нього документи та належність оскаржуваних питань до сфери його компетенції, дійшов висновку, що ці питання не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї, та відхилив цю частину заяви відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції як явно необґрунтовану.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* прийнятними скарги заявника за статтею 3 Конвенції щодо умов тримання його під вартою у виправній колонії № 70, за пунктом 1 та підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції на відсутність у нього можливості отримати безоплатну правову допомогу під час провадження у Верховному Суді України та за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективного засобу юридичного захисту щодо зазначених скарг за статтею 3 Конвенції;

2. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скарги заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції у поєднанні з підпунктом «b» пункту 3 статті 6 Конвенції на ненадання йому належного часу та можливостей для підготовки свого захисту під час провадження у Верховному Суді України; за пунктом 8 Конвенції на обмеження побачень з родичами під час тримання його під вартою після засудження; за статтями 8 і 34 Конвенції на перехоплення та перегляд його кореспонденції адміністрацією виправної колонії; головним чином, за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективного національного

засобу юридичного захисту щодо його скарг за статтею 8 Конвенції; та за статтею 34 Конвенції на неможливість отримати та зберігати копії певних документів із матеріалів справи, що розглядалась на національному рівні;

3. *Оголошує* решту скарг у заяві – неприйнятними;

4. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції;

5. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 та підпункт «с» пункту 3 статті 6 Конвенції;

6. *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції;

7. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 16 000 (шістнадцять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЗІНЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ZINCHENKO v. UKRAINE)**

Заява № 63763/11

Стислий виклад рішення від 13 березня 2013 року

У грудні 2002 року заявника затримали за підозрою в участі у кількох жорстоких злочинах, вчинених членами Одеської комсомольської організації, що прагнула відновлення комуністичного ладу насильницьким шляхом, і згодом його було переведено до Одеського СІЗО, де він залишався під вартою до листопада 2005 року.

Як стверджував заявник, він часто почувався виснаженим через погані умови тримання під вартою та перевезення з СІЗО до приміщень суду, а також у зв'язку з відсутністю організації харчування. Зокрема, під час його перебування у СІЗО його часто переміщували з камери до камери і часто свавільно розміщували у карантинному відділенні з новоприбулими, які перебували під наглядом з метою виявлення інфекційних хвороб. Заявнику та його співкамерникам не дозволяли залишати камери, за винятком одногодинної прогулянки раз на день, і через переповненість камер СІЗО вони мали спати по черзі.

19 липня 2004 року апеляційний суд Одеської області, який діяв як суд

першої інстанції, визнав заявника винним у вчиненні у складі озброєної банди двох розбійних нападах та хуліганстві. Заявник подав касаційну скаргу до Верховного Суду України, який загалом залишив вирок без змін.

До Європейського суду з прав людини заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на погані умови тримання в Одеському СІЗО та за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективних національних засобів юридичного захисту у зв'язку зі скаргами на умови тримання під вартою.

Розглянувши скарги заявника на умови тримання в Одеському СІЗО, Європейський суд зазначив, що брак особистого простору, наданого заявнику під час тримання його під вартою, сам по собі порушує питання за статтею 3 Конвенції. З огляду на ці висновки, не вбачаючи необхідності розглядати скарги заявника на санітарні та інші умови в Одеському СІЗО, Європейський суд констатував, що умови тримання заявника в Одеському СІЗО були принизливими в порушення статті 3 Конвенції.

Стосовно скарг заявника за статтею 13 Конвенції Європейський суд вказав, що Уряд не довів того, що заявник мав практичну можливість скористатись ефективними засобами юридичного захисту у зв'язку з його скаргами, тобто засоби, які б попередили порушення чи припинили б їх, або могли надати заявнику будь-яке інше належне відшкодування. Отже, було порушення статті 13 Конвенції.

Заявник також скаржився за статтею 3 Конвенції на неналежну медичну допомогу в Одеському СІЗО, статтею 6 Конвенції на несправедливість судового розгляду, статтею 8 Конвенції на неможливість отримання тривалих побачень зі своїми батьками. Розглянувши ці скарги, Європейський суд визнав їх неприйнятними відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

У різні дати заявник подав низку інших скарг за статтями 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 14 та 34 Конвенції щодо обставин цієї справи. Розглянувши ці скарги з урахуванням усіх наявних у нього документів та тією мірою, якою вони охоплюються його компетенцією, Європейський суд встановив відсутність порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятними скарги на матеріальні умови тримання в Одеському СІЗО, порушення права на юридичне представництво та відсутність національних засобів юридичного захисту у зв'язку зі скаргою на умови тримання під вартою, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з матеріальними умовами тримання заявника в Одеському СІЗО;

3. *Постановляє*, що не було порушення статті 6 Конвенції у зв'язку зі ствердженням порушенням права заявника на правову допомогу;

4. *Постановляє*, що було порушення статті 13 Конвенції;

5. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові 7 500 (сім тисяч п'ятсот) євро відшкодування моральної шкоди плюс будь-які податки, що можуть нараховуватися; ця сума має бути конвертована у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливанням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

б. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЙОЛКІН ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF YOLKIN v. UKRAINE)
Заява № 40059/19

Стислий виклад рішення від 14 січня 2021 року

Заявник тримався під вартою у державній установі «Київський слідчий ізолятор».

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання його під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Розглянувши скарги заявника, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику, зокрема рішення у справах «Мельник проти України» та «Бекетов проти України», Європейський суд дійшов висновку, що умови тримання заявника під вартою були неналежними і у нього не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з його скаргами, та констатував порушення статей 3 та 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що вона свідчить про порушення статей 3 та 13

Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою;

3. *Постановляє, що:*

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суму, зазначену у таблиці в додатку, яка мають бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КОПИТЕЦЬ І ШТОПКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KOPYTETS AND SHTOPKO v. UKRAINE)

Заяви № 9706/19 та № 9709/19

Стислий виклад рішення від 17 жовтня 2019 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Європейський суд дійшов висновку, що тривалість кримінальних проваджень у цій справі була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами. Посилаючись, зокрема, на рішення у справі «*Merit проти України*» (*Merit v. Ukraine*, заява № 66561/01, від 30 березня 2004 року), Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Заявник у заяві № 9709/19 подав також скаргу за статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції на надмірну тривалість застосування підписки про невиїзд. Розглянувши всі наявні у нього матеріали, Європейський суд дійшов висновку про порушення цього положення Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє, що* ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних

проваджень;

4. *Постановляє*, що було порушено статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції щодо іншої скарги, висунутої за ustalеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);

5. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШОЛОХ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SHOLOKH v. UKRAINE)

Заява № 73007/14

Стислий виклад рішення від 11 квітня 2019 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінального провадження та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Розглянувши всі надані матеріали, Європейський суд дійшов висновку, що тривалість кримінального провадження у цій справі була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявника не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами. Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що ця скарга свідчить про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінального провадження;

3. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суму, зазначену в таблиці у додатку; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення

платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ФІЛАТОВА ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF FILATOVA AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 12424/06 та 15 інших заяв

Стислий виклад рішення від 31 липня 2014 року

Заявники скаржилися до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) на тривале невиконання рішень національних судів, винесених на їхню користь, та на відсутність ефективних національних засобів юридичного захисту щодо цих скарг. Деякі заявники подали також інші скарги за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

Заявники за заявами № 12424/06 та № 23509/08 померли під час розгляду справи Європейським судом, а їх найближчі родичі висловили бажання підтримати заяви своїх померлих родичів. Оскільки вищезазначені заяви стосуються майнового права, яке за загальним правилом передається спадкоємцям або правонаступникам, Європейський суд вирішив, що заявники або їхні найближчі родичі мають право брати участь у цьому провадженні.

Європейський суд, враховуючи усталену практику розгляду справ щодо невиконання національних рішень, встановив порушення п.1 ст.6, ст. 13 Конвенції та ст.1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з тривалим невиконанням рішень, ухвалених на користь заявників, та відсутністю ефективного національного засобу юридичного захисту щодо такого невиконання.

Ретельно дослідивши решту скарг заявників у світлі всіх наявних матеріалів, Європейський суд дійшов висновку про відсутність будь-яких ознак порушень прав і свобод, передбачених Конвенцією чи протоколами до неї.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви, наведені у Додатку;

2. *Оголошує* скарги заявників, наведених у Додатку, за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції та за статтею 1 Першого протоколу на тривале невиконання рішень, ухвалених на їхню користь, та на відсутність

ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами прийнятними, а решту скарг у заявах – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції і статті 1 Першого протоколу;

4. *Постановляє*, що було порушення статті 13 Конвенції;

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач має виконати рішення національних органів, ухвалені на користь заявників, які залишаються такими, що підлягають виконанню, та виплатити по 2 000 (дві тисячі) євро кожному із заявників (або його правонаступникам), наведених у Додатку, в якості відшкодування матеріальної і моральної шкоди та компенсації судових та інших витрат плюс будь-які податки, що можуть нараховуватись заявникам на вищезазначені суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СТАРЕНЬКИЙ ТА РУДИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF STARENKIY AND RUDOY v. UKRAINE)

Заяви № 44807/10 та № 15752/14

Стислий виклад рішення від 11 січня 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржились за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання їх під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 15752/14 заявник також скаржився за іншими положеннями Конвенції.

З огляду на всі наявні в Європейського суду документи та відповідно до його практики Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі умови тримання заявників під вартою були неналежними, а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами. Європейський суд констатував порушення статей 3 та 13 Конвенції.

Європейський суд також розглянув скаргу у заяві № 15752/14 щодо порушення інших положень Конвенції відповідно до його усталеної

практики. Європейський суд послався на свою попередню практику у справах щодо України та дійшов висновку, що ця заява також вказує на порушення Конвенції.

Інші скарги заявників Європейський суд відхилив, оскільки вони не виявляють жодних ознак порушень прав і свобод, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги щодо неналежних умов тримання під вартою, відсутності ефективного засобу юридичного захисту в національному законодавстві та іншу скаргу відповідно до усталеної практики Суду, зазначену в таблиці у додатку, а решту скарг у заявах – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення статей 3 та 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою;

4. *Постановляє*, що було порушення Конвенції щодо іншої скарги, поданої відповідно до усталеної практики Суду (див. таблицю у додатку);

5. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ СПРАВА «ЯЛАНСЬКИЙ ТА ГАЛУНКА ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF YALANSKYU AND GALUNKA v. UKRAINE)

Заява № 15131/17 та № 36543/17

Стислий виклад рішення від 03 травня 2018 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Європейський суд дійшов висновку, що тривалість проваджень у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами.

У заяві № 36543/17 заявниця скаржилась також за статтею 2 Протоколу 4 до Конвенції на надмірну тривалість застосування підписки про невіїзд. З огляду на всі наявні у нього матеріали Європейський суд дійшов висновку про порушення Конвенції в цій частині заяви у світлі його висновків у рішенні в справі «Іванов проти України» (*Ivanov v. Ukraine*) (заява № 15007/02, від 07 грудня 2006 року).

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень;
4. *Постановляє*, що було порушення статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції щодо іншої скарги, висунутої відповідно до усталеної практики Суду (див. перелік у додатку);
5. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у переліку в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.»

**СТАТТЯ 14 «ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ»
У ПОЄДНАННІ З ІНШИМИ СТАТТЯМИ КОНВЕНЦІЇ**

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БУРЛЯ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BURLYA AND OTHERS v. UKRAINE)**

Заява № 3289/10

Стислий виклад рішення від 06 листопада 2018 року

У вересні 2002 року відбулися збори жителів селища, на яких вони вимагали виселення ромів із селища. Того ж дня Петрівська селищна рада Іванівського району Одеської області (далі – селищна рада) ухвалила рішення про виселення осіб ромської етнічної групи (далі – роми) з території селища. Селищний голова та працівники місцевої міліції порадили заявникам, дев'ятнадцятьом ромам, покинути селище, оскільки мав початися «погром» їх будинків. Згодом натовп з кількох сотень людей вчинили погром, пошкодивши майно ромів. Працівники міліції були присутні під час «погрому», проте не вживали заходів щоб його зупинити. Частина заявників під час «погрому» перебувала в селищі, а частина заздалегідь виїхала. Заявники стверджували, що після нападу їм довелося переїхати в інше місто та проживати з родинами в неналежних умовах.

У зв'язку з подією Іванівський райвідділ міліції порушив кримінальну справу щодо невстановлених осіб за підозрою у хуліганстві, вчиненому групою осіб. Слідство неодноразово призупинялось та відновлювалося до остаточного призупинення у березні 2009 року у зв'язку з невстановленням винних осіб.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що напад на їхні будинки та заповідання їм шкоди становили нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження, відповідальність за яке несла держава, оскільки державні органи були причетні до нападу, не захистили їх від нього та не провели ефективного розслідування у зв'язку з цим. Вони також стверджували, що держава була відповідальна за погіршення їхніх житлових умов у зв'язку з переселенням. Крім того, вони скаржилися, що з огляду на зазначене вони зазнали дискримінації через їхню ромську етнічну приналежність у порушення статті 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції.

Також заявники скаржилися за статтею 8 Конвенції на неспроможність відповідальної за напад на їхні будинки держави-відповідача захистити їх від нього та провести його ефективне розслідування, а також, що держава несла відповідальність за неналежні житлові умови, в яких вони жили після

переселення. Вони також скаржилися, що з огляду на зазначене вони зазнали дискримінації через їхнє ромське походження у порушення статті 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції.

Крім того, заявники скаржилися до Європейського суду на порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції окремо та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції у зв'язку із заподіяною їхнім будинкам шкодою та знищенням їхніх предметів побуту та за статтею 13 Конвенції на відсутність ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з їхніми скаргами.

Розглянувши скарги заявників Європейський суд констатував порушення матеріального та процесуального аспектів статті 3 Конвенції у поєднанні зі статтею 14 Конвенції вказавши, зокрема, що працівники міліції не вжили жодних заходів для захисту будинків заявників від нападу і жодної об'єктивної причини їхньої бездіяльності наведено не було; рішення селищної ради та присутність і пасивність працівників міліції на місці нападу виглядали, як офіційне схвалення нападу; та напад становив таке, що принижує гідність, поведження, зокрема, з огляду на ставлення державних органів. Також Європейський суд вказав, що розслідування цих подій не було ефективним.

Разом з тим, з огляду на наведені аналіз та висновки Європейський суд зазначив, що ситуація заявників, які за їхніми твердженнями перебували поза межами своїх будинків під час зазначених подій, не підпадає під дію статті 3 Конвенції окремо або у поєднанні зі статтею 14 Конвенції та відхилив їх скарги відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо скарг заявників за статтею 8 Конвенції Європейський суд зазначив, що заподіяна будинкам заявників шкода становила серйозне та необґрунтоване втручання у право заявників на повагу до їхнього приватного та сімейного життя та житла. Європейський суд дійшов висновку, що з огляду на роль органів влади до і під час нападу на будинки заявників, а також непроведення ними ефективного розслідування такого нападу, було порушено статтю 8 Конвенції у поєднанні зі статтею 14 Конвенції.

Скарги заявників за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції у поєднанні зі статтею 14 Конвенції Європейський суд визнав необґрунтованими та відхилив їх відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції. Розглянувши скарги заявників за статтею 13 Конвенції, Європейський суд зазначив, що немає необхідності розглядати їх окремо, оскільки вони входять до вже розглянутих скарг за статтями 3 та 8 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* вилучити зі свого реєстру заяву у частині, яка стосується сімнадцятого заявника;

2. *Постановляє*, що дружина вісімнадцятого заявника, пані Любов Леонтівна Циня, має право продовжувати це провадження замість нього;

3. *Оголошує* неприйнятною заяву у частині, яка стосується

шістнадцятого заявника;

4. *Оголошує:*

прийнятними

(а) скарги за статтею 3 Конвенції окремо та у поєднанні зі статтями 13 та 14 Конвенції, подані другим, третім, заявниками з шостої до дев'ятої, одинадцятим, заявниками з тринадцятого до п'ятнадцятого, вісімнадцятим та дев'ятнадцятим заявниками; та

(б) скарги за статтею 8 Конвенції окремо та у поєднанні зі статтями 13 та 14 Конвенції;

5. *Оголошує* решту скарг у заяві неприйнятними;

6. *Постановляє*, що було порушено матеріальний аспект статті 3 Конвенції у поєднанні зі статтею 14 Конвенції щодо другого, третього, заявників з шостої до дев'ятої, одинадцятого, заявників з тринадцятого до п'ятнадцятого, вісімнадцятого та дев'ятнадцятого заявників;

7. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції у поєднанні зі статтею 14 Конвенції щодо другого, третього, заявників з шостої до дев'ятої, одинадцятого, заявників з тринадцятого до п'ятнадцятого, вісімнадцятого та дев'ятнадцятого заявників;

8. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції у поєднанні зі статтею 14 Конвенції у зв'язку з роллю, яку органи влади відіграли перед початком та під час нападу на будинки заявників, та не проведенням ними ефективного розслідування нападу;

9. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати решту аспектів скарги заявників;

10. *Постановляє*, що

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 11 000 (одинадцять тисяч) євро другому, третьому, заявникам з шостої до дев'ятої, одинадцятому, заявникам з тринадцятого до п'ятнадцятого, вісімнадцятому та дев'ятнадцятому заявникам та додаткового суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 9 000 (дев'ять тисяч) євро першому, четвертому, п'ятій, десятому та дванадцятому заявникам та додаткового суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

11. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БЄЛЯЄВ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BELYAYEV AND OTHERS v. UKRAINE)

Заява № 34345/10 та 2 інші

Стислий виклад рішення від 06 червня 2019 року

З 2004 року заявники відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі у виправних колоніях.

На момент відбування заявниками покарань, Кримінально-виконавчий кодекс України (далі – Кодекс) встановлював різний режим тримання засуджених до довічного позбавлення волі чоловіків та жінок, залежно від рівня безпеки виправної колонії. У зв'язку з цим право на тривалі побачення у чоловіків та жінок відрізнялось.

Заявники стверджували, що протягом цього часу через відсутність у них прав на тривалі побачення, вони втратили тісні зв'язки зі своїми родинами.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтею 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у поєднанні зі статтею 8 Конвенції на дискримінацію через різні права на побачення, передбачені Кодексом до внесення у нього змін у 2014 році, для засуджених до довічного позбавлення волі чоловіків та для засуджених до довічного позбавлення волі жінок.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд не знайшов жодного обґрунтування для надання засудженим до довічного позбавлення волі чоловікам інших прав на тривалі побачення, аніж ті, якими користувалися засуджені до довічного позбавлення волі жінки. У зв'язку з цим Європейський суд зазначив, що зазначених міркувань достатньо для висновку, що оскаржувана заявниками різниця у ставленні порушила статтю 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції.

Разом з тим Європейський суд вказав, що внесені до Кодексу зміни 2014 року поставили засуджених до довічного позбавлення волі чоловіків і жінок в однакове становище щодо права на тривалі побачення.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що було порушено статтю 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (і) 3 000 (три тисячі) євро першому заявнику та по 1 500 (тисячу п'ятсот) євро другому і третьому заявникам та додатково суму будь-якого

податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 850 (вісімсот п'ятдесят) євро першому заявнику та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись йому, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені безпосередньо на банківський рахунок пана Т. Калмикова;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЗАГУБНЯ ТА ТАБАЧКОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ZAGUBNYA AND TABACHKOVA v. UKRAINE)

Заява № 60977/14

Стислий виклад рішення від 12 листопада 2020 року

У квітні 2009 року заявниць, які є Свідками Єгови, під час обходу ними будинків села з метою проповідування вчення своєї релігії, декілька разів вдарив дерев'яною палицею священник місцевої православної церкви. Того ж дня заявниць оглянув судово-медичний експерт, який задокументував наявність у них тілесних ушкоджень та кваліфікував їх як «легкі тілесні ушкодження». Після цього заявниці звернулися до міліції із заявою, вимагаючи порушити кримінальну справу щодо священника, який, на їхню думку, діяв всупереч принципу рівноправності громадян через їхню релігію.

Розглянувши версії подій, слідчий дійшов висновку, що у діях священника не було ознак злочину порушення рівноправності, а конфлікт стався на ґрунті «раптово виниклих неприязних відносин», та виніс постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, зазначивши, що притягнення до відповідальності за умисне заподіяння легких тілесних ушкоджень відбувалося у порядку приватного обвинувачення.

Оскарживши цю постанову до прокуратури, заявниці наполягали, що напад на них мав кваліфікуватися як злочин порушення рівноправності, передбачений статтею 161 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Прокурором постанову було скасовано та повернуто матеріали справи для проведення подальших дослідчих перевірок. У подальшому слідчі міліції неодноразово виносили постанови про відмову в порушенні кримінальної справи з подібних підстав, а прокурори їх скасовували та повертали справу для проведення подальших дослідчих перевірок.

У травні 2011 року працівниками міліції таки було порушено кримінальну справу за фактом вчинення хуліганства, проте у вересні 2012

року її було закрито у зв'язку з відсутністю складу злочину хуліганства у діях священника. Заявниці оскаржили постанову про закриття кримінальної справи до суду, однак суди всіх інстанцій залишили зазначену постанову без змін.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниці скаржилися посилаючись на статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), взяту окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, що органи державної влади не провели ефективного розслідування їхнього побиття, зокрема, не викрили мотиву релігійного упередження для його вчинення. Крім цього, заявниці скаржилися за статтею 9 Конвенції, взяту окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, на неналежне реагування органів державної влади на напад, якого вони зазнали під час своєї релігійної діяльності.

Розглянувши скарги заявниць, Європейський суд зазначив, що органи національної влади не навели жодної чіткої та зрозумілої підстави для відхилення аргументів заявниць щодо того, що напад на них повинен кваліфікуватися як злочин порушення рівноправності, передбачений статтею 161 КК України, або визнання цього положення незастосовним. Неодноразове винесення органами державної влади постанов про відмову у порушенні кримінальної справи та їхнє скасування призвели лише до затримки у здійсненні провадження. У результаті строк давності для притягнення до кримінальної відповідальності за будь-яким з положень КК України, згідно з якими заявниці бажали притягнути священника до відповідальності, закінчився.

Європейський суд дійшов висновку, що не пояснивши причин для своїх рішень про непритягнення священника до кримінальної відповідальності за вчинення більш тяжкого злочину і затягнувши провадження, органи державної влади не виконали свого зобов'язання стосовно викриття будь-якого релігійного мотиву у його діях та констатував порушення статті 14 Конвенції у поєднанні із статтею 3 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявниць за статтею 9 Конвенції, взятою окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що ці положення не порушують жодного питання, яке вимагало б окремого розгляду.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції;
3. *Постановляє*, що скарги заявниць за статтею 9 Конвенції, взятою окремо та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, не порушують жодного питання, яке вимагало б окремого розгляду;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявницям 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро кожній та додатково суму будь-

якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявниць щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ПІЧКУР ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF PIČKUR v. UKRAINE)

Заява № 10441/06

Стислий виклад рішення від 7 листопада 2013 року

З 1996 року заявник почав отримувати пенсію в Україні, з 1999 року він доручив своїй матері отримувати його пенсію, а в 2000 році емігрував до Німеччини.

З 1 вересня 2005 року рішенням управління Пенсійного фонду України у Ленінському районі м. Запоріжжя (далі – УПФУ) виплата заявнику пенсії була припинена відповідно до ст.ст. 47 та 49 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» з огляду на те, що він постійно проживав за кордоном.

6 квітня 2006 року рішенням Ленінського районного суду м. Запоріжжя (далі – суд I інстанції) було задоволено позов УПФУ до заявника та зобов’язано останнього відшкодувати 10 872,40 грн. незаконно отриманих пенсійних виплат. Це рішення набрало законної сили, але не було виконано.

7 жовтня 2009 року Конституційний Суд України (далі – КСУ) визнав неконституційними положення законодавства, на підставі яких заявнику було припинено виплату пенсії.

12 жовтня 2009 року заявник звернувся до УПФУ з заявою про поновлення виплати його пенсії. Листом від 10 лютого 2010 року УПФУ, посилаючись на лист Пенсійного фонду України від 28 грудня 2009 року щодо порядку застосування зазначеного рішення КСУ, повідомило заявника, що рішення КСУ не має зворотної дії, а тому немає законних підстав для відновлення виплати йому пенсії.

Посилаючись на рішення КСУ, заявник подав до суду I інстанції заяву про перегляд рішення цього ж суду від 6 квітня 2006 року за нововиявленими обставинами. Аналогічну заяву в інтересах заявника до того ж суду подала

Прокуратура Запорізької області. Суд I інстанції відмовив у задоволенні цих заяв у зв'язку з тим, що рішення КСУ не мало зворотної дії та не могло кваліфікуватися як нововиявлена обставина.

12 лютого 2010 прокуратура Ленінського району м. Запоріжжя подала в інтересах заявника позов до суду I інстанції про поновлення заявнику виплати пенсії. 15 квітня 2011 року цей позов було задоволено та зобов'язано УПФУ поновити заявнику виплату пенсії з 7 жовтня 2009 року.

До Європейського суду заявник скаржився за ст. 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у поєднанні зі ст. 1 Першого протоколу до Конвенції на те, що його було позбавлено права на отримання пенсії за віком на підставі його місця проживання.

Європейський суд визнав неприйнятною частину заяви, яка стосувалась періоду з 7 жовтня 2009 року, оскільки після винесення рішення КСУ заявник знову набув право на отримання пенсії згідно національного законодавства, а отже, втратив статус жертви.

Європейський суд встановив порушення ст. 14 Конвенції у поєднанні з ст. 1 Першого протоколу до Конвенції в частині заяви, яка стосується періоду з 29 серпня 2000 року до 7 жовтня 2009 року з огляду на те, що право заявника на отримання пенсії було поставлено в залежність від місця його проживання, внаслідок чого склалась ситуація, коли заявник, пропрацювавши багато років в Україні та роблячи обов'язкові внески у пенсійний фонд, був позбавлений права на пенсію; також державою не було надано пояснень щодо існування різниці у ставленні державних органів до пенсіонерів, які проживають на території України, та які виїхали за кордон.

У своїх висновках Європейський суд звернув також увагу на те, що збільшення мобільності населення, зростання міжнародного співробітництва та інтеграції, а також розвиток банківського обслуговування та інформаційних технологій більше не виправдовують здебільшого технічних обмежень щодо осіб, які отримують соціальні виплати, проживаючи за кордоном, що могли вважатися розумними на початку 1950-их років, коли розроблялася Конвенція Міжнародної організації праці 1952 року.

Розглянувши справу, Європейський суд одноголосно:

«1. *Оголошує* скаргу заявника щодо періоду з 29 серпня 2000 року до 7 жовтня 2009 року прийнятною, а решту скарг у заяві – неприйнятною.

2. *Постановляє*, що було порушення статті 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 1 Першого протоколу.

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові 5 000 (п'ять тисяч) євро відшкодування матеріальної та моральної шкоди, а також додатково суми будь-яких податків, що можуть нараховуватися, за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначену вище суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КОРНІЛОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KORNILOVA v. UKRAINE)

Заява № 47283/14

Стислий виклад рішення від 12 листопада 2020 року

У березні 2013 року під час здійснення обходу будинків та роздачі надрукованих запрошень на релігійну службу заявницю, яка була Свідком Єгови, вдарив кулаком по голові незнайомий чоловік та назвав її «штундою». Через два дні заявницю госпіталізували до лікарні, де їй діагностували струс мозку. Того ж дня вона звернулася зі скаргою на дії вказаного чоловіка до районного відділу міліції.

У липні 2013 року Носівський районний суд Чернігівської області визнав чоловіка винним в умисному заподіянні заявниці легкого тілесного ушкодження за частиною другою статті 125 Кримінального кодексу України «на ґрунті раптово виниклих неприязних відносин»; жодних обтяжуючих обставин виявлено не було.

Під час досудового та судового розгляду заявниця зверталася з клопотаннями та скаргами про зміну правової кваліфікації правопорушення для встановлення релігійного мотиву, що став підґрунтям для вчинення щодо неї насильницького злочину.

Рішення суду першої інстанції було залишено без змін апеляційним судом Чернігівської області та Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилася, посилаючись на статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), взяту окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, що органи державної влади не провели ефективного розслідування її побиття, зокрема, не викрили мотиву релігійного упередження, яке стало підґрунтям для вчинення цього злочину. Заявниця також скаржилася за статтею 9 Конвенції, взяту окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, на неналежне реагування органів державної влади на побиття, якого вона зазнала під час своєї релігійної діяльності.

Розглянувши скаргу заявниці за статтею 3 Конвенції, взяту окремо, Європейський суд зазначив, що органи державної влади оперативно розслідували побиття заявниці, встановили особу та пред'явили обвинувачення нападнику, закінчили провадження у справі протягом року та обрали нападнику покарання, яке не вбачається непропорційним тяжкості вчинених ним дій. Заявниця брала активну участь у всіх стадіях провадження. Європейський суд дійшов висновку, що органи державної влади достатньою мірою виконали свої обов'язки за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції, взятим окремо, тому не було порушено статтю 3 Конвенції.

Щодо скарги заявниці за статтею 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції Європейський суд встановив, що органи державної влади достатньою мірою не обґрунтували свої рішення, а саме не розглянули можливості подвійного мотиву дій чоловіка. Органи державної влади не дотрималися свого обов'язку викриття будь-якого релігійного мотиву у діях обвинуваченого та встановлення, чи відігравали релігійні упередження роль у цих подіях. З огляду на зазначене Європейський суд констатував порушення статті 14 Конвенції у поєднанні з процесуальним аспектом статті 3 Конвенції.

Беручи до уваги вказані висновки щодо скарги заявниці за статтею 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 3 Конвенції, Європейський суд дійшов висновку, що її скарги за статтею 9 Конвенції, взятою окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, не порушують жодного питання, яке вимагало б окремого розгляду.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Оголошує* заяву прийнятною;

10. *Постановляє*, що не було порушено статтю 3 Конвенції, взяту окремо;

11. *Постановляє*, що було порушено статтю 14 Конвенції у поєднанні з процесуальним аспектом статті 3 Конвенції;

12. *Постановляє*, що скарги заявниці за статтею 9 Конвенції, взятою окремо, та у поєднанні зі статтею 14 Конвенції, не порушують жодного питання, яке вимагало б окремого розгляду;

13. *Постановляє*, що:

а. упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці 1 200 (одну тисячу двісті) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

б. із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

14. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.»

Навчальне видання

**З Б І Р Н И К
НОРМАТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ
«ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ:
НОРМАТИВНІ МАТЕРІАЛИ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИКИ»**

Укладачі:

д.ю.н., проф. **Л. Р. Наливайко**

д.ю.н. **Р. З. Голобутовський**

К. В. Грідіна

Редактор, оригінал-макет – *А.В. Самотуга*

Підп. до друку 16.08.2021. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times.
Друк трафаретний (RISO), цифровий. Папір офісний. Ум.-друк. арк. 19,75.
Обл.-вид. арк. 20,00. Зам. № 03/21-д. Тираж 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rrv_vonr@dpuvs.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018